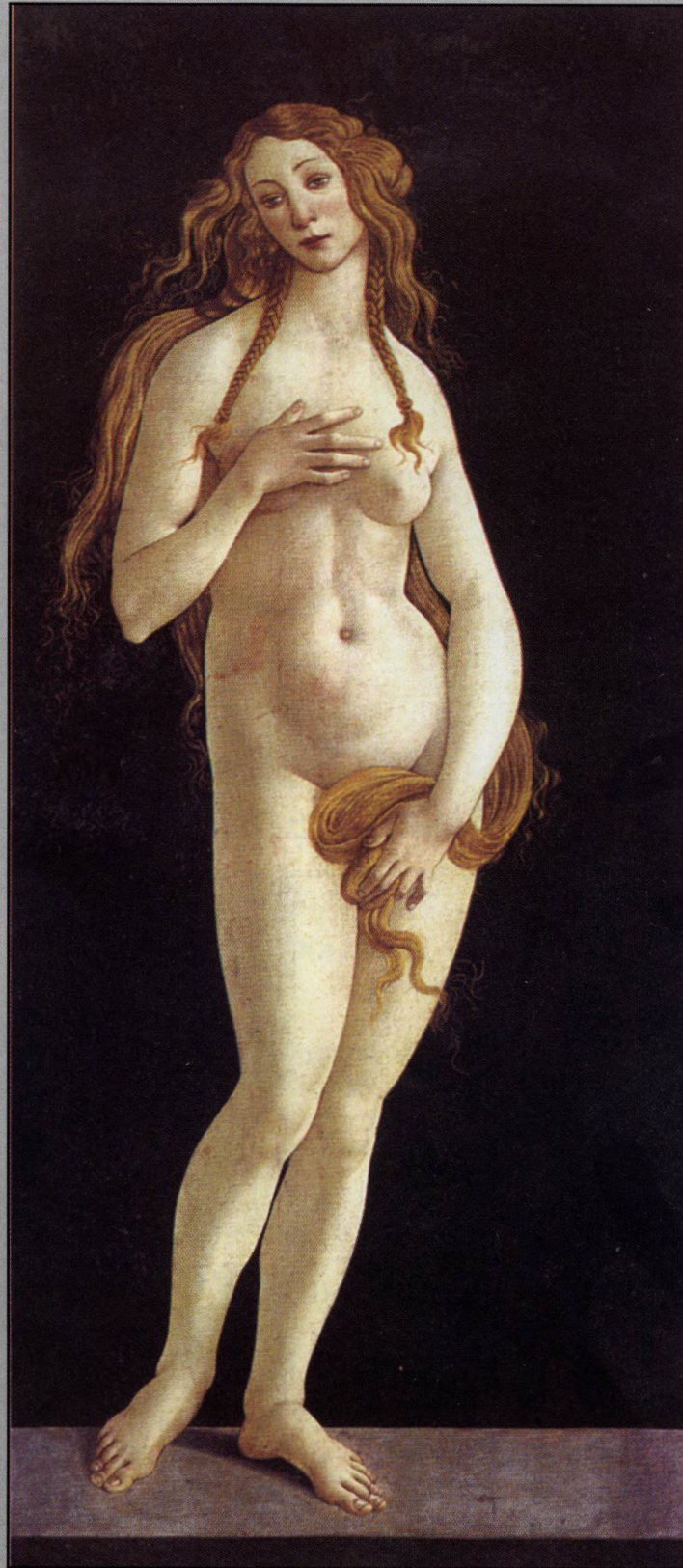

Ο ΠΟΛΙΤΗΣ

Μηνιαία Έπιθεώρηση • Μάρτιος 2004 • τεύχος 120 • € 4

Ο ΠΟΛΙΤΗΣ
Μηνιαία Έπιθεώρηση
Μάρτιος 2004
τεύχος 120 • 4 €

ΣΥΝΔΡΟΜΕΣ

Έλλάδα

Έτήσια (12 τεύχη): 40 €

Έξαμηνιαία (6 τεύχη): 20 €

Φοιτητική (12 τεύχη): 30 €

Όργανισμοί, τράπεζες κλπ.: 60 €

Ευρώπη, Κύπρος

Έτήσια (12 τεύχη): 60 €

Άλλες χώρες

Έτήσια (12 τεύχη): 70 €

Τραπεζικός Λογαριασμός:

Άγγελος Έλεφάντης

Εθνική Τράπεζα της Ελλάδος

υποκ. 132 αριθ. λογαριασμού

401740-48 (παρακαλούμε να

αναγράφεται τό όνομα του

καταθέτη)

ή

μέ ταχυδρομική έπιταγή

στή διεύθυνση του περιοδικού

ΕΚΔΟΤΗΣ - ΙΔΙΟΚΤΗΤΗΣ

Άγγελος Έλεφάντης

Ζωναρά 10, Αθήνα 11472

τηλ. 210-6470079 &

fax: 210-6470696

e-mail: poliths@otenet.gr

Έκτύπωση: Δεκάλογος Ε.Π.Ε.

Άγαθίου 3,

Αθήνα

Π Ε Ρ Ι Ε Χ Ο Μ Ε Ν Α

Ίουλία Σκουνάκη, ΝΑΙ-ΟΧΙ: τρία σχόλια5

Φιλιώ Τσουκαλά, «Η μεγαλύτερη μοναξιά»6

Άνδρέας Καρίτζης, 11η Μάρτη. Ισπανία.

Μαδρίτη. Η πληγή άρχισε να αίμορραγεί

καί στην Ευρώπη 9

Άγγελος Έλεφάντης, Παρά τό «βροντερόν

Όχι» ή Κύπρος είναι «καταδικασμένη»

νά ύπηρετήσει τό «Ναί»12

Δαμιανός Παπαδημητρόπουλος, Τήν έπόμενη μέρα:

Μπορεί άκόμα κάτι να περισωθεί;15

Γιάννης Παπαθεοδώρου, Τά σύνορα

του Ναί καί του Όχι18

Τάσος Κωστόπουλος, Δημήτρης Τρίμης,

Άγγέλικα Ψαρρά, Δημήτρης Ψαρράς,

Άντα Ψαρρά, Τ' άτιμο τό χρήμα...20

Νικόλας Χριστοφίδης, Είναι τελικά τό Κυπριακό

θέμα έκδίκησης;21

Νίκος Τριμικλινώτης, Ένας επικίνδυνος λόγος

άλλων έποχών: καλοσωρίσατε στή διχοτόμηση

καί τόν άπορριπτισμό24

Σταύρος Τομπάζος, Κύπρος: ή ώρα

του μεγάλου «Ναί»25

Μιά ομάδα Κυπρίων, Σχολιασμός του προεδρικού

διαγγέλματος 7/4/200428

Συνέντευξη Τομάζου Τσελεπτή, μέλους της Κ.Ε.

του ΑΚΕΛ στον δημοσιογράφο κ. Παυλίδη35

Κατερίνα Γιόμελου, Τό δίωμα του άποκλεισμού58

Άννα Καραμάνου, Η ευρωπαϊκή θεσμική

έμπειρία κατά του άποκλεισμού -

τό Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο

καί ή καταπολέμηση του ρατσισμού61

Νάσος Βαγενάς, Ένας ήμερολογιογράφος

άρχηγός64

Άπό τίς τελευταίες έκδόσεις66

Έξώφυλλο: Σάντρο Μποπιτσέλι, Άφροδίτη, 1482-1484,
ζωγραφική σέ καμβά.

ΝΑΙ-ΟΧΙ: τρία σχόλια

Πάσχα στὴν Αἴγινα. Σάν τὸ ἀνέκδοτο: «κάπου ἐδῶ θὰ ἔχουν φωλιά»... οἱ Συνασπισμένοι. Ἦταν ὅλοι ἐκεῖ, καὶ οἱ ὑπέρμαχοι τοῦ ΝΑΙ καὶ οἱ ὑπέρμαχοι τοῦ ΟΧΙ. Τὸ «σχέδιο Ἀνάν» ἦταν ἀσφαλῶς στὴν ἡμερήσια διάταξη τῶν συζητήσεων στὸν καφέ, στὴ βόλτα, στὸ σούβλισμα. Ἡ νεανικὴ παρέα ἔκανε ὀρισμένες παρατηρήσεις, τίς ὁποῖες καὶ παραθέτω.

Πρῶτον, στὸ Κυπριακὸ διαμορφώθηκαν ἀπόψεις πού διαπερνοῦν ὀριζόντια τὸ πολιτικὸ φάσμα. Οὐσιαστικά δύο τὰ ΟΧΙ καὶ δύο τὰ ΝΑΙ. Στὴν πλευρὰ τοῦ ΟΧΙ τὸ ἀντι-ιμπεριαλιστικὸ καὶ τὸ ἐθνικιστικὸ. Στὴν πλευρὰ τοῦ ΝΑΙ, τὸ συναινετικὸ καὶ τὸ ἀντιεθνικιστικὸ. Στὸ σημειολογικὸ ἐπίπεδο ἔχει πλάκα, τὸ πῶς ἡ κάθε ἀποψη ἑτεροκαθορίζεται βάσει τοῦ ποιοῦ ὑποστηρίζουν τὸ ἀντίθετο. Ἔτσι τοὺς Ἀριστεροὺς τοῦ ΟΧΙ (πού δὲν εἶναι κατ' ἀνάγκη ἐθνικιστές) δὲν τοὺς νοιάζει πού ΟΧΙ λέει καὶ ὁ Βορίδης, ἀλλὰ φροντίζουν νὰ σημειώνουν ὅτι ΝΑΙ λένε οἱ Ἀμερικανοί. Στὴν πλευρὰ τοῦ ΝΑΙ ἀντίστοιχα δὲν τοὺς νοιάζει πού ΝΑΙ λέει καὶ ὁ Παπανδρέου junior καὶ ὁ Ἀδριανόπουλος, ἀλλὰ διαδηλώνουν τὸ ΟΧΙ τῆς ἐκκλησίας. Ἀδιέξοδα ἐπιχειρήματα, ἐν ὀλίγοις...

Δεύτερον, τὰ ΜΜΕ ἔβαλαν καὶ αὐτὰ τὸ χεράκι τους στὴ διαμόρφωση τῆς κοινῆς γνώμης. Ὅταν πρὶν ἀπὸ λίγους μῆνες ἀνοιξαν τὰ σύνορα ἡ εὐφορία ἦταν διάχυτη: ἡ ἐπαναπροσέγγιση, οἱ λαοὶ πού δὲν ἔχουν τίποτα νὰ χωρῖσουν, ἡ συγκίνηση. Λίγους μῆνες ἀργότερα ὁ Ἑλληνισμὸς αἰσθάνεται ριγμένος. Σὲ ἀπευθείας σύνδεση μὲ τὴ Λουκέρνη μαθαίνουμε ὅτι μᾶς «στρίμωξαν» οἱ μεγάλοι, ἡ Τουρκία πῆρε ὅ,τι ζήτησε. Ἔως ὅτου βγοῦν διάφοροι νὰ συστήσουν ψυχραιμία, τὰ εἴχαμε βάψει μαῦρα.

Δέν ἤθελε καὶ πολὺ προκειμένου νὰ ἐνεργοποιηθεῖ τὸ γνωστὸ «σύμπλεγμα τοῦ ἀδικημένου» πού χαρακτηρίζει τοὺς Νεοέλληνες. Βαθιά χαραγμένο στὸ συλλογικὸ ὑποσυνείδητο, κάθε φορά ξεπηδάει στὴν ἐπιφάνεια διατρέχοντας ὀριζόντια τὸ κοινωνικὸ καὶ πολιτικὸ φάσμα. Εἶναι τὸ ἴδιο ἀκριβῶς συναίσθημα πού χωρὶς λογικὴ, καὶ κυρίως χωρὶς κατ' ἀνάγκη βαριά ἐθνικιστικὴ παρόρμηση, ὀδήγησε τὴ συντριπτικὴ πλειονότητα τῶν Ἑλλήνων πρὶν ἀπὸ δεκατέσσερα χρόνια νὰ αἰσθάνεται κατάφωρη τὴν ἀδικία ἀπὸ τὴ συνωμοσία —ὅπως τότε θεωροῦσε— τῶν διεθνῶν δυνάμεων πού παραγνώριζαν ὅτι «ἡ Μακεδονία εἶναι ἐλληνική».

Μέ ποιὰ νηφαλιότητα νὰ ἐκτιμῆσει ἡ κοινωνία τὰ ὑπέρ καὶ τὰ κατὰ τοῦ σχεδίου; Πόσο μᾶλλον ὅταν ὀρισμένα κόμματα κάνουν τὴν πάπια καὶ περι-

μένουν νά πάρουν θέση ἀφοῦ διαμορφωθεῖ τό ὅποιο κλίμα στήν κοινή γνώμη. Ἀναβολή τοῦ δημοψηφίσματος καί ἀλλαγές στό σχέδιο δέν θά υπάρξουν. Ὅ,τι ἀποψη ἔχει ὁ καθένας τώρα πρέπει νά τήν παλέψει.

Τρίτον, ἐμᾶς τούς Ἕλληνες δέν χρειάζεται νά μᾶς πιάνει φανατισμός. Στήν τελική οἱ Κύπριοι θά ζήσουν μέ τήν ὅποια ἀπόφαση πάρουν. Προφανῶς τώρα ἦρθε ἡ ὥρα νά ἀποδείξουν ἂν εἶναι πρόθυμοι νά πάρουν τό μεγάλο ρίσκο τῆς ἐπανένωσης. Διότι πράγματι δέν εἶναι εὐκόλο πράγμα νά φτιάξεις κράτος μέ τό κόψε-ράψε τοῦ σχεδίου Ἀνάν καί τίς ἐγγυήτριες δυνάμεις πάνω ἀπό τό κεφάλι σου. Ἄλλη εὐκαιρία γιά ἐπανένωση δέν ὑπάρχει ὅμως στόν ὀρίζοντα, τουλάχιστον γιά τά ἐπόμενα εἴκοσι καί βάλε χρόνια. Θέλουν οἱ Ἑλληνοκύπριοι νά ζήσουν μαζί μέ τούς Τουρκοκύπριους; Ἄν ὄχι, νά ψηφίσουν ΟΧΙ. Καλύτερα θά ἔναι, παρ' ὅλο πού τό ΟΧΙ ἔχει κόστος. Στά μάτια πολλῶν (ἀπλῶν ἀνθρώπων) τό ΟΧΙ ταυτίζεται μέ τή δημόσια παραδοχή τῆς ἐπιθυμίας νά ζήσουν χωριστά οἱ δύο λαοί. Καί αὐτό ἀνοίγει τό δρόμο στήν ἐπίσημη ἀναγνώριση τῆς διχοτόμησης, τῆς ὑπαρξῆς δύο αὐτόνομων κρατῶν, ὄχι πλέον ἑνός ἐλεύθερου καί ἑνός κατεχόμενου. Δέν εἶναι ὅμως λίγες οἱ φορές πού ἡ ἱστορία μᾶς φέρνει πρό τετελεσμένων. Ἦταν ἀβάσταχτος ὁ πόνος γιά τούς Μικρασιάτες πού ἐκδιώχτηκαν ἀπό τήν πατρίδα τους. Οἱ ἀνταλλαγές πληθυσμῶν, ἐπίσης, σέ κάθε περίπτωση δέν ἔγιναν ἀνέξοδα. Ἔγιναν ὅμως.

Αὐτά τά ὀλίγα ἀπό τήν Αἴγινα. Ὑπάρχουν προφανῶς πολλά νά πεῖ κανεῖς. Δύσκολο θέμα γιά νά τό παίζουμε παντογνώστες.

Ἰουλία Σκουνάκη

«Ἡ μεγαλύτερη μοναξιά»

Ἔχουμε συζητήσει πολύ, καί δικαίως, γιά τήν ἀντιμετώπιση τῆς γυναίκας μετανάστριας ἀπό τήν ἐλληνική κοινωνία ἐκτός ἀπό φτηνή ἐργασία καί ὡς «εὐκόλο» σεξουαλικό ἀντικείμενο. Στάση πού μεταφέρεται στό λόγο καί στό βλέμμα ἀκόμα κι ἐκείνων, ἀντρῶν καί γυναικῶν, πού δέν ἔρχονται σέ ἄμεση ἐπαφή μέ τρόπο ἐκμεταλλευτικό μέ τίς γυναῖκες αὐτές.

Ἐδῶ, ὡστόσο, θά ἤθελα νά σχολιάσω μιά στάση λιγότερο καταγεγραμμένη καί γενικά λιγότερο κραυγαλέα πού ἀξίζει νομίζω νά τή σκεφτοῦμε. Θά ἔχουμε πολλοί καί πολλές παρατηρήσει ὅτι βλέποντας ἕναν ἄντρα μετανάστη σπάνια θά μποῦμε στή διαδικασία νά σκεφτοῦμε ἂν εἶναι ὠραῖος ἢ ὄχι. Πολύ λιγότερο θά τόν κοιτάζαμε μέ νάζι ἢ θά εἶχαμε μιά ἔστω στιγμιαία

ἐπικοινωνία μαζί του, ἀπ' αὐτές πού συχνά ἄντρες καί γυναῖκες ἔχουμε στό δρόμο ἢ στά μέσα μεταφορᾶς, πού ἀρχίζουν καί τελειώνουν μ' ἓνα χαμόγελο καί ἴσως κάποιο χαριτωμένο σχόλιο καί μᾶς ἀφήνουν χαμογελαστούς καί κολακευμένους γιά λίγα λεπτά. Συνήθως, τήν ἀντίστοιχη συμπεριφορά ἑνός μετανάστη θά τή θεωρήσουμε (καί ἡ λέξη πιστεύω εἶναι τό λιγότερο ἀνακριβής γιατί ἔχω τήν ἐντύπωση ὅτι αὐτή ἡ ἀπόρριψη γίνεται ἀστραπιαῖα, χωρίς σκέψη) εἴτε ἐν δυνάμει ἐπιθετική εἴτε φορτική καί κατά πᾶσα πιθανότητα θά στρέψουμε τό βλέμμα ἀκόμα κι ἂν πρόκειται γιά κάποιον πολύ ὠραῖο ἄντρα. Τέτοιες στιγμές ὅλες ἔχουμε λίγο πολύ ζήσει. Ἄς τίς δοῦμε λίγο κι ἀπό τήν πλευρά τοῦ περίφημου «ἄλλου».

Οἱ μετανάστες φεύγουν ἀπό τόν τόπο τους, ἀπό τίς συνήθειες, τήν κουλτούρα, τήν οἰκογένειά τους. Πολλοί συχνά αὐτοί πού ἀποφασίζουν νά φύγουν εἶναι οἱ νέοι ἄντρες. Ἔρχονται λοιπόν ἐδῶ μέ χίλια ζόρια, δουλεύουν γιά ἓνα κομμάτι ψωμί, μένουν ἀρκετοί μαζί στά χειρότερα σπίτια τῆς κάθε πόλης. Περιμένουμε ἀπ' αὐτούς νά εἶναι πολύ «ἄντρες» στή δουλειά, στήν ὑπομονή, στήν ἐντιμότητα. Κάνουν ἄλλωστε τίς πιό «ἀντρίκιες» παραδοσιακά δουλειές. Ὡστόσο δέν τούς ἀναγνωρίζουμε τό δικαίωμα στήν ἐρωτική ἐπιθυμία. Γενικά δέν τούς ἀναγνωρίζουμε τήν ἐπιθυμία κανενός εἶδους. Ὁ μετανάστης πρέπει νά εἶναι πολύ εὐχαριστημένος πού δουλεύει περισσότερο γιά λιγότερα, πού τοῦ φέρονται σά σκυλί, πού μένει σέ ὑπόγειο.

Ἔχω προσπαθήσει νά σκεφτῶ τί νιώθει ἓνας ἄνθρωπος πού δουλεύει ὅλη μέρα, γυρίζει νύχτα στό σπίτι του καί μέ ὅποια γυναίκα διασταυρώνεται στό δρόμο βλέπει στά μάτια τῆς, ἔστω καί στιγμιαῖα, τόν φόβο. Καί τό πρῶι σηκώνεται καί παίρνει τό λεωφορεῖο καί σέ κάθε γυναίκα πού πέφτει τό βλέμμα του γιά λίγα δευτερόλεπτα παραπάνω προκαλεῖται ἐμφανής ἐνόχληση ἢ τό λιγότερο ἀμήχανη ἀποστροφή τοῦ βλέμματος. Ἔχω τήν αἴσθηση ὅτι αὐτή ἡ συνολική ἀπόρριψη τῆς ἐρωτικῆς διάστασης πού προστίθεται στήν ἐκμετάλλευση ἀπό τούς ἐργοδότες, στά ρατσιστικά σχόλια τοῦ κόσμου καί στή βία τῆς ἀστυνομίας, πλήττει τελικά τόν ἄνθρωπο πιό βαθεῖα στόν πυρήνα τῆς ὑπαρξῆς του ἀπό ὅλα τά παραπάνω.

Οἱ σκέψεις καί οἱ παρατηρήσεις αὐτές τροφοδοτήθηκαν ἀπό ἓνα βιβλίο πού ἔπεσε στά χέρια μου μέ τίτλο «La plus haute des solitudes» (ed. Du Seuil, Paris, 1977) σέ ἐλεύθερη μετάφραση «Ἡ μοναξιά, ἡ πιό μεγάλη ἀπ' ὅλες» ὅπου ὁ συγγραφέας Ταχάρ Μπέν Ζελούν (Tahar Ben Jelloun), Βορειοαφρικάνος ὁ ἴδιος, πού ζεῖ καί ἐργάζεται ὡς ψυχίατρος στή Γαλλία, περιγράφει τήν ἐμπειρία του σέ μιά κλινική ψυχοσωματικῆς ἱατρικῆς μέ ὁμοιοθεῖς του μετανάστες, ἄντρες νεαρῆς ἡλικίας μέ μαζική ἐκδήλωση σεξουαλικῶν δυσλει-

τουργιωῶν καί ἄλλων σχετικῶν παθήσεων, ὅπως πόνους στά νεφρά, παθήσεις τοῦ προστάτη κ.λπ., καί ἔντονα καταθλιπτικά στοιχεῖα, ἀποτέλεσμα αὐτῆς ἀκριβῶς τῆς ἐκμηδένισης τῆς ἐρωτικῆς ἐπιθυμίας.

Παραθέτω ἕνα κομμάτι ἀπό τόν σχολιασμό πού κάνει ὁ συγγραφέας στόν πρόλογο (σελ. 12):

«Ἀπό αὐτούς τούς ἀνθρώπους πού ξεριζώνονται ἀπό τή γῆ τους, τήν οἰκογένειά τους, τήν κουλτούρα τους, ζητᾶμε μόνο τήν ἐργατική τους δύναμη. Τά ὑπόλοιπα δέ θέλουμε νά τά ξέρουμε. Καί τά ὑπόλοιπα εἶναι πολλά. Ἄς μετρήσουμε σ' ἕναν ἄνθρωπο τήν ἀνάγκη νά εἶναι ἀποδεκτός, ἀγαπητός, ν' ἀναγνωρίζεται. Τήν ἀνάγκη νά ζεῖ μέ ἀξιοπρέπεια, νά εἶναι ἀνάμεσα στούς δικούς του... Δέ θέλουμε νά ξέρουμε ἂν αὐτά τά σώματα ἐπιθυμοῦν. Δέ θέλουμε νά ξέρουμε ἀλλά τά χρησιμοποιοῦμε καί τούς ἀποδίδουμε κακές ιδιότητες μέ τή μορφή τρομακτικῶν εἰκόνων: ὁ κοινός ρατσισμός ἀποδίδει στούς μετανάστες ἐργάτες τήν εἰκόνα μιᾶς σεξουαλικῆς βίας πού δέν μπορεῖ νά ικανοποιηθεῖ παρά μόνο μέ τή διαστροφή, τό βιασμό καί τό ἔγκλημα. Ἀπό καιρό ἔχει δημιουργηθεῖ ἡ πεποίθηση ὅτι οἱ μαῦροι καί οἱ Ἄραβες φέρουν μιά πολύ ιδιαίτερη σεξουαλική δύναμη. Ὁ Εὐρωπαῖος βιώνει λοιπόν τήν ὑπαρξή τους σάν μιά ἥττα ἀκριβῶς στήν ἀρρενωπότητά του. Τό μίσος ἔχει βρεῖ ἐκεῖ τόν πιό σίγουρο δρόμο. Τήν ὥρα ὅμως πού ὁ ρατσιστικός τύπος συντηρεῖ αὐτό τό μίσος, ἀρνεῖται σ' αὐτούς τούς ἀνθρώπους πού προέρχονται ἀπό μιά ἄλλη κατάσταση, τό δικαίωμα στό συναίσθημα καί στήν ἐπιθυμία. «Μεταφυτεύουμε» ἀνθρώπους, τούς ἀποχωρίζουμε ἀπό τή ζωή γιά νά ἀπομυζήσουμε καλύτερα τήν ἐργατική τους δύναμη, ἀλλά τείνουμε ἐπίσης νά ἐξαφανίσουμε τή μνήμη τους καί νά ἐμποδίσουμε τήν ἐξέλιξή τους ὡς ὑποκείμενα μέ ἐπιθυμίες».

Ἡ, ὅπως λέει ἄλλοῦ ὁ συγγραφέας, «ὁ καπιταλισμός θέλει τούς ἀνθρώπους ἀνώνυμους, στό ὄριο «ἄφηρημένους»».

Αὐτό ἄλλωστε συμβαίνει καί στήν καθημερινότητα ἀπό τούς περισσότερους καί τίς περισσότερες ἀπό ἐμᾶς. Ὑποτάσσουμε τό ἄτομο στήν ὁμάδα στήν ὁποία ἀνήκει. Λέμε «μετανάστης», «Κοῦρδος» ἢ «Ρωσίδα» μέ ἀποτέλεσμα, ἀκόμα κι ὅταν τό λέμε μέ συμπάθεια, νά μὴν ἐπιτρέπουμε νά ἀναδυθεῖ τό πρόσωπο.

Τό ζήτημα λοιπόν δέν εἶναι οὔτε ἀμιγῶς πολιτικό, λόγω τῆς σχεδόν ἀσυνείδητης διαδικασίας πού ἐνεργοποιεῖται, οὔτε ὅμως καί ἀμιγῶς ψυχολογικό, καθώς δέν εἶναι τυχαῖο τό ποιούς ἀποκλείουμε καί μέ τί διαδικασίες πολιτικές καί κοινωνικές δημιουργοῦνται συγκεκριμένες ἀναπαραστάσεις καί τί συμφέροντα ἐξυπηρετοῦν. Ἀξίζει ὅμως λίγη σκέψη ἔχοντας στό νοῦ ὅτι ὁ

κοινωνικός αποκλεισμός ἔχει περισσότερες μορφές καί θίγει τόν αποκλεισμένο πίο βαθειά καί ὀλοκληρωτικά ἀπ' ὅ,τι μπορούμε νά διανοηθοῦμε ἀκόμη καί ὅσοι παλεύουμε γιά τά δικαιώματά τους.

Πρός ἐπίρρωση τοῦ οἰκουμενικοῦ τοῦ πράγματος παραθέτω καί τό γνωστό ἄσμα τοῦ Μαρκόπουλου: «Ἐδῶ στήν ξένη χώρα / ἀχ τί στενοχώρια / τί θά φάω τί θά πιῶ / τί θά στείλω στό χωριό / κι οἱ γυναῖκες εἶναι χύμα / καίγομαι σάν τίς κοιτῶ / δέ μέ θέλουν κι εἶναι κρίμα».

Φιλίω Τσουκαλά

11η Μάρτη. Ἰσπανία. Μαδρίτη. Ἡ πληγή ἄρχισε νά αίμορραγεῖ καί στήν Εὐρώπη

«...Ὁ σύγχρονος πού μαθαίνει ἀπό τά βιβλία τῆς ἱστορίας νά ἀναγνωρίζει γιά πόσο καιρό ἡ παρούσα ἀθλιότητά του ἦταν σέ προπαρασκευή —καί ἡ ἀνάδειξη αὐτοῦ τοῦ γεγονότος εἶναι πού πρέπει νά φωλιάζει στήν καρδιά τοῦ ἱστορικοῦ— ὀδηγεῖται σέ μία ὑψηλή ἐκτίμηση τῶν δικῶν του δυναμειῶν. Μία ἱστορία πού παρέχει αὐτό τό εἶδος διδασκαλίας δέν τοῦ προκαλεῖ θλίψη, ἀλλά τόν ἐξοπλίζει...»

Das Passagen-Werk, Konvolut N, [N15,3]. Β. Μπένγιαμιν

Τό τρομοκρατικό χτύπημα στή Μαδρίτη πάγωσε τούς πολίτες τῆς Εὐρώπης. Ὅλοι ταυτιστήκαμε μέ τά θύματα καί τούς συγγενεῖς τους, σκεφτήκαμε σοβαρά ὅτι θά μπορούσε νά εἶχε συμβεῖ σέ ἐμᾶς. Ἡ τρομοκρατία ἄρχισε πολύ ἔντονα νά μᾶς τρομάζει ὅλους πιά. Καί τούς Εὐρωπαίους. Πρὶν λοιπόν τό ἀρχικό σάστισμα διαδεχθεῖ ὁ πανικός καί ἡ ἀπόγνωση ὀφείλουμε οἱ ἀριστεροί νά ποῦμε καθαρά μερικά πράγματα πού ἴσως πονέσουν τούς εὐρωπαϊκούς λαούς. Καί πρέπει νά τό κάνουμε τώρα, γρήγορα, γιατί μόλις ὁ πανικός πάρει τά ἰνία τῆς σκέψης τότε θά ἐπικρατήσουν λογικές νά «φᾶμε» ὅλους τούς μουσουλμάνους, νά ἐξαφανίσουμε τούς Ἀραβες, νά ἐπικρατήσῃ ὁ δυτικός «πολιτισμός» κ.ἄ. Τότε ὅλοι θά ἔχουμε πέσει στήν ἀγκαλιά τῶν πίο φονταμενταλιστικῶν στοιχείων τῆς Δύσης πού σήμερα συμπυκνώνονται στό πρόσωπο τοῦ πλανητάρχη. Καί τότε εἶναι πού πραγματικά θά ἀρχίσουν τά ὄργανα.

Ὅσο ἀκόμη μπορούμε νά σκεφτοῦμε, πρέπει νά θέσουμε τό ἐρώτημα ποιός

φταίει γιά τή σημερινή κατάσταση; Ἄπό ποῦ πρέπει νά ζητήσουμε τά ρέστα; Τί πρέπει νά κάνουμε γιά νά ἀποτραπεῖ ἡ ἐπιδείνωση τῆς κατάστασης; Στό δικό μου μυαλό τό ἐρώτημα τοῦ τί πρέπει νά κάνουμε σημαίνει σέ ποιούς καί γιατί πρέπει νά ἀντιταχθοῦμε, μέ ποιούς πρέπει νά συγκρουστοῦμε, ποιοί καί ποιές ἀντιλήψεις πρέπει νά ἠττηθοῦν. Γιατί οἱ κοινωνίες μας εἶναι ἀκόμη συγκρουσιακές καί ὡς τέτοιες πρέπει νά τίς ἀντιλαμβάνομαστε.

Ἰσχυρίζομαι ὅτι ἡ φράση «ἡ αἰτία τῆς τρομοκρατίας εἶναι ὁ θρησκευτικός φονταμενταλισμός» εἶναι ἀνόητη, παραπλανητική καί ὡς ἐκ τούτου ἐπικίνδυνη. Δέν λέει τίποτα, χωρίς αὐτό νά σημαίνει ὅτι εἶναι ἀθώα. Θεωρεῖ ὅτι αἰτία μιᾶς πληγῆς πού αἰμορραγεῖ εἶναι ἡ πληγή. Ἐκλαμβάνει τήν περιγραφή γιά ἐξήγηση καί χρησιμοποιεῖ λανθασμένα τή λέξη «αἰτία». Μέ τόν τρόπο αὐτό ἐμμέσως ἀπαντάει καί στό ἐρώτημα τοῦ τί πρέπει νά κάνουμε πού δέν εἶναι ἄλλο ἀπό τό νά ἐξαλείψουμε τή δῆθεν αἰτία, δηλαδή τόν θρησκευτικό φονταμενταλισμό, δηλαδή ὅλους ὅσοι ἐν δυνάμει μποροῦν νά παγιδεუτοῦν στόν παραλογισμό, δηλαδή πάρα πολλούς.

Ὅμως οἱ πραγματικοί ὑπαίτιοι εἶναι οἱ κυρίαρχες πολιτικές δυνάμεις τῶν κοινωνιῶν μας καί ἡ μεγάλη πλειοψηφία τῶν πολιτῶν πού τίς στηρίζουν. Δυστυχῶς, δικά τους «κατορθώματα» εἶναι τά τυφλά χτυπήματα, ἀλλά καί ἄλλα πολλά πού γίνονται στό ὄνομα τῆς δικῆς τους καλοπέρας σέ περιοχές τοῦ πλανήτη πού δέν καταδέχονται νά ρίξουν τήν ματιά τους. Ἄπό αὐτούς λοιπόν πρέπει νά ζητήσουμε τά ρέστα.

Γιατί γιά νά ζητήσουμε τόν λόγο ἀπό κάποιον θά πρέπει νά ἐμπίπτει στήν ἐπικράτεια τοῦ λόγου. Ὁ φανατικός δέν δίνει λόγο, δέν ἔχει ἐπιχείρημα, οἱ πράξεις του δέν ἐρμηνεύονται μέ ὄρους συνειδητῆς καί ἔλλογης βούλησης ἀλλά περισσότερο ὁμοιάζει μέ ἀντανεκλαστική ἐνέργεια. Δέν μπορεῖ νά ζητήσεις τόν λόγο ἀπό μία ἀνοιχτή πληγή γιατί αἰμορραγεῖ, οὔτε ἀπό ἓνα πόδι γιατί σηκώνεται ὅταν χτυπηθεῖ κατάλληλα στό γόνατο.

Αὐτό συμβαίνει τώρα. Ἐδῶ καί πολύ καιρό, χωρίς μεγάλη δυσκολία, οἱ παθητικοί ὑποστηρικτές τῶν κυρίαρχων πολιτικῶν δυνάμεων ἔχουν καταδικάσει ὀλόκληρες περιοχές τοῦ πλανήτη μέ τεράστιους πληθυσμούς νά ζοῦν σέ ἄθλιες συνθῆκες, γιατί ἔτσι τούς συμφέρει. Γιά νά ἔχουν ἀρκετή καί φτηνή βενζίνη γιά τά πολλά αὐτοκίνητά τους, φτηνές πρῶτες ὕλες γιά τά προϊόντα πού ἱκανοποιοῦν τόν κτηνώδη καταναλωτισμό τους, ἀλλά καί καλύπτουν τά κενά τῆς ἀνάπτυξης ζωῆς τους. Ἄνθρωποι ἐκεῖ κάτω ζοῦνε χωρίς νά ἔχουν τίποτα, οὔτε ἀπό κάπου νά πιαστοῦν, νά ἐλπίσουν. Εἰρήνη, δικαιοσύνη, ἀξιοπρέπεια, μόρφωση, ὑγεία, μιά δουλειά νά μεγαλώσουν τά παιδιά τους

κ.ἄ. εἶναι ἄγνωστες λέξεις γιά αὐτούς. Αὐτοί τούς ἐπιβάλανε αὐτή τήν κατὰσταση.

Κάποια στιγμή λοιπόν ἄρχισε νά σαπίζει ἡ ἀνθρώπινη λογική σέ αὐτά τά μέρη καί στά μυαλά τῶν ἀνθρώπων ἄρχισε νά μπαίνει ὁ παραλογισμός τοῦ θεοῦ καί τῆς ἄλλης ζωῆς. Ἐάν ὅμως δέν ἔχεις σέ τίποτα νά ἐλπίζεις σέ αὐτό τόν κόσμο, τί νά κάνεις, πιστεύεις. Ἐάν τώρα λίγο παραδίπλα ζοῦνε μιά χαρά αὐτοί πού σέ καταδικάσανε στήν ἀθλιότητα, τότε ἀρχίζει ἡ ἀντανακλαστική κίνηση. Μᾶς χτυπᾶνε λοιπόν σήμερα ἐξ ἀντανακλάσεως οἱ ἐπιλογές τῶν κυρίαρχων δυνάμεων στίς δυτικές κοινωνίες, ἡ ἀδράνεια τῶν ὑποστηρικτῶν τους γιά τήν ἀδικία γύρω τους, ἡ «εὐημερία» τους πού στηρίζεται σέ αὐτήν τήν ἀδικία.

Κάποιοι θά ἀντιτείνουν ὅτι δέν φταῖνε οἱ ἀπλοί πολίτες, ἀλλά οἱ ἡγεσίες τους. Ἐδῶ μπαίνουμε στό ψητό. Ποιοί τούς ψηφίζουν, ποιοί σιωπηρά τούς ὑποστηρίζουν; Αὐτοί, δηλαδή ἡ μεγάλη πλειοψηφία τῶν λαῶν, δέν ἤξεραν, δέν ἄκουσαν; Στίς κοινωνίες μας ἀκόμη ὁ λόγος εὐδοκιμεῖ, στοιχειωδῶς ἀποφασίζουμε συλλογικά, ἔχουμε κόμματα, ἐφημερίδες, ψηφίζουμε κ.λπ. Ἡ Ἀριστερά παγκοσμίως τά ἔχει πεῖ αὐτά ἀπό παλιά, σήμερα μιλάει γιά κατάργηση τοῦ χρέους τοῦ Τρίτου Κόσμου, δικαιοσύνη στή Μέση Ἀνατολή, ἐναντιώνεται στούς ἱμπεριαλιστικούς πολέμους κ.ἄ. Τά λέμε, ἀκούγονται, ἐπιχειρηματολογοῦμε, μᾶς ἀκοῦνε, ἀλλά ἔχουν πιά «σημαντικά» πράγματα νά κάνουν. Καί μετά φταίει ὁ θεός, ἡ μοίρα, ὁ κακός μουσουλμάνος.

Ἀπό αὐτούς, λοιπόν, νά ζητήσουμε τά ρέστα. Ἐάν τούς φωνάξουμε ἀκόμη μία φορά ὅτι δέν θά ὑπάρξει εἰρήνη καί ἀσφάλεια χωρίς δικαιοσύνη καί σεβασμό στή ζωή καί τήν ἀξιοπρέπεια ὄλων τῶν ἀνθρώπων τοῦ πλανήτη. Οἱ «ράμπο» καί οἱ κάμερες δέν μποροῦν νά σταματήσουν ἕναν ἀπελπισμένο πού ἔχει γίνει φανατικός καί δέν νοιάζεται γιά τίποτα. Ἐάν βοηθήσουν νά ἀλλάξουμε τίς συνθήκες πού αὐτοί διαμόρφωσαν ὥστε νά στρατολογήτῃ ἄνετα ὁ κάθε Λάντεν ἀθῶα νέα παιδιά καί νά ἡγεμονεύει σέ ὅλο τόν ἀραβικό κόσμο.

Ἐάν συνεχίσουν νά ἀδιαφοροῦν, ἄς ξέρουν τουλάχιστον ὅτι ἡ ἀδιαφορία τους φτιάχνει φέρετρα γι' αὐτούς καί τά παιδιά τους. Εἶναι σκληρό νά τό λέμε, ἀλλά ἡ ἀδιαφορία τους εἶναι πολύ πιά σκληρή καί βίαιη. Καί τώρα τελευταῖα ἄρχισε νά ἐπιτίθεται καί σέ αὐτούς τούς ἴδιους.

Υ.Γ. Πάλι καλά πού ἡ μεγάλη πλειοψηφία τῶν κατοίκων τῆς Ἀφρικῆς πού ἀργοπεθαίνει ἐξαιτίας τους δέν ἔχει σκεφτεῖ ὅτι ἀφοῦ πεθαίνει πού πεθαίνει νά περάσει μιά βόλτα κατά 'δῶ.

Ἀνδρέας Καρίτζης

Τό Κυπριακό «τέλειωσε», μ' ένα βροντερόν «Όχι», 75,82% καί μόνον ένα 26,18% τό «Ναί». Άντίστοιχα στους Τουρκοκύπριους τό «Ναί» έλαβε 64,90% καί τό «Όχι» 35,10%. Έτσι εκφράστηκε ή βούληση τών Κυπρίων. Μέ τό πώς ήλθε τό αποτέλεσμα αυτό καί τί σημαίνει, ό Πολίτης αφιέρωσε πολλές από τίς επόμενες σελίδες του παρέχοντας έτσι όρισμένα στοιχεία για όποιον θέλει νά καταλάβει τή σημερινή περιπλοκή του Κυπριακού. Τά κείμενα από τή σελίδα 20 έως τή σελίδα 56 άνήκουν σέ Έλληνοκύπριους.

Παρά τό «βροντερόν Όχι», ή Κύπρος είναι «καταδικασμένη» νά υπηρετήσει τό «Ναί»

του Άγγελου Ελεφάντη

Γράφω Παρασκευή πρωί, δέν έχω άλλο περιθώριο τά «Ένθέματα» κλείνουν τό απόγευμα. Καί βέβαια τό πρόβλημα είναι τά δημοψηφίσματα στην Κύπρο, τό «Ναί» καί τό «Όχι». Όταν οί άναγνώστες θά διαβάσουν τά «Ένθέματα» τό αποτέλεσμα θά είναι ήδη γνωστό, γνωστή καί ή ακριβής αριθμητική-ποσοστιαία απόδοση: περί τό 60% καί μάλλον παραπάνω τό «Όχι», περί τό 40% καί μάλλον αρκετά παρακάτω τό «Ναί». Η Κυπριακή Δημοκρατία, λοιπόν, από 25/4/ θά φιγουράρει μέ τό πυργωτό διάδημα «Όχι» στό κεφάλι. Μ' αυτό τό διάδημα, πάνω στό κεφάλι, θά πολιτεύεται τόσο στό έξωτερικό όσο καί στό έσωτερικό τής νήσου.

Τό πρόβλημα όμως δέν είναι τό διάδημα πάνω στό κεφάλι, τό φαίνεσθαι, αλλά οί θέσεις καί οί συμβολισμοί του «Όχι» που βρίσκονται μέσα στό κεφάλι τής πλειοψηφίας τών Έλληνοκυπρίων, τών δεσποτάδων καί τών επιχειρηματιών, τών πολιτικών (του «Όχι») καί τών ψηφοφόρων, εθνικιστών καί μη εθνικιστών, του ταξιτζή ή του υπαλλήλου του άπέραντου τομέα τών υπηρεσιών καί Τουρισμού αυτής τής κοινωνίας (στή διαμόρφωση του ΑΕΠ τής Κυπριακής Δημοκρατίας διομηχανία-βιο-

τεχνία, μαζί μέ τή γεωργία καταλαμβάνουν κάτι λιγότερο από 15%. Τά υπόλοιπα είναι τουρισμός, υπηρεσίες, οικοδομές). Θά πρόσθετα δέ ότι στό «Όχι» συμπιπτουν όργανικά κι όχι συμπωματικά ή συγκυριακά τό μεγαλύτερο μέρος του ΑΚΕΛ, παρά τίς παλινωδίες καί τους τακτικιστικούς χειρισμούς τής ηγεσίας του ή μάλλον έξ' αιτίας αυτών τών τακτικισμών. Διότι αν ό γ.γ. του ΑΚΕΛ καί γενικότερα ή ηγεσία του κόμματος πίστευαν καί αποδέχονταν βαθιά τό «Ναί», ως τή μόνη έφικτή αλλά καί σωστή λύση, τότε, ακόμη καί οί πιθανοί τακτικισμοί τους θά έγερναν για νά υπηρετήσουν τό σχέδιο Άνάν. Συνέβη τό αντίθετο. Τό «Όχι» πίστευαν κι αυτό υπηρετήσαν έντέλει. Τό υπηρετήσαν έντέλει διότι τό έννοούσαν κατ' αρχήν έχοντας ως γνώμονα όχι τήν εθνική διάσταση του προβλήματος αλλά τή συμμετοχή του κόμματος στην έξουσία. Γι' αυτό άλλωστε, στις τελευταίες προεδρικές εκλογές στήριξαν άταλάντευτα τόν κ. Τάσσο Παπαδόπουλο, γνωστού όντος καί τότε καί τώρα ότι ό κ. Παπαδόπουλος ήταν αρχηγέτης του «Όχι». Σ' αυτό τό παιχνίδι κανείς δέν κοροΐδεψε κανέναν. Αν κάποιος έπλανήθη ήταν ό Φερχόιγκεν, ό επί τής διεύθυνσης τής Ε.Ε. επίτροπος της. Κι ό ΣΥΝασπισμός

έπίσης πού στηρίχτηκε άκριτα στή θέση του ΑΚΕΛ. Διότι ο ΣΥΝ δέν διαφοροποιήθηκε σέ σχέση μέ τή θέση του ΑΚΕΛ. Νά τήν επαναλάβω: Πολιτικό Γραφείο, Κεντρική Έπιτροπή και Παγκύπρια Συνδιάσκεψη τάχθηκαν κατ' αρχήν μέ τό «Ναί», θεωρώντας ότι τά θετικά του σχεδίου 'Ανάν και ουσιαστικά είναι και περισσότερα άπ' τά άρνητικά. Άλλά πρόσθετα, σέ μία ένιαία και άδιαίρετη θέση, ότι άν δέν δοθεί άναβολή στό δημοψήφισμα τότε αυτοί θά ψηφίσουν «Όχι». Τό είπαν κατ' επανάληψη, ως τήν τελευταία στιγμή, δέν τό έκρυψαν οι άνθρωποι, κι έτσι έπραξαν. Ούτε έπ' ελάχιστον χρησιμοποιήσαν τό διάστημα από τά τέλη Νοεμβρίου 2002, όταν είχε κατατεθεί για πρώτη φορά τό σχέδιο 'Ανάν ως τόν 'Απρίλη του 2004, για να εξηγήσουν και να συζητήσουν μέ τόν κόσμο τους τις ρυθμίσεις περί δικοινωνικής και διζωνικής Όμοσπονδίας. Άντίθετα ή *Χαραυγή* ήταν ο διαπύριος κήρυκας του ΟΧΙ, από τήν αρχή ως τό τέλος. Ο δέ ΣΥΝ δέν αντίταχθηκε στό τελικό «Όχι» του ΑΚΕΛ, δέν έβαλε μία τελεία στό πρώτο σκέλος της θέσης του ΑΚΕΛ. Άφησε άδιευκρίνιστο άν ακολουθεί ή όχι τό ΑΚΕΛ και στό τελικό «Όχι», τό μόνο πού μετράει. Βεβαιότατα ή άναβολή θά ήταν θετική για να δοθεί χρόνος ο κόσμος να τό κουβεντιάσει, να ενημερωθεί, να τό καταλάβει τό ζήτημα. Σέ συνδυασμό όμως τό αίτημα άναβολής μέ τό τελικό «βροντερόν Όχι» δέν ήταν παρά έκδιασμός, πίεση, πράγμα πού δέν συνιστά ούτε έπιχείρημα αλλά ούτε, κυρίως, άπόδειξη της άταλάντευτης στάσης υπέρ της διζωνικής και δικοινοτικής όμοσπονδιακής λύσης. Διότι άν έχει κανείς αυτή τή θέση αρχής και τήν άκριβώς αντίθετή της τότε αρχίζει τό παιχνίδι του τακτικισμού, τότε ντριπλάρει κανείς ακόμη και τόν εαυτό του. Πώς ζητά σήμερα τό ΑΚΕΛ νέο δημοψήφισμα μέσα στό 2004 μέ βάση τό σχέδιο 'Ανάν; Μπορεί να υπάρξει άλλο σχέδιο λύσης του Κυπριακού χωρίς να έχει ως πυρήνα τήν ισότιμη συγκυριαρχία Τουρκοκυπρίων και Έλληνοκυπρίων; Μπορεί να υπάρξει λύση μέ άποκλειστική έλληνοκυπριακή κυριαρχία και τούς Τούρκους σέ θέση μειονότητας;

Οι αντίπαλοι του «Ναί» είπαν πολλά για να στηρίξουν τή θέση τους. Άπό τό ότι θά πάνε στην κόλαση όσοι ψηφίσουν «Ναί» (έπίσκοπος Κυρήνειας) έως τό ότι οι Τούρκοι ήταν μία ζωή τεμπέληδες και μία ζωή, έμεις οι Έλληνες τούς ταΐσαμε (έπίσκοπος Πάφου). Άπό τό ότι «Ναί» σημαίνει άναγνώριση και νομιμοποίηση της τουρκικής εισβολής του 1974 ως τήν de jure άναγνώριση του κράτους Ντενκτάς. Άπό τήν απαγόρευση στους Έλληνοκύπριους να θεωρούν τόν εαυτό τους Έλληνα έως τό ότι οι Έλληνοκύπριοι θά χαντακωθούν οικονομικά. Άπό τό ότι τό τριμερές Διεθνές Δικαστήριο είναι ο άνώτατος έπιδιαιτητής και ή Κύπρος γίνεται προτεκτοράτο έως πλήρης άκύρωση της ιστορίας της

Κύπρου και του έλληνισμού γενικότερα. Άπό τόν άκραίο ένδοτισμό έναντι του άμερικανικού ιμπεριαλισμού έως τό ότι Κύπρος και Ελλάδα άναγνωρίζουν τόν κυρίαρχο ρόλο της Τουρκίας στην περιοχή και τήν Κύπρο. Άπό τήν de jure άναγνώριση της νέ φάκτο διχοτομημένης Κύπρου έως ότι οι Έλληνοκύπριοι στα κατεχόμενα πρέπει να ξεχάσουν για πάντα τό σπίτι τους, τό σπίτι του πατέρα τους και του παππού τους. Κι άλλα πολλά.

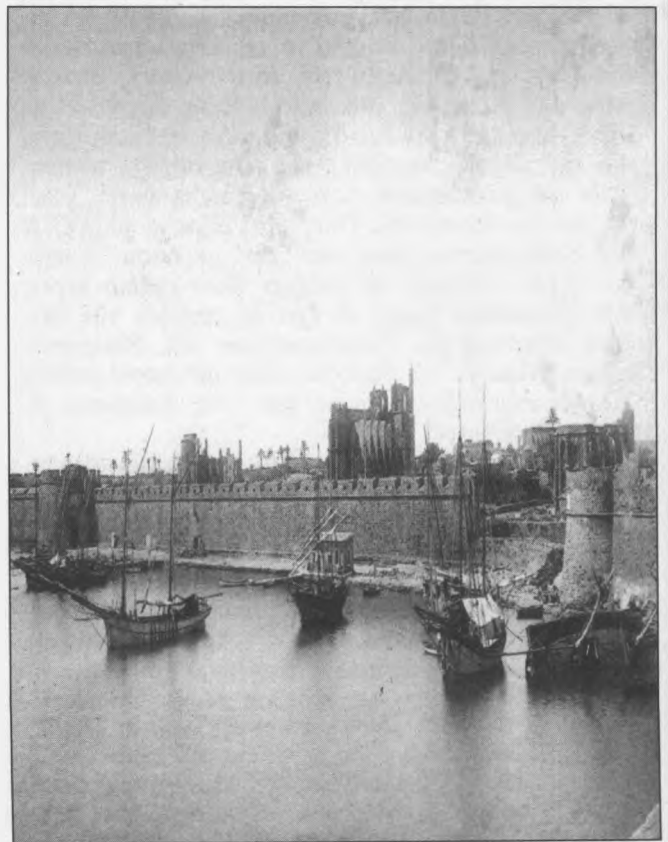
Τίποτε άπ' όλα αυτά δέν είναι άλήθεια. Όταν δέν είναι εύθές παρερμηνείες, ήθελήμενες ή από άγνοια, δέν είναι παρά προσηλώσεις σέ ιδεολογικά σχήματα, όπως τό περί ιμπεριαλισμού φάσανον έναντιόν πάσης κεφαλής, και ιδίως άριστερης κεφαλής: για να τό θέλουν οι ιμπεριαλιστές, λένε, δέν μπορεί παρά να τό θέλουν εις βάρος μας, ίδια κι άπαράλλαχτα όπως ή επέμβαση τους στό 'Ιράκ, στό 'Αφγανιστάν, στην Βοσνία, στό Κόσοβο. Η κ. Παπαρήγα μάλιστα κατέρριψε ρεκόρ στρατέγκο υποστηρίζοντας ότι οι Άμερικανοί θέλουν να φτιάξουν κράτος Κούρδων στό Βόρειο 'Ιράκ και επειδή αντιδρούν οι Τούρκοι τούς δίνουν ως άντάλλαγμα τήν Κύπρο. Όλα αυτά, έπιπλέον, είναι έπιχειρήματα ευτελή. Άν και υπάρχουν ορισμένα έπιχειρήματα σοβαρά πού θά μπορούσαν να συζητηθούν. Δέν είναι αυτά όμως πού συγκροτούν τήν άποψη (τό μένος κατά του «Ναί» τό πάθος υπέρ του «Όχι»). Τό «Όχι» δέν άπορρέει άπ' αυτά τά έπιχειρήματα. Τόσο πάθος, τέτοια έκλυση ψυχικής ένεργειας, τέτοια ουσιολογική άπορριπτικότητα, δέν προκύπτει από τά έπιμέρους ζητήματα, πραγματικά ή φανταστικά. Τό ζήτημα είναι άλλο: άν πράγματι ή έλληνοκυπριακή πλευρά —όπως και σύμπας ο έλληνικός άπορριπτισμός— άσπάζεται ή όχι τήν αρχή της ένιαίας δικοινοτικής και διζωνικής όμοσπονδίας. Αυτός είναι ο πυρήνας του σχεδίου 'Ανάν. Η ιστορία της Κύπρου είναι τέτοια και ή σύσταση του πληθυσμού είναι τέτοια πού τό ένιαίο κράτος δέν μπορεί να οίκοδομηθεί και να ζήσει παρά μόνο τήν *ισότιμη* θέση των δύο συνιστωσών, των δύο συνιστωσών πολιτειών (ή κρατών). Δέν μπορεί τό κράτος αυτό να υπάρξει μέ τή μία κοινότητα, τήν τουρκική, ως μειονότητα —έστω μέ άναγνωρισμένα, έγγυημένα και σεβαστά όλα τά δικαιώματα πού πρέπει να έχει μία μειονότητα— και τήν άλλη ως πλειονότητα κυρίαρχη και κυριαρχική. Όλα τά κράτη-έθνη, ακόμη και τό άμερικανικό και τό γαλλικό και τό έγγλέζικο και τό έλληνικό ιστορικά προέκυψαν, μέσα από πολέμους βέβαια, όταν μία έθνότητα κατάφερε να καθυποτάξει τις άλλες πού συνυπήρχαν στην ίδια επικράτεια. Οι υπάρχουσες όμοσπονδίες δίνουν πολλά ή λιγότερα δικαιώματα στις έθνοτικές, θρησκευτικές, πολιτισμικές και φυλετικές μειονότητες τους, είναι όμως συγκροτημένες στην βάση μιας κεντρικής έξουσίας στα χέρια της έθνότητας, του έθνους τελικά, μέ τή μεγαλύτε-

ρη δύναμη πού, σὺν τοῖς ἄλλοις, ἀπαγορεύει στίς μειονότητες νά ἀποσχισθοῦν, νά ἀνεξαρτητοποιηθοῦν, νά γίνουν ἀνεξάρτητο κράτος. Ὁ σκληρότατος καὶ φονικότατος ἐμφύλιος πόλεμος στίς ΗΠΑ, 1861-1864, ἔγινε διότι οἱ «Βόρειοι» δέν ἀναγνώριζαν στούς «Νότιους» τό *δικαίωμα ἀνεξαρτησίας στίς νότιες πολιτείες ἕως ἀποσχίσεως*. Ἡ Τζώρτζια γιά παράδειγμα νά γίνει ἀνεξάρτητο κράτος. Ἐλάχιστες εἶναι οἱ ἐξαιρέσεις αὐτοῦ τοῦ ἱστορικοῦ κανόνα: Βέλγιο, Ἑλβετία συγκεκριμένα. Σ' αὐτές τίς ἐξαιρέσεις θά μπορούσε νά προστεθεῖ καί ἡ Κύπρος. Εἶναι ἡ οὐσία τοῦ «Ναί». Τά ἄλλα εἶναι πόλεμος ὥστε νά ἐπικρατήσῃ ἡ μία ἀπό τίς δύο ἐθνότητες. Δέν λέω, μέ κανέναν θεό, ὅτι οἱ ὀπαδοί τοῦ «Ὅχι» στήν Κύπρο θέλουν πόλεμο ἐθνοσωτήριο, οὔτε καν οἱ ἐθνικιστές δέν τόν θέλουν, ἂν καί ὑπάρχουν πολλοί πού φαντασιωδῶς «σκέπτονται» ἔτσι. Πολέμησαν ἄλλωστε στήν Κύπρο κατ' ἐπανάληψη καί ἔμαθαν μέ ὀδυνηρό τρόπο ὅτι ἀκόμη ἕνας πόλεμος θά ἦταν καταστροφή γι' αὐτούς. Ἴσως εἶναι περισσότεροι αὐτοί πού θά ἤθελαν τό πολεμικό κόστος νά τό ἀναλάβει ἡ Ἑλλάδα. Ὅμως οἱ Βαλκανικοί πόλεμοι τέλειωσαν: ἡ Ἑλλάδα μετά τή Μικρασιατική Καταστροφή δέν ξανασκέφτηκε νά προσφύγει σέ ἑλληνοτουρκικό πόλεμο γιά νά διεκδικήσῃ τό ὅ,τιδήποτε. Δέν ἦταν ἐνδοτισμός αὐτό οὔτε ἐθνική μειοδοσία. «Ἀπλῶς», ἀπό τήν ἐποχή τῶν παππούδων μας ὡς σήμερα καταλάβαμε ὅτι ὁ καλύτερος τρόπος συνύπαρξης μέ τούς γείτονους μας δέν εἶναι ἡ χειροβομβίδα, ἡ ξιφολόγη, τά φάντομ. Τό ξέρουν καί οἱ Κύπριοι αὐτό, ἂν καί ψηφίζουν «Ὅχι», ἕνα «Ὅχι» πού ἀφήνει ἀνοιχτή μίαν ἱστορική προοπτική ὡς *ἀδράνεια*, ὡς λύση τῆς μή λύσης.

Οἱ Κύπριοι πρέπει τώρα νά διαχειριστοῦν «τή λύση τῆς μή λύσης». Ἀκούγονται σενάρια, προβάλλονται εἰκασίες, πιθανότητες, προτείνονται μέτρα. Ἀλλά τώρα πού ἡ Τουρκία τοῦ Ἑρντογάν ἀποσύρεται ἀπό τήν Κύπρο, τώρα πού οἱ Τουρκοκύπριοι ἀπέρριψαν τή θέση τοῦ Ντενκτάς ὅτι «τό κυπριακό λύθηκε τό 1974», τώρα πού στήν Ἑλλάδα δέν ὑπάρχουν Ἰωαννιτικοί καί στήν Κύπρο δέν ὑπάρχουν τά κοράκια τῆς ΕΟΚΑ Β, τώρα πού οἱ Τουρκοκύπριοι θέλουν νά ζήσουν μέ τούς Ἑλληνοκύπριους κι ὄχι μέ τή μητέρα πατρίδα, τήν Τουρκία, τώρα πού οὔτε στήν Ἑλλάδα ἀκούγεται πιά τό σύνθημα «Ἐνωση», μέ τό ὅποιο οἱ ἄνθρωποι τῆς γενιᾶς μου κατεβήκαμε, γυμνασιόπαιδες ἀκόμη, γιά πρώτη φορά σέ συλλαλητήρια τῆ δεκαετία τοῦ '50, τώρα πού ὅλοι μέσα στήν Εὐρώπη ἀποφασίσαμε ὅτι ἀπορρίπτουμε ἀπερίφραστα τήν ἐνοπλή βία ὡς τρόπο ἄσκησης τῆς πολιτικῆς, τώρα, λοιπόν, πού ὑπάρχουν αὐτά τά λαμπρά στοιχεῖα τῆς νέας περιόδου, ὑπάρχουν δυστυχῶς πολλοί ἀκόμη, καί κυρίως τό μεγαλύτερο κομμάτι τῆς ἰδεολογικῆς, τῆς πνευμα-

τικῆς καί τῆς πολιτικῆς ἡγεσίας τοῦ νησιοῦ, πού πορεύονται μέ βάση ἰδεολογίες τῆς δεκαετίας τοῦ '50 καί τοῦ '60. Ἰδεολογίες, πού ὡς βραδέα κοινωνικά φαινόμενα, βρίσκονται πίσω ἀπό τίς πραγματικές καταστάσεις. Δέν ξέρω τί θά γίνει στό μέλλο. Βλέπω ὅμως ὅτι οἱ κυρίαρχες πολιτικές δυνάμεις στήν Κύπρο, περί τόν πρόεδρο Παπαδόπουλο, πού πλέον κατακτᾷ ἐθναρχικό φωτιστέφανο, μέ τήν ἰσχυρότατη συνεπικουρία τῆς Ἐκκλησίας καί τούς ἐξ' ἴσου ἰσχυρούς ἐπιχειρηματικούς κύκλους τοῦ ἀπέραντου τριτογενοῦς τομέα, πού ἔλεγα στήν ἀρχή, δέν εἶναι οἱ καλύτεροι δυνατοί διαχειριστές γιά ἕνα ξεκόλλημα τοῦ ἑλληνοκυπριακοῦ λαοῦ ἀπό τό σημερινό βάλτωμα ἀνάμεσα στήν ἰδεολογία καί τήν πραγματικότητα. Ἄλλες δυνάμεις πρέπει νά ἐπαμισθοῦν αὐτό τό φορτίο. Ἡ Ἀκελική Ἀριστερά θά εἶναι μιά ἀπ' αὐτές; Παρά τό «βροντερόν Ὅχι» ἡ Κύπρος εἶναι καταδικασμένη νά ὑπηρετήσῃ τό ΝΑΙ.

Δημοσιεύτηκε στή «Ἐνθέματα» τῆς Αὐγῆς, στίς 25.4.2004. Ἀναδημοσιεύεται μέ λίγες προσθήκες-βελτιώσεις.

Τήν επόμενη μέρα: Μπορεῖ ἀκόμα κάτι νά περισωθεῖ;

τοῦ Δαμιανοῦ Παπαδημητρόπουλου

Επιχειρώντας ἤδη ἀπό τήν προηγούμενη νά γράψω γιά τήν επόμενη μέρα τοῦ δημοψηφίσματος στήν Κύπρο, θά στηριχθῶ στή δεβαιότητα γιά τό ἀποτέλεσμα πού προκύπτει ἀπό αὐτό τό 70% τῶν δημοσκοπήσεων ὑπέρ τοῦ «ὄχι» καί ἀκόμα περισσότερο ἀπό τήν ἀτμόσφαιρα πού ἐπικρατεῖ στό νησί. Ἄν λοιπόν τό ἀποτέλεσμα τοῦ δημοψηφίσματος εἶναι βέβαιο καί ἀναμφισβήτητο, ἐκεῖνο πού δέν εἶναι καθόλου βέβαιο, καί πού ὅμως ἐν πολλοῖς θά καθορίσει τήν πορεία τῆς Κύπρου τά επόμενα χρόνια, τήν ἐπομένη μέρα δηλαδή, εἶναι ἡ ἐρμηνεία, ἡ κυρίαρχη ἐρμηνεία πού θά δοθεῖ σ' αὐτό τό σίγουρο «ὄχι» ἀπό τίς διάφορες πλευρές, τόν διεθνή παράγοντα, τήν Ἑλλάδα, τήν Τουρκία καί πρωτίστως τοὺς Κύπριους, Ἑλληνοκύπριους καί Τουρκοκύπριους.

Δέν ὑπάρχει ἀμφιβολία ὅτι ἐνῶ τό «ναί» ἔχει ἕνα χαρακτήρα συγκεκριμένο, στό «ὄχι» συνωθούνται διάφορα ρεύματα, ἐνίοτε καί ἐτερόκλητα. Ἐδῶ στήν Ἑλλάδα, γιά παράδειγμα, ἀρεσκόμαστε νά δίνουμε μεγάλη σημασία σέ αὐτό πού κωδικοποιήθηκε ὀνομάστηκε «ἀποψη Μάνου», μιά μορφή βελούδινης διχοτόμησης δηλαδή. Τό γεγονός μάλιστα ὅτι οἱ πῶ ἐξειδικευμένες ἐρωτήσεις τῶν δημοσκοπήσεων δείχνουν τό ἕνα τρίτο τῶν Ἑλληνοκυπρίων (καί ἐπομένως περίπου τοὺς μισοὺς ἀπό τοὺς ὁπαδούς τοῦ «ὄχι») νά ὑποστηρίζουν τή λύση τῶν δύο ἀνεξάρτητων κρατῶν ἐναντι τῆς λύσης τῆς ἐνιαίας Κύπρου, σέ συνδυασμό μέ τήν πεποίθηση ὅσων ὑποστηρίζουμε τό «ναί» ὅτι τό «ὄχι» εἶναι ἐκ τῶν πραγμάτων διχοτομικό καί ἄρα οἱ Κύπριοι ἀργά ἢ γρήγορα θά ἀναγκαστοῦν νά κατανοήσουν τήν πραγματική σημασία αὐτοῦ πού ψήφισαν καί νά προσαρμοστοῦν ἰδεολογικοπολιτικά στή διχοτομική πραγματικότητα, ἴσως μᾶς ὠθήσει σέ μίαν ἐρμηνεία τοῦ «ὄχι» (καί ἐπομένως καί σέ μιά πολιτική) διαφορετική ἀπό αὐτή πού θά δοθεῖ ἀπό τοὺς ἴδιους τοὺς ἐνδιαφερόμενους, δηλαδή τοὺς Κύπριους.

Θέλω μέ ἄλλα λόγια νά πῶ τό ἐξῆς: ἡ ἐρμηνεία τοῦ «ὄχι», ὁ τρόπος δηλαδή πού οἱ ἴδιοι οἱ Ἑλλη-

νοκύπριοι θά ἀντιληφθοῦν τή σημασία τῆς ἀπόφασής τους, θά προσδιορίσει καί τήν πολιτική πού θά ἀκολουθήσουν στό μέλλον. Ἄν ἡ ἐρμηνεία πού οἱ ἴδιοι θά δώσουν εἶναι διαφορετική ἀπό τήν ἐρμηνεία πού θά ἐπικρατήσῃ διεθνῶς (ἀλλά ἀκόμα καί στήν Ἑλλάδα) τότε καί ἡ πολιτική πού θά ἀκολουθήσουν θά συναντήσῃ τήν παγερή ἀδιαφορία ἢ καί θά τοὺς φέρεῖ σέ σύγκρουση μέ τόν ὑπόλοιπο κόσμο.

Ἡ ἐρμηνεία λοιπόν τοῦ ἑλληνοκυπριακοῦ «ὄχι» ἀπό τόν ὑπόλοιπο κόσμο, ἀλλά καί ἀπό πολλοὺς στήν Ἑλλάδα, εἶναι σαφής καί δεδομένη: οἱ Ἑλληνοκύπριοι δέν ἐπιθυμοῦν τήν ἔνωση τοῦ νησιοῦ, τή συμβίωση μέ τήν ἄλλη κοινότητα, τό μοίρασμα τῆς ζωῆς καί τῶν ἀγαθῶν τῆς ζωῆς μέ τοὺς ἄλλους· προτιμοῦν τήν ἐθνική καθαρότητα, τόν πλήρη διαχωρισμό. Ἄν τό παρόν σχέδιο Ἄνάν ὀριστικά ἐνταφιασθεῖ μετά ἀπό λίγους μῆνες ἢ ἕνα-δύο χρόνια, ἡ επόμενη λύση τοῦ Κυπριακοῦ πού θά προσφερθεῖ (καί εἶναι πιθανόν νά προσφερθεῖ —ὄχι βέβαια στό ἄμεσο μέλλον— γιατί τό Κυπριακό θά ἐξακολουθεῖ νά ὑφίσταται ὡς διπλωματικό πρόβλημα διεθνούς δικαίου) θά ἔχει ὡς βάση αὐτήν ἀκριβῶς τή διαπίστωση καί θά προβλέπει τόν πλήρη διαχωρισμό, οἰκονομικό καί διοικητικό, μέ ἕνα κράτος «σκέπαστρο» δύο ἀπολύτως αυτόνομων κοινοτήτων. Θά εἶναι δηλαδή μιά λύση πού ἀπλῶς θά διευθετεῖ τό ἐναπομείναν πρὸς διευθέτηση διπλωματικό πρόβλημα. Ὅλα τά ἄλλα θά τά ἔχει λύσει ἡ ζωῆ.

Τό ζήτημα λοιπόν εἶναι ἡ ἐρμηνεία πού θά δώσουν καί μέ τήν ὁποία θά πολιτευθοῦν οἱ ἴδιοι οἱ Ἑλληνοκύπριοι. Πιστεύω λοιπόν ὅτι ἀκόμα καί ἂν ὑπερτονίσουμε τή σημασία ἐκείνου τοῦ 34% πού ἀποφαίνεται στίς δημοσκοπήσεις ὑπέρ τῶν δύο ξεχωριστῶν κρατῶν, καί πάλι ὑπάρχει ἕνα 66% πού μιλάει γιά ἐνιαία Κύπρο. Ἐπομένως ἡ ἐρμηνεία πού θά δοθεῖ θά εἶναι ἡ ἐρμηνεία τῆς πλειοψηφίας, αὐτοῦ τοῦ 66% καί ἐπομένως θά εἶναι ἡ ἐρμηνεία τῆς ἀπόρριψης ὄχι τῆς λύσης γενικά, ἀλλά αὐτῆς τῆς λύσης. Θά εἶναι ἡ ἐρμηνεία πού θά λείει ὅτι, παρόλο πού οἱ Ἑλληνοκύπριοι ἀπέρριψαν τό σχέ-

διο 'Ανάν, εξακολουθούν να είναι προσανατολισμένοι σε μία λύση στην κατεύθυνση της ενιαίας Κύπρου.

Προσωπικά δεν έχω καμιά αμφιβολία ότι αυτή θά είναι η εξέλιξη των πραγμάτων στην Κύπρο. Μένοντας προς στιγμήν στο επίπεδο του λαού, αυτό το 34% που προέκυψε διχοτομικό στή δημοσκοπήση νομίζω ότι κατά βάθος τοποθετείται μ' αυτό τον τρόπο έχοντας κατά νου ως συγκεκριμένη πρόταση ένοποίησης το σχέδιο 'Ανάν, με άλλα λόγια αποφαίνεται όχι γενικώς αλλά ειδικώς ότι καλύτερα διχοτόμηση παρά το σχέδιο 'Ανάν. Χωρίς λοιπόν να παραγνωρίζουμε τη σημασία αυτής της τοποθέτησης και αυτού του 34%, τά παραπάνω σημαίνουν ότι πολλοί από τό 34% εύκολα και βολικά τήν έπομένη του δημοψηφίσματος θά στοιχηθούν πίσω από μία θέση που θά λέει ότι δεν είμαστε έναντιον τής ένοποίησης τής Κύπρου, είμαστε απλώς έναντιον του σχεδίου 'Ανάν. Φεύγοντας δέ από τό λαό και πηγαίνοντας στο επίπεδο των πολιτικών δυνάμεων (γιατί αυτές είναι που θά αναλάβουν να έρμηνεύσουν τή λαϊκή βούληση και να τή μετατρέψουν σε πολιτική), θά πρέπει να πούμε ότι δεν υπάρχει σήμερα πολιτική δύναμη στην Κύπρο από αυτές που λένε «όχι» και μάλιστα βροντερόν, που να μήν τάσεται υπέρ τής ένοποίησης του νησιού, ψέγοντας μάλιστα τό συγκεκριμένο σχέδιο ως μη ικανοποιητικά ένοποιητικό. Κατά συνέπεια δεν υπάρχει νομίζω αμφιβολία, όσο και αν δικαιούμεστε να αμφισβητούμε τήν ειλικρίνεια αυτής τής τοποθέτησης αξιώνοντας μεγαλύτερη αυτογνωσία από τους Έλληνοκύπριους, ότι οι ίδιοι τήν έπομένη του δημοψηφίσματος θά εξακολουθήσουν να κάνουν αυτό που έκαναν πάντα εδώ και τριάντα χρόνια: θά εξακολουθήσουν να ζητούν τήν ένοποίηση του νησιού τους (στο όποιο παράνομα εισέβαλε και κατέχει ή Τουρκία κ.λπ., κ.λπ.), θά έρμηνεύσουν τό «όχι» όχι ως άρνηση αλλά ως αναζήτηση ενός καλύτερου σχεδίου 'Ανάν, ή έγγυήσεων για τήν ασφαλέστερη και πιστότερη εφαρμογή του.

Η παραπάνω έρμηνεία του «όχι» σημαίνει απλούστατα ότι οι Έλληνοκύπριοι (και ίσως μαζί τους και ή Ελλάδα στο βαθμό που συμπαρίσταται) θά βρεθούν τήν έπομένη μέρα σε ασύμβατη τροχιά τόσο με τους Τουρκοκύπριους που θά έχουν καταλάβει αλλά (και αυτό είναι τό ένα σκέλος του προβλήματος) όσο και με τή διεθνή κοινότητα και, βεβαίως, με τήν ίδια τή φορά των πραγμάτων. Όλα αυτά είναι σχεδόν αναπόδραστα, όπως μαθηματικά βέβαιο είναι ότι οδηγούν σε ολέθρια αποτελέσματα, καθώς ή διαδικασία στην όποια μπήκε τά τελευταία χρόνια τό Κυπριακό ουσιαστικά δεν έμπεριείχε τό «όχι» παρά μόνο τό «ναί» στο τέλος της. Τούτων δεδομένων, υπάρχει, άραγε, έλπίδα, έστω και τήν τελευταία στιγμή, έστω και κατόπιν έορτης, να αποφευχθούν οι ολέθριες συνέπειες του «όχι»;

Γιά να απαντήσουμε σε αυτό τό ερώτημα θά πρέπει να σταθούμε πιο συγκεκριμένα στην κυρίαρχη έρμηνεία που θά δοθεί στο «όχι» και με βάση τήν όποια οι Έλληνοκύπριοι θά πορευθούν από τή Δευτέρα τό πρωί, εξειδικεύοντας τά σημεία εκείνα στα όποια οι Έλληνοκύπριοι του «όχι», ή πλευρά του «όχι», κατά δήλωσή της τουλάχιστον, αντιτίθεται στο σχέδιο 'Ανάν. Έχοντας άκούσει και τόν Παπαδόπουλο και τόν Λυσσαρίδη, τους πιο αυθεντικούς έκφραστές δηλαδή του «όχι», θά μπορούσε κανείς να κωδικοποιήσει τή στάση τους ως εξής: είμαστε υπέρ μιας διζωνικής, δικαιοδικής όμοσπονδίας, λέμε όμως «όχι» στή συγκεκριμένη για δύο λόγους. Ο ένας είναι ότι δεν είναι «βιώσιμη» και «λειτουργική» και ο δεύτερος λόγος είναι ότι διαμορφώνει ένα κράτος περιορισμένης κυριαρχίας, ένα κράτος υπό «τουρκική κηδεμονία», ένα κράτος στο όποιο ή Τουρκία έχει κάποιες μορφής δικαιώματα. Δεν έχει σημασία εδώ να επιχειρηματολογήσει κανείς ότι ή Τουρκία μετά τή χρεωκοπία της εδώ και τριάντα χρόνια πολιτικής της στο Κυπριακό, δεν πρόκειται να άσκησει αυτά τά δικαιώματα, διότι ή αντίρρηση για τά τουρκικά δικαιώματα, τήν «τουρκική επικυριαρχία» όπως τή λένε, προβάλλεται ως φόβος, ή φοβία, αλλά κυρίως και ως αντίρρηση επί τής άρχης. Διαφορίζοντας τά δύο επιχειρήματα, που είναι ταυτόχρονα και έρμηνείες του «όχι», θά έλεγα ότι τό πρώτο, τό περί λειτουργικότητας επιχείρημα, καθώς άπτεται εύθως του ζητήματος τής πολιτικής ισότητας των δύο κοινοτήτων, δεν είναι επιχείρημα κατά του συγκεκριμένου σχεδίου 'Ανάν, αλλά κατά κάθε διζωνικής δικαιοδικής όμοσπονδίας. Αν προβληθεί αυτό ή και αυτό τό επιχείρημα ως έρμηνεία του «όχι», τότε οι πάντες δικαίως θά κατανοήσουν (χωρίς και να τό δικαιολογήσουν βέβαια) ότι ή διζωνική δικαιοδική όμοσπονδιακή λύση έχει πεθάνει στην Κύπρο.

Τό δεύτερο επιχείρημα αντίθετα, ή δεύτερη έρμηνεία, που άποδίδει τό «όχι» σε μία αντίθεση άρχης για τήν «τουρκική επικυριαρχία», έχει μεγαλύτερες πιθανότητες να γίνει κατανοητό και ίσως και να προσφέρει μία διέξοδο. Βέβαια θά πρέπει εδώ να πούμε ότι τά τουρκικά δικαιώματα, που πηγάζουν από τή Ζυρίχη, πέρα από δικαιώματα τής Τουρκίας νοούνται και ως δικαιώματα τής τουρκοκυπριακής μειοψηφίας που έγγυούνται τήν πολιτική της ισότητα και ασφάλεια και με αυτή τήν έννοια άπτονται και πάλι του διζωνικού, δικαιοδικού χαρακτήρα τής όμοσπονδίας. Θά μπορούσε όμως κανείς, προβάλλοντας αυτή και μόνον αυτή τήν έρμηνεία του «όχι» ως «όχι» άρχης, να υποστηρίξει ότι τό άδιαμφισβήτητο δικαίωμα των Τουρκοκυπρίων στην ασφάλεια δεν μπορεί να προσβάλει τό δικαίωμα και των Έλληνοκυπρίων στή δική τους ασφάλεια, κάνοντάς τους να νοιώθουν αυτοί πλέον άνασφαλείς. Βέβαια για τήν ασφάλεια των Έλληνοκυ-

πρίων υπάρχει ή ελληνική στρατιωτική δύναμη, όμως εύλογα θα μπορούσε να υποστηρίξει κανείς, με την εμπειρία και του παρελθόντος, ότι η πρόβλεψη αυτή είναι καθαρά τυπική και όχι ουσιαστική.

Νομίζω ότι οι Έλληνοκύπριοι προβάλλοντας μια τέτοια ερμηνεία του «όχι» στον έαυτό τους και διεθνώς, μιλώντας ερμηνεία που λέει σχηματικά ότι το «όχι» δεν είναι ένα όχι στους Τουρκοκυπρίους αλλά ένα όχι στην Τουρκία, έχουν ίσως ακόμα κάποιες πιθανότητες να εισακουσθούν, κρατώντας για ένα όρισμένο χρονικό διάστημα ακόμα το σχέδιο 'Ανάν ζωντανό. Βέβαια το σχέδιο είναι δεδομένο και τίποτα, όσον αφορά ακόμα και τα δικαιώματα της Τουρκίας, δεν μπορεί να αλλάξει. Έδώ είναι όμως που μπορεί να αποβεί καθοριστικός ο ρόλος του ΑΚΕΛ, ενός κόμματος δηλαδή που έχοντας τελικά επιλέξει τη συμμετοχή του στην πλειοψηφία του «όχι» (δεν είναι εδώ η ώρα της κριτικής για τα αλληλέλληλα σφάλματα αυτοακύρωσης που έχει διαπράξει το ΑΚΕΛ), αποκτά ταυτόχρονα το δικαίωμα να συμμετάσχει στην αυθεντική ερμηνεία του, παλεύοντας μάλιστα για την επιβολή της δικής του ερμηνείας. Το ΑΚΕΛ, λοιπόν, έχοντας θέσει ζήτημα ασφάλειας και μόνο, έχει έμμεσα θέσει το ζήτημα των δικαιωμάτων της Τουρκίας στο νησί. Μην αμφισβητώντας τις διατάξεις του σχεδίου 'Ανάν αλλά ζητώντας ταυτόχρονα τις εγγυήσεις, ακόμα και στρατιωτικές, του ΟΗΕ για την εφαρμογή της συμφωνίας, κατατείνει στο να θέτει όρια στην (πραγματική ή φανταστική) τουρκική επικυριαρχία, θέτοντάς την (και μαζί το όλο κυπριακό κράτος) υπό τη μείζονα επικυριαρχία του ΟΗΕ. Με άλλα λόγια και συνοψίζοντας, το ΑΚΕΛ λέει ότι επειδή όλοι γνωρίζουμε ότι στο καθεστώς των τριών εγγυητριών δυνάμεων είναι στην πραγματικότητα ή εξής μία, ή Τουρκία, εμείς ζητούμε να τεθεί το καθεστώς αυτό υπό την τριτεγγύηση του ΟΗΕ. Η Τουρκία δεν φεύγει, λοιπόν, αλλά «καλύπτεται».

Στους λίγους μήνες που ακολουθούν το ΑΚΕΛ, μετέχοντας στο στρατόπεδο του «όχι», δικαιούται να διεκδικήσει τη δική του αυθεντική ερμηνεία αυτού του «όχι», επιβάλλοντάς την τόσο στον πρόεδρο Παπαδόπουλο, όσο και στον λαό, θά έλεγα, εκπαιδεύοντάς τον να δεχθεί αυτή την «απέξω συνείδηση» του νοήματος της ψήφου του. Σε περίπτωση που τὰ καταφέρει σ' αυτό το διπλό παιχνίδι, θα μπορούσε το σχέδιο 'Ανάν να κρατηθεί ζωντανό για ένα διάστημα και οι Έλληνοκύπριοι να οδηγηθούν σε ένα δεύτερο δημοψήφισμα, με την ελπίδα βέβαια ότι οι Τουρκοκύπριοι δεν θα έχουν κρυώσει τελείως.

Για να συμβεί όμως αυτό, θα πρέπει ΑΚΕΛ και Παπαδόπουλος να συγκρουστούν στο άμεσως επόμενο χρονικό διάστημα για την ερμηνεία του «όχι» που θα προβληθεί, τόσο μέσα όσο και έξω από την Κύπρο, και επομένως για τα αιτήματα και την πο-

λιτική με την οποία θα εμφανιστεί τις επόμενες μέρες ή Κύπρος στη διεθνή κοινότητα. Θα πρέπει να έχουμε υπόψη μας ότι άλλη δυνατότητα επανάληψης, δηλαδή επιβολής, του δημοψηφίσματος δεν υπάρχει παρά μόνο αν τό ζητήσει ή ίδια ή Κύπρος επίσημα διά του Προέδρου της και με αυτή την έννοια τὰ πάντα στο Κυπριακό θα κριθούν τούτο τό καλοκαίρι στη σύγκρουση του ΑΚΕΛ με τον Παπαδόπουλο μέσα στον κυβερνητικό συνασπισμό αν βέβαια τέτοια σύγκρουση υπάρχει. Την επόμενη μέρα, λοιπόν, ως δώσουμε στην Κύπρο λίγο χρόνο, μία μικρή παράταση, ακόμα. Αν αυτή η σύγκρουση δεν γίνει, ή αν απ' αυτήν επικρατήσουν οι δυνάμεις της «πολλαπλής ερμηνείας» του «όχι», τότε θα πρέπει όλοι μας να γυρίσουμε σελίδα για την Κύπρο παραδεχόμενοι τό θάνατο της ιδέας της διζωνικής δικαιοδικής ομοσπονδίας.

Δημοσιεύτηκε στα «Ένθεματα» της *Αύγης*, 25.4.2004.

Τά σύνορα του Ναι και του "Όχι

του Γιάννη Παπαθεοδώρου

«Καθένας χωριστά όνειρεύεται και δέν άκούει τό βραχνά των άλλων»

Γ. Σεφέρης, *Σαλαμίνα της Κύπρος*

Ακούσαμε και μάθαμε πολλά αυτές τις μέρες για τό Κυπριακό, για τό σχέδιο 'Ανάν, για τό συμβιβαστικό ΝΑΙ και τό «μεγάλο» ΟΧΙ. Στο πλειοψηφικό, για τήν ώρα, μέτωπο του ΟΧΙ, τά έπιχειρήματα που σωρεύτηκαν ανέδειξαν, για άλλη μιά φορά, τόν σπασμωδικό τρόπο με τόν όποιο λειτουργεί ένα μέρος της ελληνικής και κυπριακής πολιτικής σκηνής, πάνω στο κρίσιμο αυτό «έθνικό» θέμα. Καλύπτοντας ένα ευρύ φάσμα θυμικών εξάρσεων και πολιτικών λεονταρισμών, τό μέτωπο του ΟΧΙ έπιστράτευσε δάκρυα και τραυματικές μνήμες, παραδοσιακές συντηρητικές ρητορείες και νεο-εθνικιστικές άντι-ιμπεριαλιστικές κορώνες, προφητικές κινδυνολογίες και διπλωματικές κωλυσιεργίες, με σκοπό τήν άκύρωση του κεντρικού στόχου της ελληνικής και κυπριακής έξωτερικής πολιτικής, στα τελευταία τριάντα χρόνια: τήν αναζήτηση δίκαιας και βιώσιμης λύσης για τό Κυπριακό, στο πλαίσιο της διεθνούς νομιμότητας. Άνεξάρτητα, ώστόσο, από τις διατυπωμένες ως τώρα άποψεις, τήν τελική λύση θά κληθούν νά τή δώσουν, βέβαια, οι ίδιες οι κοινότητες των Έλληνοκυπρίων και των Τουρκοκυπρίων, επικυρώνοντας με δημοψήφισμα, με τή δική τους, δηλαδή, πολιτική βούληση τις άποφάσεις τους για τό μέλλον του νησιού. Από αυτή τήν άποψη, τό δημοψήφισμα της 24ης 'Απριλίου θά είναι ίσως ή πιο σημαντική πράξη δημοκρατικού άυτοκαθορισμού των δύο κοινοτήτων, στην πρόσφατη πολιτική ιστορία της Κύπρου. Άκριβώς για αυτό τό λόγο, έχει ιδιαίτερη σημασία νά σκεφτούμε αν τό έπερχόμενο δημοψήφισμα άφορά μόνο τήν τυπική άποδοχή ή τήν άπόρριψη του σχεδίου 'Ανάν, ή αν άποτελεί ένα πιο σύνθετο πολιτικό διακύβευμα για τήν κυπριακή κοινωνία, στο σύνολό της.

Άς ξεκινήσουμε με τά άυτονόητα. Τί είναι ένα δημοψήφισμα; Άφήνοντας κατά μέρος τούς όρισμούς, θά μπορούσαμε νά συμφωνήσουμε πως τό δημοψήφισμα, ως κορυφαίος δημοκρατικός θεσμός, εξασφαλίζει και εξειδικεύει τή λήψη συλλογικά δεσμευτικών άποφάσεων για τούς πολίτες μιάς έδα-

φικής επικράτειας. Είναι, δηλαδή, ένας τρόπος με τόν όποιο ή πολιτική κοινωνία άυτενεργεί και ταυτόχρονα έπενεργεί πολιτικά στον έαυτό της, στη βάση μιάς δημοκρατικής βούλησης που άναπτύσσεται θεσμικά εντός των συνόρων του έθνους κράτους. Τό πεδίο άναφοράς, έπομένως, ενός δημοψηφίσματος προϋποθέτει έναν «εαυτό», ένα κοινωνικό σώμα που ταυτοποιείται από και διά του δημοψηφίσματος προκειμένου νά εισπράξει τό άποτέλεσμα της δράσης του. Είναι όμως έτοι τά πράγματα στην Κύπρο; Ποιός είναι ό «εαυτός» που δεσμεύεται για τήν άποδοχή ή τήν άπόρριψη του σχεδίου 'Ανάν και ποιά είναι τά σύνορα μέσα στα όποια άναπτύσσονται οι δράσεις και τά άποτελέσματα αυτής της πολιτικής πράξης; Η ύπαρξη των δύο κοινοτήτων προϋποθέτει ότι μέσα στη διαδικασία του δημοκρατικού άυτοπροσδιορισμού που προσφέρει τό δημοψήφισμα, τό πολιτικό ύποκείμενο της άυτενέργειας/έπενέργειας δέν προϋποθέτει μόνο τόν «εαυτό» του αλλά προϋποθέτει και τόν «Άλλο»: ή μιά κοινότητα δέν ψηφίζει ταυτόχρονα με τήν άλλη, δέν ψηφίζει μαζί με τήν άλλη, αλλά στην ουσία ψηφίζει και για τήν άλλη, για τήν πολιτική της άναγνώριση, τή συμμετοχή της και τήν άντιπροσωπευσή της στο κοινό μέλλον της κυπριακής δημοκρατίας. Στην περίπτωση μάλιστα της Κύπρου, τό δημοψήφισμα έχει μιά επιπλέον ιδιαιτερότητα, άφοιού τό σχέδιο 'Ανάν έμπλέκει τις δύο κοινότητες με διεθνείς όργανισμούς και συμβάσεις, με θεσμούς και υπηρεσίες, με οικονομικά και στρατιωτικά δίκτυα που ύπερβαίνουν τά έδαφικά και πολιτικά σύνορα του νησιού, προσαρμόζοντας τά τελευταία στις συνολικές έπιταγές και λειτουργίες της διεθνούς κοινότητας. Κι αυτό συμβαίνει γιατί, σε σύνθετες κοινωνίες με σύνθετα προβλήματα, όπως ή Κύπρος, ούτε τό κράτος ταυτίζεται με έναν πολιτικά και πολιτισμικά όμογενοποιημένο έθνικό πληθυσμό, ούτε ή έννομη τάξη μπορεί νά ταυτίζεται με τήν περιοχή ισχύος μιάς μόνο κυρίαρχης κοινότητας. Με άλλα λόγια, δέν μπορούμε νά παραγράψουμε τό δημογραφικό, οικονομικό, κοινωνικό, πολιτικό και πο-

λιτισμικό καθεστώς που δημιούργησε ή τουρκική εισβολή του 1974, ούτε μπορούμε να αγνοήσουμε τα προβλήματα νομιμότητας που ανέκυψαν μετά την επέμβαση. Αυτά τα προβλήματα οδήγησαν άλλωστε την ελληνική και έλληνοκυπριακή πλευρά στην αναζήτηση πολιτικής λύσης μέσα από διεθνείς και ευρωπαϊκές συνεργασίες, μέσα, δηλαδή, από φορείς διευθέτησης που δεν είναι βέβαια άχρωμοι, άοσμοι και ουδέτεροι αλλά έπεξεργάζονται λύσεις, στο πλαίσιο μιας πολιτικής που λειτουργεί με άλλα σύνορα και άλλες λογικές πέραν των εθνικών συνόρων και λογικών.

Αυτή η πολιτική μετατόπιση του Κυπριακού ως διεθνούς προβλήματος αντιστάθηκε την ως τώρα αναποτελεσματική διαχείρισή του ως μείζονος, έστω, «εθνικού θέματος». Σήμερα, τό ενδιαφέρον του ΟΗΕ και της Ευρωπαϊκής Ένωσης θέτει για πρώτη φορά στο προσκήνιο ένα διαφορετικό πολιτικό σχέδιο για τό μέλλον της Κύπρου. Τό ενδιαφέρον αυτό δεν εξαντλείται στις τεχνικές λεπτομέρειες ή στις ατέλειες του πολυσέλιδου σχεδίου 'Ανάν, αλλά στην πραγματικότητα, καλεί τις δύο κοινότητες να κάνουν κάτι πολύ δυσκολότερο από τό να αποδεχτούν ή να άπορρίψουν τό σχέδιο: τις καλεί να υιοθετήσουν μία άλλη, καινούργια πολιτική κουλτούρα, μία κουλτούρα δημοκρατικής άμοιβαιότητας και άλληλεγγύης, με σαφείς έγγυήσεις για μία ειρηνική κοινωνική συμβίωση στο μέλλον. Τό δημοψήφισμα της 24ης Άπριλίου σηματοδοτεί τή βούληση της διεθνούς κοινότητας για τήν ύπαρξη όχι μιας διχοτομημένης κοινωνίας αλλά για τήν ύπαρξη μιας κοινωνίας άνοιχτης, που δεν θά άποκλείει τους Άλλους, που δεν θά άνάγει τήν πολιτική και τόν πολιτισμό της πλειοψηφίας ως μόνη άρχή νομιμότητας, που δεν θά άναγορεύει τήν πολιτική της διχαστικής και διχασμένης μνήμης ως τό μόνο και άποκλειστικό συμβολικό κεφάλαιο της κυπριακής δημοκρατίας. Η έξασφάλιση της δημοκρατικής άλληλεγγύης, στή βάση της ισότιμης πολιτικής συμμετοχής και της ίσονομίας, είναι ό μόνος τρόπος για να κλείσουν τά χάσματα που άνοιξε ή ιστορία. Η πολιτική κουλτούρα που συνοδεύει τό σχέδιο Άνάν προϋποθέτει τήν άρση της προ-πολιτικής εθνικιστικής μεταφυσικής που έπιμένει να βλέπει τά προβλήματα μέσα από μανιχαϊστικά σχήματα και στερεότυπα για τόν εαυτό και τόν Άλλο. Άντίθετα, καλεί τις δύο κοινότητες να θεραπεύσουν τις πολιτικές ανεπάρκειες που κληρονόμησαν από τό παρελθόν μέσα από τήν ίδια τή δημοκρατική διαδικασία. Άφενός μόν, με τή δίκαια κατανομή δικαιωμάτων και ύποχρεώσεων, άφετέρου δέ με τή συνολική ένταξη της δημοκρατικά ένωμένης Κύπρου σε ισχυρούς υπερεθνικούς σχηματισμούς (ΟΗΕ, Ευρωπαϊκή Ένωση), που θά έπηρεάσουν άμεσα τις έπιμέρους τομεακές και άναπτυξιακές της πολιτικές.

Αυτά είναι τά νέα σύνορα που θέτει στην Κύπρο τό σχέδιο Άνάν. Στην ουσία, δεν προσφέρει μία λύση νομιμότητας, αλλά συναρτά αυτή τή λύση νομιμότητας με τό πρόταγμα για μία σύγχρονη δημοκρατία στο πλαίσιο της ευρωπαϊκής οικογένειας.

Έπομένως τό σχέδιο προϋποθέτει και κάτι άλλο: προϋποθέτει ότι τήν ώρα του δημοψηφίσματος, Έλληνοκύπριοι και Τουρκοκύπριοι, θά πρέπει να προβούν σε μία πράξη πολιτικής άναγνώρισης του Άλλου, του άλλοτε έχθρου και άντιπάλου. Κι αυτή η πράξη πολιτικής άναγνώρισης θά είναι ή μόνη και μόνη πηγή δημοκρατικής άλληλεγγύης, ή μόνη και μόνη δεσμευτική άρχή για τήν κοινή συμμετοχή των δημοκρατικών πολιτών της Κύπρου στο μέλλον του νησιού. Ο ένας θά πρέπει να έγγυηθεί για τόν άλλο, στην προοπτική μιας ένιαίας αλλά διαφορικής ταυτότητας. Η έπίλυση του Κυπριακού περνάει σε τελευταία άνάλυση μέσα από αυτήν τήν ύβριδική κυπριακότητα όλων των πολιτών της Κύπρου, περνάει, δηλαδή, μέσα από τήν ίδια τήν άλλαγή των πολιτικών, κοινωνικών και πολιτισμικών όρων που ρυθμίζουν τις διαδικασίες της δημοκρατικής ένοποίησης του νησιού, πέρα από τά έπιμέρους έθνικά παρελθόντα και πεπραμένα. Πολλοί λένε πως αυτή η λύση θυμίζει συνθήκες θερμοκηπίου. Δεν πρόκειται άπλως για λανθασμένη εκτίμηση αλλά για ιστορικό λάθος. Άρκει να άναλογιστεί κανείς πως χτίζει ή σημερινή Ευρώπη —μία Ευρώπη τραυματισμένη από δύο παγκόσμιους πολέμους με έκατομμύρια θύματα και με δεκάδες μεταπολεμικές τοπικές και έμφύλιες διαμάχες— τή σημερινή της κοινή ευρωπαϊκή ταυτότητα, αναζητώντάς την άκριβώς εκεί, μέσα σε αυτά τά νέα σύνορα, τις όμοσπονδιακές συσσωματώσεις και συνεργασίες που έπιβάλλει ή διευρυμένη σύγχρονη ευρωπαϊκή δημοκρατία, με όλα τά προβλήματα και τις άδυναμίες της. Μέσα σε αυτά τά σύνορα καλείται να δει τήν πολιτική της φυσιογνωμία και ή Κύπρος, μέσα σε αυτά τά σύνορα καλούνται να άναγνωρίσουν τόν εαυτό τους και τόν Άλλο οι δύο κοινότητες που άπαρτίζουν τόν πληθυσμό του νησιού. Αυτά είναι τά σύνορα του ΝΑΙ, που μπορεί να προκύψει από τό δημοψήφισμα της 24ης Άπριλίου. Άντίθετα, τά μόνα όρατά σύνορα του ΟΧΙ θά είναι ή πράσινη διαχωριστική γραμμή και ή πολιτική κουλτούρα της εκατέρωθεν καχυποψίας και μνησικακίας. Στην περίπτωση αυτή, τό δημοψήφισμα δεν θά είναι μία χαμένη ευκαιρία για τήν Κύπρο (και τήν Ελλάδα), αλλά μία χαμένη ευκαιρία για τήν ίδια τή δημοκρατία.

Τ' άτιμο τό χρέημα...

των Τάσου Κωστόπουλου, Δημήτρη Τρίμη, Αγγέλικας Ψαρρά,
Δημήτρη Ψαρρά, Άντας Ψαρρά

Ενα από τά βασικά επιχειρήματα πού πρόβαλε στό διάγγελμά του ο Τάσος Παπαδόπουλος άφορούσε τίς οικονομικές επιπτώσεις του σχεδίου Άνάν: «*Η έφαρμογή των σχεδιαστικών προνοιών*», διακήρυξε, «*συνεπάγεται δυσβάστακτες οικονομικές επιπτώσεις γιά τούς Έλληνοκύπριους, ενώ ή όλη δομή του σχεδίου θά οδηγήσει, άν όχι σέ κατάρρευση τής κυπριακής οικονομίας, σίγουρα σέ οικονομική κρίση και επιπτώσεις στό βιοτικό επίπεδο των Έλληνοκυπρίων, πού μέ τόσες θυσίες οίκοδομήσαμε*».

Αφήνοντας κατά μέρος τίς άκραίες έκδοχές αυτής τής κινδυνολογίας, δέν μπορούμε παρά νά θυμηθούμε ότι κάπως έτσι ξεκίνησε, τό 1961-63, και ή αυτοϊπονόμηση τής Κυπριακής Δημοκρατίας: μέ τήν άρνηση τής έλληνοκυπριακής ήγεσίας νά καλυφθεί από τήν κεντρική κυβέρνηση τό κόστος λειτουργίας (και) τής τουρκοκυπριακής εκπαίδευσης. Άκολούθησε ή προβολή τουρκοκυπριακού βέτο στά φορολογικά νομοσχέδια του Μακαρίου και τό μπλοκάρισμα των λειτουργιών του ενιαίου κυπριακού κράτους.

Έκ των ύστερων, βέβαια, αυτό τό βέτο έχει αποκτήσει σχεδόν μυθικές διαστάσεις, καθώς θεωρήθηκε απόδειξη τής άρνησης των Τουρκοκυπρίων νά συμβιώσουν μέ τούς Έλληνοκυπρίους. Από τά απομνημονεύματα ώστόσο του Γλαύκου Κληρίδη, προέδρου τότε τής κυπριακής Βουλής και βασικού διαπραγματευτή τής έλληνοκυπριακής πλευράς, προκύπτει μιά έντελώς διαφορετική εικόνα: Η τουρκοκυπριακή ήγεσία πρόβαλε βέτο μονάχα σέ μιά, οριακή, περίπτωση: τή χρηματοδότηση των σχολείων τής τουρκοκυπριακής κοινότητας από τόν κεντρικό προϋπολογισμό. Η δέ άρνηση των Έλληνοκυπρίων νά ικανοποιήσουν αυτό τό αίτημα, οφειλόταν όχι σέ «έθνικούς» αλλά σέ οικονομικούς —κυρίως— λόγους!

Σύμφωνα μέ τό κυπριακό σύνταγμα του 1960, ή εκπαίδευση αποτελούσε τομέα ευθύνης των αντίστοιχων «κοινοτικών συνελεύσεων». Η κεντρική κυβέρνηση ήταν, άπλως, υποχρεωμένη νά καταβάλει «τουλάχιστον 2.000.000 λίρες» από τόν προϋπολογισμό της στίς «συνελεύσεις» (1.600.000 στήν έλληνοκυπριακή και 400.000 στήν τουρκοκυπριακή) γι' αυτόν τό σκοπό.

Τό ελάχιστο αυτό κονδύλι ήταν απόλυτα ανεπαρκές, καθώς τά λειτουργικά έξοδα των μέν ελληνικών σχολείων άνέρχονταν σέ 3.000.000 λίρες, των δέ τουρκικών σέ 800.000. Και οι δύο κοινότητες

συμφωνούσαν, ως έκ τούτου, στήν αύξησή του. Τό πρόβλημα άφορούσε τόν καταμερισμό του: οι μέν Έλληνοκύπριοι πρότειναν διανομή κατά 18-82% (όσο ή πληθυσμιακή αναλογία των δύο κοινοτήτων), οι δέ Τουρκοκύπριοι 30-70% (όσο ή αναλογία των άξιωμάτων πού όριζε τό σύνταγμα).

Η αντίθεση κάθε άλλο παρά συμβολική ήταν, καθώς ή τουρκοκυπριακή κοινότητα, όντας πολύ φτωχότερη, δέν μπορούσε νά συντηρήσει τά σχολεία της από άλλες πηγές. Έξ ου και ή άποφασιστικότητα των εκπροσώπων της, μέ τήν προβολή του βέτο και τό μπλοκάρισμα τής φορολογικής νομοθεσίας.

Έκ των ύστερων, ο ίδιος ο Κληρίδης έχει κάνει τήν αυτοκριτική του γιά τήν έλληνοκυπριακή άδιαλλαξία σ' αυτό τό σημείο: «*Τά επιχειρήματα πού προέβαλε ή έλληνοκυπριακή πλευρά γιά νά αιτιολογήσει τήν άρνησή της νά αύξηθει ή επιχορήγηση πρός τήν τουρκική κοινοτική συνέλευση πάνω από 18%, δηλαδή ή αναλογία πληθυσμού και ή συνεισφορά στά δημόσια έξοδα*», γράφει στά απομνημονεύματά του, «*ήσαν στήν πραγματικότητα οι λόγοι εκείνοι γιά τούς όποιους θά είχε δοθεί μεγαλύτερη επιχορήγηση από ένα κράτος πού θά χρησιμοποιούσε αντικειμενικά κριτήρια γιά νά προσδιοριστεί ή βοήθεια και στό όποιο δέ θά ύπήρχε ένταση ανάμεσα σέ διάφορες ομάδες ή τμήματα του πληθυσμού. Προφανώς, όσο φτωχότερη είναι μιά ομάδα, τόσο μικρότερη είναι και ή συνεισφορά της στά δημόσια έξοδα και τόσο μεγαλύτερη ή ανάγκη της γιά επιχορηγήσεις, ώστε νά μπορεί ν' αντιμετωπίσει τίς υποχρεώσεις της στήν τοπική αυτοδιοίκηση, στίς κρατικές υποθέσεις, σ' ένα όμοσπονδιακό σύστημα ή σέ ζητήματα κοινοτικής αυτονομίας σ' ένα ένοποιημένο κράτος*».

Η στάση αυτή τής έλληνοκυπριακής ήγεσίας, πού ήταν αποτέλεσμα τής ενόχλησής της από τά υπερβολικά δικαιώματα πού δόθηκαν από τίς συμφωνίες τής Ζυρίχης και του Λονδίνου στή μειονότητα, φωτίζει καθαρά τά ψυχολογικά πλέγματα κάτω από τά όποια ζούσε κι εργαζόταν ή έλληνοκυπριακή ήγεσία και τήν άδυναμία της νά σταθεί πάνω άπ' αυτά» («*Η κατάθεσή μου*», τ. Α', Λευκωσία 1988, σελ. 142-143).

Δημοσιεύτηκε στον «Ιό» τής Κυριακάτικης Έλευθεροτυπίας στίς 18/4/2004.

Είναι τελικά τό Κυπριακό θέμα έκδίκησης;

«Τό σχέδιο 'Ανάν είναι κατασκεύασμα τῶν 'Αμερικανῶν πού κατευθύνονται ἀπό τούς 'Εβραίους Σιωνιστές καί σκοπός τους είναι ἡ καταστροφή τῆς Κύπρου!»

Ἀπόσπασμα ἀπό φυλλάδιο πού μοιράστηκε στούς πιστούς τῆς Κύπρου κατά τή λειτουργία τῆς Μ. Πέμπτης

τοῦ Νικόλα Χριστοφίδη

1. Οἱ πρόσφατες δημοσκοπήσεις τοῦ Ραδιοφωνικοῦ Ἰδρύματος τῆς Κύπρου σχετικά μέ τή στάση τυπικῆς μερίδας Ἑλληνοκυπρίων πολιτῶν ἀέναντι στό σχέδιο Ἄνάν 5 ἔδειξαν ὅτι στό προσεχές δημοψήφισμα τῆς 24ης Ἀπριλίου, τείνουν ἀπό ἔνστικτο (ὄχι ἀπό γνώση), στήν πλειονότητά τους νά τό ἀπορρίψουν!

Σ' αὐτό τό γεγονός ἦλθε νά προστεθεῖ ἡ δραματική ὁμιλία τοῦ Προέδρου τῆς Κυπριακῆς Δημοκρατίας πού κυριολεκτικά *κοιροτοποίησε* τό σχέδιο καί στή συνέχεια ἡ ἐρμαφρόδιτη θέση τοῦ ΑΚΕΛ πού παγίωσε τό κλίμα ἀρνητισμοῦ, καθιστώντας τίς ὅποιες ἐλπίδες μεταστροφῆς τῆς κυπριακῆς κοινῆς γνώμης μέσα στό ἐλάχιστο χρονικό διάστημα πού ἀπομένει μέχρι τό δημοψήφισμα, *ἀσήμαντες*.

Ὡστόσο τό ἴδιο τό σχέδιο, παρά τήν κρατούσα σήμερα ἀρνητική γι' αὐτό ἀποψη μεταξύ τοῦ ἑλληνοκυπριακοῦ λαοῦ, *ἀλλά λέει!*

Αὐτό πού οὔτε ὁ πλέον προκατειλημμένος ἀναγνώστης του δέν μπορεί νά ἀρνηθεῖ, εἶναι ὅτι προτείνει μιά νέα κατάσταση πραγμάτων *θεαματικά ἐννοϊκότερη* ἀπό τή σημερινή –τόσο γιά τούς Ἑλληνοκύπριους, ὅσο καί γιά τούς Τουρκοκύπριους– *σηματοδοτεῖ τυπικά ἀλλά κι οὐσιαστικά, τήν ἐπίσημη ἀποχώρηση τῆς Τουρκίας ἀπό τήν Κύπρο μετά ἀπό 30 χρόνια κατοχῆς*.

Τό σχέδιο Ἄνάν, ἂν ἐξετασθεῖ μέ *καλοπιστία* καί μέ ἀντικειμενικά κριτήρια, ἀλλά κυρίως χωρίς πανικό, διαστρεβλώσεις (*σκοπίμες ἤ μή*) καί γραφικούς *συναισθητισμούς*, ὁδηγεῖ εὐκόλα στό συμπέρασμα ὅτι σάν συνολικό πλαίσιο λύσης, ὄχι μόνο ἀναιρεῖ ὅλα ὅσα θεωροῦμε τόσα χρόνια ὅτι συνιστοῦν τήν κατάσταση πραγμάτων πού ὀνομάζουμε «κυπριακό πρόβλημα» ἀλλά, δημιουργεῖ τίς προϋποθέσεις γιά τήν *ἐνηλικίωση τῶν Κυπρίων*, τόν ἀπογαλακτισμό τους ἀπό μητέρες πατρίδες καί τήν ὁμαλή καί ισότιμη ἔνταξή τους στό εὐρωπαϊκό καί παγκόσμιο γίγνεσθαι. Ὅπως ἄλλωστε δήλωσε πρῖν

ἀπό λίγες μέρες ὁ Γκίντερ Φερχόιγκεν, μιά ἐνωμένη εὐρωπαϊκή Κύπρος θά εἶναι ἡ *χώρα ὑπόδειγμα*, ὅπου Χριστιανοί καί Μουσουλμάνοι θά συμβιώνουν εἰρηνικά καί θά εὐημεροῦν στό πλαίσιο τῆς Εὐρώπης.

2. Γιατί ὅμως ὁ ἑλληνικός κυπριακός λαός, ἀντί νά εἶναι στήν πλειοψηφία του ἱκανοποιημένος μέ τή *μοναδική, ἴσως ἀνεπανάληπτη*, αὐτή ιστορική ἐξέλιξη, δείχνει μέσα ἀπό τή δημοσκόπηση καί ὄχι μόνο, τόσο φανερά ἐνοχλημένος ἀπό τό σχέδιο καί τόσο *ἀβίαστα ἔτοιμος* νά τό καταψηφίσει – ἀδιαφορώντας μάλιστα καί γιά τίς εὐοίωνες προοπτικές πού διανοίγει ἀλλά καί γιά τίς ὀδυνηρές, ἴσως δραματικές κι ἀνεπανόρθωτες γι' αὐτόν, ἀρνητικές συνέπειες πού μέ *βεβαιότητα* θά ὑποστεῖ;

Γιατί θέλουν οἱ Ἑλληνοκύπριοι νά ταυτίζονται μέ τά λεγόμενα –ἀκόμη κι ἂν αὐτά εἶναι *φανερὰ ψεύδη*– τοῦ ὁποιοῦ ἀσχετου/σχετικοῦ «ειδικοῦ» ἢ ἄλλου συναισθηματικοῦ λαοπλάνου πού ἐμφανίζεται στήν κυπριακή τηλεόραση – σάν νά προσπαθοῦν ἀπεγνωσμένα νά βροῦν ἐκ τῶν ὑστέρων μιά *λογικοφανή* στήριξη σέ μιά παράλογη, ὅμως *ἤδη προειλημμένη*, ἀπόφασή τους;

Γιατί δηλαδή, τό ὑπό ψήφισμα σχέδιο, δέν λειτουργεῖ γιά τούς Ἑλληνοκύπριους στό *συναισθηματικό* τους πεδίο – γιατί δέν εἶναι ἡ λύση πού θά *ἤθελαν*,

Δύο εἶναι, κατά τή γνώμη μου, οἱ παράγοντες πού ὁδηγοῦν σ' αὐτό τό φαινόμενο:

Α. Ὁ πρῶτος εἶναι ὅτι οἱ Ἑλληνοκύπριοι *δέ χρειάζονται καμία λύση!*

Παρά τήν καταστροφή τοῦ 1974 καί τίς ἐπαχθεῖς συνθήκες πού δημιούργησε στό νησί, οἱ Ἑλληνοκύπριοι *ἔχουν ἤδη ἐπιλύσει* σέ *πρακτικό* καί *οικονομικό* ἐπίπεδο τό κυπριακό πρόβλημα – ἀνέβασαν τόσο *θεαματικά* τό βιοτικό τους ἐπίπεδο ὥστε σήμερα νά ζοῦν μιά καθημερινότητα ἡ ὁποία εἶναι σαφῶς καλύτερη ἀπ' αὐτήν πού δῖναν μέχρι τό 1974.

‘Από τήν ἄλλη ἡ Κυπριακή Δημοκρατία, γιά πρώτη φορά στήν ἱστορία της διάγει μιά σχετικά μεγάλη περίοδο σταθερότητας καί εὐημερίας –εἶναι πλέον ἕνα ἡμικατεχόμενο μὲν, ἀλλά σεβαστό, διεθνῶς ἀναγνωρισμένο κράτος– ἕνα κράτος πού γίνεται σέ λίγες μέρες ἰσότιμο μέλος τῆς Ε.Ε.

Β. Ὁ δεύτερος παράγοντας φαίνεται νά εἶναι ὅτι οἱ Ἑλληνοκύπριοι ἔνωσαν γιά πρώτη φορά τή μεθυστική ζάλη πού δίνει τό πικρό ποτήρι τῆς ἐκδίκησης!

Κατάφεραν νά ἀπομονώσουν ἀπό τή διεθνή ζωή –καί κυρίως ἀπό τή ζωή τους– τούς Τουρκοκύπριους (ὅπως κάποιες μεγαλοαστικές οἰκογένειες κρύβουν ἀπό τήν κοινωνία τά νοητικά καθυστερημένα παιδιά τους). Τούς ἄφησαν νά ἐγκλωβισθοῦν σ’ ἕνα μὴ ἀναγνωρισμένο «ψευδοκράτος» καί νά τιμωροῦνται στό διηγεῖς ἀπό ἕνα ἀσφυκτικό διεθνές οἰκονομικό ἐμπάργκο – σέ βαθμό πού οἱ Τουρκοκύπριοι νά ἀποστατήσουν καί νά ἐκλιπαροῦν γιά τήν ἐπανενώσή τους μέ τούς Ἑλληνοκύπριους!

Παράλληλα καί μέ μιά σειρά ἀπό καταπελτικά ψηφίσματα διεθνῶν ὀργανισμῶν, πέτυχαν τή φραστική καταδίκη ἀπό τή διεθνή κοινότητα τοῦ πρωταίτιου τοῦ ἐγκλήματος πού ἔγινε σέ βάρος τους, τῆς Τουρκίας. Ὅσο ὅσο ὁ τελικός τους στόχος μένει ἀκόμη ἀνεκπλήρωτος

Τά ψηφίσματα ὡς οἰωνεῖ δικαστικές ἀποφάσεις νά ἐκτελεστοῦν – νά τιμωρηθεῖ δηλαδή ἔμπρακτα ἡ Τουρκία ἀπό τή διεθνή κοινότητα, σέ τέτοιο βαθμό μάλιστα πού οἱ Ἑλληνοκύπριοι νά νιώσουν δικαιωμένοι καί ἠθικά ἱκανοποιημένοι!

Πρόσφατα μόλις, ἡ Τουρκία ἄρχισε νά ὑφίσταται ἐπιτέλους κάποιες ὀδυνηρές γι’ αὐτήν συνέπειες.

Μετά ἀπό 30 χρόνια καί μέ βάση τό προηγούμενο πού δημιούργησε ἡ γνωστή ὑπόθεση Τιτίνας Λοϊζίδου, εἶναι ἀναγκασμένη νά ἀποζημιώσει τούς πρόσφυγες γιά τή στέρηση τῆς περιουσίας τους.

Ἀκόμη οἱ σημαντικότερες γιά τό μέλλον τῆς Τουρκίας σχέσεις της μέ τήν Ε.Ε., ἐμποδίζονται οὐσιαστικά, ἀπό τό συνεχιζόμενο ἐγκλήμα της στήν Κύπρο. Μετά τήν 1η Μαΐου ἡ Τουρκία θά κατέχει πλέον παράνομα εὐρωπαϊκό ἔδαφος, ἡ δέ πολυπόθητη γι’ αὐτήν αἴτησή της γιά ἔνταξη στήν Ἑνωση θά τελεῖ ὑπό τήν αἴρεση τῆς ἔγκρισης τῆς Κύπρου – ἡ Τουρκία γίνεται πλέον ὄμηρος τῆς Κυπριακῆς Δημοκρατίας!

Ἦλθε φαίνεται ἡ «εὐλογημένη ὥρα» νά πάρουν οἱ Ἑλληνοκύπριοι τό αἶμα τους πίσω ἀπό τήν Τουρκία – γιά τό ἐγκλήμα τῆς εἰσβολῆς τοῦ 1974– γιά τούς νεκρούς, τούς ἀγνοούμενους, τήν προσφυγιά, τόν ἐποικισμό, τήν καταστροφή τῆς πολιτιστικῆς τους κληρονομιάς – τή Σμύρνη, τήν Πόλη καί τίς ἄλλες χαμένες πατρίδες τοῦ ἔθνους!

3. Δέν εἶναι ἄρα οὔτε οἱ νομικές, οὔτε οἱ οἰκο-

νομικές, οὔτε οἱ πολιτικές πρόνοιες κι ἄλλες συνέπειες τοῦ σχεδίου τοῦ Γ.Γ, ὁ λόγος ἀπόρριψής του ἀπό τούς ὑποστηρικτές τοῦ «ΟΧΙ» –εἶναι τό ὀργίλο συναίσθημα πού πνίγει– Ἑλληνες καί Ἑλληνοκύπριους – ὅτι τό προτεινόμενο σχέδιο δέν δικαιώνει τό ἔθνος, δέν τούς ἱκανοποιεῖ ἠθικά. Διότι τό σχέδιο Ἄνάν πουθενά δέν τιμωρεῖ τελικά τήν Τουρκία γιά τά ἐγκλήματά της σέ βάρος τῶν Ἑλληνοκυπρίων.

Ἡ ἐκδίκηση εἶναι τελικά ὁ λόγος τοῦ ἀρνητισμοῦ τῶν Ἑλληνοκυπρίων στήν προτεινόμενη ἀπό τόν Γ.Γ. τοῦ ΟΗΕ λύση τοῦ κυπριακοῦ –ἀρνητισμοῦ πού ἐκφράζει μονολεκτικά τό «ἠχηρό» «ΟΧΙ» τοῦ Κύπριου Προέδρου– μιά θέση πού φαίνεται νά βρίσκει σημαντική ἀπὸ τήν Ἑλλάδα, τόσο μεταξύ πολιτικῶν, ὅσο καί μεταξύ τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ.

Οἱ ὑποστηρικτές τοῦ «ΟΧΙ» πιστεύουν ὅτι βρισκόμαστε μπροστά σέ ἄλλη μιά διεθνή συνωμοσία σέ βάρος τῶν «δικαίων» τοῦ ἑλληνισμοῦ!

Μιά συνωμοσία –βεβαίως τοῦ ἄλλου «προοιωνίου ἐχθροῦ» μας τοῦ ἰμπεριαλισμοῦ– πού κωδικοποιεῖται στή μορφή ἑνός ἑτεροδαροῦς, ἐσκεμμένα ἀκατανόητου σχεδίου ἐννέα χιλιάδων σελίδων, τοῦ ὁποῦ ἡ ὅλη σύλληψη, ὁ μόνος του σκοπός δέν μπορεῖ νά εἶναι παρά ἡ νομιμοποίηση τῶν τετελεσμένων τῆς εἰσβολῆς, ἡ ἀπαλλαγὴ τῆς Τουρκίας ἀπό τά ἐγκλήματά της, ἔτσι ὥστε νά τῆς ἐπιτρέψει νά διεκδικήσει ἀνέξοδα, μέ τά δεκανίκια τοῦ ἰμπεριαλισμοῦ, μιά ἰσότιμη θέση στήν Εὐρώπη καί στόν πολιτισμένο κόσμο;

Κι αὐτό ἀκριβῶς ὑπονοοῦσαν οἱ Κύπριοι Μητροπολίτες ὅταν ἀποκάλεσαν ἐπανεπιλημμένα τό σχέδιο «ἀνήθικο», «σατανικό ἔκτρομα», πρὶν καν τό διαβάσουν!

Μέ τίς ἀντιλήψεις ὅμως αὐτές, πού προφανῶς ἐπικρατοῦν σέ μεγάλη μερίδα τόσο τῶν Ἑλληνοκυπρίων ὅσο καί τῶν Ἑλλήνων πολιτῶν, μέ τή λογική δηλαδή τῆς «βεντέτας» καί τῆς ἐκδίκησης, πού κάθε ἄλλο παρά χριστιανική μπορεῖ νά χαρακτηριθεῖ, δέν πρέπει νά ἐκπλήσσει τό γεγονός ὅτι ὅποια συμβιβαστική λύση κι ἂν προταθεῖ αὐτή τή στιγμή στόν ἑλληνοκυπριακό λαό, ἀκόμη κι ἂν αὐτή εἶναι ἰδανική λύση – θά καταψηφισθεῖ!

Οἱ Ἑλληνοκύπριοι ἀντιδροῦν στό σχέδιο Ἄνάν μέ τόν ἴδιο ἀκριβῶς ἀνθόρητο καί μονολιθικό τρόπο πού ἀντέδρασαν οἱ περισσότεροί Ἑλληνες στό Κουρδικό –ὄχι ἐπειδή κατανοοῦσαν τόν ἀγῶνα τῶν Κούρδων, ἀλλά διότι υἱοθέτησαν τήν παράλογη λογική «ὁ ἐχθρός τοῦ ἐχθροῦ μου εἶναι φίλος μου».

Ὅταν λοιπόν εἶδαν οἱ Ἑλληνες κι οἱ Ἑλληνοκύπριοι τήν τουρκική πλευρά νά πανηγυρίζει μετά τή Λουκέρνη εἶπαν: «Γιά νά πανηγυρίζουν οἱ Τοῦρκοι σημαίνει ὅτι τό σχέδιο εἶναι γιά μᾶς κακό – ἄρα ἀπορριπτέο»!

4. Τί είναι όμως αυτό πού πραγματικά προβάλλει τό «ΟΧΙ» τών Έλληνοκυπρίων;

Καταρχήν προβάλλει ότι αυτό πού στήν πραγματικότητα ζητούσαν από τή διεθνή κοινότητα όταν έπεδίωκαν τή λύση του κυπριακού όλα αυτά τά χρόνια, δέν ήταν ένα κοινό μέλλον μέ τούς Τουρκοκυπρίους στή βάση ενός δίκαιου και λογικού συμβιβασμού!

Ούτε λίγο ούτε πολύ, οι Έλληνοκύπριοι απαιτούσαν από τή διεθνή κοινότητα, μέσα από τίς ειρηνευτικές διαδικασίες του ΟΗΕ, ν' αποκαταστήσει γι' αυτούς, τή χαμένη τους «έθνική τιμή» – τιμή όμως πού οι ίδιοι ποτέ δέ διεκδίκησαν μέ τά όπλα ή έστω μ' άλλες έκούσιες προσωπικές θυσίες!

Γι' αυτό τό «ΟΧΙ» του κ. Παπαδόπουλου δέν εκφράζει καμιά λεβεντιά.

Έκφράζει καταρχήν μιά ασυνέπεια τών Έλληνοκυπρίων προς τούς διεθνείς θεσμούς, ίσως και μιά διάθεση εκμετάλλευσης, μιά κακοπιστία απέναντί τους. Τό κυριότερο όμως είναι ότι εκφράζει μιά αναχρονιστική εθνικιστική ιδεολογία πού δυστυχώς αναπαράγεται από μιά μεγάλη μερίδα τής κυπριακής εκκλησίας, αλλά κυρίως από τήν παιδεία του νησιού για 30 σχεδόν χρόνια και συνοψίζεται σέ δύο βαριές λέξεις: «Δέν ξεχνῶ»!

Δέν ξεχνῶ όμως τί ο Έλληνοκύπριος;

Μήπως τήν εκδίκηση σέ βάρος τής Τουρκίας, στήν όποία είναι από τά τρυφερά παιδικά του χρόνια όρκισμένος;

Είναι τυχαίο άραγε ότι στήν έρευνα του Ρ.Ι.Κ., οι έλληνοκύπριοι νέοι 18-25 είναι ή πιό άρνητικά τοποθετημένη μερίδα του κυπριακού λαού απέναντι στο σχέδιο Άνάν;

5. Μιά όμως τέτοια, έντέλει εθνικιστική-ρατσιστική νοοτροπία, φανερά δέν συνάδει, ούτε μέ τίς κρατούσες άντιλήψεις στή διεθνή κοινότητα και τίς άρχές του ΟΗΕ, ούτε και φυσικά μέ τίς άρχές τής Ευρώπης και τό περιδότητο «εύρωπαϊκό κεκτημένο» – παραπέμπει σ' άλλες εποχές πού ή Ευρώπη θέλει νά ξεχάσει!

Ένα έλληνοκυπριακό, λοιπόν, «ΟΧΙ» πού βασίζεται στήν πιό πάνω λογική τής «κακής» Τουρκίας πού πρέπει νά τιμωρηθεϊ για νά επέλθει ή κάθαρση του έθνους, διαστρεβλώνει και παραποιεί, τήν ίδια τήν κυπριακή ιστορία – διαγράφει μιά μακρά άλυσίδα από έλληνοκυπριακά λάθη και έλληνικά, αυτά πού προκάλεσαν τελικά τήν τουρκική εισβολή του 1974. Παραγράφει άκόμη τή θεμελιώδη σημασία τών ιστορικών συμφωνιών κορυφής Μακαρίου-Ντενκτάς πού έθεσαν τό συμβιβαστικό πλαίσιο τής συμφιλίωσης τών Έλληνοκυπρίων και τών Τουρκοκυπρίων σ' ένα κοινό, δικαιοδικό, διζωνικό, όμόσπονδο κράτος – αυτή άλλωστε ήταν ή βάση πάνω στήν όποία κτίστηκε τό σχέδιο Άνάν κι αυτή

ήταν ή βάση μέ τήν όποία οι Έλληνοκύπριοι ήγγετες διαπραγματεύτηκαν τή λύση του Κυπριακού όλα αυτά τά χρόνια.

Πού πάει, λοιπόν, ή συνέπεια κι ή αξιοπιστία τών Έλληνοκυπρίων, τών ήγετών και του κλήρου τους, όταν απορρίπτουν τό σχέδιο μέ διαστρεβλώσεις του περιεχομένου του και μέ τέτοιους πανηγυρικούς τόνους.

Όταν παραβλέπουν ότι τό σχέδιο είναι τό συμβιβαστικό αποτέλεσμα μιάς διαδικασίας διαπραγματεύσεων πού έγινε μέ βάση τίς κρατούσες στο διεθνές δίκαιο πρακτικές ειρηνικές επίλυσης διαφορών του ΟΗΕ, διαδικασία πού οι ίδιοι επίμονα ζήτησαν και στήν όποία κι ίδιοι συμμετείχαν ελεύθερα και μέ τή θέλησή τους;

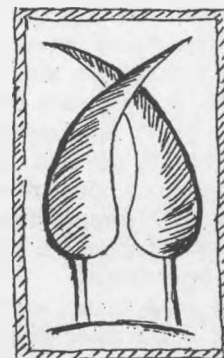
Δέν εμφανίζονται στή διεθνή κοινότητα σάν ένας έξαιρετικά έμπαθής, τυφλωμένος από μίσος λαός πού, σάν άπατημένος σύζυγος δέν σκέφτεται παρά μόνο τήν εκδίκηση;

Η νοοτροπία τής τυφλής βεντέτας πού εκφράζουν οι Έλληνοκύπριοι σήμερα δέν δείχνει ότι ζουν κολλημένοι στο παρελθόν κι άντιμάχονται τά ρεαλιστικά συμφέροντα και τό μέλλον τών παιδιών τους;

Τέλος πόσο επικίνδυνη και ζημιογόνα είναι γι' αυτούς μιά νοοτροπία πού έρχεται σέ αντίθεση μέ τίς κρατούσες διεθνείς κι εύρωπαϊκές αξίες τής διαλλακτικότητας, του πλουραλισμού, τής δημιουργικής ειρηνικής συμβίωσης τών λαών – μιά νοοτροπία πού βρίσκεται τόσο κοντά σ' αυτήν τών σημερινών φονταμενταλιστικών κινημάτων!

Η Κύπρος σίγουρα, τήν έπαύριο του «ΟΧΙ» θά είναι μιά κτυπητή παραφωνία στον πολύχρωμο δημοκρατικό κόσμο τής Ευρώπης, όπου διεκδικεί μιά ισότιμη θέση. Μήπως λοιπόν οι Έλληνοκύπριοι, θά πρέπει νά πουν ένα ήχηρό «ΟΧΙ» και στήν Ευρωπαϊκή Ένωση, πριν εκδιωχθούν από τήν Ένωση κακήν κακώς;

9 Απριλίου, 2004

“Ένας επικίνδυνος λόγος άλλων εποχών: καλωσορίσατε στή διχοτόμηση καί τόν άπορριπτιισμό

του Νίκου Τριμικλιιώτη

«Δεσμεύομαι νά λύσω τό Κυπριακό στή βάση του σχεδίου 'Ανάν», είπε ό κ. Τάσσοσ Παπαδόπουλος καί προεκλογικά έδωσε λόγο τιμής στον κυπριακό λαό με τόν πιο παραστατικό τρόπο. Σάν ψηφοφόροι του κ. Παπαδόπουλου, παρ' όλες τίς επιφυλάξεις που είχαμε, δώσαμε πίστωση χρόνου καί πίστη στο λόγο του: «Οί άνθρωποι αλλάζουν με τίς εποχές καί τίς συνθήκες», είπαμε.

Αναμέναμε ένα ΟΧΙ. “Όμως αυτό που είδαμε στην τηλεόραση ήταν ένα πολιτικό πραξικόπημα: αυτό έκανε με τό πολυδιαφημισμένο διάγγελμά του. Μίλησε σάν τόν παλιό Τάσσο, εμπνευστή του άπορριπτιισμού, ιδιοκτήτη της έφημερίδας Κήρυκας. Με λόγο καί ύφος που θέλησε νά παραπέμψει σε άλλες εποχές, άποπειράθηκε νά μετατρέψει έαυτόν σε «έθναρχη» εποχές που ευτυχώς πέρασαν άνεπιστρεπτή.

«Αντλώ δύναμη από εσάς», είπε σε καμιά εκατοστή «αυθόρητους» όπαδούς με γαλανόλευκες που φώναζαν ΟΧΙ καί άποκαλούσαν αυτούς που λένε ΝΑΙ στή λύση «προδοτές». Είχαν «σπάσει» τόν κλοιό της άστυνομίας του προεδρικού. Τά «αυθόρητα» λεωφορεία ήταν έτοιμα, βαμμένα με έθνικά χρώματα με μεγάλα γράμματα, όπως τίς διαφημιστικές πινακίδες που άγοράστηκαν: ΟΧΙ... «Αυθόρητα» καί όλόκληρη ή ήγεσία του ΔΗΚΟ μαζί, από τήν αρχή των διαπραγματεύσεων, μέχρι τήν κατάθεση του τελικού σχεδίου πολεμούσε με μίσος τό σχέδιο λύσης του Κυπριακού.

Η όλη έπιχειρηματολογία που άνέπτυξε, οι διάφορες παραπλανητικές καί ασύστολες σοφιστείες, με έπιλεκτικές αναφορές καί έσκεμμένες παραλήψεις των προνοιών του Σχεδίου 'Ανάν είχαν ένα καθαρό στόχο: Νά κτίσει πάνω στην άνασφάλεια του λαού, τήν άπογοήτευση καί τόν φόβο του κόσμου. «Διαλύεται ή Κυπριακή Δημοκρατία», είπε, καί μένουμε επί ξύλου κρεμάμενοι σε ένα μπαράζ κινδυνολογίας για τό άβέβαιο αύριο. Έσκεμμένα άγνόησε τό πραγματικά άβέβαιο αύριο τό όποιο θα έπιφέρει με ένα ΟΧΙ: άπομόνωση, μή-άναγνώριση, άρση του έμπάργκο, ακόμα καί μόνιμη καί νομιμοποιημένη πλέον διχοτόμηση.

Δέν βρήκε ένα καλό νά πει για τό Σχέδιο 'Ανάν, ένα σχέδιο λύσης που ό ίδιος με έπιστολή του στον Γ.Γ. του ΟΗΕ ζήτησε νά έπαναδιαπραγματευτεί

πρίν τήν ένταξη στην Ε.Ε. για νά άποτρέψει τήν ευρωδιχοτόμηση. Μήπως ήταν απλά ένα επικοινωνιακό τρίκ; Μήπως δέν ήταν ποτέ ειλικρινής στίς προθέσεις του; Τότε γιατί πήγε στην Νέα Υόρκη ή τήν Λουκέρνη; Γιατί δέν άκουσε τόν κ. Τζιωνή ή άλλους άπορριπτικούς συμβούλους του;

Με πλήρη καί άπροκάλυπτο άπορριπτιισμό που θα ζήλευε ακόμα καί ένας Ντενκτάς άνέπτυξε ένα μηδενιστικό λόγο για τή λύση καί απέδειξε ότι προτιμά τή διχοτόμηση από τή λύση. Με δάκρυα στα μάτια τόνισε: «Παρέλαβα κράτος άναγνωρισμένο. Δέν θα παραδώσω “κοινότητα”». Πρίν τρεις ήμερες είδαμε καί τόν κ. Ντενκτάς, νά δακρύζει καί νά λέει «δέν θέλω νά δώ τόν τουρκικό στρατό νά φεύγει καί νά μήν έπιστρέφει».

Τά περι της διάλυσης της Κυπριακής Δημοκρατίας, περι κράτους καί όχι κοινότητας, της μή έπιστροφής των προσφύγων που παρέθεσε άγγίζουσαν τά όρια του ψεύδους. Τά περι άνασφάλειας του λαού, με τήν όποια έπαιξε άποτελούν άνέντιμη πράξη λαϊκισμού καί δημαγωγίας. Αυτό όμως που εξέπληξε περισσότερο ήταν ότι δέν δίστασε νά χρησιμοποιήσει δικές του προτάσεις που έγιναν άποδεκτές από τόν ΟΗΕ σάν καταστροφικές. Η πρόταση για μετοχοποίηση του 1/3 των άποζημιώσεων ήρθε από τό έπιτελείο του κ. Παπαδόπουλου, ήταν πρόταση της έλληνοκυπριακής πλευράς που έγινε άποδεκτή από τόν ΟΗΕ καί τήν τουρκική πλευρά. Ήρθε κατόπιν νά επικαλεστεί αυτή τήν πρόνοια του σχεδίου σάν μή βιώσιμη, υπενθυμίζοντας μάλιστα στο λαό τήν καταστροφή του χρηματιστηρίου.

Όλα τά έπιχειρήματα, στή βάση των όποιων οικόδομησε ένα ΟΧΙ ίσχυαν πρίν πάει στίς διαπραγματεύσεις. Η άναγκαία καλή θέληση της Τουρκίας είναι προϋπόθεση για όποιαδήποτε λύση. Αν δέν πιστεύεις στην καλή θέληση του άλλου, τότε δέν πώς νά διαπραγματευτείς. Η άποτυχημένη πολιτική της «πρόταξης» νά ζητάς πρώτα τήν άποχώρηση των κατοχικών δυνάμεων καί ύστερα νά συνομιλήσεις είναι διαθέσιμη μόνο σ' αυτούς που θέλουν παγίωση του στάτους κβό.

Έδω καί καιρό ό κ. Παπαδόπουλος διαλαλούσε ότι έπαψε νά ζητά πώς ή λύση πρέπει νά είναι δίκαη, φτάνει νά είναι λειτουργική καί βιώσιμη. Πρότεινε μάλιστα άλλαγές στο σχέδιο 'Ανάν που νά

τό καταστήσουν λειτουργικό και βιώσιμο, αλλαγές που έγιναν αποδεκτές, σχεδόν όλες. Στην Λουκέρνη δέν ζήτησε αλλαγές που να κάνουν τό σχέδιο πίο δίκαιο, πεισματικά αρνούμενος οποιαδήποτε διαπραγμάτευση για τό έδαφικό. Τελικά τά περί λειτουργικότητας και βιωσιμότητας, που έλεγε, δέν ήταν παρά στάχτη στά μάτια του κυπριακού λαού.

Γιά έπικοινωνιακούς λόγους πήγε στις συνομιλίες; Για να ξεγελάσουμε μήπως τούς Ευρωπαίους για να φτάσουμε στην ένταξη χωρίς τή λύση; Η ένταξη στην Ε.Ε. από καταλύτης για λύση μετατρέπεται σέ αυτοσκοπό που θά διχοτομεί τήν Κύπρο. Τό τραγικό είναι ότι τό ΟΧΙ τών Έλληνοκυπρίων θά έκληφθει από τήν Ε.Ε. και τόν ΟΗΕ ως έλλειψη θέλησης για λύση, ενώ ή Τουρκία που κατέχει τώρα παράνομα κυπριακά έδάφη θά νομιμοποιηθεί λέγοντας ΝΑΙ και θά πάρει «πιστοποιητικό καλής διαγωγής» και πιθανώς ήμερομηνία, χωρίς ανταλλάγματα στην Κύπρο, ενώ θά μονιμοποιηθεί και ή διχοτόμηση.

Είχε καλέσει τά ΜΜΕ να τόν ενισχύσουν στή διαπραγμάτευση τής Λουκέρνης με τό να μή βγάξουν τά θετικά του σχεδίου λύσης και με τό να μεγεθύνουν τά αρνητικά. Άφηνε να διαρρέουν στά ΜΜΕ από τούς στενούς του συνεργάτες διάφορα και δημιούργησε μιά αρνητική κοινή γνώμη. «Για διαπραγματευτικούς λόγους», έλεγε σ' όποιον ανησυχούσε. Τελικά δημιούργησε έναν Φράγγκεσταϊν, τόν όποιο και καβαλίκεψε για να αποτρέψει τή λύση του Κυπριακού.

Αποδείχτηκε τελικά ότι ο κ. Τάσος ήταν και παραμένει ο εμπνευστής του απορριπτισμού. Δέν διστάζει να αποδεχτεί τή διχοτόμηση αρνούμενος τή διακυβέρνηση του τόπου. Διαφώνησε με τόν Μακάριο τό 1977 για όμοσπονδιακή λύση. Διαφωνεί και τώρα με τό Σχέδιο Άνάν γιατί πρόκειται για όμοσπονδία. Με τό ΑΚΕΛ έπαιξε ένα δρόμικο παιχνίδι. Είναι μιά φωνή από τό παρελθόν που δέν έχει χώρο στην Κύπρο του μέλλοντος.

Κύπρος: ή ώρα του μεγάλου «Ναί»

του Σταύρου Τομπάζου

Τά ψέματα τέλειωσαν. Έλληνοκύπριοι και Τουρκοκύπριοι καλούνται σέ δημοψήφισμα τήν 24η Άπριλίου για να αποφασίσουν οριστικά για τό μέλλον τους. Δέν υπάρχουν πιά «ϊσως». Υπάρχει απλώς τό μεγάλο «ναί» ή τό μεγάλο «όχι». Αυτή τή στιγμή διαμορφώνονται στην Κύπρο με ταχύ ρυθμό τά δύο αντίπαλα στρατόπεδα.

Στό στρατόπεδο του «όχι», τό τοπίο είναι ήδη αρκετά καθαρό. Τό κόμμα του Τάσου Παπαδόπουλου (ΔΗΚΟ), δηλαδή ή εθνικιστική δεξιά μακαριακής προέλευσης, τοποθετήθηκε καθαρά ενάντια στο σχέδιο Άνάν. Οι Νέοι Ορίζοντες τής άκρας δεξιάς, οι άμετανόητοι υποστηρικτές τής ΕΟΚΑ Β' μέσα και έξω από τό ΔΗΣΥ, Μητροπολίτες και Ίεράρχες (πλήν του Μητροπολίτη Μόρφου που τάχθηκε ενάντια στο κυρίαρχο εκκλησιαστικό ρεύμα), ή ήγεσία των οικολόγων παρά τίσ συστάσεις των Ευρωπαίων συντρόφων τους, καθώς και κάποιοι βουλευτές τής εθνικιστικής πτέρυγας του ΔΗΣΥ άλλωνίζουν τά κανάλια δαιμονοποιώντας τό σχέδιο. Ο επίτιμος πρόεδρος τής ΕΔΕΚ Β. Λυσσαρίδης και πολλοί υποστηρικτές του στο χώρο τής σοσιαλδημοκρατίας παρασύρθηκαν από αυτό τό ρεύμα.

Στό στρατόπεδο του «ναί» διαμορφώνεται με πίο άργό ρυθμό, όμως τό τοπίο θά ξεκαθαρίσει σύντομα. Τά δύο μεγάλα κόμματα, τό ΑΚΕΛ και ο ΔΗΣΥ θά ταχθούν με τό «ναί». Σ' αυτό τό στρατόπε-

δο εντάσσεται και τό κόμμα του Γ. Βασιλείου, οι Έλεύθεροι Δημοκράτες, καθώς και κάποια ιστορικά στελέχη τής ΕΔΕΚ. Στο χώρο του ΑΚΕΛ, όσο πίο άριστερά τοποθετούνται τά στελέχη τόσο πίο ξεκάθαρα υποστηρίζουν τό «ναί».

Τό μέτωπο του «όχι» είναι τό μέτωπο του εθνικιστικού ρομαντισμού. Έπειδή ύστερεί σέ επιχειρηματολογία άντλεί δύναμη από τά «προαιώνια» σύμβολα και τίσ παραδόσεις. Η «σημαία», οι «ήρωες», οι «μάρτυρες», ή «ορθοδοξία» επιστρατεύονται για να καλύψουν τίσ άβάστακτες ελλείψεις μιάς λογικοφανούς επιχειρηματολογίας. Μόλις καταρθείσει ο μανδύας τής λογικής των περί «δικαιοσύνης» επιχειρημάτων, έμφανίζονται τά ιερά αίματα και ένίοτε ο καθαρόαιμος ρατσισμός. Μά πώς είναι δυνατόν να δεχθούμε τό σχέδιο «αυτού του μαύρου» διερωτήθηκε δημόσια ένας διακεκριμένος βουλευτής του κόμματος του Τάσου Παπαδόπουλου. Ο «μαύρος» είναι ο Γ.Γ του ΟΗΕ.

Τό μέτωπο του «ναί» είναι τό μέτωπο του ορθού λόγου. Η φιλελεύθερη δεξιά αποδέχεται τούς ευρωπαϊκούς όρους του παιχνιδιού και σταθμίζει τά υπέρ και τά κατά του σχεδίου για τήν έλληνοκυπριακή κοινότητα. Τά υπέρ υπερισχύουν χωρίς τήν παραμικρή άμφιβολία. Ο άπολογισμός τής άριστερας είναι όμοιος με αυτόν τής φιλελεύθερης δεξιάς. Έπιπλέον, τώρα που τό κυβερνητικό σχήμα καταρ-

ρεί, ή άριστερά μπορεί και πάλι να διεκδικήσει άξιοπίστα τους κοινούς ταξικούς άγώνες Έλληνοκυπρίων και Τουρκοκυπρίων, την «επαναπροσέγγιση», τή διεθνιστική άλληλεγγύη. Ένα παρελθόν που παραμελήθηκε αλλά δέν παραδόθηκε θά έμφανιστεί εκ νέου στο προσκήνιο. Τά πιο πολλά από τά στελέχη του ΑΚΕΛ και τά πιο άξιόλογα, αυτά που δέν βολεύτηκαν στις εύκολες «πατριωτικές συμμαχίες», θά αναπνεύσουν και πάλι ελεύθερα.

Μιά άπλοϊκή ανάγνωση τής πρόσφατης κυπριακής ιστορίας παρουσιάζει τό σχέδιο Άνάν ως μιά ιμπεριαλιστική έφεύρεση με σκοπό τήν προσαρμογή τής Κύπρου στις έπιταγές τής νέας τάξης πραγμάτων. Αυτή ή αντίληψη ένισχύθηκε σημαντικά από τήν καλά σχεδιασμένη ύπονόμηση του σχεδίου που άρχισε άμέσως μετά τή συμφωνία τής Νέας Υόρκης, έντάθηκε με τήν έναρξη των συνομιλιών και άποκορυφώθηκε στή Λουκέρνη. Ένώ τά δύο μεγάλα κόμματα, τό ΑΚΕΛ και ό ΔΗΣΥ δεσμεύτηκαν να μίν έκφραστούν δημόσια υπέρ του σχεδίου και περιορίστηκαν σε γρίφους και ύπονοούμενα για να μίν επηρεάσουν άρνητικά τή διαπραγματευτική θέση τής έλληνοκυπριακής πλευράς, τό ΔΗΚΟ και οι Νέοι Όρίζοντες οργίαζαν στα κανάλια δηλητηριάζοντας τήν κοινή γνώμη. Ό Πρόεδρος, ένω στήν Κύπρο κατάφερε να κρυφτεί πίσω από τήν άδιαλλαξία του Ντενκτάς για να παρουσιάσει μιά μαύρη εικόνα των συνομιλιών, στή Λουκέρνη άρνήθηκε ουσιαστικά να διαπραγματευτεί και χρησιμοποίησε «φιλικούς» δημοσιογράφους και τον ίδιο τον κυβερνητικό εκπρόσωπο για να δημοσιογήσει τήν πλαστή εικόνα μιας βιβλικής καταστροφής.¹ Άν τό τελικό σχέδιο είναι καλύτερο από τήν τρίτη έκδοχή του, αυτό όφείλεται στις παρεμβάσεις τής τελευταίας στιγμής των Άναστασιάδη, Βασιλείου και Χριστόφια.

Η νέα τάξη πραγμάτων δέν συνίσταται μόνο στήν εισβολή στο Άφγανιστάν και στο Ιράκ ή στους «τρομονόμους». Στηρίζεται και στήν έξασφάλιση τής σταθερότητας, εκεί που αυτό κρίνεται ως αναγκαίο και έφικτό. Με τή λύση του κυπριακού προβλήματος, οι ΗΠΑ και ή Ε.Ε. επιδιώκουν τή σταθερότητα στο τρίγωνο Ελλάδα-Τουρκία-Κύπρος, κυρίως με τήν εύρωπαϊκή επίδραση τής Τουρκίας. Επιθυμούν βελτίωση των έλληνοτουρκικών σχέσεων και προοδευτικό και έλεγχόμενο εκδημοκρατισμό τής Τουρκίας. Ό τελευταίος είναι αναγκαίος αν πρόκειται να ένταχθει ή Τουρκία στήν Ε.Ε., διότι ό πολιτικός πλουραλισμός δυτικού τύπου και ένας στοιχειώδης σεβασμός των ανθρωπίνων και μειονοτικών δικαιωμάτων καθιστούν μιά χώρα πολιτικά διαφανή και άρα προβλέψιμη. Με αυτή τήν έννοια ή λύση του Κυπριακού έντάσσεται πράγματι στήν νέα τάξη πραγμάτων. Άπό τότε όμως ή αντίσταση στον ιμπεριαλισμό συνίσταται στήν καλλιέργεια συνθηκών για ένταση στις έλληνοτουρκικές σχέσεις, στις περιφερειακές έξοπλιστικές δαπάνες, στα δημοκρατικά

έλλείμματα και τήν έλλειψη σεβασμού των ανθρωπίνων δικαιωμάτων; Η πρόσφατη αντι-ιμπεριαλιστική φιλολογία στήν Κύπρο, τήν Ελλάδα και τήν Τουρκία, όταν δέν είναι τό προϊόν μιας λανθασμένης πολιτικής άνάλυσης, άπλώς μασκαρεύει μιά άπεχθή έθνικιστική ιδεολογία που δυσκολεύεται να έμφανιστεί με τό πραγματικό της πρόσωπο. Άς μίν ξεχνοίμε ότι ακόμη και ό Ντενκτάς ώρύεται κατά του άμερικανικού και εύρωπαϊκού ιμπεριαλισμού που ξεπουλούν τό Κυπριακό προς όφελος των Έλληνοκυπρίων και των Έλλήνων που είναι ήδη μέλη τής «εύρωπαϊκής ιμπεριαλιστικής συμμαχίας».

Τό σχέδιο Άνάν, άλλωστε, δέν έπαιξε από τον ουρανό. Πολύ πριν τή νέα τάξη πραγμάτων, τή δικοινοτική, διζωνική όμοσπονδία δέχθηκε ή έλληνοκυπριακή πλευρά από τό 1977 με τή συμφωνία Μακαρίου-Ντενκτάς. Άπό τότε ούδέποτε άμφισβητήθηκε έπίσημα από τήν έλληνοκυπριακή πλευρά. Η όμοσπονδία αυτού του τύπου είναι ό μοναδικός τρόπος έπανένωσης τής Κύπρου, ό όποιος μέχρι πριν μερικές έβδομάδες προσέκρουε στήν τουρκική άδιαλλαξία: τό στρατιωτικό κατεστημένο τής Τουρκίας θεωρούσε λυμένο τό Κυπριακό από τό 1974.

Τό σχέδιο Άνάν δέν τό επιβάλλει ή διεθνής κοινότητα ή ό ιμπεριαλισμός, τό επιβάλλει ή κυπριακή ιστορία του 20ού αιώνα. Η «κυπριακότητα» ούδέποτε υπερίσχυσε των έθνικων συνειδήσεων και των έθνικων επιδιώξεων. Ούδέποτε οι Έλληνοκύπριοι και οι Τουρκοκύπριοι άγωνίστηκαν μαζί για κοινούς στόχους με τρόπο καθοριστικό για τήν ιστορία. Άντίθετα, όταν οι μίν άγωνίζονταν για τήν Ένωση οι δέ άγωνίζονταν για τή Διχοτόμηση. Ό διαχωρισμός των κοινοτήτων σε έπίπεδο συνείδησης, πολιτικής και γεωγραφίας υπήρξε μιά έξελικτική διαδικασία τής οποίας τό άποκορύφωμα ήταν τό πραξικόπημα και ή εισβολή του 1974. Η λύση του Κυπριακού δέν είναι δυνατό να οικοδομηθεί στο κενό ή στα θεμέλια μιας μυθικής ιστορίας περι ένωμένου κυπριακού λαού, τήν όποια καλλιέργησε ή έλληνοκυπριακή πλευρά μετά τό 1974 για να ένισχύσει τή διεθνή νομιμότητα τής Κυπριακής Δημοκρατίας.

Έν όλίγοις, τό κυπριακό πρόβλημα δέν είναι μόνο πρόβλημα εισβολής και κατοχής, είναι και πρόβλημα διακοινοτικών σχέσεων. Κανένα από τους δύο έθνικισμούς δέν κατάφερε να επιβληθεί στήν Κύπρο. Ό έλληνοκυπριακός έθνικισμός άπέτυχε να επιφέρει τήν Ένωση. Η κυρίαρχή του τάση ικανοποιείται και με τή μισή Κύπρο. Ό τουρκοκυπριακός έθνικισμός πέτυχε τή διχοτόμηση, άπέτυχε όμως να δημιουργήσει ένα διεθνώς αναγνωρισμένο

1. Βλέπε τό άρθρο του έγκυρου δημοσιογράφου Μακάριου Δρουσιώτη, «Τά διαβόλεια και ό Τάσος», Πολίτης, Λευκωσία, 4/4/2004.

κράτος. Η κυρίαρχη του τάση ικανοποιείται και με τη διατήρηση της υφιστάμενης ισορροπίας. Είναι γι' αυτό που το «απορριπτικό μέτωπο» και στίς δύο πλευρές δέν αποδέχεται τό σχέδιο 'Ανάν. Οί μέν βολεύονται μέ τό έθνικό «μονοπώλιο» τής εξουσίας, έστω και μέ περιορισμένη πραγματική επικράτεια. Οί δέ βολεύονται μέ τό δικό τους έθνικό «μονοπώλιο» τής εξουσίας, έστω κι αν τό κράτος τους είναι παράνομο. Έπειδή όμως ούτε οί μέν, ούτε οί δέ τολμούν νά τό παραδεχθούν σύρθηκαν στίς συνομιλίες γιά τό σχέδιο 'Ανάν μέ τήν έλπίδα νά απεμπλακούν επιρρίπτοντας τήν ευθύνη οί μέν στους δέ. 'Απέτυχαν.

Τό σχέδιο 'Ανάν βασίζεται στήν πραγματική κυπριακή ιστορία και στήν πραγματική γεωπολιτική θέση τής Κύπρου. Βασίζεται στήν αποτυχία τών έθνικιστικών επιδιώξεων και τών δύο πλευρών. Έγκαινιάζει μιá Κυπριακή Δημοκρατία βασισμένη στή δι-εθνικότητα του κυπριακού πληθυσμού, απλλάσσει τόν κυπριακό λαό από τήν παρουσία του τουρκικού στρατού και ανατρέπει τά τετελεσμένα τής εισβολής.

'Ασφαλώς, τό σχέδιο 'Ανάν δέν είναι τέλειο. Οί συνθήκες έγγυήσεων τής Ζυρίχης διατηρούνται, οί κυρίαρχες αγγλικές βάσεις παραδίδουν μόνο τό 50% τών εδαφών τους. Όστόσο, όλοι οί πρόσφυγες που τό έπιθυμούν πραγματικά, Έλληνοκύπριοι και Τουρκοκύπριοι, μπορούν νά επιστρέψουν άργά ή γρήγορα στά σπίτια τους. Οί περιουσίες που δέν θά επιστραφούν θά αποζημιωθούν μέ τόν ένα ή τόν άλλο

τρόπο, έστω κι αν δέν είναι βέβαιο ότι οί αποζημιώσεις θά είναι στό ύψος τής πραγματικής τους αξίας. Ό τουρκικός στρατός αποσύρεται από τήν Κύπρο γιά νά παραμείνει ένας συμβολικός αριθμός 650 ατόμων. Η πολιτική ισότητα τών δύο συνιστώντων κρατών λαμβάνει υπόψη τίς πληθυσμιακές αναλογίες του κυπριακού λαού. Η τουρκοκυπριακή κοινότητα εντάσσεται στήν Ε.Ε. και έτσι εξασφαλίζει ένα στοιχειώδες δημοκρατικό κεκτημένο, τό όποιο τώρα στερείται. Τό έμπάργκο εις βάρος τής τουρκοκυπριακής κοινότητας καταργείται. Τό κυριότερο όμως είναι ότι τό όλο θεσμικό οικοδόμημα του όμόσπονδου κράτους και πιό συγκεκριμένα οί διαδικασίες εκλογής του Προεδρικού Συμβουλίου από κοινό ψηφοδέλτιο Έλληνοκύπριων και Τουρκοκυπρίων οδηγεί σέ συμμαχίες και συνεργασίες ανάμεσα στά έλληνοκυπριακά και τουρκοκυπριακά κόμματα. Σέ βάθος χρόνου, τά ίδια τά κόμματα θά συγκροτούνται σέ κοινωνική και όχι σέ έθνοτική βάση.

Η επίλυση του κυπριακού προβλήματος στή βάση του σχεδίου 'Ανάν αλλάζει τά δεδομένα στήν ευρύτερη περιοχή. Οί έλληνοτουρκικές σχέσεις θά βελτιωθούν και ή διαδικασία εκδημοκρατισμού τής Τουρκίας θά έπιταχυνθεί. Αν τά τραγικά γεγονότα του 1974 και ή διχοτόμηση τής Κύπρου οδήγησαν στον εκδημοκρατισμό τής Ελλάδας, ό εκδημοκρατισμός τής Τουρκίας περνά μέσα από τήν επίλυση του κυπριακού προβλήματος και τήν επάνωση τής Κύπρου.

Σχολιασμός του Προεδρικού Διαγγέλματος 7/4/2004

«Πλατφόρμα ναί στη λύση»

Μιά ομάδα Κυπρίων

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: «Υπάρχουν διαφορές στις εκτιμήσεις και στην ανάλυση των περιπλοκών και δυσνόητων προνοιών του Σχεδίου 'Ανάν...».

ΣΧΟΛΙΟ (1): Βεβαίως υπάρχουν διαφορές στις εκτιμήσεις και αναλύσεις, και αναμφίβολα οι πλέον ειδικοί να συνεκτιμήσουν όλα τα υπέρ και τα κατά είναι η πολιτική ηγεσία που διαχειριζόταν το πρόβλημα τόσες δεκαετίες. Στην πλευρά του «ΟΧΙ» βρίσκονται ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας και το κόμμα του, ο περιγυρος του Προέδρου και διάφορα μικρά κόμματα (ΝΕ.Ο., Οικολόγοι, ΚΚΕ κλπ.). Στην πλευρά του «ΝΑΙ», εύρισκονται δύο τέως Προέδροι της Κυπριακής Δημοκρατίας, δύο τέως Πρωθυπουργοί της Ελλάδας, το κόμμα του Προέδρου της Βουλής που είναι το μεγαλύτερο κόμμα της συγκυβέρνησης, οι αρχηγοί της Αξιωματικής Αντιπολίτευσης στην Ελλάδα και στην Κύπρο και διάφορα μικρά κόμματα (ΕΔΗ, ΑΚ, ΚΙΠΕ). Όλοι αυτοί, που διαχειρίστηκαν το Κυπριακό τα τελευταία 40 χρόνια, αφού μελέτησαν το Σχέδιο κατέληξαν στο συμπέρασμα ότι η απάντηση μας θα πρέπει να είναι «ΝΑΙ». Ο καθένας ως βγάλει μόνος τα συμπεράσματά του από αυτά τα απλά δεδομένα και ως ξυγίσει μόνος του για να δει ποιά πλευρά έχει περισσότερο δάρος.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: «Τελικά ο Γ.Γ. μās κάλεσε στη Νέα Υόρκη στις 10 Φεβρουαρίου 2004 θέτοντας ως όρο την αποδοχή του διαιτητικού του ρόλου. Αν δέν ανταποκρινόμουν θα ήμουν ασυνεπής στην πάγια θέση μας ότι επιδιώκουμε λύση του Κυπριακού. Μέ σύμφωνη γνώμη των μεγαλύτερων κομμάτων που μέ συνόδευσαν και της Ελλάδας δεχθήκαμε αυτή τη διαδικασία. Προσωπικά εγώ τό δέχθηκα μόνο επειδή έσεεις θα είχατε τόν τελευταίο λόγο».

ΣΧΟΛΙΟ (2): Δηλαδή, χωρίς περιστροφές και υπεκφυγές, ο Πρόεδρος ζητᾶ από τόν λαό να κάνει αυτό που ο ίδιος δέν είχε τό θάρρος να κάνει. Ο ίδιος Πρόεδρος που, ξεκινώντας και τελειώνοντας τό Διάγγελμά του, είχε ολοφάνερα περισσότερο «τράκ» από μαθητή που πρώτη φορά σηκωνόταν για να διαβάσει μάθημα στην τάξη του.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: «Όσοι λένε ότι τό Σχέδιο 'Ανάν 5 είναι αποτέλεσμα διαπραγματεύσεων δέν λένε την

ἀλήθεια. Τό έκαμε ο Γ.Γ. χωρίς να υπάρχει οποιαδήποτε συμφωνία των μερών».

ΣΧΟΛΙΟ (3): Στο ανώτατο επίπεδο στη Λουκέρνη, οι διαπραγματεύσεις ή διαβουλεύσεις έγιναν αναγκαστικά εκ του σύνεγγυς αφού ή δική μας πλευρά ἀρνήθηκε να διαπραγματευθεί ἀπευθείας μέ τό νομικιστικό πρόσχημα ότι αυτό δέν προβλεπόταν στη συμφωνία της Νέας Υόρκης. Όσο για την επιδιαιτησία του Γ.Γ., εμείς ελεύθερα συμφωνήσαμε μέ αυτή τη διαδικασία και του δώσαμε τό δικαίωμα να την κάνει, και καλά έκαναν τά Η.Ε. που την πρότειναν, διότι χωρίς αυτή και οι δύο πλευρές θα συζητούσαμε μέχρι τη Δευτέρα Παρουσία. Στο τεχνικό επίπεδο, οι άλλες 8.800 σελίδες της λύσης ήταν αποτέλεσμα διαπραγματεύσεων στο επίπεδο κοινοτικών επιτροπών. Δέν νομομοποιείται ο Πρόεδρος και να ἀρνείται να διεξάγει ἀπευθείας διαπραγματεύσεις, και να λέγει ή να υπονοεί εκ των υστέρων ότι ή λύση είναι «δοτή» επειδή δέν έγιναν ἀπευθείας διαπραγματεύσεις...

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: «Υπῆρχαν βελτιώσεις στο τελικό σχέδιο σε σχέση μέ τό 3ο και 4ο σχέδιο αλλά δέν ικανοποιούν τις απαιτήσεις μας», και ανέφερε λειτουργικότητα, επανένωση θεσμών, οικονομικό, δημοσιονομικό, νομοματικό.

ΣΧΟΛΙΟ (4): Εάν κάποιος ήθελε να είναι αντικειμενικός, αντί να καταστροφολογεί επί μιά ώρα, θα παραδεχόταν ότι έγιναν οι αλλαγές που ζητήσαμε σε έξι από τά έπτά κεφάλαια που εγείραμε.

(1) Έπικαιροποίηση Σχεδίου: έγινε

(2) Διασφάλιση εφαρμογής λύσης, ασφάλεια, έδαφος υπό έλεγχο ΟΗΕ πριν την επιστροφή, συντάγματα κρατών συμβατά μέ κεκτημένο, μεταβατικές διατάξεις μόνο μέχρι 13 Ιουνίου και μετά πλήρεις εκλογές: έγιναν

(3) Λειτουργικότητα, διωσιμότητα, αποτελεσματική συμμετοχή στην Ε.Ε., πλήρης εφαρμογή κοινοτικού κεκτημένου χωρίς μόνιμες παρεκκλίσεις: έγιναν όλες οι αλλαγές που ζητήσαμε

(4) Συμπλήρωση συνθηκών και νόμων για να λειτουργήσει τό κράτος από την πρώτη μέρα: έγιναν

(5) Έποικοι και μετανάστευση: δέν μειώθηκε ο αριθμός έποίκων, και παρέμεινε ή προστασία που είχαμε από νόμιμο έποικισμό, αλλά μέ άλλη νομι-

κή μορφή. 'Αλλά, χωρίς λύση σήμερα, για πόσους έποικους θά μιλούμε σέ 10, 15 ή 20 χρόνια;

(6) Οικονομικά θέματα: τό Συμβούλιο Περιουσιών έγινε διώσιμο, ή Κεντρική Τράπεζα λειτουργική, υπάρχουν νόμοι γιά 'Επιτροπή Κεφαλαιαγοράς, 'Ασφάλειες, 'Εμπορική Ναυτιλία κλπ. Θά γίνει και ή διάσκεψη δωρητών.

(7) Δικαιοσύνη: πήραμε τό Πρωτόδικο Δικαστήριο. 'Επίσης ένας άντικειμενικός κριτής θά παραδεχόταν ότι έγιναν και θελιώσεις σέ θέματα πού ΔΕΝ έγείραμε, όπως επιστροφή του 33% των περιουσιών στά έδάφη πού θά μείνουν υπό τουρκοκυπριακή διοίκηση, επιστροφή ΟΛΩΝ ΑΝΕΞΑΙΡΕΤΩΣ των προσφύγων είτε στά σπίτια είτε στους τόπους τους (μέ πολιτικά δικαιώματα γιά κάποιους απ' έδω και γιά τούς υπόλοιπους απ' εκεί).

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: «Δέν θά μπώ σέ λεπτομέρειες αλλά θά δώσω παραδείγματα σέ όρισμένες πτυχές. Δέν θά δαμονοποιήσω, αλλά δέν δέχομαι ότι όποιος έπισημαίνει άρνητικά στοιχεία δέν δικαιούται νά μιλά».

ΣΧΟΛΙΟ (5): Παρά τήν πίο πάνω υπόσχεση, γιά τά έπόμενα 50 λεπτά του Διαγγέλματος άκούσαμε ένα χείμαρρο άρνητικών προφητειών γιά τό μέλλον και ούτε μία θετική κουβέντα. Φανταστείτε λοιπόν τί θά άκούγαμε, εάν ό Πρόεδρος έμπαινε σέ λεπτομέρειες ή άποφάσιζε νά δαμονοποιήσει τό Σχέδιο, όπως κάνει εργολαβικά τό κόμμα, ό περίγυρός του και όρισμένα κανάλια, κάθε μέρα από τίς 15 Φεβρουαρίου.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: «Αυτά και μόνο τά θέματα [Προεδρικό Συμβούλιο, Πρωτόδικο Δικαστήριο κλπ.] δέν συνιστούν τήν άπαιτήσή μας γιά λειτουργικότητα».

ΣΧΟΛΙΟ (6): 'Ο Πρόεδρος, ύπονοώντας ότι υπάρχουν προβλήματα λειτουργικότητας του κράτους, άνέφερε αρκετά κεφάλαια χωρίς όντως νά μπει σέ λεπτομέρειες. 'Ενότισε τή νομοθεσία (9.000 σελίδες έτοιμες), Κεντρική Τράπεζα (διορθώθηκε), κοινή νομισματική πολιτική (θά είναι κοινή, άφού θά έχουμε μία ισχυρή Κεντρική Τράπεζα και ένα νόμισμα), σμίκρυνση μεταβατικών περιόδων (πόσο πίο μικρή από 43 ήμέρες τή θέλουμε επιτέλους), διοικητική διάρθρωση (9.000 σελίδες), έκλογή μελών κοινοβουλευτικών όργάνων (9.000 σελίδες), νομοθεσία και μηχανισμός λήψης άποφάσεων από λειτουργικά όργανα (9.000 σελίδες), έδαφική πτυχή (παίρνουμε 9% και θά έχουν ευθύνη τά Η.Ε. γιά τή μεταβίβαση), θέμα άγνωσμένων (ύπάρχει πρόνοια στό σχέδιο), Καρπασία (ύπάρχει ειδικό καθεστώς γιά τά 4 έλληνοκυπριακά χωριά, δικαίωμα αυτοδιοίκησης και όλη τήν περιουσία μέσα στά όρια των χωριών).

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: «Οί Τουρκοί υπέβαλαν έντεκα άπαι-

τήσεις πού επηρεάζουν άρνητικά τούς 'Ελληνοκύπριους και ικανοποιούνται όλες».

ΣΧΟΛΙΟ (7): "Όλες οι άπαιτήσεις πού ζήτησαν και πήραν οι Τουρκοί ήταν έγγυήσεις ότι ή συμφωνία πού θά υπογράψουμε σήμερα γιά διζωνική, δικοινοτική όμοσπονδία δέν θά μετεξελιχθεί από τήν πίσω πόρτα σέ πλήρη έπικυριαρχία των 'Ελληνοκυπρίων, «καπέλωμα» και μετατροπή των Τουρκοκυπρίων σέ μειονότητα. Γιά παράδειγμα, οι 24 Γερουσιαστές νά είναι Τουρκοκύπριοι, ανώτατο όριο 'Ελληνόφωνων μόνιμων κατοίκων 33% (τό ίδιο ισχύει και γιά Τούρκους πού θέλουν νά ζήσουν απ' έδω), ή συμβολική παραμονή 650 Τούρκων στρατιωτών και οι έγγυήσεις τής Τουρκίας, νά καταστεί ή συμφωνία πρωτογενές δικαίο τής Ε.Ε. - όλα έχουν νά κάνουν αποκλειστικά και μόνο μέ τό κεφάλαιο ότι αυτό πού πάμε νά χτίσουμε, ή διζωνική δικοινοτική όμοσπονδία, θά παραμείνει διζωνική δικοινοτική όμοσπονδία και στό μέλλον. Βεβαίως είναι θετικό αυτό γιά τούς Τούρκους, αν αναλογιστεί κανείς τή στυγνή καταπίεση πού τούς υποβάλαμε μεταξύ 1964-1974. Πώς όμως, γιά όνομα του Θεού, μās επηρεάζει άρνητικά έμάς ή ικανοποίηση αυτών των τουρκικών θέσεων, εκτός και αν τελικά είμαστε οι μεγαλύτεροι ψευτες του κόσμου όταν είκοσι έπτά τόσα χρόνια διαπραγματευόμαστε πάνω στη βάση τής διζωνικής δικοινοτικής όμοσπονδίας;

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: «'Η τουρκοκυπριακή κοινότητα άποκτā όλα τά αιτήματά της από τήν πρώτη μέρα. 'Αβέβαιο αν θά ύπάρξει έπικύρωση τής λύσης από τό τουρκικό κοινοβούλιο πριν νά τεθεί σέ έφαρμογή ή συμφωνία. Τά Η.Ε. λένε ότι είναι έντάξει, αλλά οι ειδικοί λένε ότι ύπάρχει κίνδυνος. 24 ώρες μετά άναγνωρίζεται ή όντότητα τής τουρκοκυπριακής πλευράς ως νόμιμο συνιστών κράτος».

ΣΧΟΛΙΟ (8): 'Η αναβάθμιση τής όντότητας των Τουρκοκυπρίων από τήν πρώτη μέρα θά άληθεύει γιά όλες άνεξαίρετως τίς όμοσπονδιακές λύσεις, άρα δέν είναι έπιχείρημα μόνο ενάντιον του Σχεδίου 'Ανά, αλλά είναι έξ' όρισμού και έπιχείρημα υπέρ τής μονιμοποίησης τής διχοτόμησης. 'Εξάλλου, ή λύση θά συνοδεύεται από διάλυση και εγκατάλειψη τής «ΤΔΒΚ» και γραπτή δέσμευση ότι άπαγορεύεται ή άπόσχιση, κάτι πού είναι θετικό γιά τήν πλευρά μας και πού τό παίρνουμε και έμεις από τίς πρώτες 24 ώρες. 'Εάν δέν έπικυρώσουν τά κοινοβούλια τής 'Ελλάδας και Τουρκίας, τό Σχέδιο 'Ανά είναι άκυρο και ως μη γενόμενο. Και ό τελευταίος δικηγόρος ξέρει τί σημαίνει αυτή ή φράση. Ποιός, λοιπόν, ό λόγος γιά τήν άκατάσχετη και άβάσιμη κινδυνολογία, κύριε Πρόεδρε;

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: «'Αντίθετα όλα όσα προσδοκεί νά

ἀποκτήσει ή έλληνοκυπριακή κοινότητα, έστω και από μια κακή και όδυνηρή λύση εξαρτώνται από τήν καλή πίστη τής Τουρκίας και τήν προϋπόθεση ότι όλα θα λειτουργήσουν ομαλά. Άγοράζουμε έλπίδα μέ μόνο αντίλλαγμα καλή θέληση».

ΣΧΟΛΙΟ (9): Είναι όδυνηρή, αλλά δέν είναι κακή λύση. Η καλή πίστη μιας Τουρκίας πού προσπαθει να μπει στην Εύρώπη πρέπει να θεωρείται περισσότερο από δεδομένη. Τά περισσότερα τά παίρνουμε μέσα στα πρώτα τρία χρόνια, εν όσω πρωθυπουργός θα είναι ο Έρντογάν πού απέδειξε, πέραν πάσης άμφιβολίας, ότι πρώτη προτεραιότητά του είναι ή Εύρώπη και όχι τά εθνικιστικά παιχνίδια μέ τόν Ντενκτάς προς άγγραν ψήφων. Έκτός και αν ακόμα επιμένουμε, δυό εβδομάδες πριν τό δημοψήφισμα για τή λύση του Κυπριακού, ότι είναι όλα ένα... επικοινωνιακό τρικ.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: «Έπιστροφή Έδαφών σε 3½ μήνες-3½ χρόνια. Πρότασή μας τά έδάφη να υπαχθούν στην διοίκηση των Η.Ε. έχει απορριφθεί».

ΣΧΟΛΙΟ (10): Δέν έχει απορριφθεί. Έχει γίνει μερικώς αποδεκτή. Τά Η.Ε. δέν θέλουν να διοικούν τόν πληθυσμό, αλλά τό έδαφος, πού είναι και αυτό πού μας ενδιαφέρει έμας. Από 3 μέχρι 10 μήνες πριν τή μεταβίβαση έδαφών στις φάσεις 3-6, τά έδάφη πού θα επιστραφούν θα είναι υπό τήν έδαφική έξουσία και αποκλειστική στρατιωτική κατοχή («territorial responsibility») των Η.Ε. μέ πλήρεις έξουσίες να δίνουν οδηγίες, ή ακόμα και να απαγορεύουν πρόσβαση, σε Τουρκοκύπριους άξιωματούχους και άστυνομικούς.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: «Περιοσίες και αποζημιώσεις θα επιστραφούν σε 3 χρόνια μετά ή 5 χρόνια και περισσότερο μέσα από μια διαδικασία περιπλοκή».

ΣΧΟΛΙΟ (11): Τά χρονοδιαγράμματα είναι και μέρος του πολιτικού συμβιβασμού, αλλά και σε κάποιο βαθμό πρακτικά αναπόφευκτα. Είναι τεράστιο τό μπέρδεμα και δέν λύνεται τό θέμα πίο γρήγορα ούτε υπάρχει κάποια άπλή διαδικασία. Τό ίδιο ισχύει και για τούς Τουρκοκύπριους και τίς περιοσίες τους στην πλευρά μας, και αυτοί θα ύποστούν τά ίδια ακριβώς χρονοδιαγράμματα. Έάν περιμένουμε ακόμα 20 χρόνια, τό μπέρδεμα θα είναι δεκα φορές χειρότερο.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: «Τό κόστος αποζημιώσεων θα τό πληρώσουν οι Έλληνοκύπριοι. Τό κράτος θα έγγυηθεί τό 1/3. Άν καταρρεύσει θα είναι σαν τό χρηματιστήριο».

ΣΧΟΛΙΟ (12): Μόνο τό 1/3 των αποζημιώσεων είναι σε όμολογα πού θα πρέπει να εξοφληθούν μέ μετρητά μέσα σε καθορισμένο διαστημα. Τά μετρητά για εξόφληση όμολόγων θα τά πληρώσουν αυτοί πού θα αγοράσουν περιοσίες από τό Συμβούλιο

Περιοσιών και κανείς άλλος. Τό Συμβούλιο Περιουσιών θα επιστρέψει τά 100 εκατομμύρια λίρες Κύπρου πού θα λάβει από τό κράτος όταν εξοφληθούν όλα τά όμολογα. Οι υπόλοιπες περιοσίες περνούν σε δημόσια εταιρεία όπου ή τεράστια πλειοψηφία των μετόχων θα είναι Έλληνοκύπριοι, και οι μετοχές θα είναι έμπορεύσιμες μέ τεράστιο ενδιαφέρον από οργανισμούς. Οι αξίες τής γής μακροπρόθεσμα πάνε μόνο πάνω μέ άργούς αλλά σίγουρους (μακροπρόθεσμα πάντα) ρυθμούς, άρα δέν έχει καμία σχέση μέ τό Χρηματιστήριο.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: «Εύχέρεια άπόκτησης δεύτερης κατοικίας. Άσφαλώς θα έχει μεγάλη σημασία. Άλλά έχει περιορισμούς. Καθορίζουν ότι αυτό δέν είναι αυτόματο αλλά υπόκειται σε περιορισμούς. Τό τουρκοκυπριακό συνιστών κράτος έχει τό δικαίωμα να επιβάλλει περιορισμούς για 15 χρόνια ή μέχρι τό ΑΕΠ τους να φθάσει στο 85% του ΑΕΠ των Έλληνοκυπρίων».

ΣΧΟΛΙΟ (13): Είναι ντροπή για έναν Πρόεδρο τής Δημοκρατίας να παραπληροφορεί, έστω και άθελά του. Πρώτον, οι περιορισμοί είναι για όλους όσοι ΔΕΝ είχαν περιοσία στα κατεχόμενα. Έάν είχες περιοσία στα κατεχόμενα τό 1974, θα δικαιούσαι να τή χρησιμοποιήσεις για να άνεγείρεις ή να επιστρέψεις σε δεύτερη κατοικία, ή αν όλη σου ή περιοσία απαλλοτριώνεται, θα δικαιούσαι να αγοράσεις άλλη μέ τήν αποζημίωση πού θα πάρεις. Γιατί δέν στάθηκε περισσότερο σε αυτό τό τεράστιο θετικό στοιχείο τής λύσης, ότι όλοι οι πρόσφυγες θα μπορούν να πάνε στους τόπους τους; Γιατί δέν ξεκαθάρισε ότι όλοι οι περιορισμοί πού ισχύουν ουσιαστικά μόνο για τούς μή πρόσφυγες θα άρθουν τό αργότερο σε 15 χρόνια; Γιατί άφησε περιθώριο λάθους έρμηνείας, ότι οι Τουρκοκύπριοι μπορεί να συνεχίσουν να επιβάλλουν περιορισμούς και μετά τό τέλος τής 15ετίας;

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: «Η επιστροφή θα γίνει μέ τέτοια χρονοδιαγράμματα και ποσοτώσεις πού δέν επιτρέπουν σε πρόσφυγες να επιστρέψουν. Δέν αποκτούν όλοι οι πρόσφυγες τό αναφαίρετο δικαίωμα τής επιστροφής. Θα στερούνται των πολιτικών τους δικαιωμάτων και δέν θα ψηφίζουν για τή γερουσία».

ΣΧΟΛΙΟ (14): Είναι ντροπή για έναν Πρόεδρο τής Δημοκρατίας να παραπληροφορεί και να αποκρύβει αυτή τήν τεράστια βελτίωση στο Σχέδιο. Μόλις οι πρόσφυγες και όσοι άλλοι είχαν γή στα κατεχόμενα πάρουν πίσω τό σπίτι ή τή γή τους ή κάποιο άλλο σπίτι ή γή από τό Συμβούλιο Περιουσιών, δηλαδή σε έναμισμ μέ τρία χρόνια μετά τή λύση, θα μπορούν ΟΛΟΙ ΟΙ ΠΡΟΣΦΥΓΕΣ να πάνε πίσω στη «δεύτερή τους κατοικία» χωρίς περιορισμούς και ποσοτώσεις και μέ τόν όρο ότι θα εξα-

σκοούν τὰ πολιτικά τους δικαιώματα ἀπ' ἐδῶ. Κανένας δέν θά στερηθεῖ πολιτικῶν δικαιωμάτων, ἀπλῶς γιὰ νά ἔχουμε καί στήν πράξη διζωνική, δικαιοτυπική ὁμοσπονδία καθορίζεται ποιοί καί πόσοι δικαιουῦνται νά ψηφίζουν στό κάθε κράτος. Ἐχει μήπως ἔλλειμμα ἀνθρωπίνων δικαιωμάτων ἡ Ἑλλάδα ἐπειδή κάποιοι ἑτεροδημότες πού ζοῦν στή Πάτρα ψηφίζουν στήν Ἀθήνα; Οἱ ποσοστώσεις ἀφοροῦν μόνο τόν μέγιστο ἀριθμό Ἑλληνοκυπρίων πού θά μπορούν νά ἀσκοῦν πολιτικά δικαιώματα στό τουρκοκυπριακό κράτος (πού μετά τή λήξη τῶν παρεκκλίσεων θά εἶναι μέχρι καί 33%) καί δέν ἔχουν καμμιά σχέση μέ τόν ἀριθμό καί τόν χρόνο τῆς ἐπιστροφῆς προσφύγων.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: «Παραμένουν ὅλοι οἱ ἔποικοι ἐνῶ μετά ἀπό δεκαετηθία χρόνια θά καταργηθεῖ ἡ παρέκκλιση μέ ὁρατό κίνδυνο τόν νόμιμο μαζικό ἐποικισμό. Ἡ προστασία μας θά ἐξαρτᾶται ἀπό τήν ἐγκριση νόμου μέ τή σύμφωνη γνώμη τῶν Τουρκοκυπρίων, ἂν δέν γίνει αὐτό, ὁ περιορισμός καταργεῖται».

ΣΧΟΛΙΟ (15): Μέ τή λήξη τῆς προσωρινῆς παρέκκλισης, παραμένει μιά μόνιμη ἀσφαλιστική δικλείδα πού θά εἶναι μέρος τοῦ Ἑυρωπαϊκοῦ Κεκτημένου καί θά προστατεύει τήν Ἑνωμένη Κυπριακή Δημοκρατία ἀπό ἀλλαγές στή δημογραφική ἰσορροπία μεταξύ Ἑλλήνων καί Τούρκων. Σύμφωνα μέ τόν τέως Γενικό Εἰσαγγελέα Ἀλέκο Μαρκίδη, μέσα στίς 9.000 σελίδες τοῦ Σχεδίου ἤδη ὑπάρχει γραμμένος ὁ ὁμοσπονδιακός νόμος πού θά ἰσχύσει μετά τή λήξη τῆς προσωρινῆς παρέκκλισης, καί συνεπῶς δέν χρειάζεται ἡ σύμφωνη γνώμη τῶν Τουρκοκυπρίων γιά προστασία ἀπό νόμιμο ἐποικισμό μετά τή λήξη τῆς προσωρινῆς παρέκκλισης. Ποιός ἐμπαίζει τόν λαό, καί γιατί τό κάνει αὐτό;

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: «Ἡ παραμονή τοῦ Τουρκοκυπρίου Στρατοῦ ἔστω καί σέ μικρούς ἀριθμούς ἐνῶ ἐμεῖς θά ἔχουμε διαλύσει τήν Ἐθνοφρουρά δημιουργεῖ ἀνασφάλεια».

ΣΧΟΛΙΟ (16): Ἡ Ἐθνοφρουρά θά διαλύεται σταδιακά καί σέ ἀναλογία μέ τή σταδιακή μείωση τοῦ τουρκοκυπριοῦ στρατοῦ. Στό τέλος, μετά ἀπό 14 χρόνια, θά μείνουν μόνο 650 Τούρκοι (καί 950 Ἑλληνες στρατιῶτες πού ξέχασε νά ἀναφέρει ὁ Πρόεδρος) γιά συμβολικούς σκοπούς πού ἔχουν μεγάλη σημασία γιά τούς Τούρκους. Ἡ Ἑλλάδα, Κύπρος καί ἂν ὅλα πάνε καλά καί ἡ Τουρκία θά εἶναι μέλη τῆς Ἑυρωπαϊκῆς Ἐνωσης. Σέ 15 χρόνια τό παρελθόν θά ἔχει ξεχαστεῖ. Φτάνει πιά νά χάνουμε τό μέλλον μας ἐπειδή δέν τολμοῦμε νά ἀντιμετωπίσουμε προκλήσεις καί νά ἀναλάβουμε το μερίδιό εὐθύνης μας γιά νά τό διαμορφώσουμε.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: «Ἐφαρμογή προνοιῶν εἶναι ἀμφίβολη, ἡ λύση θά εἶναι δυσβάσταχτη, θά περάσουμε

σοβαρή οικονομική κρίση, θά ἔχουμε σίγουρα πτώση βιοτικού ἐπιπέδου. Λειτουργικές ἀδυναμίες θετουν σέ κίνδυνο τή συμμετοχή στήν Ἐνωση, πολύ εὐκολά μπορεῖ νά ὀδηγηθοῦμε σέ ἀδρανοποίηση τῆς ἔνταξης, θά ἔχουμε ἐμπόδια στήν ΟΝΕ, ποιός θά μᾶς ἐκπροσωπήσει στήν Ε.Ε., τί θά ποῦμε ἂν δέν συμφωνοῦμε».

ΣΧΟΛΙΟ (17): Ὁ Πρόεδρος ἔχει δικαίωμα νά κινδυνολογεῖ καί νά καταστροφολογεῖ, καί δέν τό ἔχει κανένας ἄλλος; Θά μποῦν στήν οικονομία ὅλα αὐτά τὰ χρήματα ἀπό τίς ἀποζημιώσεις ἐναντι μεταβίβασης καί μελλοντικῆς πώλησης γῆς ἀπό τό Σ.Π., ὅλα αὐτά πού ξοδεύαμε στό ἐξωτερικό γιά ὄπλισμό καί προμήθειες μεσάζοντων, ὅλο αὐτό τό ἀδρανές ἐργατικό δυναμικό στό τουρκοκυπριακό κράτος καί 15.000 νέοι πού ἔχαναν δύο παραγωγικά χρόνια στόν στρατό, θά γίνουν τόσα ἔργα γιά ἀνοικοδόμησι, καί εἶναι δυνατό ἡ οικονομία νά μὴν πάρει μιά τεράστια ὥθηση ἀπό μιά τέτοια λύση;

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: «Τό Σχέδιο Ἀνάν δέν καταργεῖ τή διχοτόμηση ἀλλά τήν νομιμοποιεῖ καί τήν ἐμβαθύνει. Τό σχέδιο μονιμοποιεῖ τόν μόνιμο διαχωρισμό. Ἐγκατάσταση, Περιοσίες, Διακίνηση κεφαλαίων καί προσώπων, Ἀσκησι πολιτικῶν δικαιωμάτων...».

ΣΧΟΛΙΟ (18): Ὅλες οἱ παρεκκλίσεις ἀπό τό Ἑυρωπαϊκό Κεκτημένο εἶναι ΠΡΟΣΩΡΙΝΕΣ. Πλήρης ἐλευθερία διακίνησης κεφαλαίων καί προσώπων ἀπό τήν πρώτη μέρα. Πλήρη δικαιώματα περιοσίας, μετά ἀπό συλλογική ρύθμιση ἀποζημιώσεων ὅπου ἐπιβάλλονται, τό ἀργότερο μετά ἀπό 15 χρόνια. Πλήρη πολιτικά δικαιώματα γιά ὅλους, μέ καθορισμό μόνο τοῦ τόπου ἀσκῆσής της σέ κάθε περίπτωση γιά προστασία τοῦ δικαιοτυπικοῦ χαρακτήρα τῆς ὁμοσπονδίας μας.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: «Ἐνῶ ἡ ἐνοποίηση τῆς οικονομίας θά μπορούσε νά ὀδηγήσει σέ ἐνοποιητική δυναμική τελικά ἐπιβλήθηκε χωριστή οικονομία. Δέν θά ὑπάρχει ἐνιαία οικονομία. Δέν θά ἐπιτρέπονται ἐπενδύσεις Ἑλληνοκυπριακῶν ἐπιχειρήσεων στό τουρκοκυπριακό κράτος».

ΣΧΟΛΙΟ (19): Ὑπάρχει μεταβατική περίοδος 6 ἐτῶν ὅπου οἱ Τουρκοκύπριοι θά μπορούν νά βάζουν περιορισμούς, μέχρι νά προσαρμοστεῖ ἡ οικονομία τους στή δική μας καί μέ τήν Ε.Ε. Μετά τή μεταβατική περίοδο, εἴμαστε μιά ἐνιαία οικονομία. Ἐπενδύσεις ὑπό μορφή μακρόχρονης ἐνοικίασης ἢ συμμετοχῆς σέ ἐταιρεῖες ἢ δραστηριότητας ἐταιρείας ἐπιτρέπονται ἀπό τήν πρώτη μέρα μετά τή λύση. Ἐπενδύσεις ὑπό μορφή ἀγορᾶς ἀκίνητης περιουσίας θά μπορούν νά γίνουν ὑπό κάποιους ὁρους τρία χρόνια μετά τή λύση, εἴτε μέσω κατοίκων τῶν τεσσάρων χωριῶν τῆς Καρπασίας πού θά δικαιουῦνται νά ἀγοράζουν περιουσία ὅπουδήποτε στό τουρκοκυπριακό κράτος, εἴτε μέ ἐξαγορά «δικαιωμάτων ἐπιστροφῆς» ἀπό πρόσφυγες πού δέν

τά θέλουν ή δέν μποροῦν νά τά ἀσκήσουν. Τό ἀργότερο δεκαπέντε χρόνια μετά τή λύση, φεύγουν ὅλοι οἱ περιορισμοί.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: «Μείωση ἀριθμοῦ προσφύγων πού θά ἐπιστρέψουν, μείωση στά περιοριστικά δικαιώματα».

ΣΧΟΛΙΟ (20): Ἐπανάληψη ἀναληθειῶν. Βλέπε σχόλιο (13) καί (14).

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: «Τό Ἐθνικό Συμβούλιο ἔκρινε ὅτι τό Ἄνάν 4 δέν ἦταν ἀποδεκτό ὡς λύση ἀλλά γιά διαπραγματεύση καί τώρα αὐτά ἔγιναν χειρότερα».

ΣΧΟΛΙΟ (21): Μά στήν ἀρχή τοῦ Διαγγέλματος, (βλέπε σχόλιο 4) ὁ Πρόεδρος εἶπε ὅτι τό Σχέδιο 5 ἦταν καλύτερο ἀπό τό 4 πού ἦταν καλύτερο ἀπό τό 3. Ποιά εἶναι ἡ ἀλήθεια τέλος πάντων, κύριε Πρόεδρε;

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: «Υπάρχουν θέματα ἀνθρωπίνων δικαιωμάτων πού δέν μποροῦν νά ἀντιμετωπίζονται μέ μέση λύση. Νά πάρουμε ὅλη τήν περιουσία πίσω».

ΣΧΟΛΙΟ (22): Οἱ πρόσφυγες ὡς σύνολο παίρνουν πίσω τό 75% τῆς περιουσίας τους καί ἀποζημιώνονται γιά τό ὑπόλοιπο. Ἀλλά ἐν πάσῃ περιπτώσει, ἀφοῦ τώρα κατόπιν ἐορτῆς αὐτό λέμε ὅτι θέλουμε, γιατί δέν τό ζητήσαμε στή Νέα Ὑόρκη καί ἀναλώσαμε διαπραγματευτικούς πόντους γιά νά πάρουμε πρωτόδικο δικαστήριο καί ἐννεαμελές προεδρικό συμβούλιο;

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: «...ἀποζημιώσεις πού θά ἐγγυηθεῖ τό κράτος...».

ΣΧΟΛΙΟ (23): Ὁ φορολογούμενος δέν θά πληρώσει οὔτε σέντ, βλέπε σχόλιο (12).

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: «Τό Σχέδιο Ἄνάν προβλέπει ὅτι οἱ ὀμιλοῦντες τά ἑλληνικά δέν μποροῦν νά υπερβαίνουν τά 1/3 τοῦ τουρκοκυπριακοῦ κρατιδίου. Στά προηγούμενα σχέδια δέν ὑπῆρχε αὐτό».

ΣΧΟΛΙΟ (24): Καί γιατί μᾶς ἐνοχλεῖ αὐτό; Εἶχαμε σχέδια γιά νόμιμο ἐποικισμό τοῦ τουρκοκυπριακοῦ κράτους πού τώρα καθίστανται ἀνέφικτα; Ἐάν οἱ Τουρκοκύπριοι καί ἐποικοὶ πού θά μείνουν εἶναι 200.000, οἱ ὀμιλοῦντες τά ἑλληνικά πού θά εἶναι μόνιμοι κάτοικοι θά μποροῦν νά εἶναι μέχρι 100.000, ἐνῶ ὁ ἀριθμός τῶν «ἐτεροδημοτῶν» Ἑλληνοκυπρίων θά εἶναι ἀπεριόριστος καί ἀνεξέλεγκτος, φτάνει νά ἔχουν στέγη νά μείνουν. Ἄλλες 120.000 θά ἐπιστρέψουν ὑπό ἑλληνοκυπριακή διοίκηση. Πού βλέπει τό μειονέκτημα ὁ Πρόεδρος, νά μᾶς πεί καί σέ ἐμᾶς τοὺς ὑπόλοιπους πού ἀδυνατοῦμε νά τό δοῦμε; Καί γιατί δέν βλέπει καί τή θετική ὄψη τοῦ νομίσματος, ὅτι ὁ ἴδιος περιορισμός ἰσχύει καί γιά Τούρκους πού θέλουν νά γίνουν μόνιμοι κάτοικοι στό ἑλληνοκυπριακό κράτος, προστα-

τεύοντας καί τό δικό μας συνιστῶν κράτος ἀπό νόμιμο ἐποικισμό καί κατάληψη μέ δημοκρατικά μέσα;

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: «Στό 1/3 ἔκτασης γῆς πού μποροῦν νά κρατήσουν οἱ Ἑλληνοκύπριοι προστέθηκε καί τό 1/3 τῆς ἀξίας».

ΣΧΟΛΙΟ (25): Κατά τ' ἄλλα, ὁ Πρόεδρος εἶχε πεί ὅτι δέν θά ἐμπαινε σέ λεπτομέρειες. Μέχρι ἐδῶ, φαίνεται ὅτι τό ὄλο διαγγέλιμα ὑπερτονίζει καί υπερβάλλει γιά ὅλα τά ἀρνητικά στοιχεῖα, ὅσο μικρά καί νά εἶναι καί διαστρεβλώνει ἢ παραβλέπει τά θετικά στοιχεῖα. Συνεπῶς, ἡ τεκμηρίωση πού ἐπικαλεῖται ὁ Πρόεδρος γιά νά στηρίξει τήν ἀπόρριψη εἶναι διαβλητή καί οὐσιαστικά ἀνύπαρκτη.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: «Παρέχεται σέ κάθε πλευρά ἡ εὐχέρεια νά δημιουργεῖ ἀδιέξοδα καί νά ὀδηγεῖ τό κράτος σέ παράλυση καί διάλυση προτοῦ κᾶν ἐφαρμοστεῖ ἡ νέα κατάσταση πραγμάτων».

ΣΧΟΛΙΟ (26): Μέ τή λύση, οἱ Τουρκοκύπριοι θά βγοῦν ἀπό 40χρονη ἀπομόνωση. Δέν θά τήν καταστρέψουν σκόπιμα καί ὑπαίτια καί νά ρισκάρουν ἐπιστροφή στήν ἀπομόνωση, διότι δέν θέλουν νά ξαναζήσουν αὐτό πού πέρασαν. Ἐξάλλου, τό Προεδρικό Συμβούλιο ἐκλέγεται σέ κοινή λίστα μέ ὑποστήριξη τουλάχιστο 10 γερουσιαστῶν ἀπό κάθε πλευρά, κάτι πού ἐνθαρρύνει τήν μακροπρόθεσμη συνεργασία κομμάτων καί ἀπό τίς δύο πλευρές γιά κατάληψη καί ἀσκηση τῆς ἐξουσίας καί ἐκμηδενίζει τίς πιθανότητες ἐκλογῆς ἐξτρεμιστῶν ἢ τήν ἐθνικιστική συμπεριφορά γενικότερα μέσα στό Προεδρικό Συμβούλιο. Δέν υπάρχουν κίνητρα γιά ἀδιέξοδα ἀπό αὐτοὺς πού θά ἀσχοῦν τήν ἐκτελεστική ἐξουσία. Ἡ νομοθετική πρωτοβουλία παραμένει στήν ὀμοσπονδιακή βουλή ὅπου δέν υπάρχουν χωριστές πλειοψηφίες.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: «...ἐποικοδομητικό μέλος καί ὄχι ἐνοχλητικός συνέταρος... [σὴν Ε.Ε.]».

ΣΧΟΛΙΟ (27): Ἡ ἀπόρριψη ἀπό τόν Πρόεδρο ἑνός Σχεδίου πού βελτιώθηκε πολύ περισσότερο ἀπό τίς ἀλλαγές πού ὁ ἴδιος ὁ Πρόεδρος ζήτησε θά ἔχει πολύ μεγαλύτερες πιθανότητες νά μᾶς μετατρέψει σέ ἐνοχλητικούς συνεταίρους, ἂν τελικά ποῦμε «ΟΧΙ».

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: «Μοῦ ζητοῦν νά γίνει ἡ ἰδρυτική συμφωνία πρωτογενές δικαίωμα ὥστε νά ἐμποδίζεται ὁ κάθε Ἑλληνοκύπριος πολίτης νά ἀσκεῖ τά δικαιώματά του. Μοῦ ζητοῦν νά στείλω ἐπιστολές γιά νά ἀκυρωθοῦν προσφυγές. Δέν θεωρῶ ὅτι αὐτό μοῦ εἶναι ἐπιτρεπτό σάν θεματοφύλακας τῶν Ἀνθρωπίνων Δικαιωμάτων τῶν πολιτῶν. Δέν μπορῶ νά προβῶ σέ τέτοια ἐνέργεια».

ΣΧΟΛΙΟ (28): Κατ' ἀρχήν, σήμερα ἐκκρεμοῦν μό-

νο 33 προσφυγές Έλληνοκυπρίων. Άλλά τό κυριότερο είναι ότι οι έπιστολές για άκύρωση προσφυγών άφορούν και τά δικαιώματα Τουρκοκυπρίων πολιτών. Χωρίς λύση, θά βρεθεί και ή Κυπριακή Δημοκρατία στό σκαμνί σέ λίγα χρόνια. Ο πολιτικός συμβιβασμός τής λύσης έμπεριέχει και τό στοιχείο ότι τό περιουσιακό θέμα, πού επηρεάζει άρνητικά πολίτες και από τίς δύο κοινότητες, δέν θά λυθεί μέ 150.000 άτομικές προσφυγές αλλά μέ βάση τίς πρόνοιες του Σχεδίου, οι όποιες βασίζονται πάνω στό ανθρώπινα δικαιώματα και κάνουν τέτοιες άπαλλοτριώσεις περιουσιών μόνο όπου αυτές είναι αναγκαίες για λόγους πού πηγάζουν από άνθρωπιστικές άρχές και από τό δίκαιο τής ανάγκης. Τί φταίει ό συγκεκριμένος Τουρκοκύπριος πού έλαβε «τίτλο» από τόν Ντενκτάς σέ άντάλλαγμα τής περιουσίας του στό νότο, και έχτισε πριν 25 χρόνια ένα σπίτι στη γη ενός Έλληνοκύπριου, ή ό Έλληνοκύπριος πού είχε άδεια νά χτίσει πάνω σέ τουρκοκυπριακή γη; Ο Ντενκτάς και τό κράτος φταίνε, όχι οι ιδιώτες. Μέ τίς έπιστολές αυτές, παρακαλούμε τό δικαστήριο νά μās άφήσει, τώρα πού λύσαμε τό πολιτικό θέμα, νά λύσουμε και τά θέματα αυτά επί του έδάφους («τά έν οίκω μή έν δήμω»). Έάν κάποιος άδικηθεί από τίς συγκεκριμένες ρυθμίσεις πού θά γίνουν στην δική του περίπτωση και δέν τόν ικανοποιήσουν τά Δικαστήρια τής Ένωμένης Κυπριακής Δημοκρατίας, θά μπορεί νά προσφύγει εκ νέου.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: «Δέν συμμερίζομαι τούς εκδιασμούς πού κάνουν οι ύποστηρικτες του ΝΑΙ. Πρέπει νά είμαστε ειλικρινείς μέ τόν λαό. Ποιές οι συνέπειες; Άν πούμε όχι σέ μία έβδομάδα θά γίνουμε πλήρες μέλος τής Ε.Ε. Θά θωρακίσουμε τήν Κυπριακή Δημοκρατία. Είναι δογματισμός ότι αυτή θά είναι ή τελευταία ευκαιρία. Άντίθετα οι πιέσεις για λύση θά είναι μεγαλύτερες και καθημερινές. Η Άγκυρα θά βρísκεται υπό συνεχή αξιολόγηση και ένας από τούς αξιολογητές θά είναι και ή Κύπρος. Δέν ύπάρχει περίπτωση άναγνώρισης από τίς χώρες τής Ε.Ε. γιατί αυτές οι χώρες έχουν ήδη ύπογράψει. Δέν συμμερίζομαι τά περί διεθνούς απομόνωσης – θά είμαστε ή μόνη χώρα μέλος στην ανατολική μεσόγειο μέ άναβαθμισμένες ευθύνες. Η ιστορία δέν τελειώνει τήν 1η Μαΐου».

ΣΧΟΛΙΟ (29): Δυό τέως πρωθυπουργοί τής Ελλάδος, δύο τέως Πρόεδροι τής Κυπριακής Δημοκρατίας, ό Πρόεδρος του ΠΑΣΟΚ και οι άρχηγοί των μεγαλύτερων Έλληνοκυπριακών κομμάτων είναι εκδιαστές πού δέν λένε τήν αλήθεια στό λαό; Όλοι οι φίλοι μας στην Ευρώπη πού μās συμπαραστάθηκαν τόσα χρόνια – ό Φερχόιγκεν, ό Πόος, ό Πάτ Κόξ και τόσοι άλλοι, έγιναν και αυτοί εκδιαστές πού δέν μās λένε τήν αλήθεια; Τά πράγματα είναι πολύ απλά. Ο μόνος τρόπος νά άπενοχοποιηθεί ή

Τουρκία για τό Κυπριακό ήταν νά είναι πάντα ένα βήμα μπροστά από τούς Έλληνοκύπριους στην προσπάθεια για λύση, όπως ακριβώς είπε και έκανε ό Έρντογάν. Όμως, δέν είναι άπαραίτητη ή λύση του Κυπριακού για τήν άπενοχοποίηση τής Τουρκίας εάν ή ευθύνη για τή μή λύση βαρύνει άποκλειστικά τούς Έλληνοκύπριους. Όταν τεθεί τό θέμα έναρξης διαπραγματεύσεων μέ τήν Τουρκία, ή Ελλάδα θά βρεθεί άναγκασμένη νά διαλέξει μεταξύ τής Έθνικης Στρατηγικής τής για έλληνοτουρκική φιλία και τής ύποστήριξης τής Κύπρου. Κάποιοι φαίνεται θέλουν νά μās πάνε πίσω σέ εποχές πού άσχολούμασταν μέ τά Ίμια αντί μέ τήν μόνιμη ειρήνη και συνεργασία μεταξύ Ελλάδας και Τουρκίας. Όταν μετά από αυτή τή διπλωματική καταστροφή μας και τή διαταραχή των σχέσεών μας μέ τήν Ελλάδα ή Τουρκία πάρει ήμερομηνία έναρξης διαπραγματεύσεων, ή Τουρκία δέν θά ενδιαφερθεί ξανά για τό Κυπριακό για τά έπόμενα 15-20 χρόνια, εάν ακόμα συνεχίζεται βέβαια ή Ευρωπαϊκή τής πορεία, διότι εάν αυτή ή πορεία διακοπεί, τότε πρέπει νά χωνέψουμε ότι ή διχοτόμηση είναι όντως ή λύση και νά πάμε όλοι σπίτι μας. Άλλά και στην άπίθανη περίπτωση νά έχουμε νέα ευκαιρία, ποιός ξέρει τί κυβέρνηση θά έχει τότε ή Τουρκία, πόσους έποικους θά μετρούμε, πόσες ισλαμικές χώρες θά έχουν άναγνωρίσει τό ψευδοκράτος και πόσες περιουσίες Έλληνοκυπρίων θά έχουν καταπατηθεί μέχρι τότε; Προβολή βέτο από μέρους μας θά προκαλέσει τεράστια ζημιά στην έθνική στρατηγική τής Ελλάδας και θά μās έναντιώσει μέ τεράστια συμφέροντα των ΗΠΑ, τής Άγγλίας, τής Ελλάδας και τής Ε.Ε. Τί κατάφερε ή Κούβα μέσα από 40 χρόνια στείρου άνταγωνισμού μέ τίς ΗΠΑ, πού από πρωτοκοσμική έγινε τριτοκοσμική;

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: «Θά συνεχίσουμε νά ζητούμε λύση και νοιαζόμαστε για τούς Τουρκοκυπρίους. Τά μέτρα στήριξης πού εξήγγειλα πριν ένα χρόνο είναι άπόδειξη τής καλής μας θέλησης».

ΣΧΟΛΙΟ (30): Τά μέτρα έμειναν κατά 95% άνεφάρμοστα. Όταν, μετά τήν 1η Μαΐου άναστέλλεται ή εφαρμογή του κεκτημένου στό κατεχόμενο, θά γίνει πιο δύσκολη ή πιο εύκολη ή εφαρμογή των μέτρων;

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: «Θά πρέπει νά μās προβληματίσει τό τίμημα μέ τήν άποδοχή του σχεδίου. Νά μειώσουμε τήν όντότητα τώρα πού ένισχύεται. Νά μειώσουμε τήν βαρύτητά μας τώρα πού δυναμώνει. Κατάρρευση θά οδηγήσει στην διχοτόμηση. Συνεκτιμούμε τούς κινδύνους και οι κίνδυνοι του ναι είναι πιο μεγάλοι και μή άναστρέψιμοι από τό όχι. Συνεκτιμώντας όλα τά δεδομένα αλλά μέ πλήρη συναίσθηση λυπούμαι γιατί δέν μπορώ νά άποδεχθώ και νά ύπογράψω τό Σχέδιο Άνάν».

ΣΧΟΛΙΟ (31): Αυτή είναι η στιγμή νά παιχτούν όλα τὰ χαρτιά πού διαφυλάξαμε καθώς και όλα τὰ χαρτιά πού ἀποκτήσαμε. Ἡ ὄντοτητά μας πού ἐνισχύθηκε στίς 16 Ἀπριλίου 2003 είναι πού ὀδήγησε στο ἀνοιγμα τῶν ὁδοφραγμάτων μιά ἐβδομάδα μετά και στήν πλήρη στροφή τῆς Τουρκικῆς πολιτικῆς γιά τό Κυπριακό. Πετύχαμε τήν κάμψη τῆς τουρκικῆς ἀδιαλλαξίας, ἕνα σύνθημα τόσο τετριμμένο πού οἱ ἴδιοι οἱ πολιτικοί τό βαρέθηκαν και σταμάτησαν νά τό ἐπαναλαμβάνουν. Πετύχαμε λύση πού προνοεῖ ἐπιστροφή ὄλων τῶν προσφύγων στούς τόπους τους (μέ 75% στά ἴδια τὰ σπίτια τους), ἀκόμα ἕνα σύνθημα πού τόσο λίγο τό πιστεύαμε, πού κάποτε σταματήσαμε νά τό λέμε. Καί εἴμαστε στο κατώφλι μιᾶς νέας ἐποχῆς, ὅπου οἱ προαιώνιοι ἐχθροί Ἑλλάδα και Τουρκία σταθερά δίνουν τὰ χέρια και ἀναπτύσσουν φιλία, σταθερότητα και συνεργασία στίς σχέσεις τους γιατί θέλουν νά ζήσουν μαζί στο ἴδιο Εὐρωπαϊκό σπίτι. "Ὅποια και νά εἶναι ἡ κατάληξη τοῦ θέματος «ἡμερομηνία» γιά τήν Τουρκία, ἡ εὐκαιρία χάνεται μετά τίς 24 Ἀπριλίου και δέν ἐπιστρέφει διότι ἡ Τουρκία παίρνει τό 100% τοῦ στόχου της – τήν πλήρη ἀπενοχοποίησή της γιά τό Κυπριακό. Οἱ κίνδυνοι τοῦ ΟΧΙ εἶναι πολύ πιό μεγάλοι ἀπό τούς κινδύνους τοῦ ΝΑΙ, ἐνῶ δέν ὑπάρχει στρατηγική πού νά πείθει ὅτι μπορούμε νά ἐξασφαλίσουμε καλύτερη λύση στο μέλλον μέ ἕνα ΟΧΙ σήμερα.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: «Ἐχω ἐμπιστοσύνη στήν κρίση σας ὅτι δέν σᾶς πείθουν οἱ ἀπειλές. Σέ καλῶ νά ἀπορρίψετε τό Σχέδιο Ἀνάν. Σέ καλῶ νά πείτε ἕνα δυνατό ὄχι».

ΣΧΟΛΙΟ (32): Κύριε Πρόεδρε. Μέ ὄλο τό σεβασμό, ὅταν ὁ Ἐρντογάν ἐπισκέφθηκε τόν Μπούς στίς 28 Ἰανουαρίου, μᾶς λέγατε ὅτι δέν θά μιλήσουν καν γιά τό Κυπριακό, ἐνῶ τελικά ἦταν τό πρῶτο και μεγαλύτερο θέμα τῆς ἐπίσκεψης. Πήγατε στή Νέα Ὑόρκη στίς 10 Φεβρουαρίου βέβαιοι ὅτι ὁ Ντενκτάς θά ἀπέριπτε τὰ πάντα και ὅτι ὄλα ἦταν ἕνα ἐπικοινωνιακό τρίκ της Τουρκίας, ἐνῶ τελικά ὁ ἴδιος ὁ Ντενκτάς ὑπέβαλε τουρκική πρόταση πού ἀποδεχόταν τόσο τὰ χρονοδιαγράμματα ὅσο και τήν ἐπιδιατησία. Πήγατε στή Νέα Ὑόρκη στίς 10 Φεβρουαρίου μέ μινιμαλιστικές ἀπαιτήσεις και ἐνημερώσατε τούς πολιτικούς ἀρχηγούς μόνο ἐκ τῶν ὑστέρων γιά τίς ἀλλαγές πού ζήτησε ἡ πλευρά μας, ἐνῶ τελικά στή Λουκέρνη ἀνοίχθηκαν και ἄλλα πολύ μεγάλα θέματα ὅπως οἱ περιοσιές και ἡ ἐπιστροφή προσφύγων (και εὐτυχῶς βελτιώθηκαν). Κύριε Πρόεδρε. Οἱ ἐκτιμήσεις σας, πάνω στίς ὁποῖες βασίσατε τό χειρισμό τοῦ Κυπριακοῦ τόν πρῶτο χρόνο τῆς διακυβέρνησής σας, ἀποδείχθηκαν ἐντελῶς λανθασμένες. Καί τώρα, παρά τήν ἀντίθετη γνώμη δύο τῶς πρωθυπουργῶν τῆς Ἑλλάδος, τήν ἀντίθετη γνώμη δύο τῶς Προέδρων τῆς

Κυπριακῆς Δημοκρατίας, τήν ἀντίθετη γνώμη τοῦ Προέδρου τοῦ ΠΑΣΟΚ και ἀδιαμφισβήτητου ἀρχιτέκτονα ὄλων τῶν πρόσφατων ἐπιτυχιῶν τῆς ἑλληνικῆς ἐξωτερικῆς πολιτικῆς, και τήν ἀντίθετη γνώμη τῶν Ἀρχηγῶν τῶν δύο μεγαλύτερων ἑλληνοκυπριακῶν κομμάτων, ἐσεῖς ἐκτιμᾶτε ὅτι ὄλοι αὐτοί, πού μέ τό ἔργο τους ἔφεραν τήν Κύπρο μέσα στήν Ε.Ε. χωρίς ὑποσημειώσεις, κάνουν λάθος νά λένε «ΝΑΙ» στο σχέδιο, και ὅτι ἐσεῖς, πού μέχρι τώρα μόνο λάθη κάνατε στίς ἐκτιμήσεις και χειρισμούς σας, ἔχετε δίκαιο νά λέτε τό μοναχικό «ΟΧΙ» σας. Κύριε Πρόεδρε, εὐχομαι ὁ λαός νά ἀντιληφθεῖ ὅτι ἴσως νά ἔκανε λάθος πού σᾶς ἐμπιστεύτηκε ὅταν προεκλογικά βάστατε τό χέρι σας πάνω στήν Κύπρο μας και δεσμευόσασταν νά λύσετε τό Κυπριακό. Καί ὅτι δέν θά σᾶς ἀκολουθήσει στο δρόμο τῆς διχοτόμησης πού φαίνεται ὅτι ἐπιλέξατε.

ΕΠΙΛΟΓΟΣ, ΧΩΡΙΣ ΣΧΟΛΙΟ: Λίγο μετά τό διάγγελμα, ὁ Πρόεδρος χαίρειτοσε «αὐθόρμητη» σύναξη 50-60 πολιτῶν στο Προεδρικό. Ὁ Πρόεδρος ἐπαναλάμβανε συνεχῶς «Ἐμπιστευτεῖτε με» και «Δέν θά ἀλλάξω γνώμη»...

Συνέντευξη Τομάζου Τσελεπή* στόν δημοσιογράφο Παυλίδη

* Μέλος τῆς Κ.Ε. τοῦ ΑΚΕΛ καί ἐκ τῶν διαπραγματευτῶν τῆς κυπριακῆς κυβέρνησης

Παρασκευή 16 Ἀπριλίου 2004

Τ. ΤΣΕΛΕΠΗΣ: Ἡ πλευρά μας εἶχε μιά πολύ δικαιολογημένη ἀνησυχία στη Λουκέρνη καί αὐτή ἡ ἀνησυχία ἀφοροῦσε τή νέα συνθήκη πού θά ὑπογραφεῖ μεταξύ τῆς Κύπρου καί τῶν ἐγγυητριῶν δυνάμεων, τῆς Ἑλλάδας καί τῆς Τουρκίας καί τοῦ Ἡνωμένου Βασιλείου. Εἶναι γνωστό ὅτι αὐτό τό σχέδιο προνοεῖ γιά μιά νέα συνθήκη καί δέν μποροῦσε νά εἶναι διαφορετικά, διότι οἱ παλιές συνθήκες τοῦ 1960 ἀπαγόρευαν πολλά πράγματα τά ὁποῖα θά γίνουν τώρα, ἀπαγόρευαν γιά παράδειγμα ἀλλαγὴ θεμελιωδῶν ἄρθρων τοῦ συντάγματος καί σωρεῖα ἄλλων ζητημάτων καί ἄρα, γιά νά γίνεῖ ἐπιτρεπτή αὐτή ἡ ἀλλαγὴ, αὐτή ἡ ριζικὴ ἀλλαγὴ, ἔπρεπε νά συναφθεῖ μιά νέα Συνθήκη.

Αὐτὴ ἡ συνθήκη εἶναι γνωστό ὅτι ἔχει καί τρία πρωτόκολλα, ἓνα γιά κάθε Συνθήκη τοῦ '60: πρωτόκολλο στὴ Συνθήκη ἐγγύησης, πρωτόκολλο στὴ Συνθήκη συμμαχίας καί συμπληρωματικὸ πρωτόκολλο στὴ Συνθήκη ἐγκαθίδρυσης. Ἡ ἀνησυχία μας ἦταν ὅτι ἂν ἐμεῖς θέσουμε σέ ἰσχύ τὴ λύση τοῦ Κυπριακοῦ, τὴν ἰδρυτικὴ συμφωνία ὅπως λέγεται καί ἐν τῷ μεταξύ δέν ἔχει ὑπογραφεῖ καί δέν ἔχει ἐπικυρωθεῖ ἡ νέα Συνθήκη μέ τίς ἐγγυήτριες χώρες, κάλλιστα μιά ἀπὸ αὐτές τίς χώρες –καί ἡ ἀνησυχία μας βεβαίως ἦταν ἡ Τουρκία– μπορεῖ νά μὴν ὑπογράψει ἢ καί νά μὴν ἐπικυρώσει ἐκείνη τὴ συνθήκη, ὅποτε ἐμᾶς θά μᾶς ἔμενε ἡ νέα κατάσταση πραγμάτων καί δέν θά ἀναλάμβαναν αὐτοὶ τίς ὑποχρεώσεις τους μιά ἀπὸ τίς ὁποῖες ὡς γνωστόν εἶναι καί ἡ ἀποχώρηση τῶν κατοχικῶν στρατευμάτων.

Κατὰ συνέπεια ἐτίθετο ἓνα ζήτημα καί ζητούσαμε νά ἐπικυρωθεῖ αὐτὴ ἡ Συνθήκη μέ τίς ἐγγυήτριες χώρες προτοῦ τεθεῖ σέ ἰσχύ ἡ ἰδρυτικὴ συμφωνία. Βεβαίως ἐδῶ προέκυπτε ἓνα πρόβλημα: τό πῶς ἀπλῶς θά ἦταν νά ὑπογραφεῖ πρῶτα αὐτὴ ἡ Συνθήκη καί ἀφοῦ πρόκειται γιά διεθνή Συνθήκη ἔπρεπε νά τὴν ὑπογράψει ἡ Κυπριακὴ Δημοκρατία μέ τίς ἐγγυήτριες χώρες καί ἀκολούθως νά τεθεῖ σέ ἰσχύ ἡ νέα κατάσταση πραγμάτων, δηλαδή νά περάσει ἀπὸ τὰ δημοψηφίσματα ἡ ἰδρυτικὴ συμφωνία καί νά μπεῖ σέ ἰσχύ.

Αὐτό τό πράγμα δέν τό δέχονταν τὰ Ἡνωμένα

Ἔθνη γιά τόν ἐξῆς λόγο: Καλά ἢ κακά, δέν τό σχολιάζω οὔτε ἀσκῶ κριτικὴ, ἀπλῶς ἐδῶ ἀναφέρω τὴν κατάσταση: τὰ Ἡνωμένα Ἔθνη ἀρχίζοντας ἀπὸ τό 1999 ἐγκαινίασαν τὴν νέα προσέγγιση στό Κυπριακό, ἡ ὁποία μεταξύ ἄλλων ἔλεγε ὅτι πρέπει νά ὑπάρχει μιά «ἐποικοδομητικὴ ἀσάφεια» καί μιά, ὅπως τὴν ὀνόμαζαν, παρθενογένεση, ἡ οὐσία τῆς ὁποίας ἦταν ὅτι ὅλα θά ρυθμίζονταν ἀπὸ δῶ καί πέρα, ἀλλὰ δέ θά ἦταν καθαρὸ τί γινόταν μέ τό παρελθόν.

Ἐννοῶ ὅτι ἐμεῖς ζητούσαμε καί ἐμμένουμε σέ αὐτὴ τὴν θέση, μιλοῦμε γιά μιά συνέχεια τῆς Κυπριακῆς Δημοκρατίας, ὅτι ἡ Κυπριακὴ Δημοκρατία θά ἐξακολουθήσει νά ὑπάρχει ὡς ἀνεξάρτητο κυρίαρχο κράτος καί ὅτι ἀπλῶς θά ἄλλαξε ἡ πολιτικὴ της δομὴ. Βεβαίως ἡ τουρκικὴ πλευρὰ δέν δεχόταν αὐτὴ τὴν θέση καί τὰ Ἡνωμένα Ἔθνη εἶπαν ὅτι αὐτό δέν θά εἶναι καθαρὸ, ὁ καθένας θά δίνει τίς δικές του ἐρμηνεῖες σέ αὐτό τό ζήτημα.

Ἐάν λοιπὸν ὑπογραφόταν ἡ Συνθήκη ἀπὸ τὴν Κυπριακὴν Δημοκρατία, αὐτό θά σήμαινε ὅτι φεύγαμε ἀπὸ τὴν παρθενογένεση καί τὰ Ἡνωμένα Ἔθνη δέν τό δέχονταν μέ τίποτα καί θά μᾶς κατηγοροῦσαν κιόλας ὅτι εἴμαστε ἐκτός τῆς φιλοσοφίας τοῦ σχεδίου Ἀνάν. Ἄρα ἔπρεπε νά βρεθεῖ ἓνας ἄλλος τρόπος γιά νά ικανοποιηθεῖ αὐτό τό δικαίωμα αἰτημάτων μας, τό ὁποῖο τυπικά ἦταν καί ἡ αἰτία τοῦ ναυαγίου στὴ Χάγη, γιατί μᾶς ἔδωσε δίκαιο ἐκεῖ ὁ Γεν. Γραμματέας. Λοιπὸν, ποιά εἶναι ἡ ρύθμιση καί κατά πόσον μᾶς ικανοποιεῖ;

Ἡ ἰδρυτικὴ συμφωνία ὡς γνωστόν θά μπεῖ σέ δημοψηφίσματα στίς 24 τοῦ μηνός. Ἄν ὑποθέσουμε ὅτι ἐγκρίνεται ἀπὸ τὰ δημοψηφίσματα καί ἀπὸ τίς δύο πλευρές, δέν θά τεθεῖ ἀμέσως σέ ἰσχύ. Θά δοθοῦν μερικὲς μέρες ὡς τίς 29 Ἀπρίλη, ἂν δέν μέ ἀπατᾷ ἡ μνήμη μου καί ἀπὸ κεῖ καί πέρα στό μεσοδιάστημα ἀναλαμβάνουν ὑποχρέωση οἱ τρεῖς χώρες νά ἐπικυρώσουν τὴ Συνθήκη πού θά συνάψουν μαζί τους προτοῦ τὴν ὑπογράψουν. Δηλαδή τὴ στιγμὴ πού θά τὴν ὑπογράψουν θά πρέπει νά ἔχουν ξεπεράσει ὅλες τίς ἐσωτερικὲς τους διαδικασίες, τίς διαδικασίες πού ἀπαιτεῖ τό σύνταγμα τους,

νά μὴν ὑπογραφῆι καὶ μετὰ νά ὑπάρχει ἓνα κενό μέχρι νά τεθεῖ σέ ἰσχύ. Εἶναι πρόνοια τοῦ σχεδίου αὐτῆ ρητῆ.

ΠΑΥΛΙΔΗΣ: Ἄν δέν τήν ὑπογράψουν, δέν τίθεται σέ ἐφαρμογή ἢ συμφωνία; Εἶναι ἄκυρα τὰ δημοψηφίσματα;

Τ. ΤΣΕΛΕΠΗΣ: Θά φτάσω καί ἐκεῖ. Ἄρα λοιπόν τό σκηνικό εἶναι τό ἐξῆς: Περνᾶ ἀπό τὰ δημοψηφίσματα ἢ ἰδρυτική συμφωνία, ἐάν δέν περάσει ἀπό τὰ δημοψηφίσματα ὅλα εἶναι ἄκυρα ἐξ ὑπαρχῆς ἢ ἂν δέν περάσει ἀπό τή μιά πλευρά καί παραμένουμε στήν κατάσταση ὡς ἔχει, ἐάν περάσει θά προχωρήσουν οἱ ἐγγυήτριες χῶρες μέ τίς ἐσωτερικές διαδικασίες ἐπικύρωσης καί μετὰ θά ὑπογράψουν τή Συνθήκη. Θά τήν ὑπογράψουν οἱ τρεῖς χῶρες, Ἑλλάδα, Τουρκία, Ἀγγλία.

Μόλις τήν ὑπογράψουν καί οἱ τρεῖς, τίθεται αὐτόματα σέ ἰσχύ ἢ ἰδρυτική συμφωνία. Ἡ ἰδρυτική συμφωνία δέν θά ὑπογραφῆι ἀπό κανέναν γιατί θεωρεῖται ὅτι θά ἔχει ἐγκριθεῖ ἀπό τό δημοψήφισμα ἀπό τόν κυπριακό λαό. Μόλις τεθεῖ σέ ἰσχύ ἢ ἰδρυτική συμφωνία, ἄρα ἐμφανίζεται ἡ ἐνωμένη Κυπριακή Δημοκρατία καί θά ἔρθουν οἱ δύο συμπρόεδροι ὡς ἐκπρόσωποι τῆς ἐνωμένης Κυπριακῆς Δημοκρατίας καί θά βάλουν τήν ὑπογραφή πού ὑπολείπεται ἀπό τή Συνθήκη μέ τίς ἐγγυήτριες χῶρες, τή δική τους ὑπογραφή δηλαδή, καί οἱ δύο ἢ καί ὁ ἓνας ἀπό ἄλλος, γιατί ἂν ὁ ἓνας πεῖ «δέν τό ὑπογράψω» τότε ἔχουμε πρόβλημα.

Μόλις ὑπογράψουν τή Συνθήκη μέ τίς ἐγγυήτριες χῶρες, τίθεται καί αὐτή σέ ἰσχύ, δέν χρειάζεται περαιτέρω ἐπικύρωση. Αὐτή εἶναι ἡ πρόνοια τοῦ σχεδίου. Βεβαίως ὑπάρχει ἓνα πρόβλημα. Τό πρόβλημα εἶναι τό ἐξῆς, εἶναι ὑποθετικό: Ἄν ὑποθέσουμε ὅτι ἔρχονται οἱ τρεῖς χῶρες γιά νά ὑπογράψουν τή Συνθήκη καί ἡ Τουρκία ἐν τῷ μεταξύ δέν ἔχει ἐπικυρώσει τή Συνθήκη ἀπό τήν τουρκική Ἐθνοσυνέλευση, αὐτό σημαίνει ὅτι ὑπογράφοντας τή Συνθήκη μπαίνει σέ ἰσχύ ἢ ἰδρυτική συμφωνία ἀλλά ἡ Συνθήκη δέν εἶναι σέ ἰσχύ καί γι' αὐτόν ἀκριβῶς τόν λόγο λέμε ὅτι ἡ κάλυψή μας ἐδῶ εἶναι καθαρά πολιτική.

Ἐάν ἡ Τουρκία παραβιάσει τή σαφή πρόνοια τοῦ σχεδίου καί ἔρθει νά ὑπογράψει τή Συνθήκη χωρίς προηγουμένως νά θεωρηθεῖ ἐπικυρωμένη καί ἄρα νά θεωρηθεῖ ὅτι τίθεται ἀμέσως σέ ἰσχύ, ἀπλούστατα ἡ Ἑλλάδα δέν θά ὑπογράψει τή Συνθήκη. Δηλαδή ὁ ἄλλος τρόπος γιά νά μὴν εἴμαστε καλυμμένοι σ' αὐτή τήν πρώτη ἐπιδίωξή μας, εἶναι νά ἔρθει ἡ Ἑλλάδα καί νά πεῖ «παρόλο πού ἡ Τουρκία παραβίασε τήν ὑποχρέωσή της, ἐγώ ὑπογράφω καί θέτω ἔτσι τήν Κύπρο σέ πολύ δύσκολη θέση», πράγμα πού ἐγώ δέν διανοοῦμαι κἀν ὅτι μπορεῖ νά συμβεῖ.

Ἄρα τό κλειδί γιά νά τεθεῖ σέ ἰσχύ ἢ νέα κατάσταση πραγμάτων τό κρατάει ἡ Ἑλλάδα καί κανένας ἄλλος καί τό κλειδί γιά νά τεθεῖ σέ ἰσχύ ἢ Συνθήκη μέ τίς ἐγγυήτριες χῶρες, τό κρατοῦν οἱ δύο συμπρόεδροι ἢ καί ὁ ἓνας ἀπό ἄλλος. Προσωπικά ἐγώ θεωρῶ ὅτι αὐτό μᾶς καλύπτει. Βεβαίως ὑπάρχουν καί διαφορετικές ἀπόψεις καί εἶναι σεβαστές.

Αὐτό εἶναι τό πρῶτο μας αἴτημα. Τό δεύτερο αἴτημα πού θέταμε ἦταν τό ζήτημα μέ τίς περιοχές πού θά «ἐπιστραφοῦν» – σέ εἰσαγωγικά γιά νά τεθοῦν ὑπό ἑλληνοκυπριακή διοίκηση. Μιλῶ γιά τίς ἐδαφικές προσαρμογές ὅπως ἀναφέρεται στό σχέδιο.

Εἶναι γνωστό ὅτι αὐτές οἱ περιοχές θά ἐπιστραφοῦν σταδιακά, σέ διάστημα 3,5 χρόνων καί εἶχαμε μία εὐλογη ἀνησυχία τί θά γίνει ἂν ἐν τῷ μεταξύ ἡ Τουρκία δέν συμμορφωθεῖ μέ αὐτή τήν ὑποχρέωση πού ἔχει ἀπό τό σχέδιο. Τί θά γίνει ἂν δέν ἐκκεναθοῦν οἱ περιοχές ἀπό πληθυσμό, τί θά γίνει ἂν δέν φύγουν τὰ στρατεύματα καί γι' αὐτό τόν λόγο λέγαμε ὅτι θέλαμε κάποιον εἶδος ἐγγύηση ὅτι θά συμβεῖ αὐτό τό πράγμα.

Καί ἡ θέση τῆς πλευρᾶς μας ἦταν ὅτι αὐτές οἱ περιοχές πρέπει νά τεθοῦν ὑπό τήν διοίκηση τοῦ ΟΗΕ. Βεβαίως ἐξαρχῆς ὑπῆρχε πρόνοια στό σχέδιο ὅτι νομικά αὐτές οἱ περιοχές θεωροῦνται ἀμέσως ὡς μέρος τῆς ἑλληνοκυπριακῆς συνιστώσας πολιτείας, ἀλλά ἡ εὐθύνη, ἡ διοίκηση, θά μεταφερθεῖ στήν τουρκοκυπριακή συνιστώσα πολιτεία.

Ἐδῶ πρέπει νά πῶ ὅτι ἐμεῖς δέν θέλαμε νά ἀναλάβουμε αὐτή τήν εὐθύνη ἀμέσως γιατί δέν θέλαμε νά βρεθοῦμε στήν πολύ δύσκολη θέση νά πηγαῖνουμε ἐμεῖς, νά μετακινοῦμε τὰ στρατεύματα καί τόν πληθυσμό ἀπό ἐκεῖ. Ἀντιλαμβάνεστε ὅτι ἦταν πολύ ἀνεπιθύμητο αὐτό, γιά εὐνόητους λόγους.

Ἀπό τήν ἄλλη ὅμως θέλαμε ἡ εὐθύνη νά εἶναι στόν ΟΗΕ καί ὄχι στήν τουρκοκυπριακή συνιστώσα πολιτεία· λέγαμε ὅτι ἡ διοίκηση πρέπει νά εἶναι τοῦ ΟΗΕ.

Πρέπει νά πῶ ὅτι ὁ Πρόεδρος ἔδωσε μεγάλη μάχη γι' αὐτό τό ζήτημα, ἀλλά τὰ Ἠνωμένα Ἔθνη ἦταν πολύ ἀρνητικά σ' αὐτό τό αἴτημα. Δέν ἤθελαν νά τό ἀναλάβουν καί σέ τελευταία ἀνάλυση καί μετὰ ἀπό πολύ συζήτηση καί πίεση, ἐκ μέρους τῆς πλευρᾶς μας, ἔχει ἐπιτευχθεῖ τό ἐξῆς: ἡ διοίκηση μένει ὡς ἔχει ἡ πρόνοια, νομικά ἡ περιοχὴ θά ἀνήκει ἀμέσως στήν ἑλληνοκυπριακή συνιστώσα πολιτεία, θά ἐναποτεθεῖ ἀπό αὐτή στήν τουρκοκυπριακή συνιστώσα πολιτεία. Ἡ διαφορά μέ τό προηγούμενο σχέδιο, ἡ βελτίωση εἶναι ὅτι ὁ Ὄργανισμός Ἠνωμένων Ἐθνῶν θά ἐπιβλέπει τίς δραστηριότητες πού ἀφοροῦν τή μεταβίβαση αὐτῶν τῶν περιοχῶν. Θά ἔχει ἔξι φάσεις, οἱ δύο πρῶτες φάσεις δέν χρειάζεται καί τόση ἐπιτήρηση γιατί μιλοῦμε γιά τή

νεκρή ζώνη, τα Βαρώσια και λουπά, αλλά για τις επόμενες φάσεις ή εδαφική ευθύνη γι' αυτές τις περιοχές θα είναι στόν ΟΗΕ και θα ενδυναμωθεί κατά τούς τελευταίους μήνες τής κάθε φάσης.

Βεβαίως ο ΟΗΕ θα έχει ευθύνη, όπως είπα, εδαφική ευθύνη, θα μπορεί να δίδει οδηγίες, θα μπορεί να παραιτεί ακόμα και κάποιους αξιωματούχους, εάν τό κρίνει απαραίτητο, να τούς αποκλείει από τά καθήκοντά τους. Ή αστυνομία του ΟΗΕ θα έχει πλήρη εξουσία στην περιοχή, θα μπορεί να δίδει λειτουργικές οδηγίες στην τοπική αστυνομία, αλλά δέν θα έχει ευθύνη για τόν τοπικό πληθυσμό, για τήν καθημερινή ζωή του πληθυσμού και δέν θα έχει ευθύνη για χρηματοδότηση ή προσωπικό.

Αυτές οι περιοχές πού θα προσαρμόζονται θα εκκενώνονται και από στρατεύματα και από εξοπλισμούς και βεβαίως και από πληθυσμό, τουλάχιστον 2 εβδομάδες προτού μεταδιδαστεί ή εδαφική ευθύνη στόν ΟΗΕ.

Λοιπόν, αυτό είναι πού πήραμε. Βεβαίως αυτό δέν μπορώ να πώ ότι μάς καλύπτει πλήρως. Σαφέστατα. Αλλά συνιστά σίγουρα βελτίωση σέ σχέση μέ τό 'Ανάν 3.

Υπάρχει και διαφορετική έρμηνεία. Τό γεγονός ότι ο ΟΗΕ δέν θα έχει ευθύνη για τοπική χρηματοδότηση, για προσωπικό, για τόν πληθυσμό, έρμηνεύεται μέ ένα τρόπο ότι θα είναι αδύνατη ή διοίκηση. Δέν νομίζω ότι είναι σ' αυτό τό σημείο πού πρέπει να εστιάσουμε για να κρίνουμε αν είναι αδύνατη ή διοίκηση του ΟΗΕ, γιατί εγώ θεωρώ απόλυτως λογικό να μήν έχει ευθύνη για τήν καθημερινή ζωή εκεί, κάτι πού μεταξύ άλλων θα ανέβαζε και κατακόρυφα τά κόστη αυτής τής επίχειρησης.

ΠΑΥΛΙΔΗΣ: Μιλούμε για μία περίοδο μέχρι 42 μήνες, έτσι;

Τ. ΤΣΕΛΕΠΗΣ: Ναι. Ήταν 3 χρόνια και έχει γίνει τώρα 3,5 χρόνια.

ΠΑΥΛΙΔΗΣ: Τί θα γίνει, ρωτούν πολλοί, εάν αθετήσει τήν υπόσχεσή της ή Τουρκία και αν στην πορεία άρνηθεί να δώσει πίσω κάποια εδάφη;

Τ. ΤΣΕΛΕΠΗΣ: Άς τό γενικεύσουμε λίγο. Τί θα γίνει αν ή Τουρκία ειρηνικά παραδιάσει αυτή τή συμφωνία; Περί αυτού πρόκειται. Έχω τήν έντύπωση ότι τό θέμα τίθεται λίγο λανθασμένα. Για τόν έξηξ άπλούστατο λόγο. Πάμε για μία συμφωνία. Ή Τουρκία, είναι καθαρό πλέον, έχει πάρει τήν πολιτική απόφαση να κλείσει τό Κυπριακό. Βεβαίως προσπαθεί να τό κλείσει προς όφελός της. Σίγουρα όμως έχει πάρει απόφαση ότι τό Κυπριακό θα λυθεί μέ τόν τρόπο πού θα λυθεί, έχει πάρει απόφαση ότι δέν μιλούμε για λύση δύο άνεξάρτητων και κυρίαρχων κρατών, έχει πάρει απόφαση ότι ή μή

λύση δέν είναι λύση. Γιατί υπήρχε προηγουμένως και ή άποψη ότι ή μή λύση είναι λύση.

Ή Τουρκία θα πρέπει να έρθει να υπογράψει αυτή τή συμφωνία. Θα τήν υπογράψουν και οι άλλες έγγυήτριες χώρες, θα κατατεθεί στόν ΟΗΕ ο όποιος θα είναι ο θεματοφύλακας αυτής τής συνθήκης και από εκεί και πέρα άντιλαμβάνεστε, πάμε σέ άλλα χωράφια.

Έκείνο πού εμείς πρέπει να κρίνουμε είναι τήν ίδια τή συμφωνία. Τις ίδιες τις υποχρεώσεις πού αναλαμβάνει ή κάθε πλευρά. Βεβαίως όλοι έχουμε ένα φόβο τί θα γίνει αν κάτι δέν εφαρμόσει ή Τουρκία, αλλά ή δική μου ή διαφωνία μ' αυτό τόν φόβο είναι ή έξηξ. Έάν θεωρούμε ότι ή Τουρκία έρχεται τώρα να λύσει τό Κυπριακό ή να τό κλείσει τό Κυπριακό, έχοντας κατά νου τήν έπομένη τό πρωί να παραδιάσει αυτή της τήν υποχρέωση, να άθετήσει δηλαδή τήν υπογραφή της, και νομίζοντας ότι μέ αυτό τόν τρόπο θα άποκτηθούν κάποια πλεονεκτήματα για τήν Τουρκία, εγώ πολύ άμφιβάλλω.

Ο λόγος για τόν όποιο ή Τουρκία έρχεται να κλείσει τό Κυπριακό είναι ότι άποφάσισε πώς τής δημιουργεί κόστος. Ότι τό κόστος τής κατοχής είναι μεγαλύτερο από τό κόστος τής λύσης. Είναι γνωστό ότι ή Τουρκία πάει τώρα προς τήν Ευρωπαϊκή Ένωση, θέλει να πάρει ήμερομηνία για ένταξιακές διαπραγματεύσεις και έρχεται να κλείσει τό πρόβλημα.

Δέν μπορώ να άντιληφθώ, χωρίς να είμαι απόλυτως βέβαιος — κανείς μας δέν μπορεί να είναι απόλυτως βέβαιος — ότι έχει λόγο ή Τουρκία τήν έπομένη τό πρωί να θέσει τόν έαυτό της σέ δυσχερέστερη θέση από προηγουμένως. Γιατί αν έρθει και άθετήσει τήν υπογραφή της, αν έρθει και παραδιάσει τή συμφωνία, είναι ή ίδια πού θα είναι έκτεθειμένη και είναι ή ίδια πού θα έπαναφέρει τό πρόβλημα για τόν έαυτό της.

Κατά συνέπεια δέν μπορώ να μπώ σ' αυτή τήν λογική. Έγώ κρίνω τό ίδιο τό σχέδιο. Και ακριβώς θέλαμε τήν ευθύνη του ΟΗΕ γι' αυτές τις περιοχές, γιατί είναι πολύ κρίσιμο ζήτημα. Τουλάχιστον αν καταρρεύσει ή λύση να έχουμε και εμείς κάτι απ' αυτή τήν ιστορία.

Δέν νομίζω όμως ότι εάν ή Τουρκία παραδιάσει μέ τέτοιο τρόπο τή συμφωνία θα έπιβραβευτεί και από πάνω και θα βρεθεί τό ψευδοκράτος άναγνωρισμένο και ή Κυπριακή Δημοκρατία θα χάσει τήν άναγνώριση.

ΠΑΥΛΙΔΗΣ: Αυτό θέλω να διευκρινίσουμε διότι ή έξηγηση πού δίνετε έχει μία λογική. Όστόσο επειδή δέν κινούνται όλα στα πλαίσια τής λογικής, σέ μία τέτοια περίπτωση τί θα γίνει; Θα έχουμε από τή διεθνή κοινότητα άναγνώριση δύο κρατών στην Κύπρο; Δύο κυρίαρχων κρατών στην Κύπρο;

Τ. ΤΣΕΛΕΠΗΣ: Λοιπόν, προτού φτάσω εκεί ακόμα ένα απλό ζήτημα. Άπλως ήθελα να ολοκληρώσω με την εξέως σκέψη. Εάν ξεκινούμε από τη λογική ότι πάντα υπάρχει πιθανότητα ή Τουρκία να παραβιάσει τη συμφωνία, και λέω ότι βεβαίως πάντα υπάρχει, τότε με αυτή τη λογική δεν πρέπει να προχωρήσουμε σε λύση του Κυπριακού. Πρέπει να μείνουμε όπως είμαστε.

Και δεν λέω ότι αυτοί που έχουν ανησυχίες συνειδητά και έσκεμμένα θέλουν να οδηγήσουν τα πράγματα στο να μείνουμε όπως είμαστε. Προς Θεού. Από εκεί και πέρα τό αν θα βρεθεί τό ψευδοκράτος αναγνωρισμένο ή όχι, κατ' αρχήν έχω κάνει μία πολιτική τοποθέτηση κύριε Παυλίδη. Νομίζω ότι τό ζήτημα κυρίως πολιτικά θα αντιμετωπισθεί με την έννοια ότι εάν φτάσουμε σε μία νέα απόσχιση, σε κατάρρευση και λοιπά, ή οποία ειρήσθω εν παρόδω απαγορεύεται ρητώς από αυτή την συμφωνία, ή απόσχιση απαγορεύεται και υπάρχει πρόνοια που λέει τίποτα σ' αυτή τη συμφωνία δεν μπορεί να έρμηνεύεται υπέρ της απόσχισης.

Αν βρεθούμε λοιπόν σε απόσχιση, θα είναι παραβίαση των συμφωνηθέντων. Μιλᾶ και για αδιάλειπτο συνεταιρισμό ή συμφωνία. Ο συνεταιρισμός δεν μᾶς ἀρέσει αλλά ο αδιάλειπτος μᾶς ἀρέσει.

Κατά συνέπεια σ' αυτή την περίπτωση νομίζω ότι ή διεθνής κοινότητα θα κρίνει με βάση τό ποιός φταίει για την κατάσταση που θα δημιουργηθεί. Αν υπάρξει μία απόσχιση, νομίζω δεν θα υπάρξει και επιβράβευση με αναγνώριση. Αυτή είναι ή δική μου έντύπωση. Εάν εμείς συμπεριφεροθούμε με τρόπο ασύνετο, εάν πᾶμε στίς καταστάσεις τύπου '74, που δεν νομίζω ότι θα πᾶμε, δεν νομίζω ότι τό πρόβλημα θα τό έχουμε εμείς. Θα τό έχει ή Τουρκία.

Όμως αυτή είναι ή πολιτική της. Υπάρχει και τό έγγραφο του Γενικού Γραμματέα. Τό σχέδιο είναι ένα νομικό έγγραφο και με βάση αυτό τό νομικό έγγραφο ή δική μου ή πεποίθηση, όσο αυτό και αν δεν φαίνεται πειστικό εκ πρώτης όψευς, είναι ότι εμείς μιλούμε για συνέχεια του κράτους μας. Για συνέχεια της Κυπριακής Δημοκρατίας. Αυτή είναι ή θέση μας και κανείς δεν δικαιούται να μᾶς την αλλάξει.

Θά έχουμε συνέχεια κι όχι συνένωση δύο χωριστών κρατών, διότι οι διεθνείς συνθήκες του κράτους μας θα είναι όλες εκεί. Έχουν μπει όλες ανεξαιρέτως σε κατάλογο και θα είναι εκεί και κανείς δεν τό ἀμφισβητεί. Είναι ελάχιστα τά προβλήματα που υπάρχουν σ' αυτόν τόν τομέα –για να μην πῶ κανένα– ή εκπροσώπηση σε διεθνείς οργανισμούς θα είναι εκεί, περιλαμβανομένου του ΟΗΕ, της Ευρωπαϊκής Ένωσης, κανείς δεν μᾶς εἶπε ξανακάντε αίτηση να μπειτε στον ΟΗΕ όπως εἶπαν τότε με τη Γιουγκοσλαβία, κανείς δεν μᾶς εἶπε «ξανα-

κάντε αίτηση για την Ευρωπαϊκή Ένωση» όπως εἶπαν στην Τσεχία και την Σλοβακία και σωρεία άλλων πολύ ουσιαστικών ζητημάτων, τά οποία μαρτυρούν ότι στην πραγματικότητα θά έχουμε συνέχεια του κράτους μας, γι' αυτό και στον ΟΗΕ απλως θά γίνει μία δήλωση ότι από τούδε και στο εξέως θά ονομαζόμαστε «Ένωμένη Κυπριακή Δημοκρατία» και όχι «Κυπριακή Δημοκρατία». Θα έχουμε νέα σημαία και λουπά.

Αλλά όλα αυτά είναι εσωτερικά ζητήματα. Έσωτερικά γίνεται μία επανάσταση βεβαίως ή οποία όμως δεν έχει σχέση με τό αν έχεις συνέχεια ή όχι του κράτους. Έγώ δεν δέχομαι τη θέση ότι διαλύεται ή Κυπριακή Δημοκρατία και δεν θα την δεχτώ ποτέ.

Και αν πιστευα ότι αυτό τό σχέδιο προνοεί διάλυση της Κυπριακής Δημοκρατίας, ή προσωπική μου ή άποψη, όσο αυτή μετρά, θα ήταν «όχι» στο σχέδιο, βεβαίως.

Κατά συνέπεια δεν νομίζω ότι σε περίπτωση απόσχισης υπάρχουν νομικές ή πολιτικές προϋποθέσεις για να οδηγηθούμε σε αναγνώρισή της. Άλλωστε μην ξεχνάτε τό εξέως. Υπάρχει ένας μηχανισμός για να ξεπερνιούνται τά αδιέξοδα, που δεν τόν είχαμε στην Ζυρίχη. Είναι παράδοξος μηχανισμός. Είναι μηχανισμός ο οποίος καταπατά και την αρχή της διάκρισης των εξουσιών. Αλλά από άποψη λειτουργικότητας είναι εκεί. Εάν κύριοι έχετε αδιέξοδο, δεν μπορεί τό αδιέξοδο να οδηγήσει σε κατάρρευση γιατί θα αποφασίζει τό δικαστήριο. Παράδοξο μέν αλλά έτσι θα λειτουργεί.

Δέν υπάρχει τό άλλοθι δηλαδή ότι δεν λειτουργεί αυτό τό πράγμα, ή Όμοσπονδία έχει κατά κάποιον τρόπο τεματίσει την λειτουργία της, ἄρα τί να κάνουμε, οδηγούμαστε σε διαζύγιο. Δεν υπάρχει αυτή ή προϋπόθεση στο σχέδιο.

ΠΑΥΛΙΔΗΣ: Μάλιστα. Να πούμε ότι με αυτή σας την απάντηση, δώσατε απαντήσεις σε μία σειρά από ερωτήσεις που έχουν ήδη φτάσει εδώ.

Τ. ΤΣΕΛΕΠΗΣ: Πρέπει να πῶ ότι επειδή ακριβώς υπάρχει αυτή ή έποικοδομητική ασάφεια, δεν γράφει ρητώς στο έγγραφο ότι συνεχίζεται ή Κυπριακή Δημοκρατία, ούτε και γράφει ότι θά έχουμε δύο κράτη. Πρέπει να τά βγάλης από τίς πρόνοιες του σχεδίου. Και βεβαίως υπάρχουν και πρόνοιες στο σχέδιο, δευτερεύουσας και συμβολικής περισσότερο σημασίας, οι οποίες επιτρέπουν και στην τουρκική πλευρά να λείι τά δικά της. Κάτι που δεν μᾶς ἀρέσει.

Κατ' ουσίαν όμως πρόκειται για συνέχεια του κράτους μας. Τό λέω αυτό γιατί θέλω να είμαι δίκαιος με τό τί περιέχει αυτό τό σχέδιο.

Προχωρούμε στο τρίτο σημείο. Ένα τρίτο σημείο που έθετε ή πλευρά μας και ήταν πάρα πολύ ση-

μαντικό, ήταν ότι με τη θέση σε ισχύ της ιδρυτικής συμφωνίας πρέπει να τεθούν σε λειτουργία όλα τα μεταβατικά Όμοσπονδιακά όργανα. Και εάν προέκταση αυτής της θέσης ή μεταβατική περίοδος δεν πρέπει να είναι μακρά.

Με το σχέδιο Άνάν 3, είχαμε μεγάλα προβλήματα σ' αυτόν τον τομέα. Είναι ένα από τα πιο προβληματικά σημεία του εγγράφου. Γιατί; Διότι θα έμπαινε σε ισχύ η νέα κατάσταση πραγμάτων και την πρώτη στιγμή τι θα είχαμε; Θα είχαμε δύο συμπρόεδρους, ένα μεταβατικό δικαστήριο και μία μεταβατική κεντρική τράπεζα. Τίποτα άλλο. Όλα τα άλλα όργανα θα δημιουργούνταν σταδιακά αρχίζοντας από τις συνιστώσες πολιτείες και πηγαίνοντας προς το κέντρο. Ήταν ένας συμβολισμός Συνομοσπονδιακός, όχι Συνομοσπονδία, συμβολισμός για τους Τούρκους, Συνομοσπονδιακός.

"Όλα αυτά θα έλεγαν σε ένα χρόνο -θα υπήρχε ίση εκπροσώπηση σε όλα- οι Συμπρόεδροι θα ήταν εκτελεστικοί Συμπρόεδροι, κανονικοί πρόεδροι δηλαδή, όπως έχουμε σήμερα Πρόεδρο της Δημοκρατίας, που θα έπρεπε να αποφασίζουν για όλα με ομοφωνία. Στόν χρόνο επάνω οι συμπρόεδροι δεν θα ήταν εκτελεστικοί πλέον αλλά η συνπροεδρία θα συνεχιζόταν για άλλο ένα χρόνο. Είχαμε μπροστά μας αυτή την κατάσταση.

Τί έγινε τώρα; Όλα τα μεταβατικά όργανα, ανεξαιρέτως όλα, από τα κεντρικά μέχρι τα όργανα των συνιστώσων πολιτειών, θα είναι στη θέση τους από το πρώτο δευτερόλεπτο, μόλις τεθεί σε ισχύ η ιδρυτική συμφωνία.

Η μεταβατική περίοδος δεν θα διαρκέσει ένα χρόνο, αλλά θα διαρκέσει μέχρι τις 13 Ιουνίου. Όταν θα γίνουν εύρωε κλογές θα γίνουν γενικές εκλογές σε ολόκληρο το νησί. Είναι δραστική σύντημηση της μεταβατικής περιόδου.

Είναι σημαντικό αυτό το πράγμα. Δεν πρέπει να το υποτιμούμε. Βοηθά πάρα πολύ τη λειτουργικότητα και την πρώτη κρίσιμη περίοδο. Και πρέπει να πω ότι από τουρκοκυπριακής πλευράς υπήρξε μεγάλη αντίδραση σ' αυτό το πράγμα. Γιατί θεωρούσαν ότι είναι ο συμβολισμός της ισότητάς τους, έβλεπαν και τον Συνομοσπονδιακό συμβολισμό και όλα τα συναφή.

Έχουμε και εμείς ένα τίμημα εδώ. Πρέπει να είμαστε δίκαιοι. Το τίμημα είναι ότι η συνπροεδρία δεν θα διαρκέσει 2,5 χρόνια αλλά 5 χρόνια. Η διαφορά είναι 5 μήνες, άμα θέλετε μετά σας τα υπολογίζω, θα διαρκέσει δηλαδή 5 μήνες περισσότερους από προηγουμένως, ή τουρκοκυπριακή συνπροεδρία, πλην όμως δεν θα εναλλάσσονται κάθε μήνα, όπως ήταν με το ANAN 3, θα εναλλάσσονται κάθε 10 μήνες αρχίζοντας από τον Έλληνοκύπριο και δεν θα είναι εκτελεστική συνπροεδρία. Δεν θα είναι εκτελεστική. Θα είναι, ως τό ποῦμε για να τό κα-

ταλαβαίνει και ο κόσμος, όπως είναι ο Πρόεδρος της ελληνικής δημοκρατίας. Αυτό είναι τό αντίλαγμα για την τουρκική πλευρά.

Κατά συνέπεια έχω την εντύπωση ότι ο στόχος μας να τεθούν σε λειτουργία όλα τα μεταβατικά όργανα και να μην πάει επί μακρόν ή μεταβατική περίοδος αμέσως, έχει επιτευχθεί.

ΠΑΥΛΙΔΗΣ: Και μιλούμε για τις 13 Ιουνίου του 2004. Δηλαδή ένα μήνα ουσιαστικά μετά την επικύρωση...

Τ. ΤΣΕΛΕΠΗΣ: Από την στιγμή που θα τεθεί σε ισχύ είναι ένας μήνας, 40 μέρες, υπολογίστε το 43 ημέρες, κάπου εκεί.

ΠΑΥΛΙΔΗΣ: Για όλα τα σώματα...

Τ. ΤΣΕΛΕΠΗΣ: Για όλα. Μία άλλη αλλαγή που ζητούσαμε και ήταν και αυτή σημαντική, είναι ότι όλες οι διεθνείς συνθήκες και όλοι οι νόμοι, οι Όμοσπονδιακοί, πρέπει να είναι συμπληρωμένοι, στην θέση τους, αμέσως μόλις τεθεί σε ισχύ η ιδρυτική συμφωνία.

Γνωρίζετε ότι στη Χάγη επικρατούσε μία κατάσταση όπου σχεδόν τίποτα δεν είχε συμφωνηθεί σ' αυτά τα ζητήματα, εμείς δεν θέλαμε να αρχίσει τό κράτος να λειτουργεί, ή Όμοσπονδιακή δομή να λειτουργεί χωρίς να είναι οι νόμοι στη θέση τους γιατί υπάρχει και μία διαδικασία να τους εγκρίνεις, που είναι πλέον Όμοσπονδιακή, είναι πολύπλοκη.

Γι' αυτό είπαμε ότι αυτοί οι βασικοί νόμοι, οι ιερόι νόμοι όπως τους ονόμαζε ο ίδιος ο ΟΗΕ, έπρεπε να είναι στη θέση τους από την αρχή, για να μπορεί τό κράτος να λειτουργεί και δεβίως οι διεθνείς συνθήκες να είναι στη θέση τους, από την αρχή. Νά μην ερχόμαστε μετά και να έχουμε προστριβές σ' αυτά τα ζητήματα.

Δέν μπορώ να ισχυριστώ ότι έχουν ξεπεραστεί όλα τα προβλήματα εδώ. Δεν θα έλεγα την αλήθεια. Αλλά λέω ότι κάπου 130 νόμοι και ουσιαστικά όλες οι συνθήκες της Κυπριακής Δημοκρατίας θα είναι στη θέση τους, ή διαφορά είναι ότι ο Γενικός Γραμματέας ασκώντας τον επιδιαιτητικό του ρόλο έχει συμπληρώσει ο ίδιος κάποιους νόμους και εκεί δεβίως εξακολουθούν να υπάρχουν κάποια προβλήματα, να μην τό ώραιοποιούμε, και υπάρχουν δεβίως και προβλήματα με τις συνθήκες που έχει καταθέσει τό ψευδοκράτος.

Είναι ζητήματα τά όποια πρέπει να αντιμετωπισθούν. Είναι ζητήματα στά όποια εξακολουθούμε να έχουμε προβλήματα. Από την άλλη βέβαια, όπως έχω πει, θα είναι από την αρχή στη θέση τους. Τά προβλήματα είναι επί του περιεχομένου.

Είχαμε θέση ζήτημα για τό Προεδρικό Συμβούλιο. Θυμάστε πώς ήταν ή κατάσταση με τό σχέδιο Άνάν 3. Ότι θα έχουν ένα Προεδρικό Συμβούλιο

4-2, 4 Έλληνοκύπριοι, 2 Τουρκοκύπριοι, και θά γίνεται έναλλαγή στην Προεδρία πού δέν ήταν εκτελεστική ή Προεδρία, διακοσμητική, ανά δεκάμηνο. Αυτό μās προκαλούσε προβλήματα. Και ιδιαίτερα προβλήματα μās προκαλούσε μέ τήν νέα συνθήκη τής Ευρωπαϊκής Ένωσης, τό λεγόμενο Σύνταγμα τής Ευρωπαϊκής Ένωσης, γιατί δημιουργούνται και νέα θεσμικά όργανα.

Τό Συμβούλιο, γιά παράδειγμα, τής Ευρωπαϊκής Ένωσης δέν θά είναι μιά απλή σύναξη αρχηγών κρατών και κυβερνήσεων, θά είναι θεσμικό όργανο πλέον, και εκεί δέν μπορεί νά εκπροσωπεύσει μέ ένα 10μηνήτη Πρόεδρο ό οποίος κάθε φορά θά είναι και διαφορετικός. Ούτε και μπορούσε νά αντιμετωπισθεί τό πρόβλημα μέ τό νά μās αντιπροσωπεύει εκεί ό Υπουργός Ευρωπαϊκών Υποθέσεων, όπως μās εξήγησαν στό σχέδιο, ακριβώς γιά νά υπάρχει συνέχεια.

Έμπαινε όμως ένα ζήτημα. Πέραν τού ότι ή τουρκική πλευρά αντιδρούσε πάρα πολύ έντονα ιδιαίτερα στό νά φύγει ή δεκάμηνη έναλλαγή, κακώς τό θεωρούσαν σύμβολο τής ισότητάς τους, δέν άγγιζαμε εκεί τήν ισότητά τους, άγγιζαμε εκεί τήν ισότητα τών ατόμων πού ήταν στό Συμβούλιο, όχι όμως τήν κοινοτήτων. Η ισότητα τών κοινοτήτων ήταν εκεί. Είχαμε μεγάλο πρόβλημα. Τελικά υπήρχε κι ένα δεύτερο πρόβλημα, ότι μέ τούς έξι Υπουργούς, μέ τά έξι μέλη τού Συμβουλίου έπρεπε νά έχεις τουλάχιστον μία ψήφο από κάθε πλευρά γιά νά μπορείς νά πάρεις άπόφαση, ήταν 1 στίς 2 τουρκοκυπριακές ψήφους, μέ τούς 9 γινόταν 1 στίς 3, άλλαζε τό ίσοζύγιο.

Γι' αυτό έμπαινε θέμα «δώστε δεύτερη ψήφο νά γίνουν 9». Έμεις δέν θέλαμε νά δώσουμε δεύτερη ψήφο, γιατί πιστεύουμε ότι αυτό θά έπληττε τήν λειτουργικότητα και μάλιστα τής εκτελεστικής εξουσίας και γι' αυτό μās είπαν «επιλέξτε μεταξύ τού νά δώσετε δεύτερη ψήφο ή νά μήν έχουν οι τρεις Υπουργοί ψήφο γιά νά είναι ακριβώς 1 στους 2». Επιλέξαμε τό δεύτερο.

Τό αίτημα έχει ικανοποιηθεί επί τής ουσίας. Θά είναι 9 Υπουργοί, οι τρεις χωρίς ψήφο, δυό Έλληνοκύπριοι και ένας Τουρκοκύπριος, ή διαφορά θά είναι ότι δέν έχουν ψήφο, κατά τά άλλα θά είναι σέ όλα ίσοι μέ τούς άλλους και μάλιστα αν άπουσιάζει από τήν Κύπρο κάποιος από τούς άλλους, θά μπορεί νά έξουσιοδοτήσει έναν πού δέν έχει ψήφο νά ψηφίζει στή θέση του.

ΠΑΥΛΙΔΗΣ: Θά είναι καθορισμένοι αυτοί πού δέν θά έχουν ψήφο;

Τ. ΤΣΕΛΕΠΗΣ: Θά είναι εκ τών προτέρων καθορισμένοι από τό ίδιο τό ψηφοδέλτιο.

ΠΑΥΛΙΔΗΣ: Άλλά θά μπορούν νά εκχωρούν τό

δικαίωμα αυτοί πού θά έχουν όταν άπουσιάζει ένας από τή Συνεδρία.

Τ. ΤΣΕΛΕΠΗΣ: Η μόνη διαφορά είναι ότι τό 40-20 έχει γίνει 20-20-20, τό όποιο στήν πραγματικότητα θά ισχύσει μόνο γιά μιά έναλλαγή 20-20, μετά θά γίνει 40-20 γιά τόν έξής απλούστατο λόγο: Σέ κάθε νέα θητεία θά αρχίζουμε μέ Έλληνοκύπριο, άρα τελειώνουμε μέ Έλληνοκύπριο και αρχίζουμε μέ Έλληνοκύπριο. Θά είναι 40-20 μέ μόνη διαφορά ότι μπορεί νά μήν είναι ό ίδιος Έλληνοκύπριος Πρόεδρος, νά είναι ένας άλλος στή θέση του, αν από τίς εκλογές προκύψει άλλος.

ΠΑΥΛΙΔΗΣ: Ξαναεξηγήστε το αυτό γιά νά τό καταλάβει ό κόσμος. Μιλούμε γιά μιά θητεία διάρκειας 5 χρόνων. Γιατί επί τής ουσίας θεωρείτε ότι ικανοποιείται τό αίτημά μας;

Τ. ΤΣΕΛΕΠΗΣ: Λέω ότι επί τής ουσίας έμεις θέλαμε 40 μήνες Έλληνοκύπριος Πρόεδρος—δέν είναι εκτελεστικός, προσέξτε, επαναλαμβάνω είναι «διακοσμητικός» Πρόεδρος— και 20 Τουρκοκύπριος, ή διευθέτηση πού έγινε είναι αντί 40-20, γίνεται 20 μήνες Έλληνοκύπριος, 20 μήνες Τουρκοκύπριος και άλλους 20 μήνες Έλληνοκύπριος. Η επόμενη θητεία μας πάλι αρχίζει μέ Έλληνοκύπριο, αντίλαμβάνετε. Όπότε είναι 40-20. Άπλως μπορεί νά προκύψει άλλος Πρόεδρος όποτε θά είναι 20 μήνες ένας Έλληνοκύπριος Πρόεδρος, 20 μήνες άλλο πρόσωπο.

ΠΑΥΛΙΔΗΣ: Μιλούμε γιά διάρκεια 60 μηνών, 5 χρόνων δηλαδή, όση είναι ή θητεία τού Συμβουλίου. Όταν είναι ό Πρόεδρος Έλληνοκύπριος, ό Αντιπρόεδρος είναι Τουρκοκύπριος.

Τ. ΤΣΕΛΕΠΗΣ: Σαφέστατα.

ΠΑΥΛΙΔΗΣ: Τί γίνεται μέ τόν εκπρόσωπό μας στήν Ευρωπαϊκή Ένωση;

Τ. ΤΣΕΛΕΠΗΣ: Στήν Ευρωπαϊκή Ένωση μās εκπροσωπεί ό Πρόεδρος και θά συνοδεύεται από Αντιπρόεδρο. Είναι τό δικό μας αίτημα και αυτό θά γίνεται. Όσον άφορά τίς αρμοδιότητες τής κεντρικής Κυβέρνησης. Διότι όσον άφορά τίς αρμοδιότητες τών κρατιδίων υπάρχει άλλη ρύθμιση.

ΠΑΥΛΙΔΗΣ: Άρα λοιπόν θεωρείτε ότι επί τής ουσίας τό αίτημα αυτό ικανοποιήθηκε.

Τ. ΤΣΕΛΕΠΗΣ: Νομίζω είναι θέμα κοινής λογικής. Ό επόμενος στόχος μας ήταν πάρα πολύ σημαντικός, ήταν ή ουσιαστική μείωση τού αριθμού τών έποίκων και ή ανακοπή τής συνεχούς ροής. Έδώ νομίζω χρειάζονται κάποιες εξηγήσεις, είναι κρίσιμο ζήτημα.

Άρχίζω μέ τό έξής: Δέν πετύχαμε τίποτα στό θέμα τής μείωσης τού αριθμού τών έποίκων. Δέν πε-

τύχαμε τίποτα μέ την έννοια πώς ό,τι ακριβώς προνοούσε τό 'Ανά 3, προνοεί καί τό 'Ανά 5. Οί δικόι μου ύπολογισμοί -γιατί υπάρχουν κι άλλοι ύπολογισμοί- είναι ότι μάς μένονν γύρω στίς 65-70.000 έποικοι. Είναι μεγάλος άριθμός, έμείς θέλαμε νά τόν μειώσουμε ούσιαστικά. Είχαμε όμως ακόμα ένα πρόβλημα στό 'Ανά 3, είναι τό περιδότητο 5%. Έλεγε τό 'Ανά 3 ότι από κεί καί πέρα, πέραν αυτών τών 65-70.000 θά δικαιούνταν νά είναι μόνιμοι κάτοικοι τής ένωμένης Κυπριακής Δημοκρατίας 5% επί του πληθυσμού του αντίστοιχου συνιστώστος κράτους, δηλαδή από κεί καί πέρα θά μπορούσαν νά έχουν Τούρκους από τήν Τουρκία, 5% του πληθυσμού τους ως μόνιμους κατοίκους.

ΠΑΥΛΙΔΗΣ: Αυτό νά πούμε ότι είναι ή μόνιμη απόκλιση από τό ευρωπαϊκό κεκτημένο.

Τ. ΤΣΕΛΕΠΗΣ: Φαινόταν μιά μόνιμη απόκλιση, αλλά αυτό ήταν μόνον εκ πρώτης όψεως. Ήταν εικονικά μόνιμη καί κατ' ουσίαν δέν ήταν μόνιμη, ήταν ανακυκλώσιμη για έναν πολύ απλό λόγο: Υπάρχει νόμος για τήν ιθαγένεια πού λέει ότι στά 9 χρόνια αν ένας είναι μόνιμος κάτοικος Κύπρου δικαιούται ιθαγένεια. Κατά συνέπεια, αν τό βάλομε άπλουστευμένα, κάθε 9 χρόνια αυτό τό 5% θά ανανεωνόταν διότι θά έπαιρναν ιθαγένεια, τό 5% θά ήταν 0% καί θά έπρεπε νά συμπληρωθεί. Άρα ήταν κάθε 9 χρόνια 5%.

Βεβαίως τό κάνω λίγο άπλοποιημένο γιατί δέν θά λειτουργούσε ακριβώς έτσι. Κάποιοι δέν θά έπαιρναν ιθαγένεια γιατί δέν θά ήθελαν, κάποιοι άλλοι θά καθυστερούσαν τίς διαδικασίες αλλά σέ τελευταία ανάλυση θά μπορούσαν νά προσφύγουν στό Δικαστήριο καί θά δικαιώνονταν. Αυτή ήταν ή κατάσταση.

"Όσον άφορᾷ αυτό τό ζήτημα, υπάρχει τώρα ό περιορισμός ότι θά είναι 5% για 19 χρόνια ή μέχρι τήν ένταξη τής Τουρκίας στην Ευρωπαϊκή Ένωση, ό,τι συμβεί νωρίτερα καί μετά αίρεται ό περιορισμός. Έδώ λοιπόν αντιστρέφεται ή κατάσταση. Έδώ φαίνεται νά είναι κατ' ουσία ένας προσωρινός περιορισμός, όχι μόνιμος. Δέν είναι έτσι όμως τά πράγματα. Είναι μόνιμος για τόν έξής λόγο: Μετά τά 19 χρόνια ή μετά τήν ένταξη τής Τουρκίας αν συμβεί νωρίτερα, φεύγει μέν τό 5% αλλά δέν θά μπορεί νά αλλάξει ούσιωδώς ή δημογραφική δομή, ό συσχετισμός δηλαδή Έλληνόφωνων καί Τουρκόφωνων στό νησί.

Βεβαίως εδώ υπάρχει μιά άλλη άποψη, σεβαστή αλλά δέν τή συμερίζομαι: "Ότι για νά γίνει αυτό χρειάζεται ή συγκατάθεση τής τουρκοκυπριακής πλευράς. Για νά μή φύγει δηλαδή ό περιορισμός πρέπει νά συγκατανεύσουν καί εκείνοι, διαφορετικά θά φύγει. Γιατί θά πρέπει νά εγκριθεί νόμος καί στό νόμο πρέπει νά συμετέχουν καί εκείνοι όπως

γνωρίζετε, είναι από τούς νόμους πού χρειάζονται καί δύο βέτα για νά περάσουν από κάθε πλευρά καί άρα έλεγα ότι θά τόν παρεμποδίσει.

Διαφωνῶ μέ αυτή τήν άποψη γιατί υπάρχει ό νόμος. Ό νόμος για τούς άλλοδαπούς καί για τή μετανάστευση έχει μέσα πρόνοια, ρητή πρόνοια, ή όποια λέει ότι από κεί καί πέρα, από τά 19 χρόνια καί πέρα θά μπορεί ή κάθε συνιστώσα πολιτεία, εάν άντιληφθεί ότι στην άλλη συνιστώσα πολιτεία αλλάζει ή δημογραφική δομή, μέ απλά λόγια αν έμεις οι Έλληνοκύπριοι διαπιστώσουμε ότι εκεί έρχονται τόσοι Τούρκοι από τήν Τουρκία πού μάς αλλάζουν τό ισοζύγιο πού πέρυσι ήταν 75-25, τότε θά μπορούμε νά απευθυνθούμε στό Συμβούλιο, θά υπάρχει ένα ειδικό Συμβούλιο για τή μετανάστευση.

Έάν δέν δικαιωθούμε σέ αυτό τό Συμβούλιο θά μπορούμε νά πάμε στό Προεδρικό Συμβούλιο καί αν δέν δικαιωθούμε από τό Προεδρικό Συμβούλιο θά μπορούμε νά πάμε στό Όμοσπονδιακό Δικαστήριο. Τό Όμοσπονδιακό Δικαστήριο θά αποφασίσει φυσικά μέ βάση τή νομοθεσία, δέν μπορεί νά αποφασίσει διαφορετικά. Γι' αυτό τόν λόγο εγώ ισχυρίζομαι ότι τό 5% ήταν προβληματικό, επέτρεπε μιά συνεχή ροή καί αυτή ή ροή έχει ανακοπεί. Δέχομαι όμως ότι υπάρχει ένα μειονέκτημα: Λέει ό νόμος ότι δέν μπορεί νά άλλοιωθεί ούσιαστικά ή δημογραφική δομή καί βεβαίως εδώ είναι στην κρίση του Δικαστηρίου νά πεί τί συνιστά ούσιαστική αλλαγή καί τί όχι.

Είναι 5.000, είναι 10.000, είναι 15.000; Αυτό δέν μπορώ νά τό πῶ, αυτό είναι ένα μειονέκτημα. Είναι σίγουρα όμως βελτίωση τό 5% καί δέν είναι χειροτέρευση. Ήταν εικονικά μόνιμη παρέκκλιση καί κατ' ουσία προσωρινή καί τώρα αντιστράφηκε. Είναι εικονικά προσωρινή καί κατ' ουσία μόνιμη. Καί σέ όλους τούς δύσπιστους, τούς λέω νά πάνε νά διαβάσουν τό νόμο, μπορούν νά τό βρουν καί στό Internet, για τούς άλλοδαπούς καί τήν ιθαγένεια καί θά βρουν τήν πρόνοια μέσα.

ΠΑΥΛΙΔΗΣ: Δηλαδή, για νά μιλούμε καί τή γλώσσα του κόσμου, ό φόβος πού υπάρχει ότι μέ τήν άρση αυτού του 5% θά γεμίσει σέ βάθος χρόνου ή τουρκοκυπριακή πολιτεία μέ έποικους, έσεις θεωρείτε ότι είναι λανθασμένος; Δέν εϋσταθεϊ αυτός ό φόβος;

Τ. ΤΣΕΛΕΠΗΣ: Αυτός ό κίνδυνος υπήρχε μέ τό προηγούμενο σχέδιο, τώρα δέν υπάρχει, αυτό λέω. Για νά υπάρξει αυτός ό κίνδυνος πρέπει νά παραβιαστεί ή νομοθεσία, μπαίνουμε στίς λογικές πού σᾶς είπα προηγουμένως. Αν ξεκινούμε μέ τό ότι θά παραβιαστεί δέν καταλήγουμε πουθενά. Καλύτερα νά μή βρούμε λύση.

ΠΑΥΛΙΔΗΣ: Μέχρι αυτή τη στιγμή αναλύσαμε τί ζήτησε ή έλληνοκυπριακή πλευρά και τί πήρε. Νομίζω έχουμε αναλύσει 5 σημεία. Περνούμε στο έπομενο κ. Τσελεπή.

Τ. ΤΣΕΛΕΠΗΣ: Είχαμε αντιληφθεί από την αρχή αλλά και πριν αρχίσει ή διαπραγμάτευση ακόμα ότι υπήρχε μιά πρόθεση εκ μέρους των 'Ηνωμένων Έθνών να δώσουν στή Γερουσία κοινοτική ψήφο και θά εξηγήσω τί έννοω: Μέ βάση τό σύνταγμα του '60, όπως γνωρίζουμε, ψηφίζαμε χωριστά Έλληνοκύπριοι και Τουρκοκύπριοι ως κοινότητες, για όλα τά όργανα και είχαμε κάποια βέτο, χωριστές πλειοψηφίες στή Βουλή, τά βέτο όσα υπήρχαν έπεκτεινονταν και σέ αποφάσεις τής Βουλής και όλα τά συναφή.

Ήταν ένας κάθετος διαχωρισμός. Αυτό τό σχέδιο μέ όλα του τά άρνητικά είχε και τό έξής θετικό στοιχείο, ότι πλέον δέν είμαστε στήν κοινοτική λογική όσον άφορā τήν ψηφοφορία. Μέ άλλα λόγια, εάν ζω από κεϊ, ως πούμε ότι πάω να ζήσω στήν τουρκοκυπριακή συνιστώσα πολιτεία -όχι κράτος, πολιτεία πρέπει να τή λέμε, έτσι μεταφράζεται και τό «state»- ως γνωστό στά 7 χρόνια άποκτās έσωτερική ίθαγένεια πού σημαίνει ότι ψηφίζεις για όλα τά όμοσπονδιακά όργανα, δηλαδή βασικά για τήν εκλογή και τής Γερουσίας και τής Βουλής. Όσον άφορā τά όργανα τής συνιστώσας πολιτείας, τήν τοπική Βουλή, τή Δημαρχία και όλα τά συναφή, ψηφίζεις άμέσως χωρίς έσωτερική ίθαγένεια.

Αυτή ήταν ή ρύθμιση πού υπήρχε, τό όποιο σημαίνει ότι σέ βάθος χρόνου βεβαίως θά μάς έστειλαν και οι Έλληνοκύπριοι από εκεί βουλευτές, ίσως και Έλληνοκύπριους, ίσως και αντιστρόφως οι Τουρκοκύπριοι σέ βάθος χρόνου. Η λογική ήταν ότι ή κάθε κοινότητα θά χρειάζεται τήν ψήφο τής άλλης. Αυτή είναι και ή λογική πού υπάρχει ακόμα και μέσα στο Προεδρικό Συμβούλιο. Για να εκλέξεις Προεδρικό Συμβούλιο, δηλαδή Κυβέρνηση, αυτό μπορεί να γίνει με κοινό ψηφοδέλτιο, 6 Έλληνοκύπριοι, 3 Τουρκοκύπριοι. Άρα αυτός πού εκλέγεται έχει ανάγκη και τήν άλλη κοινότητα.

Τό ίδιο ισχύει και για τόν Πρόεδρο και τόν Αντιπρόεδρο. Πρέπει να είναι σέ κοινό ψηφοδέλτιο και ψηφίζεται από όλους. Παρουσιάστηκε ρωγή όσον άφορā τή Γερουσία, τήν άνω Βουλή. Είχαν απαιτήσει οι Τούρκοι και γνώριζαν ότι τά 'Ηνωμένα Έθνη ήθελαν να ικανοποιήσουν αυτή τήν αίτηση, ότι για τήν άνω Βουλή πού είναι ίση εκπροσώπηση, 24-24, να μην ψηφίζουμε ανάλογα με τό πού ζούμε, να τό πω έτσι άπλουστευμένα, αλλά ανάλογα με τό αν είμαστε Έλληνοκύπριοι ή Τουρκοκύπριοι.

Είχαμε βάσιμες υποψίες ότι αυτό τό πράγμα θά περνούσε. Είναι αυτό πού υπάρχει και στο Βέλγιο αλλά εκεί δέν είναι ίση ή εκπροσώπηση, για να εί-

μαστε έντελως δίκαιοι, εκεί είναι Κοινοτική ή ψήφος σ' αυτό τό ζήτημα. Έμεις είπαμε ότι άφου θά γίνει αυτό έμεις πρέπει να ζητήσουμε σοβαρή άντάλλαγμα διότι τό θεωρούσαμε σαν μία σοβαρή άντάλλαγμα. Βεβαίως για τά πρώτα 10, 15, 20 χρόνια δέν έπρόκειτο να εκλεγεί Έλληνοκύπριος στή Βουλή από εκεί αλλά σέ βάθος χρόνου αυτό θά ήταν δυνατόν και μέσα στους 24 Τουρκοκύπριους θά υπήρχαν ως πουμε 22 Τουρκοκύπριοι, 2 Έλληνοκύπριοι, ως τό πουμε έτσι, σέ βάθος χρόνου.

Τό θεωρούσαμε πολύ σοβαρή άντάλλαγμα γι' αυτό έμεις θέλαμε άντάλλαγμα. Είτε ψηλότερο ποσοστό περιουσιών από εκεί, είτε μείωση των χρονοδιαγραμμάτων κατά τή μεταβατική περίοδο, των χρονοδιαγραμμάτων έπιστροφής, είτε συνολική αύξηση του άνώτατου όριου εγκατάστασης και όλα τά συναφή.

ΠΑΥΛΙΔΗΣ: Πήραμε άντάλλαγμα κ. Τσελεπή;

Τ. ΤΣΕΛΕΠΗΣ: Δόθηκε στους Τουρκοκύπριους αυτό τό πράγμα, όπως αναμέναμε δέν μπορούσαμε να τό άποφύγουμε όσο και αν προσπαθήσαμε. Για τίς περιουσίες υπήρχε ένας περιορισμός όσον άφορā τους πρόσφυγες γιατί πάντα πρέπει να διαχωρίζουμε αυτά τά πράγματα σέ εκτοπισμένους και μή. Οι εκτοπισμένοι είναι μιά προσωρινή διευθέτηση, θά γίνει από τήν αρχή, μετά φεύγουν από τή μέση όλες αυτές οι πρόνοιες με τά συμβούλια περιουσιών κτλ., και μένει μετά ή πρόνοια του συντάγματος γενικά για τό δικαίωμα εγκατάστασης, περιουσίας κτλ.

Δηλαδή εκτός από τόν πρόσφυγα πού θέλει να πάει από κεϊ να επανακτήσει τό σπίτι του, τήν περιουσία του, να ζήσει από κεϊ, εμπαινε θέμα για παράδειγμα «εγώ είμαι από τήν Πάφο, δέν έχω καμία περιουσία από κεϊ, δέν ζούσα ποτέ εκεί, θέλω να πάω να ζήσω εκεί, θέλω να άποκτήσω περιουσία εκεί». Είχε σχέση πλέον με τίς βασικές έλευθερίες εγκατάστασης και άπόκτησης περιουσίας.

Όσον άφορā τους πρόσφυγες, ή πρόνοια για τίς περιουσίες ήταν «10% θά πάρεις πίσω». 10% τής συνολικής έκτασης τής γής από εκεί και 10% των σπιτιών πού υπάρχουν από κεϊ. Αυτή ή πρόνοια έχει αντικατασταθεί, είναι πλέον 1/3 για τόν καθέναν πού είχε περιουσία εκεί, παίρνει πίσω τό 1/3 τής περιουσίας του, τό 1/3 τό παίρνει σέ όμολογα και τό υπόλοιπο 1/3 τό παίρνει σέ μετοχές.

Δέν θά υπεισέλθω σέ πολύπλοκους υπολογισμούς γιατί δέν είμαι και σέ θέση να τό κάνω, ούτε οικονομολόγος είμαι ούτε παρόμοια ειδικότητα έχω, λέω ότι αυτή είναι ή πρόνοια.

ΠΑΥΛΙΔΗΣ: Είναι εφαρμόσιμη ή πρόνοια όμως αυτή κ. Τσελεπή;

Τ. ΤΣΕΛΕΠΗΣ: Άν είναι σπίτι για παράδειγμα

πού θά πάρεις, τό σπίτι δέν μπορεί νά μοιραστῆ στό 1/3, γι' αὐτό ὑπάρχουν καί κάποιες μίνιμουμ διασφαλίσεις. Τό σπίτι θά τό πάρεις καί δικαιούσαι ἂν εἶχες γῆ γύρω ἀπό τό σπίτι, μέχρι μία σκάλα, ἀνεξαρτήτως ἂν τό συνολικό ποσοστό πού δικαιούσαι εἶναι κάτω τοῦ 1/3.

Βεβαίως ἐκεῖ εἶναι δύσκολοι οἱ ὑπολογισμοί κύριε Παυλίδη, διότι ἐνῶ ἐκ πρώτης ὄψεως τό 1/3 φαίνεται ἀντί 10%, 33% βεβαίως δέν εἶναι ἔτσι γιατί τό 10% ἦταν ἐπί τοῦ συνολικοῦ ἐδάφους, ἐπί συνολικοῦ ἐμβαδοῦ τῆς γῆς, τό 1/3 εἶναι μόνο γιά τίς ιδιωτικές περιουσίες, πού σημαίνει πέφτει κάπως. Ἀπό ἐκεῖ καί πέρα γίνεται καί ἐδῶ εἶναι πού δυσκολεύουν οἱ ὑπολογισμοί, ἕνας συνδυασμός 1/3 περιουσίας καί 1/3 τῆς ἀξίας. Πού δέν ξέρεις πῶς θά ρυθμιστῆ τό ζήτημα στήν πράξη.

ΠΑΥΛΙΔΗΣ: Εἶναι θέμα τεχνοκρατικό πιστεύετε;
Τ. ΤΣΕΛΕΠΗΣ: Νάι. Εἶναι θέμα τεχνοκρατικό νά γίνει μιά ἀνάλυση, σοβαρή ἀνάλυση αὐτοῦ τοῦ ζητήματος ἢ ὁποία μέχρι στιγμῆς δέν ξέρω, ἀλλά εἶναι πολύπλοκοι ὑπολογισμοί, κύριε Παυλίδη, διότι μπαίνουν θέματα γιά τίς ἐταιρεῖες, ὅτι οἰκογενειακές ἐπιχειρήσεις παίρνουν τό 1/3 τῆς περιουσίας τους, οἱ μὴ οἰκογενειακές δέν τό παίρνουν καί ἄρα ἀποζημιώνονται γιά ὅλη τήν περιουσία, ὄχι μόνο γιά τὰ 2/3, δέν ξέρουμε πόσες ἦταν οἱ ἐπιχειρήσεις πού δέν θεωροῦνται οἰκογενειακές, πόσες μεγάλες ἐπιχειρήσεις εἶχαν ἐκεῖ περιουσία τότε. Τουλάχιστον ὅμως ἔχουμε καταφέρει νά εἰσαχθεῖ μία πρόνοια πού διευρύνει τήν οἰκογενειακή ἐπιχείρηση μέχρι 3ου βαθμοῦ.

ΠΑΥΛΙΔΗΣ: Νά μήν μποῦμε σέ λεπτομέρειες ὁμως...

Τ. ΤΣΕΛΕΠΗΣ: Λέω ὅτι αὐτό τό ζήτημα χρίζει ἀνάλυσης καί δέν δηλώνω ὁ εἰδικός νά τό ἀναλύσω.

ΠΑΥΛΙΔΗΣ: Ἀπλῶς μία ἐρώτηση. Πότε ἀρχίζει ἡ ἐφαρμογή αὐτῆς τῆς πρόνοιας; Δηλαδή ἕνας ὁ ὁποῖος θά πάρει τό 1/3 τῆς περιουσίας του στήν τουρκοκυπριακή πολιτεία, νά τό τονίζουμε πάντα αὐτό, πότε θά δικαιούται αὐτό τό 1/3;

Τ. ΤΣΕΛΕΠΗΣ: Ὑπάρχουν πρόνοιες στό σχέδιο. Ὅτι στά δύο χρόνια εἶναι οἱ Καρπαῖτες, οἱ 65άρηδες καί ὅσοι συμπληρώνουν 65 χρόνια. Ἀπό ἐκεῖ καί πέρα, τό μορατόριουμ ἀρχίζει ἀπό τόν 6ο χρόνο γιά τούς ὑπόλοιπους, τώρα ἀρχίζει ἀπό τόν 5ο, ἀλλά ἂν ἡ περιουσία εἶναι κοινή ἀρχίζει ἀπό τόν 3ο χρόνο. Αὐτά εἶναι λεπτομέρειες νομίζω, κύριε Παυλίδη. Ἄς μήν μποῦμε μέσα. Λέω ὅτι αὐτό πρέπει νά ἀναλύσουμε, τί σημαίνει στήν πράξη.

Ἀπό ἐκεῖ καί πέρα μπαίνει τό θέμα συνολικά τοῦ δικαιώματος νά ἀποκτήσεις ἀπό ἐκεῖ περιουσία,

χωρίς νά εἶσαι πρόσφυγας, δέν ἔχεις ἀπό ἐκεῖ περιουσία, μπορῶ νά πάω νά ἀποκτήσω ἀπό ἐκεῖ περιουσία;

Ὑπῆρχε ἕνας μόνιμος περιορισμός ὁ ὁποῖος ἔλεγε ὅτι γιά νά μπορέσει κάποιος νά ἀποκτήσει περιουσία στά κατεχόμενα, γιά παράδειγμα, γιά θά ἀγοράσει ἕνα οἰκόπεδο νά χτίσει, ἔπρεπε νά εἶναι τρία χρόνια μόνιμος κάτοικος στά κατεχόμενα. Τώρα αὐτός ὁ περιορισμός πού ἦταν μόνιμος, ἔχει γίνει προσωρινός. Αὐτή ἡ πρόνοια θά ἰσχύει γιά 15 χρόνια. Στά 15 χρόνια φεύγει ὁ περιορισμός του ὅτι πρέπει νά εἶναι ἐκεῖ μόνιμος κάτοικος 3 χρόνια. Μπορῶ νά ἀγοράσω ἀμέσως περιουσία.

Καί ἐδῶ ὑπάρχει μιά διαφορετική ἐρμηνεία, γιατί θέλω νά εἶμαι ἐντιμος μέ τούς ἀκροατές μας, θέλω νά τήν ἀκούσουν καί ἄς κρίνουν οἱ ἴδιοι ποιός ἔχει δίκιο. Ἐπειδή ἔχω ἀκούσει καί ἀπό τίς τηλεοράσεις ὅτι καί ἀπό τὰ 15 χρόνια καί μετὰ ἐκεῖνοι θά σοῦ ἐπιτρέπουν γιατί ἡ ἀμέσως ἐπόμενη παράγραφος πού λέει ὅτι στά 15 χρόνια ἢ μέ τήν ἐνταξη τῆς Τουρκίας, συγγνώμη ἢ ὅταν θά ἀποκτήσουν οἱ Τουρκοκύπριοι τό 85% τοῦ κατά κεφαλὴν ἀκαθάριστου ἐθνικοῦ προϊόντος ἢ πῶς τό λέμε, ἐμεῖς ἐκτιμοῦμε ὅτι πρῶτα θά ἔρθουν τὰ 15 χρόνια, τέλος πάντων, ὑπάρχει μιά πρόνοια ἀμέσως παρακάτω ἢ ὁποία λέει ὅτι γιά νά σοῦ ἀπαγορεύσει νά ἀγοράσεις περιουσία αὐτό πρέπει νά τό κάνει χωρίς διάκριση. Πρέπει νά ἀφορᾷ ὄχι μόνο Ἑλληνοκύπριους ἀλλά καί ὅλους τούς ἄλλους Εὐρωπαίους πολίτες, ἄρα θά πρέπει νά δεχτεῖ ὅτι δέν θά ὑπάρχουν ἐκεῖ τέτοιου εἶδους ἐπενδύσεις πού δέν ξέρω πῶς θά τό δεχτεῖ ἡ λογική τῆς ἀγορᾶς ἐκεῖ πέρα, αὐτό τό πράγμα. Λέει ὅμως ὅτι πρέπει νά στηρίζεται σέ διαφανή, ἀντικειμενικά κριτήρια καί λοιπὰ.

Ἡ ἐρμηνεία ὅτι αὐτό σημαίνει πῶς καί μετὰ τὰ 15 χρόνια θά ὑπάρχει ὁ περιορισμός, εἶναι ἐντελῶς λανθασμένη. Αὐτό τό σημεῖο μπῆκε γιά νά λέει ὅτι κατά τῆ διάρκεια αὐτῶν τῶν 15 χρόνων, πού ὑπάρχει ὁ περιορισμός, πρέπει ὁ ἴδιος νά ἐξηγήσει γιατί δέν σέ ἀφήνει νά ἀποκτήσεις περιουσία.

ΠΑΥΛΙΔΗΣ: Πρέπει νά ὑπάρχει εἰδικός λόγος, δηλαδή.

Τ. ΤΣΕΛΕΠΗΣ: Πρέπει νά εἶναι διαφανή, ἀντικειμενικά κριτήρια καί χωρίς διάκριση.

ΠΑΥΛΙΔΗΣ: Μάλιστα.

Τ. ΤΣΕΛΕΠΗΣ: Λοιπόν, δέν ἔχει σημασία. Ἐκεῖνο πού ἔχει σημασία εἶναι ὅτι στά 15 χρόνια φεύγει ὁ περιορισμός ἐνῶ ἦταν μόνιμος περιορισμός. Ἄρα σέ 15 χρόνια ὁποῖος θέλει μπορεῖ νά πάει νά ἀγοράσει περιουσία ἀπό ἐκεῖ.

Ὅσον ἀφορᾷ τήν ἐγκατάσταση ἔχει γίνει πολύς λόγος. Τό ANAN 3 εἶναι γνωστό τί προνοοῦσε. 21% ἐπί τοῦ πληθυσμοῦ ἀπ' ἐκεῖ σέ φάσεις, τώρα

αυτές οι φάσεις ειρήσθω εν παρόδω μειώνονται όσον αφορά τη διάρκεια των χρονοδιαγραμμάτων αλλά μειώνονται και όσον αφορά τα εκάστοτε ποσοστά που επιστρέφουν, να τό ποῦμε και αυτό, τό ένα είναι υπέρβαση τό άλλο είναι έναντίον μας, αλλά σέ κάθε περίπτωση φτάνει, ή πρόνοια ήταν 21% μέχρι τήν ένταξη τής Τουρκίας, και έφευγε ό περιορισμός ενῶ τώρα ή πρόνοια είναι ότι θά είναι 18% μέχρι τόν 19ο χρόνο, απ' εκεί και πέρα απελευθερώνεται αλλά οι Τουρκόφωνοι από εκεί θά είναι τά 2/3.

Στήν πραγματικότητα αυτό σημαίνει, και δέν μπορώ να καταλάβω διάφορες άλλες έρμηνείες πού δίνονται, πραγματικά δέν μπορώ να τίς αντιληφθῶ, σημαίνει ότι οι μή τουρκόφωνοι πού θά μπορούν να εγκατασταθούν από εκεί, θά είναι τό 33,3%. Έννοοῦμε όμως μή τουρκόφωνοι πολίτες τής Ένωμένης Κυπριακής Δημοκρατίας για μόνιμη εγκατάσταση και όχι, όποιος ξένος έρθει. Πρέπει να είναι πολίτες τής Ένωμένης Κυπριακής Δημοκρατίας.

Αυτή είναι ή πραγματικότητα. Αυτό πού έχουμε να συγκρίνουμε δηλαδή είναι τί είναι τό καλύτερο; 21% μέχρι τήν ένταξη τής Τουρκίας και να φύγει ό περιορισμός ή 33% μιά και έξω. Δέν τό κρίνω, ας τό κρίνει ό άκροατής. Έγώ λέω τήν πρόνοια τοῦ σχεδίου. Επιπλέον...

ΠΑΥΛΙΔΗΣ: Όχι κύριε Τσελεπή, μείνετε σ' αυτό διότι θά μπῶ στόν πειρασμό, θά σās ρωτήσω: στό διάγγελμά του ό Πρόεδρος τής Δημοκρατίας, εξέφρασε τήν άποψη ότι ό αριθμός των προσφύγων πού θά επιστρέψουν είναι μειωμένος. Τήν ίδια στιγμή άλλοι αναλυτές υποστηρίζουν ότι μέ βάση τό σχέδιο και τήν πρόνοια όπως μās τήν αναλύσατε εσεῖς, όλοι οι πρόσφυγες αποκτούν τό δικαίωμα, τουλάχιστον σέ βάθος χρόνου, επιστροφής. Θέλουμε να ακούσουμε ξεκάθαρη τήν άποψή σας.

Τ. ΤΣΕΛΕΠΗΣ: Όχι. Λέω ότι οι τουρκόφωνοι θά είναι τό 66%. Τά 2/3 πόσα βγαίνουν; 66,2...

ΠΑΥΛΙΔΗΣ: Άρα τό 1/3 δέν θά είναι τουρκόφωνοι, θά είναι όμως πολίτες τής Κυπριακής....

Τ. ΤΣΕΛΕΠΗΣ: Μή τουρκόφωνοι πολίτες τής Κύπρου. Άς τό βάλω απλά, από τό 1960 μέχρι σήμερα έχουν πολιτογραφηθεῖ -από τό '63 νομίζω, όχι από τό '60- κάτω από 20.000 άτομα, στά όποια υπάρχουν και αρκετοί έλλαδίτες βέβαια. Αυτοί πού θά πολιτογραφούνται θά συμπεριλαμβάνονται σ' αυτό τό 1/3. Μπορεί να είναι τό 0,3, μπορεί να είναι τό 3, δέν ξέρω.

Είναι θεμιτό σέ ένα τόσο πολύπλοκο σχέδιο να υπάρχουν διαφορετικές έρμηνείες. Είναι αυτό πού σās λέω, τό 21% μέχρι τήν ένταξη τής Τουρκίας και μετά ελεύθερο, γίνεται τώρα 33% περίπου. Αυτή είναι ή πρόνοια.

Έπιπλέον κύριε Παυλίδη, επειδή γίνεται μεγάλη συζήτηση για τίς όνομαζόμενες γκρίζες ζώνες, ίσως, υπήρχε ένας περιορισμός τρεις μέρες για διαμονή στήν άλλη συνιστώσα πολιτεία. Τρεις μέρες ή 150 μέρες τόν χρόνο, δέν έχει σημασία, ό περιορισμός έφυγε, δέν υπάρχει. Αυτό λογικά σημαίνει άφου δέν υπάρχει απαγόρευση, δέν υπάρχει ρητή πρόνοια, προσέξτε, γι' αυτό πού λέει ό νόμος, δέν υπάρχει απαγόρευση στο να πās από εκεί, όχι ως μόνιμος κάτοικος. Σημαίνει ότι μπορώ να πάω από εκεί και να μείνω εκεί για όσο καιρό θέλω. Δέν μπορώ να αγοράσω περιουσία τά 15 πρώτα χρόνια, για να είμαστε εξηγημένοι, εάν είμαι πέραν των εκάστοτε επιτρεπόμενων ποσοστών, σημαίνει δέν έχω ούτε δικαιώματα από εκεί, είμαι έτεροδημότης ας τό ποῦμε, ψηφίζω από εδώ, αλλά σέ κάθε περίπτωση μπορώ να πάω να νοικιάσω ένα σπίτι να μένω από εκεί ή μπορώ στήν περιουσία πού έχω από εκεί, αν τήν διατηρήσω, να μην είμαι μόνιμος κάτοικος, να είμαι μόνιμος κάτοικος από εδώ και να διατηρήσω τό σπίτι μου ως έξοχικό. Πρέπει να τό ποῦμε και αυτό.

Δηλαδή δέν είναι ή ρητή ή πρόνοια σ' αυτό τό πράγμα. Θά είσαι όμως έτεροδημότης. Δηλαδή και μετά τό 33% αν κάποιος θέλει να πάει από εκεί να αγοράσει μιά περιουσία, να ζήσει από εκεί θά είναι έτεροδημότης. Δέν θά έχει δικαιώματα είτε για δημοτικές είτε για κοινοτικές εκλογές.

ΠΑΥΛΙΔΗΣ: Πολιτικά δικαιώματα.

Τ. ΤΣΕΛΕΠΗΣ: Ναί, ναί.

ΠΑΥΛΙΔΗΣ: Να τό ξεκαθαρίσουμε. Μάλιστα. Θέλετε να δείτε τί κέρδισε ή τουρκοκυπριακή πλευρά ή...

Τ. ΤΣΕΛΕΠΗΣ: Δέν τελείωσα με τόν κατάλογο, είναι μακρύς...

ΠΑΥΛΙΔΗΣ: Άς συνεχίσουμε.

Τ. ΤΣΕΛΕΠΗΣ: Είναι ακόμα πολύ πιο μακρύς, εγώ βάζω τά βασικά, διότι δέν πήραμε όλα όσα ζητήσαμε αυτό είναι σαφέστατο, δέν πήραμε πολλά απ' όσα ζητήσαμε, εγώ λέω τά βασικά.

Δέν τέθηκε θέμα χάρτη από τήν τουρκοκυπριακή πλευρά, κάπου έδαξαν θέμα ευθυγράμμισης των διοικητικῶν συνόρων και βεβαίως σέ τέτοια περίπτωση έπρεπε να μās επιστρέψουν περισσότερα έδάφη, από τή στιγμή πού και έμεις είχαμε επιφύλαξη στή Νέα Υόρκη, για να πῶ ότι δέν είναι όρθόν ότι δέν θέσαμε αρκετά ζητήματα. Θέσαμε αρκετά ζητήματα, κάποια όμως τά θέσαμε με τρόπο να μην φαίνεται ότι πάνε να ανοίγουμε βασικά ζητήματα και ήταν απλό. Όπως τό κάναμε. Βάλαμε στο τέλος μιά ρήτρα ή όποια λέει ότι εάν ή Τουρκία πάει να ανοίξει τά ζητήματα: χάρτης, αριθμός

προσφύγων και λοιπά, και λοιπά, και εμείς θα τα ανοίξουμε επίσης.

Και υπήρχε και ένα αίτημα για πρωτοβάθμιο δικαστήριο από την πλευρά μας, για πολύ καλύτερη λειτουργικότητα του δικαστικού συστήματος, που βασικά ικανοποιήθηκε.

Από εκεί και πέρα κύριε Παυλίδη, είχε τεθεί μία πληθώρα από αιτήματα της δικής μας πλευράς, αλλά επαναλαμβάνω αυτά ήταν τα βασικά. Από τα βασικά όπως βλέπετε δεν έχει ικανοποιηθεί ένα αίτημά μας που είναι και κόκκινη γραμμή, το θέμα του αριθμού των εποίκων, αυτό πρέπει να το λέμε. Από τα μη βασικά έχουμε πάρει κάποια, δεν ξέρω αν έχετε χρόνο, αν έχω χρόνο, υπάρχουν καμιά εικοσαριά θελιώσεις προς όφελος της πλευράς μας και άλλες τόσες ίσως και περισσότερες που δεν ικανοποιήθηκαν. Νομίζω ότι αν μπορούμε και σ' αυτά....

ΠΑΥΛΙΔΗΣ: Για το θέμα των εποίκων, υπάρχει υπολογισμός; Μπορεί να γίνει υπολογισμός πόσο τελικά θα μείνουν;

Τ. ΤΣΕΛΕΠΗΣ: Σας έχω πεϊ 65 με 70 χιλιάδες. Και ο υπολογισμός είναι ότι είναι όλοι 115.000. Ο δικός μου υπολογισμός λέει αυτό το πράγμα, μπορεί να είναι λανθασμένος.

ΠΑΥΛΙΔΗΣ: Οι υπολογισμοί των Ήνωμένων Έθνων που είναι αυτοί οι όποιοι ίσως θα κληθούν ώστε να αποφασίσουν....

Τ. ΤΣΕΛΕΠΗΣ: Οι υπολογισμοί των Ήνωμένων Έθνων είναι ακόμα πιο κάτω κύριε Παυλίδη, από αυτόν που λέω, αλλά είναι πολύ πιθανόν τα Ήνωμένα Έθνη να εξωραϊζουν την κατάσταση για να μάς πουλήσουν τη διευθέτηση. Δεν μπορώ να εμπιστευτώ αυτό που λένε, με όλο τον σεβασμό.

ΠΑΥΛΙΔΗΣ: Θα περάσουμε λοιπόν στο ερώτημα τί κέρδισε ή τουρκική πλευρά.

Τ. ΤΣΕΛΕΠΗΣ: Νά πούμε και τί κέρδισε ή τουρκική πλευρά, διότι κέρδισε και αυτή αρκετά πράγματα. Το πρώτο το έχουμε ήδη αναφέρει, είναι η Κοινοτική ψήφος στην Άνω Βουλή, να μὴν το σχολιάσω περαιτέρω. Δεν τα θέτω κατά σειρά σπουδαιότητας τα θέματα, απλώς όπως τα έχω καταγραμμένα. Άλλωστε πιστεύω ότι οι άκροατές μας είναι σε θέση να αξιολογήσουν ποιά είναι τα πιο σημαντικά.

Έχει κερδίσει μείωση των ποσοστών επιστροφής κατά τις μεταβατικές περιόδους. Οι μεταβατικές περίοδοι έχουν πέσει συνολικά κατά 3% ως ποσοστά, το 21% έχει πέσει στο 18% και μετά, όπως σας είπα, ανεβαίνει μέχρι το 1/3 και μένει εκεί αντί να φεύγει μέχρι την ένταξη της Τουρκίας. Υπήρχε ή πρόνοια ότι οι 6.000 στρατιώτες που είναι

πέρα πολλοί, αυτοί που έχει πάρει ή Τουρκία, είναι πολλοί στρατιώτες, θα έφευγαν με την ένταξη της Τουρκίας στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Τώρα υπάρχει μία πρόνοια που λέει ότι το 2011 μειώνονται στις 3.000 και το 2018 ή με την ένταξη της Τουρκίας όταν συμβεί νωρίτερα.

Θυμάστε ότι με βάση τη Συνθήκη της συμμαχίας του 1960, υπήρχαν στην Κύπρο 650 Τούρκοι στρατιώτες και 900 Έλληνες στρατιώτες. Αυτοί θα μειώνουν και μετά.

ΠΑΥΛΙΔΗΣ: Μετά το 2018. Από το 2011 ως το 2018 θα είναι 3.000 Τούρκοι και 3.000 Έλληνες.

Τ. ΤΣΕΛΕΠΗΣ: Ήταν 6.000 μέχρι την ένταξη της Τουρκίας. Τώρα θα είναι 6.000 μέχρι την ένταξη της Τουρκίας...

ΠΑΥΛΙΔΗΣ: Είναι 6.000 μέχρι και το 2011 αν δεν κάνω λάθος.

Τ. ΤΣΕΛΕΠΗΣ: Ήταν το παλιό σχέδιο 6.000 που θα έφευγαν με την ένταξη της Τουρκίας στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Τώρα είναι 6.000 μέχρι το 2011, το 2011 γίνονται 3.000 και το 2018 γίνονται 650 στρατιώτες και υπάρχει μία πρόνοια για επανεξέταση αυτών των 650 κάθε τρία χρόνια με ό,τι αυτό σημαίνει, ή επανεξέταση δεν σημαίνει αποχώρηση.

Έχω πεϊ ήδη ότι η Συμπροεδρία επεκτείνεται από τα 2,5 χρόνια στα 5, εκ πρώτης όψεως φαίνεται πιο μεγάλο απ' ό,τι είναι, παίρνουν 5 μήνες περισσότερους αλλά είπα και τον λόγο, ότι δεν θα είναι εκτελεστική Συμπροεδρία και είναι το αντίλλαγμα για τους Τούρκους, δεν λέω δίκαιο για το γεγονός ότι μειώνονται δραστικά οι μεταβατικές περίοδοι και δεν θα είναι εκτελεστική.

Υπάρχει μία ουσιαστική απαγόρευση των ατομικών προσφυγών στο Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Άνθρωπίνων Δικαιωμάτων, μέχρι και για επιστολές στους Συμπροέδρους στο Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Άνθρωπίνων Δικαιωμάτων και στο Συμβούλιο της Εύρωπης προνοούν για αυτό το θέμα, για να τερματιστούν οι ατομικές προσφυγές. Βεβαίως το αν μπορούν να τερματιστούν με τέτοια μέτρα ή όχι θα κρίνει το ίδιο το Δικαστήριο με την πρώτη προσφυγή όπως αντιλαμβάνεστε, εκείνο θα δει αν τον δεσμεύσει αυτή η πρόνοια ή όχι, είναι ελεύθερο να αποφασίσει αλλά στη διευθέτηση απαγορεύεται.

ΠΑΥΛΙΔΗΣ: Έσείς ως Διεθνολόγος που είσθε, δέχετε ότι το Δικαστήριο Άνθρωπίνων Δικαιωμάτων θα δεχτεί μία τέτοια πρόνοια;

Τ. ΤΣΕΛΕΠΗΣ: Δεν μπορώ να ξέρω για τον έξης απλούστατο λόγο, υπάρχει ένας πολιτικός λόγος και ένας νομικός λόγος για τον οποίο δεν μπορώ να ξέρω. Ο νομικός λόγος είναι ο έξης: Το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο μπορεί να μη δικαιώσει έναν

πού προσφεύγει ή να μή δεχτεί τήν προσφυγή για λόγους δημόσιας τάξης, εάν κρίνουν ότι ή διευθέτηση του Κυπριακού δέν πρέπει να διασαλευτεί για λόγους δημόσιας τάξης, είναι στην κρίση τους να τό πράξουν.

Αυτός είναι ο νομικός λόγος, θά έρμηνεύσουν δηλαδή τους περιορισμούς πού υπάρχουν, κατά πόσον τους επιτρέπουν ή όχι να δεχτούν αυτή τήν πρόνοια. Καί ο πολιτικός λόγος βέβαια είναι κατά πόσον τό Δικαστήριο θά λειτουργήσκει ως Δικαστήριο μέχρι τέλους και δέν θά λάβει υπόψη ότι εδώ έγινε μία πολιτική διευθέτηση και δέν θά τήν ανατρέψει μέ δικαστικά μέσα.

Άρα δέν μπορώ να πώ αν θά τό δεχτεί τό Δικαστήριο, λέω όμως ότι στην διευθέτηση, στην ιδρυτική συμφωνία απαγορεύονται οι περαιτέρω προσφυγές γι' αυτά τά ζητήματα, όχι γενικότερα βέβαια, για τά ζητήματα των περιουσιών, δικαιωμάτων, απώλειας χρήσης κτλ. Διότι για όλα τά υπόλοιπα ασφαλώς δέν μπορεί να απαγορευθεί.

Υπάρχει μία πρόνοια για αποκατάσταση των Τουρκοκυπρίων πού θά μετακινηθούν από τις περιοχές πού θά τεθούν υπό έλληνοκυπριακή διοίκηση. Βεβαίως ή πρόνοια ούτως ή άλλως υπήρχε, έχει ενισχυθεί. Να σάς πώ ότι ο Ντενκτάς έβαλε θέμα ότι αυτοί οι άνθρωποι πρέπει όχι μόνο να βρούν σπίτι αλλά να βρούν και γή, να βρούν και δουλειά, να κρατούν και από 1 εκατομμύριο λίρες ο καθένας και μετά να αδειάσει ή περιοχή. Καί δέν ήθελε χρονοδιάγραμμα, έλεγε όποτε γίνει αυτό, δηλαδή ποτέ.

Τά τρία χρόνια έγιναν τριάμισι, αυτό είναι σε βάρος μας και αντί να αρχίσει ή επανεγκατάσταση στις 94 μέρες, αρχίζει στις 110 μέρες. Αυτές είναι οι αλλαγές πού έγιναν. Άλλά τό χρονοδιάγραμμα των τριάμισι χρόνων είναι εκεί σε κάθε περίπτωση.

ΠΑΥΛΙΔΗΣ: Δηλαδή μέχρι τους 42 μήνες θά πρέπει όλοι όσοι κατοικούν αυτή τή στιγμή στις περιοχές πού θά επιστραφούν υπό έλληνοκυπριακή διοίκηση, να έχουν αποκατασταθεί.

Τ. ΤΣΕΛΕΠΗΣ: Ναι, και ή αποκατάσταση είναι πιο εύρεια τώρα απ' ό,τι προηγουμένως. Αυτό να τό λέμε, μέ ό,τι αυτό σημαίνει. Υπάρχει μία εισαγωγή πρόνοιας ότι καμία πλευρά δέν θά διεκδικεί έξουσία ή δικαιοδοσία επί της άλλης, βεβαίως ή τουρκική πλευρά ήθελε και τή λέξη «κυριαρχία» εδώ και ήθελε όχι απλώς επί της άλλης αλλά επί της ένωμένης Κυπριακής Δημοκρατίας ως σύνολο. Έδώ έχουμε πάρει κάτι τό οποίο δέν υπήρχε ρητώς στό σχέδιο αλλά σαφώς από τις πρόνοιες του σχεδίου, για να μην υπερβάλλουμε κιόλας, δέν μπορεί κάποια πλευρά να διεκδικεί έξουσία ή δικαιοδοσία επί της άλλης και είναι σαφέστατο από τις

πρόνοιες του σχεδίου, τό έχουμε πάρει και ρητώς, τό πήραμε, τό έχουμε.

Προστίθενται κάποια τουρκοκυπριακά χωριά σ' αυτά πού θά εξαλειφούνταν από περιορισμούς στην επανάκτηση περιουσίας όπως έχει προστεθεί και ο Κορμακίτης για μας. Αφαιρείται ο θεσμός της μακροχρόνιας ενοικίασης. Οι Τούρκοι φοβούνταν πολύ αυτόν τον θεσμό. Σας θυμίζω τί ήταν, ότι αυτοί πού δικαιούνταν να πάρουν πίσω τις περιουσίες τους, αλλά αυτοί πού δικαιούνταν είχαν την έπιλογή, εάν δέν ήθελαν να πάνε να πάρουν από κει τις περιουσίες τους, δέν ήθελαν ούτε αποζημίωση όμως, μπορούσαν να τις νοικιάσουν τουλάχιστον για 20 χρόνια και από εκεί και πέρα θά ήταν δικές τους ανεξαρτήτως του 10% της όροφής.

Αυτό φόβιζε την τουρκική πλευρά, θεωρούσαν ότι όλοι οι Έλληνοκύπριοι θά πάνε να νοικιάσουν τις περιουσίες τους, μπορεί να είναι έτσι, μπορεί να είναι και διαφορετικά και ήταν ίσως και ένας από τους λόγους πού μπήκε τό 1/3. Αυτό τό πήραμε. Δέν θά μπορείς να νοικιάσεις μακροχρόνια την περιουσία σου και μετά να είναι δική σου, εκτός εάν τό 1/3 πού δικαιούσαι είναι πάνω από 100 σκάλες όποτε τό υπόλοιπο θά τό νοικιάσεις μέ μία μακροχρόνια ενοικίαση και μόνο μετά θά τό πάρεις.

Έχουν εξααιρεθεί οι Καρπασίτες από πλήρη αποκατάσταση περιουσίας, γιατί εκεί μιλούμε ότι δέν υπάρχουν όροφές, αλλά αν δέν τό πράξουν σε 6 χρόνια, θά στερηθούν αυτό τό δικαίωμα.

ΠΑΥΛΙΔΗΣ: Έξηγηστε το μας αυτό για να τό καταλάβουν καλύτερα οι άκροατές.

Τ. ΤΣΕΛΕΠΗΣ: Δέν είπαμε ότι υπάρχουν κάποια πράγματα, τό 1/3 της περιουσίας, τό 33% ως ανώτατο όριο εγκατάστασης κτλ.; Όλα αυτά δέν άφορούν τους Καρπασίτες.

ΠΑΥΛΙΔΗΣ: Είναι ειδικό καθεστώς.

Τ. ΤΣΕΛΕΠΗΣ: Ναι, αλλά διευκρινίζεται ότι εάν δέν πάνε να επανακτήσουν της περιουσίες τους μέσα σε 6 χρόνια χάνουν αυτό τό δικαίωμα, θά πρέπει να αποζημιωθούν. Δέν υπήρχε στό προηγούμενο σχέδιο αυτό τό πράγμα και πρέπει να τό πούμε.

Υπάρχει μία διευκρίνιση στό σχέδιο, ότι ή αξία των τουρκοκυπριακών περιουσιών πού επηρεάστηκαν από τά γεγονότα του '63 μέχρι τό '74, τά γνωστά γεγονότα, να μην τά αναφέρουμε, θά λαμβάνουν υπόψη αυτά τά γεγονότα. Μέ άλλα λόγια, αυτές οι περιουσίες θά θεωρούνται ότι θά είχαν την αξία πού θά είχαν εάν δέν καταστρέφονταν, εάν δέν εμπαιναν σε θύλακες και όλα τά συναφή. Αυτό σημαίνει βεβαίως επιπρόσθετο οικονομικό κόστος σε απλή γλώσσα.

Υπάρχει επίσης αυτή ή περιφέρεια πρόνοια για

τήν πρωτογενή νομοθεσία, τό primary law τό όποιο δέν έπρεπε νά τούς τό δώσουν, τούς τό έδωσαν τήν τελευταία στιγμή, είναι ένα σοβαρό ζήτημα, θά έξηγήσω τή σοβαρότητα του και μās είπαν ότι τό έδωσαν αυτό σέ εκείνους και αυτό πού πήραμε κι έμεις τήν τελευταία στιγμή είναι ότι ό περιορισμός στην απόκτηση περιουσίας θά είναι 15 χρόνια και όχι έπ' άπειρον. Αυτή ήταν ή συναλλαγή, δέν λέω άν ήταν δίκαιη, λέω τί έγινε.

Πιστεύω ότι ή Τουρκία είχε δύο στόχους σέ σχέση μέ τήν πιο πάνω έννοια: Τό πρώτο πού ήθελε νά κάνει ήταν νά άμφισβητήσει τό γεγονός ότι ή Συνθήκη προσχώρησης στην Ευρωπαϊκή Ένωσση έχει ύπογραφεί και έχει επικυρωθεί από τήν Κυπριακή Δημοκρατία. Αυτό ένοχλούσε πάρα πολύ τήν Τουρκία, ήθελα νά πλήξει αυτό τό πράγμα. Γι' αυτό έβαζε και τό θέμα, αυτό τό πρωτόκολλο πού θά γίνει μέ τήν Ευρωπαϊκή Ένωσση, ή πράξη προσαρμογής όπως λέγεται, πού θά έμπεριέχει αυτούς περιορισμούς πού έχουμε αναφέρει, έγκατάσταση περιουσίας κτλ., ότι αυτό τό πράγμα κατά τήν Τουρκία έπρεπε νά γίνει πρωτογενές δίκαιο και ως εκ τούτου νά επικυρωθεί από όλα τά Κοινοβούλια των χωρών-μελών τής Ευρωπαϊκής Ένωσσης.

Εάν πάρουμε τή χειρότερη περίπτωση, πού καθόλου δέν τό αποκλείω, πού θά πάει για επικύρωση, βεβαίως δέν αναφέρεται στό σχέδιο κάτι τέτοιο, αλλά από τή στιγμή πού γίνεται αναφορά σέ πρωτογενές δίκαιο μπορεί και νά άνοιχτεί τέτοιο θέμα, εάν πάει για επικύρωση, επαναλαμβάνω, πού είναι ή χειρότερη περίπτωση και άσχημη εξέλιξη, δέν μπορεί και πάλι νά επιτύχει τόν πρώτο της στόχο, δέν μπορεί νά άμφισβητήσει ότι ή Συνθήκη προσχώρησης έχει ύπογραφεί και επικυρωθεί από τήν Κυπριακή Δημοκρατία για τόν άπλούστατο λόγο ότι δέν μιλούμε για επαναεπικύρωση όλόκληρης τής Συνθήκης, μιλούμε για επικύρωση μόνο του πρωτόκολλου πού άφορα τις εξαιρέσεις.

Κατά συνέπεια ή Συνθήκη προσχώρησης θά φέρει τήν ύπογραφή τής Κυπριακής Δημοκρατίας όσο και άν δέν άρέσει αυτό στην Τουρκία και δέν μπορεί νά τό αλλάξει μέ τίποτε, αλλά εάν περάσει από τά Κοινοβούλια θά ύπάρχει και στό πρωτόκολλο ή ύπογραφή τής ένωμένης Κυπριακής Δημοκρατίας. Αυτή θά είναι ή διαφορά και βεβαίως εάν περάσει από επικύρωση, θεωρητικά τουλάχιστον εκεί μέσα μπορεί νά παρεισφύσουν και άλλα πράγματα, πέραν των προνοιών πού ύπάρχουν στό σχέδιο. Άλλά σέ κάθε περίπτωση ό στόχος νά πληγεί, ότι υπέγραψε ή Κυπριακή Δημοκρατία δέν μπορεί νά επιτευχθεί.

Ό δεύτερος στόχος τής Τουρκίας ήταν άλλος. Ήθελε αυτά τά πράγματα πού θά ύπάρχουν σέ αυτή τήν πράξη προσαρμογής, αυτές οι εξαιρέσεις

μέ τις περιουσίες, μέ τις έγκαταστάσεις κτλ. πού είπαμε, νά μήν μπορούν νά ανατραπούν από τό Δικαστήριο των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων. Όχι τό Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Άνθρωπίνων Δικαιωμάτων, έχουμε πει ήδη γι' αυτό, αλλά από τό Δικαστήριο των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων.

Ή Τουρκία έβλεπε ότι ό τρόπος για νά τό τιμωρώνει αυτό ήταν άν γίνει πρωτογενές δίκαιο, νά είναι δηλαδή μέρος τής Συνθήκης προσχώρησης. Είναι γνωστό ότι οι Συνθήκες προσχώρησης έχουν τήν ίδια ισχύ όπως και οι ιδρυτικές συμφωνίες τής Ευρωπαϊκής Ένωσσης και δέν μπορούν νά ανατραπούν εκτός εάν πλήττουν τήν καρδιά των αρχών τής Ευρωπαϊκής Ένωσσης. Δηλαδή και πάλι δέν ύπάρχει 100% έξασφάλιση για τήν Τουρκία, ακόμα και άν γίνει ή επικύρωση γιατί ακόμα και εκεί μπορεί νά έρθει θεωρητικά τουλάχιστον τό Δικαστήριο και νά πει ότι έδώ παραβιάζονται άρχές τής Ευρωπαϊκής Ένωσσης.

Άρα λοιπόν όση κατοχύρωση είχε ή Τουρκία μέ τή ρύθμιση πού υπήρχε προτού μπει τό πρωτογενές δίκαιο —και ή κατοχύρωση ποιά ήταν, ότι αυτή ή πράξη προσαρμογής πάει από τήν Έπιτροπή προς τό Συμβούλιο και τό Συμβούλιο τήν υιοθετεί όμόφωνα, εκεί ή ασφάλεια ήταν σχετική— ότι δέν ανατρέπεται από τό Δικαστήριο, γίνεται ακόμα πιο μεγάλη ή ασφάλεια μέ τήν αναφορά ότι είναι πρωτογενές δίκαιο και ακόμα πιο μεγάλη ασφάλεια, ποτέ πλήρης, όταν επικυρωθεί και από τά ύπόλοιπα Κοινοβούλια και αυτή είναι ή διαφορά μέ τό πρωτογενές δίκαιο.

Αυτά είναι τά βασικά πού πήρε ή έλληνοτουρκική πλευρά, όπως ανέφερα και τά βασικά πού πήραν οι δικοί μας, γιατί έχει κι άλλα πολύ μικρά.

ΠΑΥΛΙΔΗΣ: Όμως αυτό τό τελευταίο μπορεί νά ισχύσει και ως κατοχύρωση για τήν έλληνοκυπριακή πλευρά, τό έχω ακούσει και αυτό σέ συζητήσεις, ότι γίνεται πρωτογενές δίκαιο. Σέ κάποια φάση ίσως νά έξασφαλίζει τό 5%.

Τ. ΤΣΕΛΕΠΗΣ: Άκριβώς.

ΠΑΥΛΙΔΗΣ: Άρκετοί άκροατές θέλουν τήν άποψή σας, κατά πόσον είστε ικανοποιημένος από τήν όλη διαπραγμάτευση πού έγινε και ειδικά από τόν τρόπο πού χειρίστηκε τά ζητήματα ή διαπραγματευτική ομάδα τής έλληνοκυπριακής πλευράς.

Τ. ΤΣΕΛΕΠΗΣ: Έγώ σας λέω ξανά ότι ό Πρόεδρος τής Δημοκρατίας μέ τήν ομάδα του έδωσε μία μεγάλη μάχη σέ πολύ αντίξοες συνθήκες. Οι συνθήκες ήταν αντίξοες γιατί στην Τουρκία έχουμε τώρα τόν Έρντογάν, περίπου έναν νέο Άτατούρκ όπως θέλουν νά τόν παρουσιάζουν, ό όποιος θεωρείται ότι έχει ξεπεράσει τις αντίρρησης των στρατιωτικών και έρχεται νά λύσει τό Κυπριακό —λέω πώς

τόν βλέπουν—, ότι έχει ήδη περάσει 6-7 πακέτα δημοκρατικών μεταρρυθμίσεων στην Τουρκία, έχουμε στα κατεχόμενα τόν Ταλάτ ό οποίος είναι επικοινωνιακός και θεωρείται διεθνώς, ανεξάρτητα από τις δικές μας απόψεις, ως ό άνθρωπος πού μπορεί έκ μέρους τών Τουρκοκυπρίων νά λύσει τό Κυπριακό, έχουμε τίς ΗΠΑ πού θέλουν νά διασφαλίσουν τήν Τουρκία στην Εύρωπαϊκή Ένωση γιά δικούς τους λόγους αλλά έχουν και άλλου είδους συμφέροντα γιά νά κλείσουν τό Κυπριακό και αντιλαμβάνεστε ότι είναι μέσα σέ αυτό τό διεθνές περιβάλλον πού δροῦσαν ό Πρόεδρος τής Δημοκρατίας και ή διαπραγματευτική του ομάδα.

Ό Πρόεδρος —και αυτό πού επαναλαμβάνω δέν είναι μομφή, απλώς λέω τά γεγονότα— έχει κληρονομήσει τά δύο πρώτα σχέδια του Άνάν, τό πρώτο σχέδιο και τό πρώτο αναθεωρημένο και λίγο μετά τήν ανάληψη τών καθηκόντων του έχει υποβληθεί και τό τρίτο αναθεωρημένο. Δέν άρχιζε δηλαδή από ένα καθαρό τοπίο, είναι μέσα σέ αυτές τίς συνθήκες πού έδωσε τή μάχη και επεδίωξε βελτιώσεις στό σχέδιο.

Έγώ θεωρώ ειλικρινά ότι ό Πρόεδρος άδικεί τόν έαυτό του όταν λέει ότι «δέν πετύχαμε ουσιαστικά πράγματα». Πιστεύω ότι ό Πρόεδρος τής Δημοκρατίας έχει πετύχει αρκετά πράγματα και τά έχω αναφέρει. Είναι άξιος συγχαρητηρίων γι' αυτό τό πράγμα. Είναι άλλο πράγμα ή τελική έκτίμηση του τί έχουμε πετύχει ή δέν έχουμε πετύχει. Έμένα ή άποψή μου είναι ότι μέ τή μαχητικότητα του, μέ τό σθένος του τά έχει πετύχει.

Γιά παράδειγμα τολμήσαμε νά άγγίξουμε ακόμα και τά ζητήματα πού άρχικά θά φαινόταν ότι είχαμε ελάχιστες πιθανότητες νά περάσουμε όπως τό θέμα μέ τίς μεταβατικές περιόδους. Και όμως τό πετύχαμε. Γι' αυτό έγώ πιστεύω ότι έφερε επιτυχώς ό Πρόεδρος εις πέρας τήν άποστολή του χωρίς νά λέω ότι δέν πήρε και ή τουρκική πλευρά αρκετά πράγματα πού ήθελε, ένα τουλάχιστον από τά όποια ήταν και ή κόκκινη γραμμή μας πού είναι οι έποικοι. Εκεί δέν πετύχαμε, δυστυχώς. Πετύχαμε μόνο τόν μισό στόχο, νά ανακόψουμε τή ροή μέ τόν τρόπο πού σάς είπα, όχι όμως και τόν μεγάλο αριθμό τών έποίκων.

ΠΑΥΛΙΔΗΣ: Όσοόσο πρέπει νά ποῦμε ότι ό Πρόεδρος μέσα από τό διάγγελμά του φαίνεται νά διαφωνεί μέ αυτή τήν έκτίμηση, ότι δηλαδή «ή πλευρά μας πέτυχε αρκετά σημεία». Αντίθετα μās έδωσε τήν εντύπωση ότι απέτυχε στη διαπραγματευτική αυτή προσπάθεια.

Τ. ΤΣΕΛΕΠΗΣ: Είναι απόλυτα σεβαστή ή άποψη του Προέδρου, επαναλαμβάνω ότι έδώ είναι θέμα άποψης και προσέγγισης. Έγώ θεωρώ ότι ό Πρόε-

δρος πέτυχε, δέν απέτυχε και τό έννοώ αυτό τό πράγμα.

ΠΑΥΛΙΔΗΣ: Άρκετοί θεωρούν ότι μέ τό σχέδιο Άνάν καταλύεται ή διεθνώς αναγνωρισμένη Κυπριακή Δημοκρατία και ότι στη θέση της γεννιέται ένα νέο δημιούργημα πού θυμίζει περισσότερο σύστημα δύο κρατών παρά ένα όμόσπονδο κυρίαρχο κράτος και άπ' ό,τι αντιλαμβάνομαι οι άκροατές στηρίζουν τήν ερώτησή τους αυτή και σέ μία φράση πού είπε ό Πρόεδρος μέσα από τό διάγγελμά του, ότι «ό στόχος τής επανένωσης τής πατρίδας μας και του λαού μας δέν επιτυγχάνεται μέ τή μετατροπή τών διαιρετικών προνοιών του σχεδίου σέ πρωτογενές δικαιο τής Εύρωπαϊκής Ένωσης, εκλείπει ακόμη και ή άμυδρή έλπίδα γιά εξέλιξη και βελτίωση μελλοντικά τής λύσης. Ό στόχος τής τουρκοκυπριακής πλευράς γιά δύο λαούς, δύο κράτη πού θά ζούν χωριστά και απλά θά συνεργάζονται, επιτυγχάνεται απόλυτα». Θά ήθελα τή δική σας άποψη.

Τ. ΤΣΕΛΕΠΗΣ: Και πάλι δέν θά έλθω σέ αντιπαράθεση μέ τόν Πρόεδρο τής Δημοκρατίας, έχω πει τίς απόψεις μου. Έγώ δέν πιστεύω ότι διαλύεται ή Κυπριακή Δημοκρατία γιά τους λόγους πού σάς είπα. Τά στοιχεία τά όποια δείχνουν αν διαλύεται ένα κράτος ή όχι σάς τά έχω αναφέρει, είναι ή αδιάλειπτη συμμετοχή ενός κράτους στους διεθνείς Όργανισμούς, είναι ή συνέχεια τών διεθνών Συνθηκών πού δεσμεύουν αυτό τό κράτος, είναι ή διασφάλιση τής μίας κυριαρχίας, τής έδαφικής άκεραιότητας, τής ανεξαρτησίας κτλ., έχουν δοθεί έδώ κάποιο συμβολισμοί γιά τήν τουρκική πλευρά πού πολύ απέχουν όμως από τό νά θεωρηθούν χωριστή κυριαρχία ή χωριστό κράτος και τό κυριότερο πολιτικό ζήτημα είναι ότι ή Κυπριακή Δημοκρατία εντάσσεται στην Εύρωπαϊκή Ένωση ως ένα και ένωμένο κράτος.

Δέ νομίζω ότι πολιτικά υπάρχει μεγαλύτερη διασφάλιση. Γιά τό πρωτογενές δικαιο μιλούμε γιά «τοιμέντωμα» όπως είπα, ποιού όμως; Τών εξαιρέσεων πού σάς έχω πει από τίς όποιες μία είναι μόνη, έχει τοιμεντωθεί τό ότι τά 2/3 του πληθυσμού από εκεί θά είναι πάντα τουρκόφωνοι. Όλα τά άλλα θά φύγουν σέ βάθος χρόνου.

ΠΑΥΛΙΔΗΣ: Και τό ότι τό 1/3 δέν θά είναι τουρκόφωνοι...

Τ. ΤΣΕΛΕΠΗΣ: Αυτή είναι ή πράξη προσαρμογής. Άρα αυτό έχει τοιμεντωθεί, δέν υπάρχει άμφιβολία.

ΠΑΥΛΙΔΗΣ: Πόσο λειτουργικό και βιώσιμο είναι τό κράτος πού προνοεί τό σχέδιο Άνάν; Άλλη ερώτηση άκροατή.

Τ. ΤΣΕΛΕΠΗΣ: 'Από άποψη λειτουργικότητας έχει επιτευχθεί, εγώ θά έλεγα σημαντική βελτίωση σέ σχέση μέ τό σχέδιο 'Ανάν 3. Σās έχω πει γιατί, δέ νομίζω ότι πρέπει νά τά επαναλάβω. 'Από άποψη λειτουργικότητας τό κάναμε περίπου, διότι υπήρχαν κι άλλα αίτήματα από τήν πλευρά μας, δευτερεύοντα σέ σχέση μέ τούς στόχους πού σās ανέφερα και επιτύχαμε, είχαμε πάρα πολλά αίτήματα τής πλευράς μας πού δέν ικανοποιήθηκαν. Τό θέμα είναι νά αξιολογήσεις πόσο σημαντικά ήταν. 'Αλλά από άποψη λειτουργικότητας είμαστε περίπου στά όρια ενός κράτους 'Ομοσπονδιακού, πού αποτελείται μόνο από δύο Κοινότητες και μόνο από δύο Περιφέρειες.

'Από εκεί και πέρα για νά επιτύχεις περισσότερη λειτουργικότητα απ' αυτήν πού έχεις δέν υπάρχει άλλος τρόπος, παρά νά αποφασίζεις μέ βάση πλειονότητας-μειονότητας για τά πάντα, πού σημαίνει βεβαίως επιστροφή σέ ενιαίο κράτος και όχι απλώς σέ ενιαίο κράτος, αλλά σέ λύση καλύτερη τής Ζυρίχης. Αυτό δέν μπορούμε νά τό πετύχουμε.

ΠΑΥΛΙΔΗΣ: 'Αφού μιλούμε για 'Ομοσπονδιακό κράτος κ. Τσελεπή, εγώ για νά είμαι ειλικρινής αρκετή ώρα σκεφτόμουν μιά φράση πού είπε ο Πρόεδρος, ότι «παρέλαβα κράτος και δέν πρόκειται νά παραδώσω Κοινότητα». Δέν ενδιαφέρουν τούς άκροατές οι δικές μου σκέψεις, έσεις όμως ως ειδικός πώς τό αντιλαμβάνεστε αυτό;

Τ. ΤΣΕΛΕΠΗΣ: Σίγουρα δέν τό αντιλαμβάνομαι, όπως τό έρμήνευσαν όρισμένοι, ότι μ' αυτή τή θέση ο Πρόεδρος τάσσεται έναντίον τής 'Ομοσπονδίας. 'Εγώ νομίζω, ότι τόν άδικούμε όταν παίρνουμε αυτή τή θέση. Σωστά λέει, ότι παρέλαβε κράτος και δέν θά παραδώσει Κοινότητα. Θά παραδώσει κράτος, αυτό πού παρέλαβε, τήν Κυπριακή Δημοκρατία πού από τούδε και στό εξής θά γίνει 'Ομοσπονδία και θά ονομάζεται 'Ενωμένη Κυπριακή Δημοκρατία.

'Εάν έρμηνεύουν αυτή τή θέση ότι είναι αντίθετη μέ τήν 'Ομοσπονδία, νομίζω ότι τόν άδικούμε.

ΠΑΥΛΙΔΗΣ: 'Από τίς έρωτήσεις τών άκροατών κ. Τσελεπή, αλλά και από τίς συζητήσεις πού δίνουν και παίρνουν τίς τελευταίες μέρες, βγαίνει τό συμπέρασμα ότι εκείνο πού τούς άνησυχεί περισσότερο είναι τό θέμα τής ασφάλειας. Φοβούνται ότι σέ περίπτωση λύσης τό ρίσκο θά είναι μεγαλύτερο από τό νά μείνουν τά πράγματα ως έχουν σήμερα. Τί άπαντάτε σ' αυτό;

Τ. ΤΣΕΛΕΠΗΣ: 'Οντως κ. Παυλίδη τό θέμα τής ασφάλειας ασφαλέστατα είναι από τίς κύριες άνησυχίες τού κόσμου και είναι απολύτως κατανοητό αυτό τό πράγμα. Πώς έχουν τώρα τά πράγματα; 'Εχουμε σήμερα στήν Κύπρο 40.000 ή 35.000, δέν

ξέρω ακριβώς, τουρκικά στρατεύματα μέχρι και χθές, σήμερα έλεγαν, ότι αποβίβαζαν εκεί δέν ξέρω τί, στρατούς, έξοπλισμούς κ.λπ. Μπορούν νά κάνουν αυτή τή στιγμή ό,τι θέλουν στά κατεχόμενα μέ αυτόν τόν κατοχικό τους στρατό.

'Εγώ δέν αισθάνομαι ασφαλής μέ αυτή τήν κατάσταση, ούτε αισθάνομαι ασφαλής από τήν ανεξέλεκτη ροή έποίκων και τή συνεχιζόμενη μεταβαλλόμενη δημογραφική δομή στά κατεχόμενα. Δέν τό έλέγχουμε αυτό τό πράγμα. 'Ηδη αντιμετώπισαμε τεράστιες δυσκολίες μέ τούς έποίκους, τίς όποιες σās έχω αναφέρει.

Νομίζω ότι σέ μερικά χρόνια, σέ 10-20 χρόνια οι πρώτοι έποίκοι στήν Κύπρο θά έχουν συμπληρώσει αίσίως 50 χρόνια παραμονής εδώ. 'Αντιλαμβάνεστε, λοιπόν, ότι και τώρα έχουμε πρόβλημα ασφάλειας. Τώρα, θά έχουμε περισσότερο πρόβλημα ασφάλειας; Θά έχουμε, επαναλαμβάνω και τό λέω, έναν άπειλητικό αριθμό Τούρκων στρατιωτών, πού είναι 6.000 στρατιώτες, είναι μεγάλος αριθμός και θά καταλήξουν σταδιακά στους 650. Αυτόι οι 6.000 στρατιώτες βεβαίως θά είναι σέ κάποια στρατόπεδα, θά είναι μακράν τού διοικητικού συνόρου, θά πρέπει νά ειδοποιούν τόν ΟΗΕ για άσκήσεις και πρέπει νά τίς κάνουν σέ συγκεκριμένες περιοχές και όλα τά συναφή.

'Από εκεί και πέρα ή Τουρκία είναι 40 μίλια από τήν Κύπρο, αυτό δέν μπορεί νά αλλάξει μέ τίποτα. Μακάρι νά μπορούσαμε νά μετακινήσουμε τό Νησί, δέν μπορούμε. Αυτό δέν είναι πλέον πρόβλημα Σχεδίου, ούτε νομικό πρόβλημα, είναι πρόβλημα γεωγραφικό και πολιτικό.

'Εχω άκούσει τήν έκδοχή ότι ένδυναμώνονται τά έπεμβατικά δικαιώματα, έπεκτείνονται και διάφορα συναφή.

ΠΑΥΛΙΔΗΣ: Είναι μιά άλλη δέσημ έρωτήσεων, πού άφορά τήν ασφάλεια, έπεκτείνονται λέει τά έπεμβατικά δικαιώματα, ρωτούν άκροατές, υπό ποιές προϋποθέσεις και μέσα σέ ποιές συνθήκες μπορεί νά επέμβει ή Τουρκία;

Τ. ΤΣΕΛΕΠΗΣ: Λοιπόν, αρχίζουμε από τή Συνθήκη 'Εγγύησης τού 1960. 'Η Συνθήκη 'Εγγύησης τού 1960 είναι εκεί, θά παραμείνει εκεί μέ ό,τι προνοεί. Και υπάρχει επαναλαμβάνω ένα συμπληρωματικό Πρωτόκολλο σ' αυτήν.

'Η Συνθήκη εκείνη ως γνωστόν είχε τό περιβόητο άρθρο 4, τό όποιο μέ δύο λόγια μās έλεγε, ότι αν υπάρξει παραβίαση τών συμφωνηθέντων τής Συμφωνίας, τών θεμελιωδών άρθρων τού Συντάγματος κ.λπ. και τό υπογραμμίζω αυτό, υπήρχε... έγγύηση τής συνταγματικής τάξης. Δέν είναι όρθόν ότι τώρα μπαίνουν οι έγγυήσεις τής συνταγματικής τάξης, ήταν εκεί και έμεινε. 'Ότι, λοιπόν, αν υπάρχει παραβίαση οι τρεις έγγυήτριες δυνάμεις διαβουλεύο-

νται μεταξύ τους για τὰ μέτρα πού πρέπει νά πάρουν, ἂν δέν τὰ βροῦν, ἢ κάθε μιά μπορεῖ νά ἐνεργήσει χωριστά μέ μόνο σκοπό τήν ἐπαναφορά τῆς κατάστασης πού προνοεῖ αὐτή ἡ Συνθήκη. Ἄς τό ποῦμε, τῆς συνταγματικῆς τάξης.

Ἐμεῖς λέγαμε καί σωστά λέγαμε, ὅτι ἐκεῖνο τό ἄρθρο δέν προέβλεπε στρατιωτική ἐπέμβαση καί δὴ μονομερῆ στρατιωτική ἐπέμβαση γιά δύο πολύ ἀπλούς λόγους: Δέν ὑπῆρχε πρῶτα-πρῶτα ἀναφορά στό ἴδιο τό ἄρθρο γιά στρατιωτική ἐπέμβαση καί ὅταν κάνουν τέτοιου εἶδους ἐρμηνεῖες πρέπει νά ὑπάρχει ρητή ρύθμιση. Καί δεύτερον καί σημαντικότερο, καί νά ὑπῆρχε τέτοια ἀναφορά, θά ἄξιζε τόσο, ὅσο τό χαρτί πού γράφτηκε ἐπάνω. Γιατί ὑπάρχει ὁ Χάρτης τοῦ ΟΗΕ καί ὁ Χάρτης τοῦ ΟΗΕ ὑπερέχει τῶν Συνθηκῶν αὐτῶν ὅταν ὑπάρχει ἀντίφαση.

Ἐάν δηλαδή ἡ πρόνοια τῆς Συνθήκης εἶναι ἀντιθετή μέ πρόνοια τοῦ Χάρτη, ὑπεριχθεῖ ἡ πρόνοια τοῦ Χάρτη. Καί ὁ Χάρτης λέει ρητῶς καί ἀπεριφράστως, ὅτι στρατιωτικές ἐπεμβάσεις γίνονται μόνο μέ ἀπόφαση καί ἐξουσιοδότηση τοῦ Συμβουλίου Ἀσφαλείας.

Ἡ Τουρκία ἔδινε τή δική της κακόπιστη ἐρμηνεία αὐτοῦ τοῦ ἄρθρου καί εἶναι γνωστό, ὅτι κατάφερε νά εἰσβάλλει τό '74 μετά ἀπό ἕνα Πραξικόπημα. Δέν τό λέω γιά νά πραξικοπηματολογήσω, τό λέω γιά πάρα πολύ σαφείς λόγους. Ἐγινε δηλαδή μία πολύ σοβαρή ἀνατροπή τῆς συνταγματικῆς τάξης γιά νά μπορέσει ἡ Τουρκία νά ὑλοποιήσει αὐτό πού ἔλεγε, ὅτι εἶχε δικαίωμα νά ὑλοποιήσει.

Δέν τὰ κατάφερε τό '63, δέν τὰ κατάφερε τό '67, -νά μὴν ἀναφέρω τὰ γεγονότα, εἶναι γνωστά σέ ὅλους, δέν εἴμασταν καί ἐμεῖς ἀρνάκια σέ σχέση μέ τούς Τουρκοκύπριους καί εἶναι καλά γνωστά αὐτά τὰ πράγματα- τὰ κατάφερε ὅμως τό '74.

Τί ἔχουμε σήμερα; Ἐχουμε ἐκεῖνη τή Συνθήκη ἐκεῖ, στή θέση της. Καί ἔχουμε καί τό συμπληρωματικό Πρωτόκολλο. Ὑπάρχουν τρία ἐπιχειρήματα, ὅτι ἐπεκτείνονται τὰ δικαιώματα, θά τὰ ἀπαντήσω ἕνα πρὸς ἕνα. Τό πρῶτο ἤδη τό ἀπάντησα, ὅτι ἐπεκτείνονται καί στή συνταγματική τάξη. Δέν εἶναι ἀλήθεια. Ἦταν καί ἐκεῖ στή συνταγματική τάξη.

Μιά ἄλλη ἐκδοχή λέει, ἐπεκτείνονται καί στή συνταγματική τάξη τῶν συνιστωσῶν πολιτειῶν. Βεβαίως, ἀφοῦ καί αὐτές θά ἔχουν Σύνταγμα καί αὐτό τό Σύνταγμα εἶναι μέρος τῆς συνολικῆς διευθέτησης. Δέν ἔχει ὅποιαδήποτε σχέση αὐτό μέ ἐπέκταση ἐπεμβατικῶν δικαιωμάτων, γιατί τό ἔδαφος εἶναι ἀκριβῶς τό ἴδιο, εἶναι τό ἔδαφος τῆς Ἐνωμένης Κυπριακῆς Δημοκρατίας καί ἀποτελεῖται ἀπό τὰ ἐδάφη τῶν συνιστῶντων κρατῶν. Δέν μπορῶ νά ἀντιληφθῶ τή λογική τῆς ἐπέκτασης σ' αὐτό τό ζήτημα.

Ἀπό ἐκεῖ καί πέρα ὑπῆρχε τό ἐπιχείρημα, ὅτι

ἐπεκτείνονται καί στήν ἐδαφική ἀκεραιότητα τῶν συνιστῶντων κρατῶν. Ἐάν δεχτοῦμε, ὅτι ἡ ἐδαφική ἀκεραιότητα τῶν συνιστῶντων κρατῶν ἔχει ὅποιαδήποτε σχέση μέ ἐπεμβατικά δικαιώματα καί δὴ στρατιωτικά δικαιώματα, πού δέν ἔχει, ἐγὼ βγάζω ἀκριβῶς τό ἀνάποδο συμπέρασμα.

Ὅταν ἐγγυᾶται τήν ἐδαφική ἀκεραιότητα τῶν συνιστῶντων κρατῶν γιά ποιά ἐπέκταση μιλάμε; Μιλάμε γιά τὰ συνιστῶντα κράτη, ὄχι ἔξω ἀπό τὰ συνιστῶντα κράτη. Ὅμως ἡ ἀναφορά σέ ἐδαφική ἀκεραιότητα δέν ἔχει καμία σχέση μέ ἐπεμβατικά δικαιώματα, εἶναι μία κακή πρόνοια, ἡ ὁποία παρεσιέφερσε ἐκεῖ ἀπό προηγουμένως, ἀπό τὰ πρῶτα Σχέδια ὄχι τώρα. Δοκιμάσαμε νά τήν ἀφαιρέσουμε καί δέν τὰ καταφέραμε. Καί ὁ λόγος πού θέλαμε νά τήν ἀφαιρέσουμε ἦταν, ὅτι εἶναι ἕνας ἀπό τούς συμβολισμούς πού δίδεται στήν τουρκική πλευρά γιά νά λείει αὐτή ὅτι ἔχει κράτος.

Προσεῖτε, ἡ ἐδαφική ἀκεραιότητα εἶναι ἀρχή διακρατική, εἶναι ἀρχή πού διέπει τή λειτουργία κρατῶν καί ὄχι μελῶν Ὁμοσπονδίας, γι' αὐτό θέλαμε νά τή βγάλουμε ἔξω καί ὄχι διότι ἔχει σχέση, ὅποιαδήποτε σχέση μέ ἐπεμβατικά δικαιώματα. Βεβαίως ὑπῆρχε καί ἡ ἀναφορά στήν ἐδαφική ἀκεραιότητα τῆς Ἐνωμένης Κυπριακῆς Δημοκρατίας καί ἀντιλαμβάνεστε, ὅτι ἀπό τή στιγμή πού ὑπῆρχε αὐτή ἡ ἀναφορά, εἶναι πολύ πιό ἰσχυρή ἀναφορά ἀπό ὅποιαδήποτε ἐδαφική ἀκεραιότητα στό ἔσωτερικό τῆς Ἐνωμένης Κυπριακῆς Δημοκρατίας.

Ἄρα, λοιπόν, δέν ὑπάρχει αὐτή ἡ ἐπέκταση. Ἐγὼ τολμῶ νά πάω καί παρακάτω καί ἄς μοῦ ποῦν ὅτι ἐξωραῖζω, διότι λέω τήν ἀλήθεια. Λέω, ὅτι ὑπάρχει μιά ἐλαφρά βελτίωση καί τό τονίζω ἐμφαντικότερα.

ΠΑΥΛΙΔΗΣ: Σέ ποῖο σημεῖο;

Τ. ΤΣΕΛΕΠΗΣ: Ὅσον ἀφορᾷ τήν ἐπέμβαση τῆς στρατιωτικῆς. Σέ δύο σημεία: τό ἕνα σημεῖο εἶναι ὅτι ἐγκαθιδρύεται μιά Ἐπιτροπή Παρακολούθησης: δέν ὑπῆρχε προηγουμένως. Τί θά κάνει αὐτή ἡ Ἐπιτροπή; Θά ἐπιβλέπει τήν ἐφαρμογή τῆς διευθέτησης, θά κάνει εἰσηγήσεις πού θά ἀφοροῦν ἐξελίξεις πού θά μπορούσαν νά θέσουν σέ κίνδυνο τήν ἐφαρμογή τῆς διευθέτησης, τὰ μέρη θά ὑποχρεοῦνται ὄχι ἀπλῶς νά συνεργάζονται μέ τή δύναμη τοῦ ΟΗΕ.

Καί ἐκεῖ, σ' αὐτή τήν Ἐπιτροπή, θά συμμετέχουν: δύο ἐκπρόσωποι τοῦ ὁμοσπονδιακοῦ κράτους, ἕνας ἀπό κάθε πλευρά, ἕνας ἀπό κάθε συνιστώσα πολιτεία, ἡ Ἑλλάδα, ἡ Τουρκία, ὁ Ὄργανισμός Ἠνωμένων Ἐθνῶν καί θά προεδρεύει ὁ Ὄργανισμός Ἠνωμένων Ἐθνῶν.

Ἐγὼ λέω, ὄχι κατά ἀναντίρρητο τρόπο πρὸς Θεοῦ, ὅτι αὐτή ἡ Ἐπιτροπή ἐν μέρει τουλάχιστον ἀποδυναμώνει τό περιβόητο ἄρθρο 4, τό ὁποῖο μιλοῦσε γιά διαβούλευση τῶν τριῶν ἐγγυητριῶν ἢ τῆς

κάθε μιάς από μόνη της να αναλάβει δράση. Σε ένα βαθμό τώρα υπάρχει η Έπιτροπή, είναι μεταγενέστερη πρόνοια, είναι στο συμπληρωματικό Πρωτόκολλο της Συνθήκης Έγγυησης, πού ξέρετε ότι η μεταγενέστερη πρόνοια μιάς Συνθήκης επί του αυτού θέματος ισχύει αυτή και όχι η προηγούμενη πρόνοια.

Και η δεύτερη ελαφρά βελτίωση, κ. Παυλίδη, είναι ότι στη νέα Συνθήκη με τις έγγυητριες χώρες έχουμε εισαγάγει πρόνοια πού δέν υπήρχε προηγουμένως και δέν υπήρχε ούτε στη Συνθήκη Έγγυησης στο προοίμιο της και τό προοίμιο έχει μεγάλη σημασία για λόγους έρμηνείας άσαφών προνοιών, πού λέει, ότι πρέπει να γίνεται σεβαστός ο Χάρτης του ΟΗΕ και οι Άρχές του Διεθνούς Δικαίου.

Και έχω πει τί σημαίνει Χάρτης του ΟΗΕ. Σημαίνει ότι δέν μπορεί να επέμβει στρατιωτικά χωρίς έξουσιοδότηση από τό Συμβούλιο Άσφαλείας. Έγώ δέν ισχυρίζομαι, ότι έχουμε καθυστερηθεί τώρα. Ισχυρίζομαι όμως ότι τό να λέμε για επέκταση των έπεμβατικών δικαιωμάτων και δέν ξέρω εγώ τί άλλο θά γίνει, είναι εκτός πραγματικότητας, τουλάχιστον είναι οι ίδιες πρόνοιες του '60. Άς τό βάλλουμε τουλάχιστον έτσι, αυτό δέν νομίζω ότι μπορεί να άμφισβητηθεί στά σοβαρά.

Και υπάρχει και μία πολιτική διασφάλιση κ. Παυλίδη, όσον αυτή μπορεί να ισχύει. Έγώ νομίζω είναι σημαντική βέβαια. Μπαίνουμε στην Ευρωπαϊκή Ένωση, θά είμαστε κράτος-μέλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης και εκεί φιλοδοξεί να ένταχθεί και η Τουρκία. Έάν η Τουρκία προτού μπούμε στην Ευρωπαϊκή Ένωση, προτού καν ξέρουμε τί είναι Ευρωπαϊκή Ένωση, ήμασταν εκτός και ήταν και η ίδια εκτός, για να μπορέσει να εισβάλει έπρεπε να γίνει ένα πραξικόπημα, δέν νομίζω ότι τώρα χρειάζεται να μπαίνουμε σε μία τόσο μεγάλη -θά τό έλεγαν- κινδυνολογία, μέ συγχωρείτε.

Έγώ δέν αποκλείω να επέμβει η Τουρκία, αλλά αν θά επέμβει η Τουρκία δέν θά είναι λόγω των προνοιών αυτής της Συμφωνίας, διότι άπλουστάτα θά αποφασίσει να επέμβει. Αυτή είναι η θέση μου.

ΠΑΥΛΙΔΗΣ: Ένας Τουρκοκύπριος άκροατής ρωτά, γιατί μιλάτε συνεχώς για έπεμβατικά δικαιώματα της Τουρκίας, για τουρκικά στρατεύματα πού θά μείνουν στην Κύπρο και όχι και για τά έπεμβατικά δικαιώματα της Ελλάδας και για ελληνικά στρατεύματα πού δέν υπάρχουν, αλλά θά έρθουν στην Κύπρο;

Τ. ΤΣΕΛΕΠΗΣ: Η έρώτηση θεωρητικά είναι σωστή. Έμεις όμως φοβόμαστε την Τουρκία. Έκείνοι δικαιούνται να φοβούνται την Ελλάδα, αλλά η Ελλάδα δέν έχει εισβάλει έναντίον των Τουρκοκυπρίων, είναι η Τουρκία πού έχει εισβάλει, γι αυτό

φοβόμαστε. Όμως είναι σωστό, ότι δικαιώματα έχει η Τουρκία, έχει και η Ελλάδα.

ΠΑΥΛΙΔΗΣ: Και όσα στρατεύματα θά έχει η Τουρκία, θά έχει και η Ελλάδα.

Τ. ΤΣΕΛΕΠΗΣ: Θά μπορεί να έχει. Δέν είμαι βέβαιος και πρέπει να τό πούμε στους άκροατές. Δέν είμαι καθόλου βέβαιος ότι η Ελλάδα μπορεί να έχει εδώ 6.000 στρατιώτες. Δικαιούται να έχει. Τούς 900 βεβαίως θά μπορεί να τούς έχει, τούς 6.000 άμφιβάλλω.

ΠΑΥΛΙΔΗΣ: Υπάρχει περίπτωση δηλαδή να μήν έρθουν ελληνικά στρατεύματα στην Κύπρο;

Τ. ΤΣΕΛΕΠΗΣ: Δέν ξέρω. Λέω ότι είναι δυνητική η πρόνοια, δέν είναι υποχρέωση της Ελλάδας η και της Τουρκίας να έχει 6.000 στρατιώτες. Η Τουρκία βεβαίως θά έχει. Η Ελλάδα δέν ξέρω αν μπορεί εκ των πραγμάτων να έχει.

ΠΑΥΛΙΔΗΣ: Είναι ένα έρώτημα τό όποιο πρέπει να θέσουμε στην ελληνική κυβέρνηση.

Τ. ΤΣΕΛΕΠΗΣ: Ναι, πρέπει να τά λέμε όλα.

ΠΑΥΛΙΔΗΣ: Ο κ. Χάρης Άριστίδου ρωτά. Λαμβάνοντας υπόψη ότι αυτοί οι όποιοι κυβερνούν ούσιαστικά την Τουρκία είναι οι στρατηγοί. Έάν τό Σχέδιο λύσης Άνάν δέν έξυπηρετούσε τά τουρκικά στρατηγικά συμφέροντα, θά επέτρεπαν σε έναν όποιοδήποτε άχυράνθρωπο, -άντιλαμβάνομαι έννοει τον κ. Έρντογάν- να τό προωθήσει; Και εάν υποθέσουμε -λέει- ότι υποχωρούν οι στρατηγοί για λόγους τακτικής, τί θά συμβεί εάν η πλειοψηφία της ελεύθερης περιοχής πει ΝΑΙ και οι Τούρκοι Στρατηγοί προχωρώντας σε άκόμη ένα πραξικόπημα -έννοείται στην Τουρκία- έμποδίσουν την τουρκική Βουλή να τό επικυρώσει;

Τ. ΤΣΕΛΕΠΗΣ: Αυτοί είναι οι κίνδυνοι, δέν έχει σημασία πόσο τούς συμμερίζεται κάποιος η όχι, πού υπάρχουν μέ η χωρίς λύση του Κυπριακού. Για να έξηγούμαστε. Όσοι κίνδυνοι υπάρχουν μέ τη λύση του Κυπριακού από τό συλλογισμό του κ. Άριστίδου, άλλοι τόσοι ακριβώς υπάρχουν μέ τη σημερινή κατάσταση.

Μέ μία εξαίρεση. Άν η Τουρκία άρνηθει να τό επικυρώσει, η μόνη περίπτωση να την πάθουμε, είναι να μιάς προδώσει η Ελλάδα, πού δέν τό πιστεύω. Τότε η Ελλάδα θά πει δέν υπογράφω και δέν μπαίνει σε ισχύ η νέα κατάσταση πραγμάτων. Έπαναλαμβάνω, δέν αποκλείω καθόλου, μά καθόλου να παρουσιαστεί η Τουρκία εκεί στην υπογραφή της Συνθήκης και να μήν την έχει προηγουμένως επικυρώσει. Άν όμως γίνει αυτό, η Ελλάδα δέν θά υπογράψει, θά καταρρεύσει η όλη προσπά-

θεια και όλη ή ευθύνη θά βαραίνει τήν Τουρκία και δέν θά μπορεϊ νά μās πει κανεις τίποτα.

ΠΑΥΛΙΔΗΣ: Καί θά παραμείνει Κυπριακή Δημοκρατία.

Τ. ΤΣΕΛΕΠΗΣ: 'Ασφαλέστατα, άφοϋ δέν θά έχω μπει σέ ίσχύ οϋτε καν ή νέα κατάσταση πραγμάτων.

ΠΑΥΛΙΔΗΣ: Στο ίδιο μήκος κύματος και ή ερώτηση τής κας Βιτσαϊδου: ποιός μās διασφαλίζει, ότι ή Τουρκία θά κρατήσει τό λόγο της σέ όσα έχου συμφωνηθει και αν υπάρχουν ασφαλιστικές δικλείδες;

Τ. ΤΣΕΛΕΠΗΣ: Έχω απαντήσει κ. Παυλίδη αυτή τήν ερώτηση. Έμās ή ασφαλιστική μας δικλείδα είναι νά είναι όσο τό δυνατόν πιό καλό αυτό τό Σχέδιο. Δέν υπάρχει απόλυτη ασφαλιστική δικλείδα στό αν μπορεϊ ή Τουρκία νά παραβιάσει τή Συμφωνία, δέν άντέχω στόν πειρασμό θά κάνω μιά αποκάλυψη. Σέ μιά εισήγηση του συντρόφου του Γιαννάκη του Κουλουκασίδη, πολύ επιτυχή, πού είχε πει ότι εάν περιμένουμε εγγύηση του τύπου αγοράζω μίαν έγχρωμη τηλεόραση και μου τήν εγγυώνται για έναν χρόνο, δέν θά πάρουμε τέτοιου είδους εγγύηση.

Και έννοοσε ότι δέν υπάρχει απόλυτη εγγύηση, ότι ή Τουρκία δέν θά παραβιάσει αυτή τή Συμφωνία. Άλλά μ' αυτή τή λογική δέν πρέπει νά προχωρήσουμε σέ λύση και αν δέν προχωρήσουμε σέ λύση σημαίνει, μένουμε επί τής σημερινής διαχωριστικής γραμμής και τό υπογραμμίζω αυτό τό πράγμα. Η θά αναλάβουμε κάποιο ρίσκο αν προχωρήσουμε σέ ΝΑΙ, γιατί δέν ξερω ακόμα αν θά προχωρήσουμε σέ ΝΑΙ ή ΟΧΙ, θά είναι ένα ρίσκο, δέν υπάρχει άμφιβολία και όποτε προχωρήσουμε σέ λύση του Κυπριακού είναι ένα ρίσκο. Πρέπει όμως νά είναι ένα ρίσκο ύπολογισμένο, πρέπει νά είναι ένα ρίσκο δημιουργικό και λογικό. Αυτό τό ρίσκο είναι πού θά αναλάβουμε και όχι ένα απόλυτο ρίσκο του τύπου, λύση νά είναι και ό,τι νά είναι.

ΠΑΥΛΙΔΗΣ: Μιά ερώτηση πού άφορα έσας προσωπικά. Κάποτε, λέει, ό κ. Τσελεπής είχε ταχθει σέ συγκέντρωση κατά του Σχεδίου Άνάν. Ό Γενικός Γραμματέας του ΑΚΕΛ από τή Λουκέρνη έλεγε ότι τό Σχέδιο είναι έτεροβαρές.

Τ. ΤΣΕΛΕΠΗΣ: Κατ' αρχήν ποτέ δέν εκφράστηκε κατά του Σχεδίου Άνάν, ποτέ και προκαλώ όποιονδήποτε νά μου πει σέ ποιά συγκέντρωση είπα κάτι τέτοιο.

Έγω έπαναλαμβάνω, ότι θεωρώ έγκλημα νά παραπληροφορούμε τέτοιες στιγμές τόν κυπριακό λαό. Λέω τήν αλήθεια, αυτή πού πιστεύω ότι είναι ή αλήθεια, δέν κατέχω τήν απόλυτη αλήθεια γιατί

δέν τήν έχω. Όμως οϋτε έξωραϊζω οϋτε δαμονολογώ.

Έκείνο πού πάντα έλεγα, είναι, ότι τό Σχέδιο Άνάν, τό 3ο ήταν βάση για διαπραγμάτευση. Καί θέλαμε αλλαγές, έχω πει ποιές αλλαγές θέλαμε και ποιές έχουμε επιτύχει, αλλά ποτέ δέν τάχθηκα εναντίον του Σχεδίου, οϋτε και πιστεύω ότι είναι δυνατόν νά έρθει ένα -πώς νά τό πω- οϋσιωδώς καλύτερο Σχέδιο μπροστά μας, οϋσιωδώς καλύτερο.

ΠΑΥΛΙΔΗΣ: Η κυρία Μονογιού: ή Γαλλία λέει έχει δηλώσει, ότι δέν θά έγκρινει τήν έναρξη οϋσιαστικά.

Τ. ΤΣΕΛΕΠΗΣ: Συγγνώμη κ. Παυλίδη, έχω αφήσει άκάλυπτο τό σύντροφό μου τόν Δημήτρη τόν Χριστόφια. Τό ότι είναι έτεροβαρές τό σχέδιο, ασφαλώς είναι έτεροβαρές, γιατί δέν είναι δίκαιο. Ένα δίκαιο Σχέδιο θά έπρεπε νά ήταν πολύ διαφορετικό. Έμεις δικαιούμασταν πολύ περισσότερα και οι Τουρκοκύπριοι υπό κανονικές συνθήκες θά δικαιούνταν πολύ λιγότερα. Είναι κάτω από τό βάρος μιάς ιστορικής πορείας του Κυπριακού τό τελευταίο μισό αιώνα πού έχει επιβάλλει τόν έτεροβαρή συμβιβασμό και κανεις δέν τό άμφισβητεί.

Έμεις δέν είπαμε ποτέ ότι για νά δεχτοϋμε μιά λύση, πρέπει νά είναι δίκαιη. Λέγαμε όσο τό δυνατόν πιό δίκαιη και βεβαίως λειτουργική. Έτεροβαρής θά είναι πάντα, γιατί μεσολάβησε ένας πόλεμος τόν όποιον χάσαμε δυστυχώς και διότι ή Διεθνής Κοινότητα δέν εργάζεται όπως γνωρίζουμε για άποκατάσταση αρχών, αλλά εργάζεται για τά δικά της τά συμφέροντα και για συμβιβαστική λύση προβλημάτων πολλές φορές παραμερίζοντας και τό διεθνές Δίκαιο.

Άρα δέν υπάρχει τίποτα τό περιεργο σ' αυτό πού είπε ό Δημήτρης ό Χριστόφιας.

ΠΑΥΛΙΔΗΣ: Η Γαλλία, ρωτάει ή κα Μονογιού, έχει δηλώσει, ότι δέν θά έγκρινει έναρξη ένταξιακών διαπραγματεύσεων τής Τουρκίας με τήν Ευρωπαϊκή Ένωση. Εάν τό Δεκέμβρη ή Τουρκία δέν έξασφαλίσει ήμερομηνία, τί θά γίνει με τά κυπριακά δρώμενα σέ περίπτωση πού ποϋμε ΝΑΙ στο δημοψήφισμα;

Τ. ΤΣΕΛΕΠΗΣ: Βεβαίως αυτή είναι μιά ύποθετική ερώτηση και δέν αποκλείω καθόλου νά μήν έγκρινει κάποια χώρα τήν ένταξιακή διαπραγμάτευση με τήν Τουρκία. Εάν ποϋμε ΝΑΙ και αν πει ΝΑΙ και ή άλλη πλευρά, ή Τουρκία είναι δεσμευμένη με αυτή τή συμφωνία.

Εάν υπαναχωρήσει από αυτή τή συμφωνία, έμεις θά συνεχίσουμε νά ζοϋμε όπως ζούσαμε μέχρι τώρα με τό Κυπριακό άλυτο, με τήν Κυπριακή Δημοκρατία διεθνώς άναγνωρισμένη και με τήν Τουρκία σέ μιά έστω σχετικά πιό δύσκολη θέση από ό,τι τώ-

ρα πού αισθάνεται ότι είναι σε μία δύσκολη θέση και θέλει να κλείσει το Κυπριακό. Και θεβαίως εάν υπαναχωρήσει ή Τουρκία έπειτα από τόσες προσπάθειες για λύση του Κυπριακού, δέν νομίζω ότι θά έπιδραβεύσει κάποιος τό ψευδοκράτος και θά έρθει να τό αναγνωρίσει. Πολιτικά αυτό τό πράγμα δέν είναι λογικό, δέν μπορεί να γίνει.

ΠΑΥΛΙΔΗΣ: Πώς θά καταργηθεί ή έθνική φρουρά και μέ ποιό χρονοδιάγραμμα. Θά έχουν –ρωτά ό άκροατής– περισσότερες έξουσίες οι έλληνικές δυνάμεις πού είναι στην Κύπρο, μέχρι να φύγουν τά ξένα στρατεύματα;

Τ. ΤΣΕΛΕΠΗΣ: Όχι δέν θά υπάρχουν περισσότερες έξουσίες. Θά καταργηθεί μέσα από τό ίδιο χρονοδιάγραμμα πού μειώνονται τά τουρκικά στρατεύματα και μένουν οι 6.000 χστρατιώτες. Νομίζω ότι τώρα είναι 29.000, αλλά να τό έλέγξω ξανά αν έχει αλλάξει.

ΠΑΥΛΙΔΗΣ: Να τό ξεκαθαρίσουμε. Δηλαδή αυτό σημαίνει ότι μέρος της έθνικής φρουράς μπορεί να παραμείνει έτσι ώστε ό αριθμός συνολικά των ελληνικών στρατευμάτων να είναι 6.000;

Τ. ΤΣΕΛΕΠΗΣ: Η έθνική φρουρά θά καταργείται σταδιακά μέχρι να διαλυθεί. Είναι τό ίδιο χρονοδιάγραμμα μέ την άποχώρηση των κατοχικών στρατευμάτων.

ΠΑΥΛΙΔΗΣ: Ποιά ύποστήριξη περιμένουμε από την Εύρωπαϊκή Ένωση, ποιά στάση αναμένουμε να τηρήσει ή Εύρωπαϊκή Ένωση, σε περίπτωση του ΟΧΙ,

Τ. ΤΣΕΛΕΠΗΣ: Σε περίπτωση του ΟΧΙ δέν θέλω να κινδυνολογήσω, ούτε να προσπαθήσω να επηρεάσω, ή δική μου ή έντύπωση είναι ότι ασφαλώς θά άντιμετωπίσουμε κάποια προβλήματα μέ την Εύρωπαϊκή Ένωση. Δέν κινδυνεύει ή ένταξη –και τό υπογραμμίζω αυτό τό πράγμα– εάν πούμε ΟΧΙ και πάλι θά ένταχθούμε στην Εύρωπαϊκή Ένωση, αλλά ή ζωή στην Εύρωπαϊκή Ένωση μπορεί να γίνει δύσκολη, όπως ήταν δύσκολη ή ζωή της Ελλάδας για πάρα πολλά χρόνια.

Άπό εκεί και πέρα δέν ξέρω, εάν ή Εύρωπαϊκή Ένωση έρθει και αναβαθμίσει κάπως τό ψευδοκράτος. Δέν πρόκειται να τό αναγνωρίσει έπίσημα, είμαι βέβαιος γι' αυτό τό πράγμα, διότι θά έχει ένταχθεί ή Κυπριακή Δημοκρατία μέ όλα της τά έδάφη, αυτό είναι διασφαλισμένο. Άρα έχει νομική δέσμευση ή Εύρωπαϊκή Ένωση και υπάρχουν και σοβαροί πολιτικοί λόγοι για τους όποιους δέν μπορεί ν' αναγνωρίσει έπίσημα δεύτερο κράτος στό νησί, αλλά για παράδειγμα τό λεγόμενο έμπάργκο μπορεί να τό άρει.

Μπορεί να έρθει και να μάς πει ότι «δέν μπορώ

να τους τιμωρώ εκείνους γιατί έσείς δέν θέλετε λύση», ή μπορεί να πει «αφού ή Τουρκία δέν ευθύνεται και ευθύνεστε έσείς για τή μη λύση, άποδεσμεύω την εύρωπαϊκή πορεία της Τουρκίας από τό Κυπριακό» και δέν μπορούμε έμεις τό Δεκέμβριο όταν θά συζητούν αν θά δώσουν ήμερομηνία, να θέσουμε βέτο, έχουμε αυτό τό δικαίωμα να θέσουμε βέτο, αλλά έχω μία άμυδρή ύποψία ότι είναι πολλοί εκεί στην Εύρωπαϊκή Ένωση πού περιμένουν ποιό θύμα θά έρθει να βάλει τό βέτο στην Τουρκία.

Αυτά τά λέω για να έχουμε ύπόψη μας κάποιες πιθανές παρενέργειες και έπιπτώσεις γιατί πρέπει και γι' αυτά να είμαστε έτοιμοι.

ΠΑΥΛΙΔΗΣ: Πιθανό ΟΧΙ της έλληνοκυπριακής πλευράς σημαίνει όριστικοποίηση της διχοτόμησης;

Τ. ΤΣΕΛΕΠΗΣ: Δέν μπορώ να πω αυτό τό πράγμα αν σημαίνει ή όχι όριστικοποίηση της διχοτόμησης. Εκείνο όμως πού μπορώ να πω –χωρίς να μπορώ να τό άποδείξω– είναι ότι μπορεί να έρθει ένα Σχέδιο μπροστά μας τό όποιο να διαφέρει ουσιωδώς από τό σημερινό. Είναι ή καλύτερη για μάς περίπτωση. Δέν μπορώ να έπεκταθώ, έχω άπόψεις, αλλά δέν θέλω να λέω τις προσωπικές μου άπόψεις σε τέτοιου είδους ζητήματα σοβαρά.

ΠΑΥΛΙΔΗΣ: Πώς θά χαρακτηρίζατε αυτό τό δημιούργημα μέσα από τό Σχέδιο Άνάν; Όμοσπονδία; Συνομοσπονδία; Τι είναι τέλος πάντων αυτό;

Τ. ΤΣΕΛΕΠΗΣ: Είναι μία διζωνική, δικοινοτική όμοσπονδία. Αυτό είναι τό Σχέδιο Άνάν. Έχει τις ιδιομορφίες της και κάθε Όμοσπονδία έχει τις ιδιομορφίες της. Ίσως σε έμάς να έχει περισσότερες διότι έχουμε μόνο δύο κοινότητες, μόνο δύο περιφέρειες και μία προΐστορία. Είναι όμως διζωνική, δικοινοτική, αλλά όμοσπονδία. Σίγουρα όχι δύο κράτη.

ΠΑΥΛΙΔΗΣ: Άκροατής διερωτάται κατά πόσο ένας Έλληνοκύπριος θά έχει δικαίωμα έπιχειρηματικής δραστηριότητας στην τουρκοκυπριακή πολιτεία και κατ' άνάλογο τρόπο ένας Τουρκοκύπριος στην έλληνοκυπριακή πολιτεία. Άν θέλετε, διερύνετε τό λίγο –παρ' όλο ότι ή οικονομική πτυχή είναι μία πτυχή πού θά τή δούμε ξεχωριστά μέ ειδικούς– κατά πόσο υπάρχει δυνατότητα έλεύθερης διακίνησης κεφαλαίων.

Τ. ΤΣΕΛΕΠΗΣ: Ό περιορισμός πού υπάρχει είναι στην άπόκτηση περιουσίας για 15 χρόνια. Άπό εκεί και πέρα δέν υπάρχει αυτός ό περιορισμός. Περιορισμός στην έπιχειρηματική δραστηριότητα στα κεφάλαια κ.λπ., στην έλεύθερη διακίνηση κεφαλαίων ούτε υπάρχει, ούτε και θά μπορούσε να υπάρξει μέσα στό πλαίσιο της Εύρωπαϊκής Ένωσης.

Ξέρετε ότι μιλούμε για μία υποανάπτυκτη περιοχή, περιοχή που δεν έχει προσαρμοστεί με το κεκτημένο, εμείς που είμαστε πολύ πιο ανεπτυγμένοι κάναμε τόσα χρόνια να προσαρμοστούμε, τους αφήνει ένα περιθώριο για κάποιες τρίμηνες αναβολές, όχι περισσότερες και αυτές με την επίδραση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής. Άλλα κατ' ουσίαν δεν υπάρχει περιορισμός σε αυτά τα ζητήματα.

ΠΑΥΛΙΔΗΣ: Μιά ερώτηση για το ανώτατο Δικαστήριο και το ρόλο που θα παίζουν οι τρεις ξένοι δικαστές. Κατά πόσο αυτοί θα παίρνουν τις αποφάσεις και αν είναι έτοι, γιατί δεν μας τό λέτε ξεκάθαρα.

Τ. ΤΣΕΛΕΠΗΣ: Θα απαντήσω ξεκάθαρα. Θα υπάρχουν τρεις Έλληνοκύπριοι, τρεις Τουρκοκύπριοι, τρεις ξένοι. Έχει αξία ένας ανορθόδοξος μηχανισμός ο οποίος είναι έξω από τη λογική της επιστήμης του συνταγματικού Δικαίου, είναι έξω από τη λογική της διάκρισης των εξουσιών, είναι ανορθόδοξος και ακριβώς είναι το σημείο που λέει ότι θα υπάρχουν οι ξένοι, ήταν και τό '60. Είναι δυσάρεστο αλλά θα υπάρχουν.

Δέν είναι αυτό που έννοω μόνο. Τό Δικαστήριο θα λειτουργεί και για ξεπεράσμα αδιεξόδων. Αυτό δέν είναι σωστό να γίνεται. Γιατί γίνεται; Γίνεται διότι έχοντας δυό Κοινοτήτες και δυό Περιφέρειες ό,τι και να κάνεις υπάρχει πρόβλημα αδιεξόδων. Συνήθως στις όμοσπονδίες τά αδιέξοδα επιλύονται με δημιουργία διαφόρων επιτροπών αλλά και εκεί ή εκπροσώπηση θα θέλουν να είναι ίση και θα γίνεται ένας φαύλος κύκλος.

Μπήκε ή ανορθόδοξη ρύθμιση ότi αν φτάνει σε αδιέξοδο θα αντιμετωπίζεται από τό Δικαστήριο. Αυτή επαναλαμβάνω ή επαχθής και ή ανορθόδοξη ρύθμιση, σημαίνει όμως ότi δέν μπορεί να υπάρξει αδιέξοδο. Τό ότi δέν μπορεί να υπάρξει αδιέξοδο, σημαίνει ότi δέν μπορεί να έχεις πρόσχημα για να πεις «έντάξει είναι αδιάλυτος ό λεγόμενος συνεταιρισμός ή Όμοσπονδία, έντάξει απαγορεύεται ή απόσχιση, αλλά έχω αδιέξοδο και εκ τών πραγμάτων έχει καταρρεύσει ή Όμοσπονδία» και μετά να δοθούν επιχειρήματα τύπου Γιουγκοσλαβίας: «Άφου κατέρρευσαν άς τούς αναγνωρίσουμε».

Έδω σοῦ λέει δέν υπάρχει πιθανότητα να καταρρεύσει, διότι αν έχεις αδιέξοδο θα τό λύσει τό Δικαστήριο. Από εκεί και πέρα εύχομαι και ελπίζω αυτή ή ανορθόδοξη ρύθμιση να είναι προσωρινή, γιατί όταν τό θελήσουμε κι εμείς και οι Τουρκοκύπριοι θα φύγουν οι ξένοι. Άς ελπίσουμε ότi θα λειτουργεί σαν κίνητρο για να μάθουμε να συμβιβαστούμε για να λύσουμε τις διαφορές μας να μήν τούς αφήνουμε να τις λύνουν εκείνοι και είχαμε ζητήσει και έχει εισαχθεί ότi οι τρεις ξένοι θα είναι

στό Δικαστήριο μόνο όταν υπάρχει αδιέξοδο, με δικαίωμα ψήφου.

Άν δηλαδή ή πλειοψηφία Έλληνοκυπρίων και Τουρκοκυπρίων καταλήγει σε μία απόφαση, οι ξένοι δέν θα ψηφίζουν καν. Αυτό είναι τό ένα. Η ψήφος τους θα είναι μόνο όταν υπάρχει αδιέξοδο, μόνο μέχρι να ξεπεραστεί τό αδιέξοδο και θα έχουν μία ψήφο οι τρεις, όχι τρεις ψήφους. Θα ψηφίζουν πρώτα μεταξύ τους και θα φέρνουν μία ψήφο, ή όποια θεβαιώς σε περίπτωση αδιεξόδου θα είναι δυστυχώς καθοριστική.

ΠΑΥΛΙΔΗΣ: Ό κ. Ξενή από τή Λύση θέτει ένα δικό του προσωπικό πρόβλημα τό όποιο όμως είμαι σίγουρος ότi θα τό αντιμετωπίσουν κι άλλοι γι αυτό τό θέτω. Λέει: ό Τουρκος είναι από τή Λύση, ή Λύση επιστρέφει υπό έλληνοκυπριακή διοίκηση. Ρωτά: ό Τουρκος που κάθεται στό σπίτι μου είναι από τή Λιρουτσίνα που είναι στα κατεχόμενα και δέν εκδιώχθηκε από τό χωριό του. Πήγε όμως στή Λύση, χάλασε τό σπίτι μου και έχτισε άλλο. Τι προνοεί τό Σχέδιο σε τέτοιες περιπτώσεις;

Τ. ΤΣΕΛΕΠΗΣ: Για τά εδάφη που θα επιστραφούν υπό έλληνοκυπριακή διοίκηση υπάρχει ένας περιορισμός, ένας μόνο και νομίζω ότi είμαστε στην περίπτωση του κ. Ξενή. Εάν έχει επέλθει σημαντική βελτίωση και σημαντική βελτίωση σημαίνει άνεγερση οικίας σε ύφιστάμενο οικόπεδο, τότε γίνεται μία προσπάθεια συμβιβασμού. Η προσπάθεια είναι να συμφωνήσουν μεταξύ τους οι δυό και αν δέν τά καταφέρουν να συμφωνήσουν μεταξύ τους, αποφασίζει τό Συμβούλιο. Δυστυχώς είναι μία πρόνοια που παρεισέφρυσε από τό προηγούμενο Σχέδιο όσον αφορά τις περιοχές που θα επιστραφούν, αλλά είναι εκεί.

Άρα ό κ. Ξενής θα πρέπει να συμφωνήσει με τον Τουρκοκύπριο ό όποιος έχτισε καινούριο σπίτι στή γή του, είτε να τό πάρει ό κ. Ξενής και θεβαιώς θα καταβάλει τή διαφορά αν θα φύγει ό Τουρκοκύπριος, είτε αν μείνει ό Τουρκοκύπριος θα αποζημιωθεί ό κ. Ξενής θα πάρει άλλη γή στό ίδιο τό χωριό του και αν δέν υπάρχει στό ίδιο τό χωριό του θα πάρει κάπου άλλου, όπου θέλει, στό τουρκοκυπριακό συνιστών κράτος άμα θέλει, ή θα πάρει τήν αποζημίωσή του και δέν θα πάει εκεί.

ΠΑΥΛΙΔΗΣ: Μά είχε σπίτι ό κ. Ξενής και του τό χάλασε ό Τουρκοκύπριος για να χτίσει άλλο.

Τ. ΤΣΕΛΕΠΗΣ: Θα επιμετρηθεί ή διαφορά. Μπαίνουμε σε λεπτομέρειες. Είναι οι κερδοζημιές του καθενός και θα προσπαθήσουν να έρθουν σε συμβιβασμό. Εάν δέν τά καταφέρουν θα κρίνει τό Συμβούλιο. Δέν θέλαμε αυτή τήν πρόνοια, θέλαμε ή προτεραιότητα να είναι στον Έλληνοκύπριο σε αυτή τήν περίπτωση, αλλά αυτή είναι ή πρόνοια.

ΠΑΥΛΙΔΗΣ: Τί θα γίνει –λέει– σε περίπτωση πού επαναληφθεί τό 1963 και οι Τουρκοκύπριοι βουλευτές αποχωρήσουν από τά νομοθετικά Σώματα τής όμοσπονδίας Κυπριακής Δημοκρατίας;

Τ. ΤΣΕΛΕΠΗΣ: Νομίζω ότι έχω απαντήσει σε αυτή τήν ερώτηση. Δέν μπορεί νά γίνει κάτι τέτοιο μέ βάση τό Σχέδιο, διότι μέ βάση τό Σχέδιο ό συνεταιρισμός είναι αδιάλυτος, ή απόσχιση απαγορεύεται και αδιέξοδα δέν μπορούν νά υπάρξουν έστω μέ αυτό τόν άνορθόδοξο τρόπο. Έάν θά αποχωρήσουν νομίζω ότι πλέον πολιτικά θά κριθεί τό ζήτημα πώς και γιατί αποχώρησαν, ποιός φταίει και γιατί.

Έάν έμεις έχουμε πλέον τά μυαλά στό κεφάλι και νομίζω ότι πλέον τά έχουμε, αυτό θέλω νά έλπίζω παρ' όλο πού άνησυχώ λίγο τίς τελευταίες μέρες και κάνω έκκληση νά κρατηθούν ήπιοι τόνοι και από τίς δυό άπόψεις γιατί είναι ό,τι χειρότερο αυτή τή στιγμή, εάν παρασυρθούμε σε περιπέτειες τότε δέν μπορώ νά προβλέψω τί θά γίνει. Αν δέν παρασυρθούμε σε περιπέτειες από μόνοι μας, εγώ δέν άνησυχώ γι' αυτό τό ένδεχόμενο. Έάν αποχωρήσουν και έχουν εκείνοι τήν ευθύνη τής αποχώρησης, θά συνεχίσουμε νά λειτουργούμε σάν κράτος πιθανότατα και μέ περισσότερα εδάφη.

ΠΑΥΛΙΔΗΣ: Μιά πολύ ένδιαφέρουσα ερώτηση. Μέ βάση –λέει– αυτό τό Σχέδιο μπορούν τά δυό συνιστώντα κράτη, οι δυό πολιτείες έμένα μου άρξει περισσότερο αυτή ή φράση...

Τ. ΤΣΕΛΕΠΗΣ: Συνιστώσες πολιτείες.

ΠΑΥΛΙΔΗΣ: ...Έφόσον συμφωνήσουν στό μέλλον νά γίνει ή οποιαδήποτε άλλαγή στό Σύνταγμα;

Τ. ΤΣΕΛΕΠΗΣ: Ασφαλέστατα και είναι και μία πολύ σημαντική βελτίωση σε σχέση μέ τό Σύνταγμα του '60. Τό Σύνταγμα του '60 είχε 48 άρθρα έγγυημένα από τίς έγγυήτριες χώρες, τά όποια δέν μπορούσαν νά αλλάξουν στους αιώνες τών αίωνων. Τέτοιες ρυθμίσεις αντιλαμβάνεστε ότι δέν άντέχουν στό χρόνο και καταρρέουν, μέ όλες τίς συνέπειες.

Τώρα θά υπάρχουν αντί 48 βασικά άρθρα μόνο 2. Όλα τά άλλα θά μπορούν νά αλλάξουν οι δυό Κοινότητες βεβαίως μέ μία πολύπλοκη διαδικασία. Γιατί ή άλλαγή Συντάγματος σε τέτοιες περιπτώσεις είναι πολύ ευαίσθητο ζήτημα, πού φτάνει μέχρι και χωριστά δημοψηφίσματα. Άλλά σε κάθε περίπτωση θά μπορούν ν' αλλάξουν ό,τι θέλουν, εκτός από 2 άρθρα, τά λεγόμενα βασικά άρθρα. Άς μήν τά συγχέουμε μέ τά κύρια άρθρα. Τά κύρια άρθρα μπορούν ν' αλλάξουν. Τά κύρια άρθρα είναι ή ιδρυτική συμφωνία μεταξύ τών δυό Κοινοτήτων, ό τι συμφωνούμε νά ιδρύσουμε μία Όμοσπονδία και θέτουν εκεί τό πλαίσιο και αυτό μπορούν νά τό αλλάξουν άμα θέλουν.

Άλλά από εκεί και πέρα τά βασικά άρθρα είναι μόνο δυό, αυτό πού αναφέρεται στην άνεξαρτησία και τήν έδαφική άκεραιότητα τής ένωμένης Κυπριακής Δημοκρατίας και είναι θετικότατο και αυτό πού αναφέρεται στην έδαφική άκεραιότητα, στη συνταγματική τάξη κ.λπ. τών κρατιδίων είναι ή άρνητική πρόνοια περί έδαφικής τους άκεραιότητας και έχω εξηγήσει προηγουμένα γιατί. Είναι τά μόνο 2 άρθρα πού δέν μπορούν ν' αλλάξουν και επαναλαμβάνω ότι αυτό συνιστά μεγάλη βελτίωση σε σχέση μέ τό Σύνταγμα του '60.

ΠΑΥΛΙΔΗΣ: Υπάρχει –λέει– μηχανισμός έποπτείας για ύλοποίηση τής άπόδοσης τών εδαφών;

Τ. ΤΣΕΛΕΠΗΣ: Υπάρχει ό μηχανισμός του ΟΗΕ πού έχω αναφέρει. Δέν υπήρχε τίποτε, μέ πολύ σκληρό άγώνα μπήκε ή πρόνοια πού μπήκε, δέν καλύπτει πλήρως αλλά σίγουρα είναι βελτίωση σε σχέση μέ εκείνο πού υπήρχε.

ΠΑΥΛΙΔΗΣ: Ζητήσατε –ώς διαπραγματευτική ομάδα– νά άρθεί τό δικαίωμα τής Τουρκίας για τό δικαίωμα μονομερούς έπεμβάσεως;

Τ. ΤΣΕΛΕΠΗΣ: Έχει ζητήσει ή πλευρά μας ρητώς, είναι μέσα στις θέσεις τίς πολλές πού έχει θέσει. Δέν έγινε άποδεκτή αυτή ή ρύθμιση, έμεινε ή συνθήκη έγγύησης του '60 ως είχε γιατί περί αυτού πρόκειται και φυσικά δέν υπάρχει ούτε πρόνοια για μονομερή επέμβαση. Υπάρχει όμως αυτό πού σας είπα, τουλάχιστον αυτή ή Έπιτροπή Παρακολούθησης, υπάρχει μία ένίσχυση μέ τίς άρχές του χάρτη και του Διεθνούς Δικαίου πού δέν πρέπει νά τήν ύποτιμούμε, αλλά σίγουρα αυτή μάς ή άπαίτηση δέν έχει ικανοποιηθεί.

ΠΑΥΛΙΔΗΣ: Όραία ερώτηση! Κατοχυρώνονται μέσα από τό Σχέδιο Άνάν τά άποικιακά δικαιώματα τής Μεγάλης Βρετανίας;

Τ. ΤΣΕΛΕΠΗΣ: Τά άποικιακά δικαιώματα τής Μεγάλης Βρετανίας μένουν άθιχτα όπως ήταν τό '60 για τόν έξής άπλούστατο πολιτικό λόγο: εάν άνοίγαμε ταυτόχρονα μέτωπο και μέ τή Βρετανία, έχω τήν έντύπωση ότι μάλλον ζημιά θά είχαμε αντί κέρδος αυτήν τή στιγμή και μάλιστα όταν επιδιώκαμε νά ένταχθούμε και στην Ευρωπαϊκή Ένωση.

Λύοντας τό Κυπριακό άνοίγονται καλύτερες προοπτικές. Νά αγωνιστούμε και για τήν άπομάκρυνση τών βάσεων, γιατί οι Άγγλοι βασίζονταν στό διαίρει και βασίλευε. Έάν λοιπόν καταφέρουμε οι δυό Κοινότητες νά συμβιώσουμε και νά εξελιχθεί μία όμαλή κατάσταση, δεδομένου ότι θά είμαστε και στην Ευρωπαϊκή Ένωση και θά έχουμε εν εξελίξει μία πολιτική πού είναι και θέματα έξωτερικής πολιτικής, άμυνας, κ.λπ, πιστεύω ότι μελλοντικά σε βάθος χρόνου θά έχουμε καλύτερες πιθανότητες.

Σε κάθε περίπτωση όμως υπάρχει μία ουσιαστική αλλαγή. Η συνθήκη εγκαθίδρυσης σās έχω πει είναι συμπληρωτικό πρωτόκολλο. Έχει μπει σ' αυτή συμπληρωματικό πρωτόκολλο, τό όποιο λέει ότι τά μισά εδάφη τών βάσεων θά έπιστραφούν. Τό 90% στήν έλληνοκυπριακή συνιστώσα πολιτεία και τό 10% στήν τουρκοκυπριακή συνιστώσα πολιτεία. Όλα τά άλλα δικαιώματα τών Βρετανών μένουν άθικτα, όπως έμειναν άθικτα και μέ τήν ένταξη στήν Εύρωπαϊκή Ένωση.

ΠΑΥΛΙΔΗΣ: Όσοτόσο θά μπορούν τά δύο κρατίδια άν συμφωνήσουν οι δύο πολιτείες σέ βάθος χρόνου νά αφαιρέσουν κάποια δικαιώματα από τούς Βρετανούς;

Τ. ΤΣΕΛΕΠΗΣ: Θά μπορούν νά τά αφαιρέσουν μόνο μέ τόν άγώνα και τή συναίνεση και τών ίδιων τών Βρετανών, διότι εκεί δέν είναι μόνο έσωτερικό μας θέμα. Δεσμευόμαστε μέ Διεθνή Συνθήκη έναντι τών Βρετανών ή όποία αυτή τή στιγμή επανιδρύεται. Δέν θέλω νά καλλιεργήσω αυταπάτες. Λέω όμως ότι σέ συνθήκες πού δέν θά φοβάται ή μία Κοινότητα τήν άλλη, υπάρχει μεγαλύτερη πιθανότητα νά άγωνιστεί μελλοντικά και έναντίον τών βάσεων.

ΠΑΥΛΙΔΗΣ: Θέμα τό όποιο θά πρέπει νά λύσουν οι επόμενες γενιές.

Τ. ΤΣΕΛΕΠΗΣ: Ασφαλώς.

ΠΑΥΛΙΔΗΣ: Μία ερώτηση του φίλου Μπανίκου Χαπέση και άφορά τό δικαίωμα του 1/3 άπόκτησης περιουσίας. Σε περίπτωση πού δέν πάει νά κατοικήσει στήν τουρκοκυπριακή πολιτεία, θά μπορεί νά τό εκμεταλλεύεται και πώς;

Τ. ΤΣΕΛΕΠΗΣ: Σαφέστατα. Μιλάει για τό 1/3 πού θά πάρει πίσω. Σαφέστατα θά μπορεί νά χτίσει μέχρι και δεύτερη κατοικία και νά πηγαίνει όσο καιρό θέλει νά ζει εκεί. Δέν θά έχει δικαιώματα εκεί άν είναι έξω από τήν έννοια του μόνιμου κατοίκου.

ΠΑΥΛΙΔΗΣ: Θά μπορεί δηλαδή νά χτίσει, θά μπορεί νά τό πουλήσει, θά μπορεί νά τό ένοικιάσει, μπορεί νά τό εκμεταλλευτεί όπως ο ίδιος θέλει.

Τ. ΤΣΕΛΕΠΗΣ: Ναι, ως δεύτερη κατοικία.

ΠΑΥΛΙΔΗΣ: Η άποψη του κ. Τσελεπή ποιά είναι; Θά μπορέσει νά δουλέψει αυτό τό σχέδιο;

Τ. ΤΣΕΛΕΠΗΣ: Κύριε Παυλίδη, κανείς δέν μπορεί νά απαντήσει αυτό τό ερώτημα μέ απόλυτη βεβαιότητα. Έγώ θά πω κάτι άπλό. Έάν υπάρξει αναγκαία πολιτική βούληση θά μπορέσει νά λειτουργήσει. Έάν δέν υπάρξει αναγκαία πολιτική βούληση δέν θά μπορέσει νά λειτουργήσει. Και από κεί

και πέρα θά ευθύνεται αυτός πού δέν είχε τήν πολιτική βούληση και αυτός είναι πού θά πληρώσει τό τίμημα. Όχι κατ' ανάγκη έμεις.

ΠΑΥΛΙΔΗΣ: Άν πούμε ΟΧΙ ρωτά άλλος άκροατής και μπορούμε στήν Εύρώπη, οι Τουρκοκύπριοι έχουν δικαίωμα νά έρθουν εδω και νά απαιτήσουν τίς περιουσίες τους;

Τ. ΤΣΕΛΕΠΗΣ: Οι περιουσίες τους αυτή τή στιγμή μέ άλλο τό Κυπριακό γνωρίζετε ότι είναι στον κηδεμόνα. Δέν ξέρω άν σέ βάθος χρόνου και μέ άλλο τό Κυπριακό θά άντέξει αυτή ή διεύθετηση. Μπορεί νά άντέξει, μπορεί και όχι. Οι περιουσίες τους είναι γύρω στό 10%-12% και τό θέμα είναι εκεί. Δέν μπορώ νά δώσω άπάντηση τί θά γίνει μέ άλλο τό Κυπριακό. Πραγματικά δέν μπορώ. Δέν μπορώ νά αποκλείσω ότι θά μπορούν νά τίς πάρουν.

ΠΑΥΛΙΔΗΣ: Όταν ή Τουρκία θά έχει επεμβατικά δικαιώματα και σέ περίπτωση αστάθειας μπορεί νά τό πράξει, έμας ποιός θά μās σώσει άφου δέν θά έχουμε στρατό;

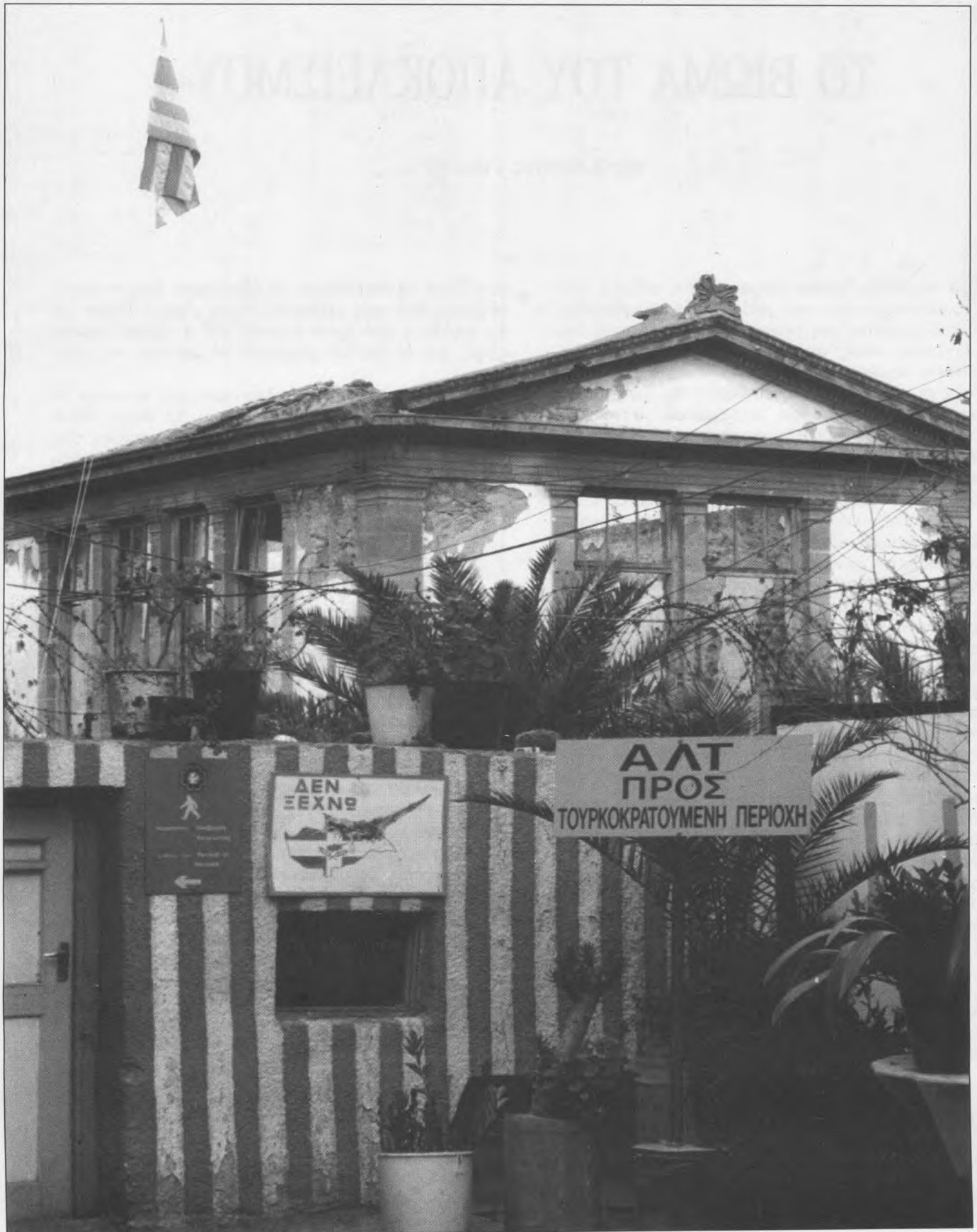
Τ. ΤΣΕΛΕΠΗΣ: Έχω άπάντηση τό ερώτημα. Δέν θά επαναλάβω. Δέν έχει ή Τουρκία επεμβατικά δικαιώματα στρατιωτικά. Δέν έχει όπως δέν είχε ούτε τό '60. Ήταν κακόβουλη έρμηνεία. Τήν κακόβουλη έρμηνεία και τώρα βεβαίως μπορεί νά τήν κάνει, αλλά όχι λόγω του σχεδίου, λόγω του ότι άπέχει 40 μίλια από τήν Κύπρο και είναι πολύ πιο ισχυρή χώρα από έμας στρατιωτικά.

ΠΑΥΛΙΔΗΣ: Επιμένουν οι άκροατές γι' αυτό τό 33% πού έπιστρέφει υπό τουρκοκυπριακή διοίκηση ή προοπτική. Άκροατής από τήν Κερύνεια θέλει νά μάθει. Λέει: έστω σέ βάθος χρόνου θά έχουμε τό δικαίωμα έμεις οι 6.000 Κερυνειώτες νά επιστρέψουμε στήν Κερύνεια είτε έμεις, είτε τά παιδιά μας;

Τ. ΤΣΕΛΕΠΗΣ: Σε 15 χρόνια ο μόνος περιορισμός πού θά υπάρχει —επαναλαμβάνω— είναι ότι 2/3 του πληθυσμού από κεί θά είναι Τουρκόφωνοι. Άπό κεί και πέρα όποιος θέλει θά μπορεί νά πηγαίνει από κεί, αλλά ως έτεροδημότης.

ΠΑΥΛΙΔΗΣ: Νά σās ευχαριστήσω και έλπίζω νά τά ξαναπούμε.

Τ. ΤΣΕΛΕΠΗΣ: Κι εγώ ευχαριστώ κ. Παυλίδη. Άπλως θέλω νά επαναλάβω ένα πράγμα. Έγώ προσάθησα νά δώσω τήν πραγματικότητα όσον άφορά αυτό τό σχέδιο όπως εγώ τήν αντιλαμβάνομαι. Δέν προσπάθησα ούτε νά ωραιοποιήσω, ούτε νά δαιμονοποιήσω. Δέν ισχυρίζομαι ότι έχω τό άλάθητο. Αυτά πιστεύω ότι προνοεί τό σχέδιο, αυτά είπα και δέν είχα καμία διάθεση νά αναλάβω ρίσκο νά διαστρεβλώσω ότιδήποτε.

ΤΟ ΒΙΩΜΑ ΤΟΥ ΑΠΟΚΛΕΙΣΜΟΥ

της Κατερίνας Γιόμελου

Τά τελευταία χρόνια παρατηρείται αύξηση των παλινοστούτων και άλλοδαπών οικογενειών που έρχονται στη χώρα μας. Είναι γνωστό ότι οι οικογένειες αυτές συχνά αντιμετωπίζουν ποικίλα και σύνθετα θέματα σε σχέση με την ένταξη και την προσαρμογή τους στις νέες συνθήκες της ζωής τους. Τα προβλήματα αυτά είναι πολιτισμικά, κοινωνικά, οικονομικά και νομικά και αφορούν μεταξύ άλλων δυσκολίες στη γλώσσα, στην εξεύρεση εργασίας και κατοικίας, στην παροχή υπηρεσιών υγείας και στην ένταξη των παιδιών τους στο σύστημα εκπαίδευσης.

Οι οικονομικές, κοινωνικές και πολιτισμικές διαφορές είναι οι βασικές αιτίες που οδηγούν αυτές τις ομάδες ανθρώπων σε κοινωνικό αποκλεισμό. Ως δικαιολογία για τις διακρίσεις χρησιμοποιείται η διαφορετικότητα της ομάδας, στην οποία διαφορετικότητα, προσάπτεται συνήθως μιά υποτιθέμενη κατωτερότητα. Ο Κοινωνικός Αποκλεισμός είναι ένα πολυδιάστατο κοινωνικό φαινόμενο και αναφέρεται τόσο στον αποκλεισμό από τις καλές θέσεις εργασίας, όσο και γενικότερα από τη συμμετοχή «στο κοινωνικό γίγνεσθαι». Αυτό σημαίνει αποκλεισμό συγκεκριμένων ομάδων ανθρώπων από τα κοινά, από τις υπηρεσίες, από αξιοπρεπείς συνθήκες διαβίωσης, από περίθαλψη, από πολιτιστικά αγαθά, από εκδηλώσεις της κοινωνικής ζωής και από την εκπαίδευση.

Όλοι όμως οι κοινωνικά αποκλεισμένοι υποφέρουν ψυχολογικά από τον αποκλεισμό τους. Η πολιτισμική αλλαγή που υφίστανται οι μετανάστες, οι παλινοστούντες και οι πρόσφυγες κάτω από την επίδραση μιας διαφορετικής κουλτούρας στην επικοινωνία, στην εργασία, στον τρόπο ζωής και στη γλώσσα, ή εκάστοτε βίαιη προσαρμογή τους στις συνθήκες του τόπου διαμονής τους, ή ματαίωση των προσδοκιών τους, οι προσωπικοί τους φόβοι, ή ξενοφοβία και ο ρατσισμός που υπάρχουν, τους οδηγούν σε απόσυρση, ψυχοκοινωνική μειονεξία και διαταραχή της ψυχικής τους ισορροπίας.

* Τα κείμενα της Κατερίνας Γιόμελου και της Άννας Καραμάνου εκφωνήθηκαν στο Διήμερο Διαλόγου με θέμα «Διαφορετικοί, αλλά ίσοι», που πραγματοποιήθηκε στον Άγιο Νικόλαο Κρήτης, στις 27-28 Μαρτίου 2004.

Δέν έχουν τη δυνατότητα να εκφράσουν βασικά συναισθήματα που τους κυριεύουν, όπως είναι η θλίψη για τις απώλειες που έχουν υποστεί και η ντροπή μερικές φορές για το ότι δέν μπόρεσαν να μείνουν στη χώρα τους.

Η μετανάστευση ενός ατόμου από μιά κοινωνία σε μιά άλλη προκαλεί άγχος. Αυτό που το άτομο βιώνει στην κοινωνία του σαν ρουτίνα, δηλαδή οι σχέσεις του, κοινωνικές και διαπροσωπικές, οι κανόνες συμπεριφοράς, τα ήθη και έθιμα, οι νόμοι, εξαφανίζονται και δίνουν τη θέση τους σε κάτι το άγνωστο, που λειτουργεί κάτω από έναν συνεχή έλεγχο. Η μετανάστευση περιλαμβάνει την απώλεια όλων των γνωστών συνθηκών ζωής, και προϋποθέτει την απώλεια του αρχικού εγώ και τη δημιουργία ενός καινούργιου. Ο μετανάστης πρέπει να καταβάλει υπεράνθρωπες προσπάθειες, πρώτον να αντέξει την απώλεια, και δεύτερον να λειτουργεί και να μαθαίνει σε ένα περιβάλλον άγνωστο, σε μιά κοινωνία πολλές φορές σκληρή και καθόλου φιλική ή ανεχτική στον ξένο. Πολλαπλές πηγές άγχους συνυπάρχουν και λειτουργούν επιβαρυντικά στην προσπάθεια ένταξης στην κοινωνία. Αυτές είναι:

- Η απώλεια αγαπημένων προσώπων
 - Η κοινωνική απομόνωση (τά φαινόμενα ξενοφοβίας και ρατσισμού, καθώς και ο φόβος ή ντροπή που αισθάνονται)
 - Η αλλαγή του επιπέδου ζωής (τό βιοτικό επίπεδο κάποιες φορές βελτιώνεται σταδιακά, αλλά τις περισσότερες φορές και για μεγάλο χρονικό διάστημα είναι άσχημο. Κάποιοι, κυρίως πρόσφυγες, στην πατρίδα τους ήταν αρκετά ευκατάστατοι.)
 - Το πολιτισμικό σοκ (τόσο ως προς τα ήθη και έθιμα, όσο και προς τις θρησκευτικές συνήθειες)
 - Ο βεβιασμένος εκμοντερνισμός (ειδικά σε λαούς από χώρες που το επίπεδο ανάπτυξης είναι χαμηλό)
- Η άβεβαιότητα για το μέλλον (από την εκπλήρωση των βασικών αναγκών για τη διατήρηση στη ζωή έως και άλλες πιο σύνθετες ανάγκες).

Η πορεία προσαρμογής του μετανάστη μπορεί να διακριθεί σε 4 φάσεις:

Η πρώτη φάση χαρακτηρίζεται από πόνο, χωρισμό από γνωστά πράγματα, πρόσωπα και συνήθειες. Τό άτομο μεταφυτεύεται ξαφνικά σέ μιά νέα κοινωνία, όπου έρχεται σέ έπαφή μέ νέους τρόπους ζωής. Συγχρόνως βιώνει και τήν απώλεια μερικῶν κομματιῶν τῆς προσωπικότητάς του, γιατί ὅλα τά μέτρα και σταθμά πού ἴσχυαν ἐξαφανίζονται. Στήν νέα κοινωνία ὁ ξένος δοκιμάζει, βλέπει πῶς ἀντιδρῶν οἱ ἄλλοι και περιμένει. Ἐχει έντονη τήν ἀνάγκη νά τόν δεχτοῦν, νά τόν ἀγαπήσουν και γι' αὐτό, κάθε σημείο στό ὁποῖο νιώθει νά τόν ἀπορρίπτουν, τόν συνταράσσει ψυχολογικά. Ἀρνητικές ἐμπειρίες ἐδῶ ἔχουν σάν ἀποτέλεσμα νά μειώσουν τήν ἀρχική εὐφορία και νά φέρουν τήν ἀπογοήτευση και τή ματαιώση.

Στή δεύτερη φάση ὁ ξένος διαμορφώνει δύο διαφορετικούς τρόπους συμπεριφορᾶς, ἀνάλογα πού και μέ ποιούς βρίσκεται. Μέ τούς Ἑλληνες συμπεριφέρεται ὅπως θέλουν αὐτοί, μέ τούς ὁμοίους του ὅπως ὁ ἴδιος ξέρε. Ταυτόχρονα ὁ μετανάστης καταπιέζεται αὐτό τό διάστημα και ἀπό τύψεις, γιά ὅλα αὐτά πού ἐγκατέλειψε. Σ' αὐτήν τή φάση γίνεται και μιά ἀνταλλαγή ἀπόψεων μέ τόν ἐξωτερικό και ἐσωτερικό του κόσμο, ἀρχίζει νά βλέπει τί κάνει εὐχάριστα και τί ὄχι, τί ἐπιθυμεῖ κ.ἄ. Ὁ πόνος τῆς ξενιτιάς γίνεται συνειδητός. Ἡ ἀνταλλαγή αὐτή τῶν ἀπόψεων καθώς και ἡ συνειδητοποίηση τοῦ πόνου εἶναι προϋποθέσεις γιά τήν τρίτη φάση.

Ἡ τρίτη φάση εἶναι ἡ φάση τῆς ὑποκειμενικῆς σύνθεσης, ὅπου τό άτομο ἀναπτύσσει προσωπικές ἀξίες και τρόπους συμπεριφορᾶς, πού ἔχουν τίς ρίζες του και στίς δύο πολιτισμικές κοινωνίες. Ὁ μετανάστης ἔχει πλέον τή δυνατότητα νά κοιτάζει μέ κριτική ματιά και τίς δύο κοινωνίες, νά συλλογίζεται και νά ἀναπτύσσει ὑποκειμενική γνώμη. Τόν ἀπασχολεῖ πολύ τό θέμα τῆς ταυτότητάς του. Τόν πόνο μέ τόν ὁποῖο εἶναι συνδεδεμένη αὐτή ἡ φάση, τόν συγκρίνουν μέ τό μέγλωμα στήν ἐφηβεία.

Στήν τέταρτη φάση πλέον τό άτομο ἀποκτᾶ σχέσεις συντροφικότητας μέ ἄλλες ἐθνικότητες, πολιτική συνείδηση και γενικά δραστηριοποιεῖται.

Οἱ δυσμενεῖς συνθήκες προσαρμογῆς ἐξαιτίας τοῦ κοινωνικοῦ αποκλεισμοῦ προδιαθέτουν τά άτομα στήν ἐμφάνιση διαταραχῶν προσαρμογῆς, μέ συμπτώματα σέ συναισθηματικό και συμπεριφορικό ἐπίπεδο. Οἱ ἀλλοδαποί λοιπόν βιώνουν πρῶτα ἀπ' ὅλα μιά ὑπαρξιακή δυσφορία πού γεννιέται και ἀναπτύσσεται κατά τή διάρκεια τῆς διαδικασίας αποκλεισμοῦ τους ἀπό τό κοινωνικό σύνολο. Συνυφαίνεται μέ τό αἶσθημα τῆς απώλειας τῆς ταυτότητάς τους, συνέπεια δηλαδή τῆς απώλειας τῆς δουλειᾶς, τῆς στέγης, τῶν κοινωνικῶν σχέσεων, ὅλων αὐτῶν τῶν στοιχείων πού συνιστοῦν τήν ἀτομική ταυτότητα. Πολλοί μιλοῦν γιά τό «σύνδρομο τοῦ κοινωνικοῦ αποκλεισμοῦ», πού χαρακτηρίζεται ἀπό ντροπή, ἀπελπισία και ἀναστολή τῶν γνωστικῶν και συναισθηματικῶν λειτουργιῶν ὡς ἀμυντικῶν μηχανισμῶν και ὁδηγεῖ στήν ἀπόσυρση. Τά μέλη

τῶν συγκεκριμένων κοινωνικά αποκλεισμένων ομάδων ἔχουν χαμηλή αὐτοεκτίμηση, ἀναπτύσσουν αἰσθήματα ἀνασφάλειας, έντονα αἰσθήματα κατωτερότητας, συχνά αὐτοενοχοποιοῦνται γιά τόν αποκλεισμό τους ἀπό τήν κοινωνία, και τόν βιώνουν ὡς δική τους προσωπική ἀποτυχία. Αἰσθάνονται θλίψη, πόνο, ἀπελπισία ἀλλά και θυμό, πού στρέφεται εἴτε πρὸς τόν ἑαυτό, εἴτε πρὸς τούς ἄλλους. Οἱ διαταραχές στή συμπεριφορά μπορεῖ νά πάρουν διάφορες μορφές, ἀπό τήν ἀπόσυρση και τό κλείσιμο στήν ἑαυτό (παθητική συμπεριφορά), ὡς τήν ἐχθρική συμπεριφορά πρὸς τούς ἄλλους. Πολλοί ἐμφανίζουν ψυχοσωματικές ἀσθένειες, ὅπως πόνους στό κεφάλι, στή μέση και στήν περιοχή τῆς κοιλιάς, ἐξαρθρώσεις στή γνάθο ἀπό πίεση τῶν δοντιῶν, ἀσθμα, καρδιακές παθήσεις, νευρώσεις στομάχου κ.ἄ. Κάποιοι καταφεύγουν στόν ἀλκοολισμό και στή χρήση οὐσιῶν. Σημαντικό εἶναι ἐπίσης τό ποσοστό διαφόρων καταθλιπτικῶν καταστάσεων.

Ἐξαιτίας τοῦ κοινωνικοῦ αποκλεισμοῦ ἀλλά και τῆς συνακόλουθης ἀπόσυρσης τῶν ἰδίων τῶν ἀτόμων, περιορίζονται οἱ κοινωνικές ἐπαφές, μέ ἀποτέλεσμα νά χάνεται καθημερινά ἓνα πλῆθος ἀνθρώπινων σχέσεων και κοινωνικῶν ἐμπειριῶν, πού θά πλούτιζαν τόν συναισθηματικό κόσμο ὅλων τῶν συμμετεχόντων. Θά τούς ἐβγαζαν ἀπό τήν πολιτιστική και πνευματική τους ἀπομόνωση. Συγχρόνως θά ἐνθάρρυναν τόν μετανάστη νά πάρει στή χεῖρα του τή ζωή, ἀνοίγοντας νέες προοπτικές και δυνατότητες στήν κοινωνική του ἐντάξη. Ὁ κοινωνικός αποκλεισμός και ἡ ἀπόσυρση τοῦ ἀτόμου ἐμποδίζουν τή φυσιολογική ὠρίμανση και τήν κοινωνική προσαρμογή του.

Τό νά ἀνήκει κανεῖς –ἔχοντας κοινωνική σημασία–, ἀπαιτεῖται γιά τήν ἀνάπτυξη τῆς αὐτοεκτίμησης και τῆς πίστης στόν ἑαυτό. Μόνο ὅταν ἀγκυροβολήσουμε μέσα στήν κοινωνία ἀναπτύσσουμε αὐτοεκτίμηση, τήν ἀνάγκη νά διεκδικοῦμε τήν ἀξία μας ὡς ὄντοτες. Ἡ ἀνάγκη τῆς αὐτοεκτίμησης μπορεῖ νά ικανοποιηθεῖ μέσω τῆς ὑπεροχῆς ἢ τῆς ἐπικράτησης σέ ἓναν συγκεκριμένο τομέα ἢ μέσω τοῦ νά δέχεται κάποιος σεβασμό ἢ ἀναγνώριση ἀπό τούς ἄλλους. Βλέπουμε, λοιπόν, πῶς ἡ προσωπική ἀξία μπορεῖ νά προκύψει μόνον ὅταν τό πρόσωπο εἶναι ἐνσωματωμένο στήν κοινωνία. Ἄν ικανοποιηθοῦν τόσο οἱ φυσικές ἀνάγκες τοῦ ἀνθρώπου (τροφή, νερό) ὅσο και οἱ ἀνάγκες γιά ἀσφάλεια, θά προκύψει ἡ ἀνάγκη γιά ἀγάπη και στοργή, ἡ ἀνάγκη νά ἀνήκει. Ἡ ἀνάγκη αὐτή ικανοποιεῖται μέσα ἀπό τίς συναισθηματικές σχέσεις μέ ἄλλους ἀνθρώπους, τήν οἰκογένεια, τούς φίλους, τήν κοινωνία. Πολύ λίγες ἐπιστημονικές πληροφορίες ἔχουμε σχετικά μέ τήν ἀνάγκη τοῦ νά ἀνήκουμε, παρόλο πού εἶναι σύνθετο θέμα σέ μυθιστορήματα, αὐτοβιογραφίες, ποιήματα και θεατρικά ἔργα, και ἐπιπλέον στή σύγχρονη λογοτεχνία..

Δυστυχῶς τό νά ἀνήκεις ἔχει μεταλλαχθεῖ ἀπό ἀνάγκη και δικαίωμα δίχως ὄρους γιά ὅλους τούς ἀνθρώπους, σέ κάτι πού πρέπει νά κερδηθεῖ, κάτι πού μπο-

ρεϊ νά επιτευχθεῖ μόνο ἀπό τούς «καλύτερους» ἀπό ἑμᾶς. Τό αἶσθημα ὅτι πρέπει νά κερδίσουμε τό δικαίωμά μας νά ἀνήκουμε διαπερνᾶ τήν κοινωνία μας. Τό βασικό ἀξίωμα τῆς κουλτούρας μας εἶναι ὅτι δίνουμε ἀξία στήν ὁμοιομορφία, καί κάνουμε τήν ὁμοιομορφία κριτήριο γιά τό αἶσθημα τοῦ νά ἀνήκουμε. Ἐπιπλέον, ἀποκλείουμε ἀνθρώπους λόγῳ τῆς διαφορετικότητάς τους. Ἔτσι, ζοῦμε πιά σέ μιά κοινωνία πού προωθεῖ τό αἶσθημα τοῦ νά ἀνήκεις, σάν κάτι πού κερδίζεται μέσω ἀκαδημαϊκῶν ἢ σωματικῶν ἐπιτεύξεων, μέσω τῆς ἐμφάνισης καί μέσω ἄλλων κριτηρίων πού θεωροῦνται σημαντικά στό πλαίσιο τῆς κοινωνίας. Τό αἶσθημα τοῦ νά ἀνήκεις δέν εἶναι πιά κληρονομούμενο δικαίωμα τοῦ νά εἶσαι ἄνθρωπος. Ὅταν τό αἶσθημα τοῦ ἀνήκειν καί τό αἶσθημα τῆς ἀποδοχῆς ἀποτελοῦν προϋπόθεση γιά τή συμμετοχή στό κοινωνικό γίνεσθαι, τά άτομα ἔχουν δύο ἐπιλογές: Εἴτε ἀποφασίζουν πῶς εἶναι ἀνίκανοι νά ἱκανοποιήσουν αὐτές τίς προσδοκίες καί ἀποσύρονται μέ αἶσθημα προσωπικῆς κατωτερότητας, ἢ μπορεῖ νά ἀποφασίσουν νά καταβάλλουν προσπάθειες νά κερδίσουν τήν ἀποδοχή μέσω ἐπιτυχιῶν σέ κάποιον συγκεκριμένο τομέα

Ἡ ἀπάντηση στόν κοινωνικό ἀποκλεισμό εἶναι ἡ ὁμαλή, δημιουργική, οὐσιαστική καί πολύπλευρη συνύπαρξη τῶν διαφορετικότητων μέσα σέ μιά κοινωνία. Συχνά γίνεται λόγος γιά πολυπολιτισμικότητα, ἡ ὁποία ἀφορᾶ τή συμβίωση καί τή συνύπαρξη κοινωνιῶν μέ διαφορετικούς πολιτισμούς καί πολιτισμικές παραδόσεις. Ἀναφέρεται τόσο στή γεωγραφική συνύπαρξη διαφορετικῶν κοινοτήτων ἢ κρατῶν μέ διαφορετικούς πολιτισμούς, ὅσο καί στήν ἀλληλεπίδραση πολιτιστικῶν στοιχείων πού ἀφοροῦν τόν πνευματικό κόσμο διαφορετικῶν κοινωνιῶν – γλώσσα, ἀξίες, τέχνες, θρησκεία, παιδεία κ.ἄ. Αὐτή ἡ διακίνηση πολιτιστικῶν στοιχείων δέν μπορεῖ νά ἐλεγχθεῖ. Τό μόνο πού μπορεῖ νά κάνει ὁ ἄνθρωπος, ὡς ξεχωριστή μονάδα στήν κοινωνία πού ἀνήκει, εἶναι νά προσπαθήσει νά διατηρήσει τά δικά του πολιτιστικά στοιχεῖα καί νά χρησιμοποιήσει πρωτότυπα καί δημιουργικά τά ξένα στοιχεῖα πού εἰσδύουν στό χῶρο του, ἢ πού υἰοθετεῖ ἀπό ἄλλους πολιτισμούς.

Ἄξια κοινωνία δέν εἶναι ἡ κοινωνία πού ἀπορρίπτει, ἀλλά ἡ κοινωνία πού σέβεται τή διαφορετικότητά, ἡ κοινωνία τῆς ἀλληλεγγύης.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ SCRIPTA

ΠΟΛΙΤΙΣΜΙΚΗ ΘΕΩΡΙΑ-ΚΡΙΤΙΚΗ • ΠΟΛΙΤΙΣΜΙΚΗ ΘΕΩΡΙΑ-ΚΡΙΤΙΚΗ • ΠΟΛΙΤΙΣΜΙΚΗ ΘΕΩΡΙΑ-ΚΡΙΤΙΚΗ • ΠΟΛΙΤΙΣΜΙΚΗ ΘΕΩΡΙΑ-ΚΡΙΤΙΚΗ

JULIA KRISTEVA ΞΕΝΟΙ ΜΕΣΑ ΣΤΟΝ ΕΑΥΤΟ ΜΑΣ

Την ὥρα που ο κόσμος μας γίνεται ένα melting pot, τίθεται ἓνα ἐρώτημα που θα ἀποτελέσει τή ἠλυδία ἄβητο γιὰ τὴν νηθική του 21ου αἰῶνα: Πῶς εἶναι δυνατό νὰ ζήσουμε μαζί με τους ἄλλους, χωρίς νὰ τους ἀπορρίψουμε ἢ νὰ τους ἀφομοιώσουμε, ἀν δὲν ἀναγνωρίσουμε ὅτι εἴμαστε ξένοι μέσα στον εαυτό μας;

ΕΚΔΟΣΕΙΣ

SCRIPTA

ΑΣΚΛΗΠΙΟΥ 10 • ΑΘΗΝΑ 106 80 • ΤΗΛ.: 210 3616 528 • FAX: 210 3616 529
email: scripta@hellasnet.gr • www.scripta.gr

Η ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΘΕΣΜΙΚΗ ΕΜΠΕΙΡΙΑ ΚΑΤΑ ΤΟΥ ΑΠΟΚΛΕΙΣΜΟΥ Τό Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο καί ἡ καταπολέμηση τοῦ ρατσισμοῦ

τῆς Ἄννας Καραμάνου

Η Ευρωπαϊκή Ένωση, από τὰ πρῶτα της δῆματα, ἔθεσε ὡς προτεραιότητα τὴν προστασία τῶν ἀνθρωπίνων δικαιωμάτων καί τὴν καταπολέμηση τῶν διακρίσεων πάσης μορφῆς (Ευρωπαϊκή Σύμβαση γιὰ τὰ Δικαιώματα τοῦ Ἀνθρώπου-1950). Ἡ ἴδια ἢ ἰδέα τῆς εὐρωπαϊκῆς ὁλοκλήρωσης ἔχει ὡς βάση τὴν φυλετική, ἐθνική, θρησκευτική καί πολιτισμική διαφορετικότητα, καθὼς καί τὴν ἐλεύθερη κυκλοφορία προσώπων, σὲ πλήρη, δηλαδή, διάσταση μὲ ἰδεολογήματα πού προέβαλλαν τὶς διαφορὲς ἀνάμεσα στοὺς λαοὺς καί χρησιμοποίησαν τὸν πόλεμο καί τοὺς ἀποκλεισμούς ὡς μέσα γιὰ νὰ ἐπιτύχουν τὴν «εἰρήνη». Ἡ χρεοκοπία τόσο τῶν ἰδεολογικῶν ἐρεισμάτων, ὅσο καί τῶν μεθόδων τοῦ ρατσισμοῦ ὁδήγησε τοὺς λαοὺς τῆς Εὐρώπης στὴ συνειδητοποίηση τοῦ αὐτονόητου: ὅτι ἡ εἰρήνη καί ἡ πρόοδος διαμορφώνονται μέσα ἀπὸ τὴν συμφιλίωση καί τὸ σεβασμὸ στὴ διαφορετικότητα.

Ἡ συζήτηση γιὰ τὴν ἀντιμετώπιση τῶν διακρίσεων ἄρχισε νὰ ἐντείνεται μετὰ τὸ τέλος τοῦ Ψυχροῦ Πολέμου καί τὴν ταυτόχρονη αὐξηση τῶν μεταναστευτικῶν ρευμάτων. Τό Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο πρωτοστάτησε στὴν προσπάθεια. Τό θέμα τέθηκε ἀρχικά τὸ 1985 στό πλαίσιο τῆς Ἐπιτροπῆς Ἀναφορῶν, μὲ ἀφορμὴ τὴν αὐξηση τῶν κρουσμάτων ρατσιστικῆς βίας, τῶν φυλετικῶν διακρίσεων καί τῆς ἐνίσχυσης τῶν κομμάτων τῆς ἀκρο-δεξιᾶς, πού στήριζαν ρατσιστικὲς θέ-

σεις. Τό Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο τόνισε τότε τὴν ἀναγκαιότητα τῆς λήψης μέτρων γιὰ τὴν ἀποτελεσματικὴ ἀντιμετώπιση τοῦ φαινομένου στό ἀρχικὸ του στάδιο. Ἐκτοτε, τὸ Κοινοβούλιο δὲ σταμάτησε νὰ ἀσκεῖ πίεση στὴν Ἐπιτροπὴ καί τὸ Συμβούλιο γιὰ ὅλο καί πλεονεκτήματα ἀποτελεσματικὰ μέτρα γιὰ τὴν καταπολέμηση τοῦ ρατσισμοῦ.

Ἡ κορύφωση τῆς προσπάθειας ἦρθε τὸ 1997, ἔτος πού εἶχε ὀριστεῖ ὡς Ευρωπαϊκὸ Ἔτος κατὰ τοῦ Ρατσισμοῦ, κατὰ τὴ διάρκεια τοῦ ὁποῦ ἐγίναν δύο σημαντικὰ δῆματα. Τό πρῶτο δῆμα ἦταν ἡ ἴδρυση ἐνὸς μόνιμου Ευρωπαϊκοῦ Παρατηρητηρίου γιὰ τὸ Ρατσισμό καί τὴν Ξενοφοβία (EUMC, European Monitoring Centre on Racism and Xenophobia). Στόχος τοῦ Παρατηρητηρίου εἶναι νὰ συγκεντρῶνει καί νὰ ἐπεξεργάζεται ἀξιόπιστα στοιχεῖα σχετικὰ μὲ τὰ φαινόμενα τοῦ ρατσισμοῦ καί τῆς ξενοφοβίας σὲ εὐρωπαϊκὸ ἐπίπεδο, ὥστε νὰ συμβάλλει στὴ διαμόρφωση τῶν εὐρωπαϊκῶν πολιτικῶν γιὰ τὴν ἀντιμετώπισή τους.

Εἶναι χαρακτηριστικὴ ἡ συνεισφορά τοῦ Παρατηρητηρίου στὴν ἀντιμετώπιση τῶν ρατσιστικῶν προκαταλήψεων πού διαμορφώνονται μέσα ἀπὸ τὰ Μέσα Μαζικῆς Ἐνημέρωσης. Λίγο καιρὸ μετὰ τὴν ἐναρξη τῆς λειτουργίας του σήμανε τὸ καμπανακὶ κινδύνου γιὰ τὴν ἔκταση πού εἶχαν λάβει τὰ φαινόμενα ρατσισμοῦ καί ξενοφοβίας στὰ ἑλληνικὰ ΜΜΕ. Ἀπὸ τὴν ἐρευνα

του Παρατηρητηρίου προκύπτει ότι πολλά μέσα ενημέρωσης υιοθετούν ακόμη και σήμερα άπροκάλυπτα ρατσιστικό λόγο, ενσωματώνοντας ξενοφοβικές λογικές στην πολιτική τους. Είναι εξαιρετικά θετικό πώς, τα τελευταία χρόνια, έχει ενισχυθεί ή αντίδραση σε αυτές τις λογικές και έχει φέρει στο φως την άλλη πλευρά της πραγματικότητας, δηλαδή τις άθλιες συνθήκες διαβίωσης και εργασίας των μεταναστών, την απαράδεκτη εκμετάλλευση και καταπίεση που υφίστανται, καθώς και τη συμβολή τους στην οικονομική και κοινωνική πρόοδο της χώρας μας.

Πριν από λίγους μήνες, η δημοσίευση της πρώτης συγκριτικής πανευρωπαϊκής έρευνας που παρουσίασε το Έθνικό Κέντρο Κοινωνικών Έρευνών, για τις αντιλήψεις και τις αξίες των Ευρωπαίων πολιτών, ξάφνιασε πολλούς. Η έρευνα εμφανίζει τους Έλληνες ως ένα λαό ξενοφοβών, καχύποπτων και κυνικών πολιτών, οι οποίοι σε ποσοστά που ξεπερνούν το 80% είναι αρνητικοί απέναντι στους μετανάστες στη χώρα, ενώ σε ποσοστό 79,2% πιστεύουν πώς θα πρέπει να απειλούνται άμεσα ως άλλοδαπος που θα διαπράττει το παραμικρό αδίκημα. Το 82,2% προτιμά μία χώρα όπου σχεδόν όλοι μοιράζονται τα ίδια έθιμα και τις ίδιες παραδόσεις, ενώ το 57,9% θεωρεί πώς με τους ξένους η πολιτιστική ζωή υποβαθμίζεται και το 61,7% πώς οι ξένοι χειροτερεύουν τις συνθήκες ζωής στη χώρα. Την ίδια στιγμή, η θρησκεία ως σημαντική αξία στη ζωή συγκεντρώνει τον υψηλότερο μέσο όρο πανευρωπαϊκά (83%, με μόνους τους Πορτογάλους να ακολουθούν με 58%).

Οι αποκαλύψεις της έρευνας δεν είναι αναιτιολόγητες. Η χώρα μας ως βασικό εθνικό όραμα για τα τελευταία 180 χρόνια είχε την εθνική ολοκλήρωση, ή οποία στηρίχθηκε (όπως και σε όλη τη Βαλκανική χερσόνησο) στον εθνικισμό και τη καταπίεση των μειονοτήτων. Οι απειλές βέβαια που αντιμετωπίσαμε στο παρελθόν ήταν ύπαρκτες και οι κίνδυνοι μεγάλοι, ώστε να δικαιολογείται, ως ένα βαθμό, η καχυποψία και ο φόβος απέναντι στον «άλλο». Ωστόσο, οι Έλληνες της διασποράς δεν είχαν κανένα πρόβλημα να προσαρμοστούν σε διαφορετικές κουλτούρες, να συνεργαστούν με άλλες εθνικότητες, να υιοθετήσουν πρακτικές και έθιμα διαφορετικά από τα δικά τους και να γίνουν και οι ίδιοι πίο πλούσιοι σε εμπειρίες και πολιτισμό.

Μετά την ίδρυση του Παρατηρητηρίου, το δεύτερο και ίσως πίο σημαντικό βήμα σε ευρωπαϊκό επίπεδο ήταν η ύπογραφή της Συνθήκης του Άμστερνταμ το 1999. Το νέο άρθρο 13 παρέχει στα ευρωπαϊκά όργανα τη δυνατότητα να υιοθετήσουν δεσμευτική νομοθεσία κατά των διακρίσεων, όποια μορφή και αν παίρνουν αυτές, είτε βασίζονται στο φύλο, είτε στη φυλετική ή εθνική καταγωγή, τη θρησκεία ή τις πεποιθήσεις, την αναπηρία, την ηλικία ή τον σεξουαλικό προσανατολισμό. Μέ βάση το άρθρο αυτό διαμορφώθηκε ένα φιλόδοξο και πρωτοποριακό «πακέτο» κατά των διακρίσεων (2001-2006), που περιλαμβάνει δύο οδηγίες και ένα πρόγραμμα δράσης, έπειτα από πρωτο-

βουλία της Έπιτροπής Άπασχόλησης και Κοινωνικών Υποθέσεων κυρίας Άννας Διαμαντοπούλου.

Τό Πρόγραμμα Δράσης στοχεύει στην ύποστήριξη και συμπλήρωση της δράσης των κρατών μελών για την καταπολέμηση όλων των μορφών διακρίσεων. Για την ύλοποίηση των στόχων του βασίζεται στη σημαντική εμπειρία που έχει αποκτηθεί στον τομέα της ισότητας των φύλων, όπου κυρίαρχο ρόλο έχει παίξει κατά τα τελευταία χρόνια η Έπιτροπή Δικαιωμάτων των Γυναικών και Ίσων Εύκαιριών του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου.

Η Όδηγία 2000/43/ΕΚ για τη φυλετική ισότητα, παρέχει προστασία από τις διακρίσεις στην άπασχόληση και την κατάρτιση, την εκπαίδευση, την κοινωνική ασφάλιση, την ύγειονομική περίθαλψη, την πρόσβαση σε αγαθά και ύπηρεσίες. Η Όδηγία 2000/78/ΕΚ για την ισότητα στην άπασχόληση εφαρμόζει την αρχή της ίσης μεταχείρισης στην άπασχόληση και την κατάρτιση.

Τό καινοτόμο στοιχείο και στις δύο Όδηγίες είναι πώς, για πρώτη φορά, τό βάρος της απόδειξης μιας καταγγελίας δέ βαρύνει μόνο τον καταγγέλλοντα, αλλά και τον καταγγελλόμενο. Μέ άλλα λόγια, εκτός από τον καταγγέλλοντα που θα πρέπει να αποδείξει πώς έπесе θύμα διάκρισης, ύπάρχει και η ύποχρέωση του καταγγελλόμενου να αποδείξει πώς δέν ένήργησε κατά τρόπο που να συνιστά διάκριση. Έπιπλέον, οι οδηγίες δέν περιορίζονται στη θέσπιση αυστηρών ποινών για τους παραβάτες, αλλά προχωρούν και στη λήψη μέτρων θετικής δράσης. Άναγνωρίζουν ρητώς πώς δέν αρκεί άπαραίτητα η διά νόμου άπαγόρευση των διακρίσεων, αλλά πώς θα πρέπει να ληφθούν μέτρα που θα άντισταθμίζουν μειονεκτήματα που προκύπτουν από τη διαφορετική εθνική καταγωγή, για παράδειγμα.

Μία ακόμη μεγαλύτερη πρόκληση για την Ευρώπη προέκυψε από τό Ευρωπαϊκό Συμβούλιο στο Τάμπερε της Φινλανδίας τό 1999, όπου άποφασίστηκε η δημιουργία ενός «Κοινού Χώρου Έλευθερίας, Άσφάλειας και Δικαιοσύνης» και προαναγγέλθηκε η έντατικοποίηση των προσπαθειών για την καταπολέμηση του ρατσισμού και της ξενοφοβίας. Βασικός στόχος της προσπάθειας είναι να έγγυηθεί τις θεμελιώδεις έλευθερίες και τά δικαιώματα των πολιτών, μέσω της προσέγγισης των ποινικών νομοθεσιών, της άμοιβαίας άναγνώρισης των αποφάσεων, της δικαστικής και άστυνομικής συνεργασίας, της καταπολέμησης του διεθνώς οργανωμένου έγκλήματος και, κυρίως, της άνάπτυξης μιας κοινής πολιτικής για τό άσυλο και τη μετανάστευση έως τό Μάιο του 2004. Οι δυσκολίες που έχουν παρουσιαστεί στην ύλοποίηση του σχεδίου δέν άναιρούν την πολιτική βούληση των Ευρωπαίων ήγετων για την άντιμετώπιση των φαινομένων ρατσισμού, ξενοφοβίας και άντισημιτισμού.

Σημαντική κατάρτηση ύπήρξε και η υιοθέτηση, στις

7 Δεκεμβρίου 2000, από το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της Νίκαιας, του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, όπου, μεταξύ άλλων, διασφαλίζεται το δικαίωμα ασύλου και η προστασία σε περίπτωση απομάκρυνσης, απέλασης και έκδοσης. Έτσι, απαγορεύονται οι ομαδικές απελάσεις, όπως και η απομάκρυνση και η έκδοση προς κράτος όπου κάποιος διατρέχει σοβαρό κίνδυνο να του επιβληθεί ή ποιινή του θανάτου ή να υποστεί βασανιστήρια και άλλες εξευτελιστικές και απάνθρωπες ποινές και μεταχείριση. Ο Χάρτης κάνει ιδιαίτερη μνεία στην ελευθερία σκέψης, συνείδησης και θρησκείας, ενώ δηλώνει πως η Ένωση σέβεται την πολιτισμική, θρησκευτική και γλωσσική πολυμορφία.

Χρονιά σταθμό στην πορεία της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης αποτέλεσε το 2001, όποτε ανατέθηκε στη Συντακτική Συνέλευση να επεξεργασθεί ένα σχέδιο ευρωπαϊκού Συντάγματος. Το έργο ολοκληρώθηκε τον Ιούλιο του 2003 και σήμερα συζητείται η τελική μορφή που θα πάρει το κείμενο. Το σίγουρο είναι πως το νέο Σύνταγμα θα ενσωματώνει το Χάρτη, γεγονός που θα ενισχύσει την προστασία των δικαιωμάτων όλων των πολιτών. Η υποχρέωση των κρατών μελών να έναρμονίσουν τις νομοθεσίες τους με το πνεύμα, αλλά και το γράμμα του Χάρτη αναμένεται πως θα αναδείξει κρατικές πολιτικές που θα προάγουν την ποικιλότητα και το σεβασμό στη διαφορετικότητα.

Η κεντρική θέση που κατέχουν τα ανθρώπινα δικαιώματα στο Σχέδιο Συντάγματος καταδεικνύεται από το γεγονός ότι συμπεριλαμβάνονται στο άρθρο 2 όπου καταγράφονται οι αξίες βάσει των οποίων οργανώνεται και λειτουργεί η Ένωση. Υπάρχει επίσης ρητή αναφορά στο άρθρο 3 που θέτει τους στόχους δράσης της Ε.Ε. και έχει οριζόντιο χαρακτήρα. Στην ίδια διάταξη τίθεται ως βασικός στόχος η καταπολέμηση κάθε μορφής διακρίσεων και η προαγωγή της ισότητας ανδρών και γυναικών.

Η συμβολή του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου στις εξελίξεις ήταν πρωταρχικής σημασίας. Το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο συντάσσει κάθε χρόνο τη δική του έκθεση για την κατάσταση των θεμελιωδών δικαιωμάτων στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Η έκθεση έχει συμβουλευτικό και όχι δεσμευτικό χαρακτήρα. Αποτελεί, όμως, μία αξιόπιστη αποτύπωση του βαθμού σεβασμού και προστασίας των ανθρώπινων δικαιωμάτων στην Ευρώπη και προτείνει συγκεκριμένες ενέργειες για τη βελτίωση της κατάστασης. Η τελευταία έκθεση του ευρωπαϊκού βουλευτή Fode Sylla ψηφίστηκε το Σεπτέμβριο του 2003 και καλύπτει όλο το φάσμα των θεμελιωδών δικαιωμάτων, μεταξύ των οποίων ξεχωρίζουν το δικαίωμα στο άσυλο και στην προστασία, η καταπολέμηση του ρατσισμού και της ξενοφοβίας, η εξάλειψη των διακρίσεων σε βάρος των μειονοτήτων. Η βασική διαπίστωση της έκθεσης είναι πως υπάρχουν μεγάλα περιθώρια βελτίωσης των συνθηκών σε όλες τις χώρες

μέλη, ακόμη και σε εκείνες που θεωρούνται υποδειγματικές στην προστασία των δικαιωμάτων του ανθρώπου.

Τέλος, αξίζει να σημειώσουμε την τελευταία πρωτοβουλία της Άννας Διαμαντοπούλου για μία νέα οδηγία με βάση το άρθρο 13 της Συνθήκης, που θα απαγορεύει κάθε διάκριση με βάση το φύλο στην πρόσβαση σε αγαθά και υπηρεσίες. Πρόκειται για ένα από τα πιο σημαντικά νομοθετήματα των τελευταίων ετών, στόχος του οποίου είναι κυρίως η καταπολέμηση των διακρίσεων στην ασφαλιστική και συνταξιοδοτική αγορά.

Άγαπητοί φίλοι και φίλες,

Ο σεβασμός των ανθρώπινων δικαιωμάτων, χωρίς καμιά διάκριση λόγω φύλου, φυλής, εθνικής ή κοινωνικής καταγωγής, θρησκείας ή σεξουαλικού προσανατολισμού αποτελεί όρο εκ τωνών ουκ άνευ για την ειρηνική συνύπαρξη των ανθρώπων, τη καταπολέμηση της βίας και την οικονομική και κοινωνική πρόοδο.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΕΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΚΡΗΤΗΣ
Ίδρυμα Τεχνολογίας και Έρευνας
Μιανης 5, 106 81 Αθήνα, Τηλ.: (01) 38 18 372, Fax: 33 01 583

Ζ.-Π. ντε Τουρνεφόρ
ΤΑΞΙΔΙ
ΣΤΗΝ ΚΡΗΤΗ
ΚΑΙ ΤΙΣ ΝΗΣΟΥΣ
ΤΟΥ
ΑΡΧΙΠΕΛΑΓΟΥΣ

1700-1702

17 x 24 cm, σελ. 530, Τιμή: 40,00 €

Μια συναρπαστική περιήγηση στον κόσμο της τουρκοκρατούμενης Κρήτης και των νησιών του Αιγαίου. Οι Τούρκοι κατακτητές, οι πρώην κυρίαρχοι Λατίνοι, ο ορθόδοξος και ο καθολικός κλήρος, οι γυναίκες, οι κουρσάροι, τα σπάνια φυτά και τα ασυνήθιστα εργαλεία, τα αξιοπερίεργα φυσικά φαινόμενα και η ερμηνεία τους, η ιστορία και οι μύθοι κάθε τόπου, τα ήθη, τα έθιμα και η καθημερινή ζωή των κατοίκων, όλα μαζί συνθέτουν ένα πολυπόκιλο και γοητευτικό μωσαϊκό.

ΕΝΑΣ ΗΜΕΡΟΛΟΓΙΟΓΡΑΦΟΣ ΑΡΧΗΓΟΣ

του Νάσου Βαγενά

Ενα από τα πλέον σοβαρά σχόλια για τα αίτια του μεγέθους της εκλογικής άποτυχίας του ΠΑΣΟΚ είναι εκείνο της Πανδώρας του «Βήματος» (9 Μαρτίου) υπό τον τίτλο «Μικρή άγγελια». Έχει ως εξής:

«Παραπολιτική στήλη ύψλης αναγνωσιμότητας και περιορισμένης σοβαρότητας ζητεί να προσλάβει ως μόνιμο συνεργάτη της τον συγγραφέα του προσωπικού ημερολογίου του Γιώργου Παπανδρέου. Για πληροφορίες: τηλ. 210-3333555, κυρία Πανδώρα».

Η ουσία του σχολίου της Πανδώρας βρίσκεται στον χαρακτηρισμό της στήλης της ως παραπολιτικής. Το γεγονός ότι η στήλη ζητά να προσλάβει ως μόνιμο συνεργάτη της τον συγγραφέα του προσωπικού ημερολογίου του Γιώργου Παπανδρέου –τό όποιο γράφεται στο διαδίκτυο (www.papandreou.gr) και συνεχίζει τις έγγραφές του και μετά τις εκλογές– αποτελεί, έστω συνεκδοχικώς (αν υποθέσουμε ότι τό προσωπικό του ημερολόγιο δέν τό γράφει προσωπικώς ό Γιώργος Παπανδρέου αλλά κάποιος συνεργάτης του) τόν πλέον εύστοχο χαρακτηρισμό του πολιτικού λόγου του Γιώργου Παπανδρέου, θέλω νά πώ του πολιτικού λόγου του πρώην ύπουργού Έξωτερικών από τή στιγμή της ανάρρησής του στον άρχηγικό θρόνο του ΠΑΣΟΚ. Λέω από τή στιγμή της ανάρρησής του, διότι ως εκείνη τή στιγμή ό Γιώργος Παπανδρέου ουσιαστικά δέν είχε άρθρώσει πολιτικό λόγο (άπό τή στιγμή εκείνη έμφανίζεται και τό journal intime του). Οί άπουσίες του άπό τήν Ελλάδα λόγω των καθηκόντων του ως ύπουργού των Έξωτερικών, ή παλαιότερη, άλλα, θητεία του ως ύπουργού Παιδείας, οί ελάχιστες και συντομότες έμφανίσεις του στην τηλεόραση, ή βραχύ-

τητα των κατά καιρούς δηλώσεών του, μέ λίγα λόγια ή διακριτική, σέ σύγκριση μέ των άλλων πρωτοκλασάτων πολιτικών, παρουσία του υπέβαλε τήν εικόνα ενός σοβαρού και ήπιου πολιτικού. Ήταν αυτή ή εικόνα, σέ συνδυασμό μέ κάποιες εκσυγχρονιστικές νότες της και μέ ό,τι δήλωνε τό όνομα Παπανδρέου, εκείνο πού άνέβασε τή δημοτικότητα του Γιώργου Παπανδρέου στα ύψη, και ήταν κυρίως αυτή ή δημοτικότητα πού όδήγησε τόν κάθε άλλο παρά διακρινόμενο για ικανότητα έπιλογής κατάλληλων προσώπων Κώστα Σημίτη νά αναγορεύσει διάδοχό του –μέ όχι κολακευτική για τούς άλλους ένδεχόμενους διεκδικητές της διαδοχής διαδικασία– τόν Γιώργο Παπανδρέου.

Ήταν άρκετή αυτή ή άναγόρευση για νά δείξει τήν πολιτική πτωχεία του πρώην ύπουργού Έξωτερικών. Δέν ήταν μόνο ό,τι ή άδυναμία του νά άρθρώσει ούσιώδη πολιτικό λόγο τόν άνάγκασε σέ συρραφή μεγαλόσημων, όμως άβαρών και άπλοϊκών, συνθημάτων, συναισθηματικής αφέλειας άνάλογης μέ εκείνη των ημερολογιακών σημειώσεών του, τίσ όποιες μέ τόσο χιούμορ έξακολουθεί νά σχολιάζει ή Πανδώρα άπό τή στήλη της: ούτε μόνο ό,τι τά θεμέλια της διαλαλούμενης «νέας ελληνικής έποχής» θά τά άποτελοΰσε ό μεταμοντέρνος πολτός της «άμφίπλευρης» διεύρυνσης: ήταν και ό άπρεπής και άκαλαίσθητος τρόπος μέ τόν όποιο ό νέος ήγέτης έπιχείρησε νά άπαλλαγεί άπό τό παρελθόν του ΠΑΣΟΚ, στή διαμόρφωση του όποιου δέν ήταν άμέτοχος. Άκούγοντάς τον κανείς νά μιλά θά νόμιζε ό,τι είχε μπροστά του τόν άρχηγό της άξιωματικής αντιπολίτευσης πού εύαγγελιζόταν τήν άπαλλαγή άπό τό πασόκειον άγος.

Ό Γιώργος Παπανδρέου προσπάθησε νά έπιδείξει μία πολιτική γνώση και δύναμη τήν όποία δέν κατέ-

χει. Η κατά κόρον επανάληψη από τὰ χείλη του τῶν ρημάτων «δεσμεύομαι» καί «έγγυῶμαι» έδειξαν ὅτι άγνοεῖ τήν πραγματική πολιτική έννοιά τους. Ἀλήθεια, τί άλλο μπορεῖ νά σημαίνει ἡ φράση τοῦ νέου άρχηγού «μπορῶ νά έγγυηθῶ τή δίκαιη λύση τοῦ Κυπριακοῦ» παρά δονκιχωτική αἰσθηση πολιτικοῦ κύρους, ασύμβατη μέ τήν πραγματικότητα τοῦ κυπριακοῦ προβλήματος. Ἡ πολιτική άφέλεια αὐτῆς τῆς δέσμευσης δέν εἶναι διαφορετική από τήν πολιτική άφέλεια τῶν έγγραφῶν τοῦ δημόσιου «προσωπικοῦ» ημερολογίου του, οἱ γλυκανάλατοι συναισθηματισμοί τοῦ ὁποίου θά πιστεue κανεῖς ὅτι αποτελοῦν παρωδία ημερολογίου – ὄχι τοῦ ημερολογίου ένός πολιτικοῦ, ένός άρχηγοῦ κόμματος πού ζητᾶ νά γίνει πρωθυπουργός, αλλά ένός έφήβου μιμούμενου τό ὕψος τῆς Ἰωάννας Ἀναγνώστου-Μπουκουβάλα. Παραθέτω δύο έγγραφές:

«Δευτέρα, 1 Μαρτίου.

Τό απόγευμα στή Λάρισα. Ἡ συγκέντρωση, μοῦ λένε, δέν έχει προηγούμενο. Κάθε έπαφή μέ τόν κόσμο εἶναι μοναδική καί άνεπανάληπτη. Κοιτάζοντας από τήν εξέδρα τήν άσφυκτικά γεμάτη πλατεία δέν βλέπω μάζες καί λαοθάλασσα. Βλέπω πρόσωπα, αυτόνομες προσωπικότητες.

Σήμερα τό πρωί, στίς νέες άθλητικές έγκαταστάσεις στόν Ἅγιο Κοσμά, συναντιέμαι μέ μερικά από τὰ μεγάλα ὀνόματα τοῦ έλληνικοῦ άθλητισμοῦ, μέ ὀλυμπιονίκες καί μέ νέα παιδιά πού διεκδικοῦν μετάλλια τόν Αὐγουστο στήν Ἀθήνα. Μέ έντυπωσιάζει ἡ άφοσίωσή τους στόν σκοπό, ἡ έξαντλητική άθληση, ἡ υπεράνθρωπη άκρίβεια, ὅπου άπαιτεῖται. «Πῶς καταφέρνετε νά υπερβαίνετε τόν έαυτό σας;» ρωτᾶω. Μά ξέρω ἤδη τήν άπάντηση. Ἄν δέν υπερβοῦμε ὅλοι τούς έαυτούς μας, δέν θά καταφέρουμε νά κάνουμε τό ὄνειρο πραγματικότητα».

«Τρίτη, 2 Μαρτίου.

Κι ἄν ὁ καιρός έχει συννεφιάσει στήν Ἀθήνα, από τό Ἄκτιο μέχρι τήν Ἡγουμενίτσα ἡ άνοιξη άντικατοπτρίζεται στό Ἴονιο τοπίο, κι άργότερα στό Γιάννενα στό πρόσωπο τῶν ανθρώπων. Ἐνας Αὐστραλός δημοσιογράφος πού ταξιδεύει μαζί μας μοῦ διηγήθηκε τήν περίπτωση τοῦ 90χρονου μετανάστη πού ἤρθε από τή Μελβούρνη στήν Καλαμάτα γιά νά ψηφίσει. Αὐτός ὁ παππούς Ὁδυσσεύς θά έπιστρέψει στήν Αὐστραλία μέ τό χαμόγελο τῆς νίκης.

Στά Γιάννενα, μετά τή συγκέντρωση, ὅλοι μαζί στό πάρτυ τῆς νεολαίας. Φοιτητές άπ' ὄλη τήν Ἑλλάδα, παιδιά πού μεγάλωσαν στίς ὄχθες τῆς λίμνης, μέ τίς διηγήσεις τῶν παππούδων γιά τή ζωή στήν περιοχή. Ἐδῶ καλλιιεργήθηκαν τέχνες πού πέρασαν τὰ στενά ὄρια σέ εποχές αντίξοες. Χρέος μας, στήν καινούργια εποχή πού ανατέλλει, νά δημιουργήσουμε τίς προϋποθέσεις ὥστε τό τοπικό νά γίνει παγκόσμιο, ὥστε ἡ δεξιότητα καί

τό ταλέντο τοῦ λαοῦ μας νά λάμπουν διεθνῶς. Γι' αὐτό πρέπει νά πολεμήσουμε τή μισαλλοδοξία, τό πτωχόρισμα, τήν προκατάληψη πού εκφράζει ἡ Δεξιά τῶν κλειστῶν συνόρων, τοῦ φόβου καί τῆς άρνησης».

Ὡς κύρια αἷτια τοῦ μεγέθους τῆς εκλογικῆς ἥττας τοῦ ΠΑΣΟΚ άναφέρθηκαν άρκετά, ὅμως εἶναι περιεργό ὅτι ἔως σήμερα (11 Μαρτίου) δέν άναφέρθηκε τό κυριότερο: ὅτι ὁ βασιλιάς εἶναι γυμνός –πράγμα πού φάνηκε από τήν προεκλογική εμφάνισή του. Δέν ἦταν –ὅπως ισχυρίζονται ὀρισμένα στελέχη τοῦ ΠΑΣΟΚ– ὅτι ὁ Γιώργος Παπανδρέου ἦταν άνετόιμος νά άντιμετωπίσει τίς εκλογές, επειδή δέν είχε άρκετό χρόνο γιά νά οικοδομήσει τήν εικόνα τοῦ ΠΑΣΟΚ τῆς «νέας εποχῆς». Ἦταν ὅτι ἡ ἡγετική εικόνα τοῦ Γιώργου Παπανδρέου ἦταν κατασκευασμένη μέ τούς τρόπους τοῦ «έπικοινωνιακοῦ» marketing, γι' αὐτό καί ἡ «εἰκονική» τῆς πραγματικότητας δέν χρειάστηκε χρόνο γιά νά φανεῖ περισσότερο από εκείνον μᾶς προεκλογικῆς περιόδου. Τό μέγεθος τῆς εκλογικῆς ἥττας του θά ἦταν μικρότερο ἄν τό ΠΑΣΟΚ εἶχε πάει στίς εκλογές μέ άρχηγό τόν Κώστα Σημίτη.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΕΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΚΡΗΤΗΣ
 Ίδρυμα Τεχνολογίας και Έρευνας
 Μάνης 5, 106 81 Αθήνα, Τηλ.: (01) 38 18 372, Fax: 33 01 583

MICHAEL SHERMER
Γιατί οι άνθρωποι πιστεύουν σε παράξενα πράγματα;
 Ψευδοεπιστήμη, προλήψεις και πλάνες του καιρού μας

Γιατί στη σημερινή «επιστημονικά φωτισμένη» εποχή, οι άνθρωποι πιστεύουν ακόμη στις απαγωγές από εξωγήνους, στους μάγους, στις τηλεπάθειες και στις αιρέσεις; Ένα συναρπαστικό βιβλίο για τις απάτες και τις πλάνες του καιρού μας...

17 x 24 cm, σελ. 360

Τιμή: 17,50 €